79.115/20

KIS EMBEREK VILÁGA

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

RÁKOSI VIKTOR MUNKÁI

XX KÖTET

KIS EMBEREK VILÁGA

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

RÁKOSI VIKTOR MUNKÁI

XX

KIS EMBEREK VILÁGA

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

BUDAPEST MCMXI
VIII., ÜLLŐI-ÚT 18. SZÁM.

RÉVAI TESTVÉREK
IRODALMI INTÉZET R.-T.

RÁKOSI VIKTOR

KIS EMBEREK VILÁGA

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

BUDAPEST MCMXI
VIII., ÜLLŐI-ÚT 18. SZÁM.

RÉVAI TESTVÉREK
IRODALMI INTÉZET R.-T.

P. o. könyv. 127 000

AZ ÖSSZES JOGOK FENTARTÁSÁVAL

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

79115/20

M. N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA
A. Nyomt. Könyvek naplója.
1911 évi 8 sz.

BUDAPESTI HIRLAP NYOMDÁJA

SÁSKAJÁRÁS

Ha a jó Isten annak idején, mikor a teremtésemmel bábrált, egy kis irói tehetséget adott volna, nagyon csinos históriát tudnék most kikanyaritani az unokabátyámmal való háboruskodásomból. A jó Isten azonban nem lehelt belém irói talentumot, a mit nem panaszképp mondok, hisz annyi iróból hiányzik az irói talentum, hogy jusson hozzá épp egy számtiszt? Ismétlem, nem panaszképp hozom föl, csak sajnálom, hogy önöknek meg kell elégedni azzal a történettel, a melyet én a paraszteszemmel összegyurok és kisütök. (Csak azt ne mondja rá a közönség: *Egye meg az ur maga!)*

A magam eszétől kezdem tehát azon, hogy bemutatom a történet szereplőit. A főhős az én kedves unokabátyám, Kovácsi János, egy rokonszenves külsejü, de ellenszenves belsejü uri ember. A mit külsőleg mutatott, arra belső tulajdonságaival mind rácáfolt. Magas homloka, nyilt tekintete őszinteséget hirdetett, pedig alattomos és hazug volt. Nagy testi erővel volt megáldva, a miből bátorságra lehetett volna

következtetni, pedig félénk, sőt gyáva természetü volt. Legjobban utáltam azonban a fösvény természetét, még a betevő falatot is sajnálta, nemcsak a feleségétől és a gyermekeitől, hanem önmagától is. A falánk embernek sem vagyok tulságosan barátja, azt sem tudom helyeselni, ha valaki, mint mondani szokták, *mindenét megeszi,* de az meg már igazán természetellenes és fölháboritó, hogy valaki könnyezve tekintsen végig azokon a jó falatokon, a melyeket ebédre el fog nyelni és ilyen ember volt az én János unokabátyám.

Eleinte patikusi pályára készült, mert az a remény kecsegtette, hogy itt legkönnyebben elvégezheti az előtanulmányokat az ő korszakalkotó találmányához, a mi tudniillik abból állott, hogy a kosztolást beoltással pótolja. Még fiatal korában igen sokat beszélt nekem erről a dologról, mely bizonyára az egész emberiséget átalakitaná. Még azzal nem volt tisztában, hogy egyszer mindenkorra beoltja-e az embereket éhség ellen, vagy minden hónap elsején. Az utóbbi mindenesetre jövedelmezőbbnek látszott. Azzal még kevésbbé volt tisztában, hogy mi légyen az a világfölforgató anyag, de a következményeiről tele szájjal szokott beszélni, már mint a vendéglők és kocsmák megszünéséről és általában az élelmezés terén beálló világkrachról. Végre oly élénk szinekkel ecsetelte ki a következményeket, hogy maga is megijedt tőlük. Egy napon fölhagyott a tervezgetéssel, de azért nem ismerte el azt, a mit én mondtam neki, hogy ez az egész dolog abszurdum, beteges agyrém, csak azt ismerte el, hogy

ő gyönge ember ilyen világfölforgatás előidézésére, aztán leküzdésére, de főkép föltalálására.

A következő pálya, melyre lépett, még érdekesebb volt az elsőnél. Kovácsi János tudniillik temetési vállalkozó lett. Meg kell vallani, hogy ehhez a pályához, a mennyiben pályának nevezhető, ha valaki a mások föld alá rakásából akar magának házat épiteni, sok tehetsége volt. Gusztusosabb temetkezési kirakatot még egyáltalán nem láttam, mint az övé. Valahányszor arra mentem, mindig élénk sajnálkozás fogott el azon, hogy még élek. Cukrász a csemegéit nem tudja előkelőbb izléssel csoportositani, mint ő az érckoporsóit. S milyen gyönyörüen hatott köztük az ismert fölirás: *Legszebb karácsonyi és ujévi ajándékok.*

Én természetesen ebben is ellenlábasa voltam, nem mintha direkt agitáltam volna az ellen, hogy az emberek meghalni sziveskedjenek, hanem mert tagja voltam az összes humanitárius intézményeknek és mozgalmaknak, melyek az emberi élet meghosszabbitását tüzték ki célul. Igy tevékeny részt vettem az antialkoholista mozgalmakban. Hirlapokban egyre sürgettem az ingyen rendelést a szegény betegeknek. Nagyarányu pumpolást inditottam egy kórházra, melynek segitségével a magánhivatalnokok próbálnák meg minél később kilehelni lelküket. Tevékeny részt vettem az összes József- és nem-József-szanatóriumok alapitásában. És részt vettem számos népgyülésben, melyek az egészséget pusztitó élelmiszerhamisitók ellen irányultak. Szóval, ha csak tőlem függött volna, minden em-

ber nyolcvan esztendeig élt volna, a munkanélküli temetési vállalkozók pedig főbe lövöldözhették volna magukat. S bár Kovácsi János üzlete jól ment, azt, hogy még jobban nem ment, egyenesen az én egészségügyi mozgolódásaimnak tulajdonitotta s a hozzám hasonló bolondokénak, a kik mindenbe beleütik az orrukat, a miből abszolute semmi személyes hasznuk nincsen. Igy azután meghasonlás támadt köztünk, mely lassankint az ő részéről valóságos gyülöletté fejlődött.

Sokkal rokonszenvesebb anyagból volt gyurva az unokabátyám felesége, Berta sógorasszony, a ki legalább szeretett jóizüket enni, nagyokat nevetni s egy asszonytól, a kinek csillogó kék szeme s nagy fehér fogai vannak, többet nem is vár az ember. Berta sógorasszonynak éppen az volt, a mi a legtöbb emberből hiányzik: magához való esze. Ő a világ dolgaiban meglehetősen ostoba volt, irodalomhoz és müvészethez nem értett, a Könyves Kálmán olajnyomatait nem tudta megkülönböztetni az eredeti Rubens-képektől, Pekár Gyulát pedig spanyol irónak tartotta, annak ellenére, hogy én becsületszavamat adtam neki, hogy egy rég elhunyt rokokó-korbeli francia generális volt. De az ura dirigálására, még pedig gyöngéi által való dirigálására bámulatos esze volt. Igy például tapasztalván, hogy az urának rosszul esik a felesége jó étvágya, mindig azt tette, hogy hamarább megebédelt s az ura jelenlétében alig kóstolta meg az ételt. Az ura gyönyörködve nézte s mindig örömmel hangoztatta: *annyit eszik, mint egy madár*. Ha azt is látta volna, a mit ebéd előtt megevett,

bizonyára oda módositotta volna: *annyit eszik, mint egy struccmadár.*

Kovácsi János annyival is szivesebben gyönyörködött a felesége kevés evésében, mert e mellett az asszony meglehetős gömbölyüségre tett szert. Bizonyos távolságról olyan benyomást tett az emberre, mintha számos léggömbből lett volna összeállitva.

— Ez aztán asszony — hangoztatta Kovácsi — nem is eszik, mégis hizik, ez meg tudja becsülni azt a keveset, a mit a sors neki juttatott. Nem panaszolja föl, hanem javára forditja.

Szóval, Berta sógorasszony a fösvénységénél fogva remekül tudta kezelni az urát s pompásan kijött vele. Más asszony talán a javulás utjára próbálta volna terelni s az ura egyszerüen kidobta volna őt.

A harmadik hőse a történetnek én vagyok, Ferhádi Miklós miniszteri számtiszt. Magamról nem sok mondani valóm van. Nem vagyok tulságosan szegény és nem vagyok tulságosan becsületes. Elég kellemes és elég kellemetlen tudok lenni. Vadászkutyának mindenesetre jobb volnék, mint embernek. Mert a természet megtette velem azt a tréfát, hogy kitünő szaglással és kitünő hallással áldott meg. Mit érek, mint ember és hivatalfőnök ezekkel a tulajdonságokkal? Azt, hogy a negyedik szobából meghallom, hogy alantas közegeim maguk közt szamárnak mondanak. A ki azt hiszi, hogy ebben valami tulságos öröme telik az embernek, annak szivesen átengedem az efféle örömöket. Sirkö-

vemre nyugodtan ráirhatják életrajzul: *Született, adót fizetett, meghalt.* Egyebet nem.

A történet epizód-alakjait majd akkor fogom ismertetni, ha szükségem lesz rájuk. Nem tudom, helyesen cselekszem-e, de hát mondtam, hogy laikus vagyok s az én időmben még nem Beőthy Zsoltból, hanem a ma már elócskult Szvorényiból tanultuk az irodalmat.

Most jön a történet maga. Megtörtént az én fösvény unokabátyámmal az a szerencse, hogy megütötte a főnyereményt. A becsületes embereket a guta szokta megütni, az ilyen kiszáradt fráterek pedig, a kik nem érdemlik meg, hogy a nap rájuk süssön, könyökig vájkálnak a szerencsében. Legalább a természete változott volna meg, de nem, épp olyan fösvény maradt, mint volt. Abból a kétszázezer forintból, a mit nyert, örömében husz krajcárért fügét vett a feleségének, s annak a felét is ő ette meg. Annyiban változott, hogy most már a temetkezési vállalatot nem tartotta elég előkelőnek magához s azért földbirtokot vett. Bucsuzni azonban eljött hozzám, csak azért, hogy jól kihenceghesse magát. Nagyon adta az előkelőt. Olyan szinü keztyüt viselt, mint a barackbefőtt. Szmokingba volt bujva s hozzá rózsaszinü selyem nyakkendőt tett föl. Szóval izléstelen volt, mint mindig s ez az, a mi engem pukkasztott.

Berta sógorasszonyon őszinte kétségbeesés látszott affelett, hogy itt kell hagynia Budapestet. Egy ilyen elsavanyodott vadkörtével visszavonulni egy rongyos kis faluba, nem is lehetett valami kellemes ki-

látás. Én azonban a természet szépségeivel kecsegtettem, a tavaszi hajnallal, az őszi alkonnyal és a téli éjszakával. Biztattam, hogy nagyon szép lehet, mikor a jegenyék sudarát pirosra festik a bucsuzó nap utolsó sugarai. Azt is élénk szinekkel festettem ki, hogy milyen nagyszerü lehet az, mikor az ember egész nap nem hall egyebet, mint kutyaugatást és ha megpukkad, sem hall mást, mint kutyaugatást. Mialatt János unokabátyám feleségemnek hazudott össze mindenfélét a jövendő falusi életükről, én Berta sógorasszonytól végképp elbucsuztam. A mi ugy értendő, hogy távozás jeléül fölállván, gömbölyü ábrázatára két nagy cuppanós csókot helyeztem el.

Berta sógorasszony arca olyan piros lett, mint a pünkösdi rózsa. Ez a vérelömlés kettőt jelenthetett. Vagy azt, hogy *eh, be jól esett!* vagy pedig azt, hogy *ez már mégis nagy szemtelenség.* János unokabátyám, ugy látszik, az első magyarázatot olvasta ki Berta szeméből, mert dühösen fölugrott, abba hagyta a feleségemmel való beszélgetést, megragadta Berta kezét s néhány száraz *szervusz* után eltávozott.

Hátra van még, hogy megmagyarázzam: miért csókoltam én meg kétszer Bertát? A magyarázat nagyon egyszerü. Két csók mindenesetre jobb, mint egy csók. Ha eggyel nem reszkirozok semmit, akkor kettővel sem reszkirozok semmit. Ha pedig párbaj, vagy tettlegesség következik utána, akkor is jobb üzlet két csókért szenvedni, mint egyért.

Ettől kezdve hosszu ideig nem láttam őket, sőt

nem is hallottam róluk semmit. Egyszer aztán levél jött Berta sógorasszonytól, a ki azt irta, hogy ha nem veszi tekintetbe a filloxerát, a peronoszpórát, a buzaüszköt, a lóherebetegséget, az arankát, a száraz időjárást, a kora tavaszi fagyást, a mezei egereket, s a hernyókat: a gazdálkodás kitünő sikerrel folyik. Igazán jó asszony ez a Berta. Ha ő a jó Istennek enynyi csapását el tudja nézni, sajnálom, hogy annak idején nem négyszer csókoltam meg.

Ezidőben történt, hogy kisérletet óhajtottam tenni, vajjon egy normálisan kifejlődött fővárosi emberről hány bőrt lehet lenyuzni és e célból a Balaton mellé mentem le nyaralni. A kisérlet eredményéről annak idején beszámoltam az *élelmiszer-uzsorások szakszervezetében* s az eredményt fölöslegesnek tartom itt közölni. Ellenben már elbeszélésemhez tartozik annak fölemlitése, hogy Kovácsi unokatestvérem véletlenül a szomszédban lakott és ujra meglátogatott.

Nagyon csudálkoztam, hogy a Bertára alkalmazott rokoni csókok ellenére ismét megjelent házamnál, de csudálkozásom megszünt, mikor az ő arcára, majd Berta arcára tekintettem. Az ő arca ugyanis ragyogott a kárörömtől, mikor Bertát kezénél fogva elém vezette, Berta arca ellenben szomoru volt, s mint hamarjában megolvastam, hét darab óriási ragya éktelenkedett rajta. A szegény asszonyt az ura takarékosságból nem oltatta be ujra, megkapta a himlőt, s akkora lyukak maradtak utána, hogy esős időben a viz ugy állhatott bennük, hogy egész tócsákat alkotott. A gazember di-

rekt azért hozta el, hogy provokáljon, gondolván: *most csókold meg, ha mered.* Rövid ideig habozva tekintettem Berta sógorasszony arcára, de pár másodperc alatt is beláttam, hogy bárhol csókolom meg, csak ragyát érek, nem pedig arcot. De már a következő percben megfogtam Berta fejét és jóizüen, — fültövön csókoltam. Berta elvörösödött, az unokatestvérem elfehéredett.

Bántam is én! Berta füle mögött egy kis fürt, még pedig hajfürt és nem szőlőfürt lógott, mely édesen megcsiklandozta az orromat s ez nekem rendkivül jól esett.

Nem tagadom, hogyha az én feleségemet valaki igy fültövön csókolta volna, azt az embert én azonnal levessel kináltam volna meg. De nem huslevessel, se nem bablevessel, hanem nyaklevessel. Tisztelt unokabátyám szerencsémre sokkal gyávább volt s igy a kinos jelenet elmaradt. Csupán a bosszu lángját láttam fölvillanni szemében, a mi nála annyit jelenthetett, hogy kétszer annyit fog enni ittléte alatt, mint a mennyit különben enni szándékozott. Szegény azt hitte, hogy én is olyan ember vagyok, ki sajnálja a vendégeit megtraktálni, holott tudhatta volna, hogy nincs Magyarországon kivülem még ötven családapa, a kinél annyi ember elrontotta volna a gyomrát, mint én nálam, az én szerény uri házamnál.

Mikor ebéd előtt a kertben sétáltunk, Berta sógorasszony megsugta, hogy Kovácsi János bátyám óriási előkészületeket tett a mai napra. Egy hét óta

jobbára étvágygerjesztő cukorkával táplálkozik. Reggelire ezerjófüből készült keserü teát iszik, két hét óta nagy gyalogsétákat tesz s az élelmiszerekből csak annyit fogyaszt, a mennyi életének föntartására föltétlenül szükséges. Szép kilátások!

Egy körülmény már az ebédnél nagy vigasztalásomra szolgált. A marhahus oly kemény volt, mint az a marhahus, a melyet Franklin északi sarkutazó 1848-ban a jég alá elrejtett és Peary, ugyancsak sarkutazó, 1896-ban megtalált. Ha önök azt hiszik, hogy ez a marhahus, a melyet késsel nem, csupán dinamittal lehetett darabokra szaggatni, János bátyámat zavarba hozta, nagyon csalódnak. Mint vendégszerető házigazda, azt reméltem, hogy legalább kificamitja az állkapcsát, mialatt a marhahust vad csattogtatással megrohanta. Dehogy! Összemorzsolta, megőrölte, szétharapta, elrágta, porrázuzta, s már le is nyelte, mikor én még csak azon kezdtem tanakodni, hogy vajjon ez a balatonvidéki marhahus csakugyan hus-e, vagy pedig szikladarab Kővágó-Eörs vidékéről. Csak később értesültem, hogy János bátyám, mielőtt Budapestről elutazott, összes foggyökereit kihuzatta és az állatkertben az időben elhunyt tigris fogait rakatta be magának. Igy aztán könnyü megbirkózni az öreg és kiszáradt marhabőrökkel.

Régi jó magyar szokás szerint ebédünk négy óráig tartott és félötkor már megkezdődött az uzsonna. Az uzsonnára tömött csatarendben vonultak föl a szomszédasszonyok, a kiket a feleségem jegeskávéval

traktált meg. János bátyám egy másfélliteres bögréből ette a jegeskávét és semmi baja sem történt. A sütemény és a gyümölcs azonban mégis megárthatott neki, mert már hat órakor orvosért kellett küldeni. A doktor megmasszirozta, a minek az lett az eredménye, hogy unokabátyám már hét órakor a vacsora iránt érdeklődött. Ennek a részleteibe nem bocsátkozom, csak annyit emlitek, hogy rántott csirke volt uborkasalátával. 1835-ben Chalons-ban, a hires katalaunumi csatamezőn ásatásokat rendeztek s egy domb alatt a csontoknak irtóztató tömegét találták. Ezt a látványt csak most tudtam elképzelni, mikor a János bátyám előtt tornyosuló csirkecsontgarmadát megpillantottam.

Ez volt az ő boszuja a fültő-csókért.

Este féltizkor a fogcsattogás megszünt s Berta sógorasszony a férje állkapcsát végre megállitotta; János ekkor mégis elszégyelte magát s halkan, fájdalmasan nyöszörögve igy szólt:

— No, testvér, remélem, visszaadod a látogatást?

E szavak oly nehezen másztak ki a szájából, mintha valami rossz kötélhágcsón kellett volna nekik irtóztató mélységből fölkapaszkodni, de becsületére vált, hogy mégis kinyögte.

— Csak nem mégy még haza? Hátra van még a káposztaleves, debreceni kolbásszal.

János állkapcsa kettőt lódult e hirre, aztán megszólalt:

— Gyönyörü holdvilág van, fogatok és megyek, éjfélre otthon akarok lenni. De van egy eszmém. Te-

gyétek a káposztalevest egy fazékba, majd magunkkal visszük.

— Az ám, ha készen volna — szólt a feleségem.

János habozott és magába mélyedt, mintha a gyomrával tanácskoznék: maradjon, ne maradjon? Végre mégis távozásra szánta el magát. Ezuttal azonban már óvatos voltam és Berta sógorasszonynak a kezét, helyesebben a keztyüjét csókoltam meg. Mikor kirobogtak az udvarból, ugy tekintettem utánuk, mint a gazda, mikor az egyiptomi sáskahad fölemelkedik és tovarepül a birtokáról. Aztán fölemeltem kezemet és megfenyegettem a távozókat, a mi azt jelentette: visszaadom a látogatást és az lesz az igazi sáskajárás.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

JAVITOTT ÉS BŐVITETT SÁSKAJÁRÁS.

Batu kán, a tizenharmadik századból jól ismert bankigazgató (mint szövetkezet) nem készült nagyobb körültekintéssel európai rablóhadjáratára, mint én az unokabátyámnál teendő viszontlátogatásra, a mért ő, nálam járván, egy nap alatt egy hétre kipusztitott mindenemből.

Nem sokat törődtem volna vele, ha kétszerannyit evett volna is. Csakhogy ő nem azért evett, mert neki jól esett, hanem azért, mert azt remélte, nekem rosszul esik. A multkor kimeritően ecseteltem már, hogy milyen rosszmáju ember volt. Jóformán beteggé ette magát nálam, csakhogy nekem ezzel anyagi károkat okozzon. A saját gyarapodása nem okozott neki annyi örömet, mint másnak a károsodása. Én rám meg különösen azért volt dühös, mert a feleségét két izben megcsókoltam.

Hogyan készültem erre a revánsra?

Manapság a tudományok minden terén óriási előhaladást tettek. A régi időkben az elemi iskola megelégedett azzal, hogy irni, olvasni és számolni megtanitotta a gyermekeket. Ma már abban is fárad, hogy

fiziológikus táplálkozásra és higiénikus életre tanitsa őket. Az én időmben vajaskenyeret és sóskiflit ettünk uzsonnára az iskolában. De most a gyermekek fehérnyét és szénenyt fogyasztanak s pontosan megmondják, hogy a Szent János-kenyérnek mennyi a cukortartalma. Ilyen kulturában felnőtt gyermekeket, a kik tudják, hogy mi fokozza a gyomor fogyasztóképességét és micsoda élelmiszerben van táplálóerő és miben nincs, könnyü lesz előkészitenem arra, hogy egy adott napon a rendesnél sokkal nagyobb mértékü kosztolással lepjék meg a világot.

Én ugyanis elhatároztam, hogy Kovácsi János meglátogatására mind a hat gyermekemet elviszem, kellő módon preparálva. Mikor a jó Isten a szépséget és a tehetséget osztogatta, az én gyermekeim nem tolakodtak az első sorba. De mikor a jó Isten friss tarisznyát vett le a szögről, hogy abból a jó gyomrokat elossza, akkor megszólaltak az én gyermekeim is: *kérem, mi még nem kaptunk semmit.* Igy aztán, ebben a tekintetben, kifogástalan adományhoz jutottak. Igazán szeretném azt a konviktusi ételt látni, a mit ők meg nem esznek. Akadhat étel, a melyre azt mondják ők is, hogy *rossz,* de olyan étel, a mire azt mondják, *nem kell,* nincs a világon. Ha önök minduntalan azt olvassák a lapokban, hogy a számtisztek fizetésének ujabb rendezése sürgőssé vált, ezt tulajdonitsák a gyermekek elszaporodásának és annak, hogy hajdan erős étvágyuk még mindig nem indult romlásnak.

Természetes, hogy a gyermekeknek ez a farkas-

éhsége konyhánkat teljesen átalakitotta. Ott afféle filigrán, finom, földiekkel játszó égi sütemények nem fordultak elő, ellenben a kompakt, nehéz eledelek annál inkább. A gyermekek elméletileg tisztában voltak azzal, hogy micsoda étel mennyi vért, mennyi hust és mennyi csontot produkál a testben. De gyakorlatilag meg kellett elégedniök olyan eledelekkel, melyek megfeküdték a gyomrot, vagyis laktatók voltak. E mellett mégis virultak s egészség dolgában semmiféle herceg legfényesebben és legváltozatosabban táplált gyermekeivel sem cseréltek volna.

Két héttel előbb figyelmeztettem a gyermekeket Kovácsi János ebédjére, lelkükre kötvén, hogy a szokottnál kisebb tevékenységet fejtsenek ki az otthoni ételek pusztitása körül. A legidősebbik hatodik gimnáziumba járt, a legkisebbik harmadik elemibe. Az idősebbek megértették az intést s szemmel láthatólag készültek a Kovácsi János ellen inditandó hadjáratra. Az édesanyjuk különben két heti menüt a szerint állitott már össze. Azonfelül határozottan kevesebbet főzött, mint máskor, ugy, hogy előre láthattuk, hogy mi kiéhezve fogunk kikötni a boldogtalan Kovácsi János portáján.

Közben azonban egy kis katasztrófa pokoli tervemet meghiusulással fenyegette.

A fürdőszolga felesége, Bábi asszony még előttevaló esztendőben baracklekvárt főzött be s ezzel oly takarékosan bánt, hogy két hatalmas üveggel még ezen a nyáron is megvolt.

Történt, hogy a kőröshegyi kertészné ebédre jött Bábi asszonysághoz, a ki a tiszteletére csehpimaszt sütött, baracklekvárral. Mikor a baracklekvárt elővette, nagy rémülettel látta, hogy a teteje vékony zöld réteggel van bevonva. Nem volt szükség vegykisérleti állomásra annak kideritéséhez, hogy ez a zöld réteg nem moha, nem is malahit, hanem penész.

Egészséges ösztöne azt sugta neki, hogy vágja az egészet földhöz. Az egészséges ösztönt azonban elfojtotta egy egészségtelen gondolat, még pedig az én gyermekeimre nézve egészségtelen.

Az én három kisebbik fiam ugyanis épp arra sétált a Bábiék háza előtt. A Bábi nagyon szerette őket, azonnal arra gondolt, hogy ime, van már, a ki a baracklekvárt elfogyassza. A gondolatot nyomban követte a kivitel. A gyermekek letelepedtek, kaptak egy karéj kenyeret s eléjük tettek egy nagy uborkás üveggel baracklekvárt.

Hölgyeim és uraim, mindnyájan voltunk gyermekek és mindnyájan tudjuk, mit tesz az, baracklekvárt enni. A baracklekvárnak bizonyos korlátok közé szoritott fogyasztása is élvezet a gyermeknek, például ha anyánk maga keni meg vele a kenyeret és a dada fogja, miközben mi harapunk. Még ez is türhető és minden gyermek habozás nélkül elfogadja a szituációt. De hogy egy darab kenyeret nyomjanak a markunkba, odaállitsanak egy üveg baracklekvár mellé és azt mondják, hogy *csülökre magyar,* ez egyenesen a kelet-indiai tündérmesékbe való állapot. Ez felülmul

mindent, a miről a gyermek álmodozik. Mert ez táplálkozás és játék egyszerre. Kielégítése az önfentartási ösztönnek és a legnagyobb mulatság azonfelül.

Hogyan?

A baracklekvárnak két jó tulajdonsága van. Először ehető, másodszor kenhető. A mig jól esik, a gyerek fogyasztja, s aztán játszik vele. Bekeni az arcát, a fülét, kezét, nyakát, a ruháját. Bekeni a testvéreit, a pajtásait s végül a lakásban mindent, a mihez csak hozzáfér, de különös passzióval mégis a csipkefüggönyöket és a drága butorokat veszi célba. A baracklekvárnak van még egy harmadik tulajdonsága is: nem lehet a végire érni. Akármennyit kaparászunk az üvegben, még mindig van benne. E tekintetben rokona a csibenyaknak, melyen akár napokig rágódhatunk, mégis van hus rajta. A gyerek, látván az üveg kifogyhatatlanságát, elhatározza, hogy másnapra is tesz el a lekvárból. És pedig hova? Rendesen az ágy párnái közé. Erre csak este jönnek rá, mikor ágybontáskor az összeragadt vánkosokat késsel kell szétmetélni.

A római anya nem tekinthetett nagyobb kétségbeeséssel a háboruból pajzson hazahozott fiára, mint feleségem a Bábi néni baracklekváros üvegjéből visszatért gyermekeire. Ha a Balaton baracklekvárrá vált volna s a gyerekek benne meghemperegtek volna, nem nézhettek volna ki különben. Egy szapuló teknőt előrántani, vizzel teleereszteni s a gyerekeket belehajigálni, egy pillanat müve volt. A külső nyomok eltávolitása hamar ment, de a belső nyomokon a szapukád

nem segitett: a szerencsétlenek elrontották a gyomrukat, lázt kaptak, torkuk fájt s a doktor mindkét oldali tüszős mandulalobot konstatált. (Sose tudtam, hogy az ember gyerek korában a manduláit a gyomrában viseli.)

Ez a gyermeknyavalya nagy csapás volt rám, mert igy pusztitóhadjáratom legbecsesebb szövetségesei elestek.

Mit csináljak?

A gonoszság leleményessé teszi az embert. Kovácsi János bátyám a kisebbik gyerekeimet alig látta. A mennyiben látta, nem foglalkozott velük. Csak ugy fölületesen rájuk nézett és gépiesen mormogta: *valóságos angyalok.* De magában bizonyosan azt gondolta: *jaj csak rám ne másznának.* Erre a körülményre alapitottam számitásomat s elindultam, hogy a telepen három pótgyermeket szerezzek. Három gyermeket, a kit egy napra örökbefogadok. A fürdőtelepen nem jártam valami nagy sikerrel, itt a pesti gyerekek még meglehetős nyeszledtek voltak s bottal kellett őket az evésre kényszeriteni. Ellenben Pálfalván, a szomszéd községben, Boldizsár tanitónak három gyermekére rögtön rátettem a kezemet. Mert abban a percben, a mikor a lábamat az udvarra betettem, a három fiu éppen a negyvenhetedik káposztatorzsát fogyasztotta. *Fiuk, ti az én embereim vagytok!* — kiáltám s azonnal megkértem az apjukat, hogy engedje át nekem a gyerekeket, hogy őket az unokabátyámhoz kiránditsam. Szivesen beleegyezett, csak azt kötötte ki, hogy tekintettel

csemetéinek hallatlan étvágyára, járjak ki neki a minisztériumnál egy rendkivüli pótlékot.

A tanitó gyermekei már szombaton hozzám költözködtek, ott megnyirattuk, rendbeszedtük és az én gyerekeim ruhájába fölöltöztettük őket. Mindegyik megkapta a nevét, melyet ez alkalommal viselnie kellett, itattam velük étvágygerjesztő balatonfüredi savanyuvizet, ellenben vacsorára csak két lágytojást kaptak fejenkint, a mire a káposztatorzsa tehetséges barátai intenziv bömbölésben törtek ki, mert éhesen feküdtek le. Én pedig megelégedetten legeltettem rajtuk szemeimet, mert most már nyugodt voltam! Kovácsi János nem viszi el olcsón a bőrét!

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A SÁSKAJÁRÁS VÉGE.

Ideje, hogy a *Sáskajárás* cimü vállalatomat a lovagiasság és Szvorényi irodalomtörténettanának szabályai szerint befejezzem.

A tanitó gyermekei tehát már előtte való nap bevonultak hozzám, hogy az utazásra kellőképp előkészittessenek. Az előkészület abból állott, hogy az én három nagyobbik fiam és a három tanitógyerek csak nagyon fölületes vacsorát kapott és éhesen került az ágyba. Ennek azonban szomoru következményei lettek. A tanitó gyerekei éjjel fölébredtek s éhséget érezvén, fölfedező körutra indultak. Az első, a mit fölfedeztek, egy sárgadinnye volt. Megették. A második, a mit fölfedeztek, egy köcsög aludttej volt. Megitták. Azután lefeküdtek. Egy óra mulva a három gyerek bömbölni kezdett. Ez volt az a pillanat, melyben a sárgadinnye és az aludttej találkoztak s mint régi ellenségek, dühösen egymásra rontottak. A természetben az inkompatibilitás sokkal hamarább megnyilatkozik, mint a politikában. Ebből hatalmas krizis fejlődött ki. Az én gyerekeim is megragadták a kedvező alkalmat s teljes erő-

vel csatlakoztak a bömböléshez. Ilyen nagy a szolidaritás a gyermekvilágban. Kétségbeesve állottam e filharmóniai hangverseny közepén és konyakkal kuráltam a dalnokokat. Kettőt sikerült kigyógyitanom, ezek berugtak, megizzadtak és elaludtak. A harmadik azonban nem gyógyult meg, kidőlt az utból. Summa-summárum, reggel, mikor a kocsi előállott, csak öt harcképes gyermek jelent meg. Mit volt mit tennem? a megfogyatkozott csapattal utrakeltem. Mikor azonban Kőröshegyen keresztülmentünk, a gyerekek figyelmeztettek arra, hogy itt van egy nagytehetségü csemete, a Svarc-gyerek, a kit magunkkal vihetnénk. Helyes. Befordultam a kocsmába, a hol a Svarc éppen rágyujtott a pipára. Ajánlatot tettem neki, hogy a Miksát magammal viszem, kap több mint teljes ellátást és egy korona napidijat. Svarc, mint jó üzletember, azonnal beleegyezett, Miksát megmosdatta, felöltöztette s vigan robogtunk tovább Gamás felé, a hol unokabátyám lakott.

Utközben Miksa fiamat megtanitottam nevére és szerepére. Gyors fölfogásu gyerek lévén, mindent hamar megértett.

János bátyám borus arccal járkált föl s alá az udvarban, mikor kocsink bejárt. A gyerekek vigan ugráltak le s illedelmesen kezet csókoltak neki is és Berta sógorasszonynak is, a kit ezuttal kivételképpen nem csókoltam meg, nem akarván az unokabátyám kedvét már a délelőtti órákban teljesen elrontani. Az első pillanat kritikus volt, de szerencsére nem sok

figyelmet szenteltek a gyerekeknek s a cserét nem vették észre.

A verandán lévő asztal meg volt teritve és egy rud öreg szalámi foglalt rajta helyet. Valóságos szalámi-matuzsálem volt, összeaszott, mintha XII. Ramzesz sirjából ásták volna ki, a hol csöndes visszavonultságban négyezer évet töltött. Ha a szalámi emberi változásnak volna alávetve, akkor ennek a rudnak hófehér szakálla a földet verdesné. Unokabátyám szives kinálása nagyon gyanus volt: a szalámi arra szolgált, hogy étvágyunkat elverje. Azonnal kitaláltam a pokoli célzatot s kijelentettem, hogy nem szabad nekik enni. Berta asszony megkérdezte, hogy ne süssön-e rántottát nekik? A mire én, félvén a záptojásoktól, kijelentettem, hogy délelőtt sose szoktak semmit sem enni. János arca a szalámi visszautasitására oly sötét lett, mint egy ó-skót ballada. Figyelmeztetett, hogy az ebéd még messze van. Azt is hozzátette, hogy csak rövid ebéd lesz, mert a szakácsnénak tüske ment az ujjába és nem tud főzni, A mi lesz, azt Berta sógorasszony főzi, a ki előre is szives elnézésért esd.

Leültünk és János egy üveg sört bontott, a gyerekek pedig a kertbe mentek. Nem maguktól mentek oda, hanem János bátyám terelte rá a figyelmüket. S ez nekem csak egy negyedóra mulva tünt föl. Egyszerre talpraugrottam.

— Te, János, csak nincs gyümölcs a kertben!

— De bizony van, — felelt János elégedett vigyorgással.

— Jézus Mária!

Ezzel elrohantam a kert felé, János utánam. A kertben tényleg volt néhány gyümölcsfa, köztük egy éretlen szilvafa s egy érett szederfa. Csodálatosképpen a gyerekek nem az éretlenre vetették magukat, hanem az érettre: a szederfára. Mind a hatan föntt voltak rajta. Mikor mi megérkeztünk, már el volt mázolva mind a hat gyerek. Arcuk, kezük egészen fekete volt. Miksának fehér ruhája csupa fekete folt. Jól vagyunk már, ezt Svarc velem biztosan megfizetteti. Apai dühöt szinlelve, fülön ragadtam Miksát s erélyesen megráztam. A többi közt pedig szétosztottam egy féltucat nyaklevest. Miksa bömbölve feküdt a földre és azt mondta, hogy ő igy nem játszik tovább, hanem átmegy Kohnékhoz, a kik neki rokonai. Megszeppentem s miközben ugy tettem, mintha fölemelném a földről, a fülébe sugtam: *hallgass, kapsz még egy koronát.* Szerencsére Jánost annyira boldoggá tette a gyermekek szedrezése, hogy nem vette észre Miksa elszólását. Na megállj, ezt az örömödet el fogom rontani!

— Csak az bosszant, hogy ezek a kölykök épp a szederre vetették magukat, melynek savanyusága tudvalevőleg jó gyomrot és jó étvágyat csinál.

János arcáról eltünt a derü s néhány lépést tett az ó-skót ballada felé.

— Gondolod?

— A piaristáknál tanultam a vegytanban.

— A piaristák nem tekintélyek a vegytan terén.

— A szeder tulajdonságai azonban az evés tudo-

mányához tartoznak, ehhez pedig talán a piaristák is értenek valamit.

János itt ujabb két lépést tett az ó-skót ballada felé s igy szólt:

— Rajta fiuk, itt minden a tietek, csak egyetek vigan!

Körülmutatva, kezével egy kört irt le s mutatóujja határozottan az éretlen szilvafa irányában állott meg.

— Szó sincs róla, egy szemet sem esztek többet. Ezt a sógorasszony be fogja főzni. Mars, ki a kertből, menjetek az istállóba a tengeri nyulakat megnézni!

Ez hatott, a tengeri nyulnak semmiféle gyerek sem tud ellentállni. János mérgesen harapdálta az ajkát, s szó nélkül cammogott utánam, mikor visszamentünk a házba. Mikor a verandára léptünk, a nemzeti muzeum egyiptomi osztályából kölcsönkért szalámiról millió légy szállt föl. János elkeseredetten vágta le magát egy székre.

— Ez az én legnagyobb bánatom, — szólt.

— Micsoda?

— A legyek idebent és a verebek odakint. Nem dolgoznak semmit és mindenből esznek, a mi az enyém. A legyek megdézsmálják az ételeimet, a verebek az asztagaimat. Micsoda botlása a természetnek! Miért nem oszthatta volna be ugy, hogy a verebek megegyék a legyeket, mi pedig megegyük a verebeket?

— Az utóbbit megteheted.

— Meg is teszem. Lépvesszővel kétszáz verebet fogtam s ebédre az lesz a pecsenye.

,— Mi az ördög? És miféle salátát fogtok hozzá adni?

— Semmifélét. Verebet csontostól kell megenni és igy nem lehet hozzá salátát harapni...

(Na, erre az ebédre igazán kiváncsi vagyok.)

Ebéd előtt még egy kellemetlen föladat várt rám: a gyerekeket kimosdatni a szederből. A gyerekek általános fölháborodással fogadták a mosdatást. Különösen azok, a kiket kölcsön kértem. Nem ment a fejükbe: hogy jutok én hozzá, mint idegen ember, hogy őket ilyen kellemetlen mütétnek vessem alá. Kénytelen voltam mindegyiknek fejenkint egy hatost igérni. Igy aztán szerencsésen és gyorsan tulestünk a mosdáson.

Végre ebédhez ültünk!

Légy itt is annyi volt, hogy egy kis cselédleány, hosszu ággal, folyton az asztal körül szaladgált s a legyeket kergette.

A program első pontja gombócleves volt. A pokoli számitás itt is megnyilvánult, mert a gombócok óriásiak voltak, a gombócvilágnak valóságos kanonokjai. (A papi hierarkiában én ugyanis a kanonokokat tartom a legkövérebbeknek. A püspök már sokkal soványabb. Miért? Mert kanonok korában oly emésztő sóvárgás fogja el a püspöksüveg után, hogy belesorvad.)

A második tál étel burgonyafőzelék volt, a télről megmaradt száraz füstölthussal. Ha nem kedvelem

is a krumplit, azért tisztelettel tekintek rá, mert azt tanultam róla, hogy a tótokat ez már gyakran megmentette az éhhaláltól, a nélkül, hogy ezért koronás arany érdemkeresztet kapott volna. A gyerekek tán nem tisztelik annyira, mint én, de megették az egész tálat. S itt ez volt a fő!

Ezután jött a verébpecsenye. Leszámitva azt, hogy nincs hus rajta, a veréb kitünő eledel. A kinek van türelme apró csontjait körülrágni és leszopogatni, az élvezetet találhat benne. De hogy ezzel jóllakni nem lehet, az bizonyos. Négy főzelékes tállal hoztak be verebet s ez mind elfogyott. A gyerekek a csontokat is összerágták és lenyelték. Nagyobb baj nem történt, csak egyszer az egyik fiam, azután Svarc Miksa meg akart fulladni a torkán akadt csonttól. Faluhelyen az ilyesmi nagyon kellemes dolog, mert mire az ember a legközelebbi orvost megkapja, az alatt a gyerek százszor megfulladhat. Szerencsére a falusiaknak jó háziszereik vannak. Szálka és csontnyelési esetekben ilyen a hátbavágás. Itt is csak ez segitett s a gyerekek oly gyorsan magukhoz tértek, hogy a következő tál ételhez ujult erővel hozzáfoghattak.

Tudják, mi volt ez? Krumplinudli. De nem ám olyan közönséges krumplinudli.

Képzeljenek el egy tál krumplinudlit, melynek minden darabját megcsipte a darázs, minek következtében földagadt. Nehéz ugyan ezt képzelni, de tessék megpróbálni. Én megpróbáltam és egészen jól érzem magamat mellette. A gyerekek a krumplinudlinak is

alaposan megfeleltek, megették egy szálig. Én is megkóstoltam, de mondhatom, hogy az ilyesmit inkább csiriz helyett lehetne forgalomba hozni. A nyomorult fráter, már mint unokabátyám, csakugyan egy csodálatosan olcsó és bámulatosan rossz ebédet tudott nekünk kitalálni. A gonoszság, ugy látszik, leleményessé teszi az embert. Az egész ebéd, számításom szerint, harminc krajcárjába került. Pedig a hat gyermeken kivül részt vettünk benne én, János, a felesége, a helybeli kántor és a segédjegyző. Még hozzá, nagy bosszuságomra az ebéd vége felé beállitott a kántorné egy szakajtó friss meleg pogácsával. Mikor az asszony ezt az asztalközépre elhelyezte s a kellemes pogácsaillat felénk csapott, János fölugrott és igy kiáltott:

— Jaj, de kár, hogy elkésett vele! Csak tedd el Berta vacsorára.

No, de erre már én is fölugrottam.

— Ne tedd el, Berta, imádom a friss pogácsát. Csülökre magyar!

A legbutább gyerek is megérti, ha az ember egy véka pogácsa jelenlétében őseinek ezt az ázsiai csatakiáltását hangoztatja. A rohamban különben magam jártam elől, tizenöt pogácsa erejéig megcsapolván a kosarat. A gyerekek két marékkal mentek neki, a mire János oly rosszul lett, hogy egy pohár hideg vizet kellett innia. De azután ő is beállott a *Csülök* jelige alatt müködő csapatba, valamint a kántor és a segédjegyző is. Igy a szakajtó egy negyed óra alatt kiürült, mi pedig megteltünk.

— A zsardinettót tedd el vacsorára, — szólt János Bertához, gondolván, hogy veszett pogácsafejszének legalább a gyümölcsnyelét megmenti.

(Ez a zsardinettó férges almából és a fa alól összeszedett szilvából állott. Erre már nem tettem rá a kezemet. Az elemózsiámon nem szeretek kukacokkal osztozkodni.)

Az volt a szándékom, hogy uzsonnára és vacsorára is ott maradunk s csak holdvilágnál megyünk haza. De négy óra tájban rettentő éhség fogott el s mondhatatlan vágy szállt meg, hogy valami tisztességes ételt egyem, melyben megvan egy jóravaló eledelnek minden kelléke és a melyet nem panaszol meg senki. A gyomrom jóformán hangosan kiáltott föl hozzám: Édes gazdám, hagyd itt ezt a gézenguzt, aki nem becsül meg bennünket. Befogattam tehát és a kocsira ültünk. Hazudnám, ha azt állitanám, hogy János könnyes szemekkel bucsuzott el tőlünkó Arcáról tisztán az volt leolvasható: *Vigyen el az ördög!* Az utolsó percben leszálltam a kocsiról s Berta sógorasszonyt kétszer jóizüen megcsókoltam. Tudtam, hogy ez Jánosnak rosszul esik s ez nekem nagy elégtétel volt. Ezzel épp ugy elrontottam a vacsoráját, mintha ettem volna belőle s legalább a gyomromtól nem követeltem ujabb áldozatot.

Ezzel végződött a sáskajárás s bevallom, hogy a hadjáratban és voltam a vesztes, mert én többet boszszankodtam, mint János.

GYEREKEK.

Vagy harminc esztendővel ezelőtt, csikorgó decemberi napon, egy bánatos fiu haladt a piarista-gimnáziumból a Kossuth Lajos-utcán át a Sándor-utca felé. Mivel életrajziróim elmulasztották följegyezni ezt az adatot, hát följegyzem én, hogy ez a fiu én voltam. Bánatomnak oka egyszerüen az volt, hogy e pillanatban vittem haza az évnegyedes értesitőt, mely félre nem magyarázható számadatokkal tárta a szemlélő elé évnegyedes tanulásom eredményét. Akkor még hat kalkulus volt a gimnáziumban. Az 5-ös volt a szekunda, a 6-os volt a tercia. Akkor még a rossznak is voltak fokozatai az iskolában, most csak a jónak vannak, még pedig 1, 2, 3, jeles, jó, elégséges, a mostani *négyes* már elégtelen. Nem habozom bevallani, hogy az én bizonyitványom, mely az emlitett napon a lelkiismeretemet nyomta, majdnem csupa elégséges volt. Pozitive tudtam, hogy otthon nagyon rossz fogadtatásban fogok részesülni s minél jobban behatoltam a Sándor-utcába, lépteim annál lassubbak lettek. A Vas-utca sarkán még egy percre megálltam, azután elszántan befordultam a házba.

Akkori háztartásunk állt három nénémből és a bátyámból. Meglehetősen szigoruan bántak velem, mert (most beismerem) rossz kölyök voltam, a ki sem testvéreimnek, sem tanáraimnak nem pariroztam. Tevékeny részt vettem a dunaparti diákverekedésekben, honnan bevert fejjel hoztak haza; soha nem mulasztottam el, ha alkalom kinálkozott arra, hogy a városligeti tóba beforduljak; s ha a diákokat tilos cigarettázáson rajta kapták, én biztosan köztük voltam. Ilyenekért aztán odahaza rendesen elpáholtak, a minek csupán fizikai eredményei lettek, de erkölcsiek nem. Tudniillik kék foltokat kaptam, de jobb nem lettem. Most is biztosra vettem a verést, azért szepegve osontam be a lakásunkra.

Legfiatalabb néném, a ki éppen koránál fogva még nem volt felettes hatóságom, már lesett s titokban az udvari szobába vezetett.

— Nos, hogy sikerült?

— Rosszul.

— De csak nem buktál meg?

— Nem.

— Hála Isten. Egész délelőtt azon drukkoltunk, hogy megbukol s ez borzasztó lett volna.

— Miért?

— Hát nem tudod? Jenő a mult héten kijelentette, hogy ha megbukol, azonnal kivesz az iskolából s leküld Keszthelyre füszerkereskedő-inasnak.

Nem lehettem nagyon megdöbbenve, mert a néném hátba vágott és elkeseredve szólt:

— Mi? Nem is hat rád a dolog?

— Nem. Jobb szeretnék Keszthelyen cukrot árulni, mint Pesten tanulni.

A néném elpityeredett.

— Igazán nem érdemled meg, hogy az ember pártoljon és szeressen. Pedig ha én cserben hagylak, igazán nem tudom, hogy mit csinálsz! Mutasd a bizonyitványt!

Elővettem és odaadtam. Végig olvasta.

— No, ez ugyan szomoru. Csupa elégséges.

— Bocsánat, két kitünőm van.

— Igen, tornából és müénekből. Az nem számit, tornából és műénekből nem lehet megélni. Légy elkészülve a legrosszabbra.

— Mire?

— Arra, hogy nem kapsz ebédet. Ida megmondta, hogy ha rossz lesz a bizonyitványod, ez lesz az első büntetésed.

— S mi lesz a második?

— Azt majd a Jenő fogja megmondani. Most pedig lásd, hogy én mégis támogatlak. Nesze, egyél, nem akarom, hogy koplalj.

Ezzel a jólélek kihuzott egy asztalfiókot és a kezembe nyomott egy nagy karéj vajaskenyeret, melyet villámgyorsan (mielőtt az ellenség megérkeznék) elfogyasztottam. A kenyeret nagyon megédesitette az a tudat, hogy előreláthatólag ez lesz ma az egyetlen kosztom. A néném meglehetősen nagy izgatottsággal várta törvénytelen ebédem befejezését, mert ha rajta kaptak

volna bennünket, őt is megfosztották volna a felsőbb zsarnoki hatalmak aznapi önfentartási ösztönének kielégitésétől, sőt bizonyára néhány hátbavágásban is lett volna része.

De nem történt semmi baj. A lakoma nyomait gondosan eltávolitottam arcomról s befelé indultam a lakásba, hogy megérkezzem kálváriám második állomására: legidősebb nővéremnek, Idának, nem annyira ölelő, mint inkább sujtó karjai közé.

Ő már jóval idősebb lévén nálam, teljes anyai hatalmat gyakorolt fölöttem. A térdepeltetés, ebéd-, vacsoramegvonás és tettlegesség egyaránt az ő hatáskörébe tartozott. Ő képviselte a biráskodás összes fórumait. Ő itélt fölöttem ugy bagatell-ügyekben, mint főbenjáró dolgokban. Tőle sehová föllebbeznem nem lehetett, annál kevésbbé, mert a kimondott itéletet ő maga azonnal végrehajtotta. Képzelhetik tehát, hogy a legnagyobb foku szurkolások közt léptem az ebédlőbe, a hol ő varrással foglalkozott.

Helyzetemet még sulvositotta egy mellékes körülmény. Járt oda hozzánk varrni tanulni egy Pepi nevü rokonunk, a ki rémitő ügyetlen leány volt. A mit varrt, azt föl kellett fejteni. Minduntalan megszurta az ujját. Gyakran beleült a tűs párnába. Kávéját a fehérnemüekre öntötte. Naponkint átlag kétszer rosszul nyelt s kékre-zöldre vált a köhögéstől. Ha kiment a szobából, mindig valami gombolyagot huzott magával, melybe aztán annyira belekeveredett, hogy egy negyedóráig tartott, mig ujra a kibontakozás utjára

léphetett. Én különben nagyon szerettem Pepit, mert ha ő nem lett volna, engem szidtak volna egész Istenadta nap.

Ezen az elsőrendü kritikus napon azonban Pepi nem segitett rajtam, sőt még rontott az ügyemen. Pepi ugyanis, bele unván a varrás terén kinálkozó csekély számu babérok legelésébe, kiment a konyhába, főzni segiteni. De balszerencséje itt is nyomon követte és sistergő zsirral megégette a kezét. Ida bekente olajjal, aztán bekötötte. Mikor én beléptem a szobába, Ida javában szidta Pepit. Hogy sohse fog férjhez menni, de ne is menjen, mert megverte az Isten azt a szerencsétlen alakot, a ki őt oltárhoz fogja vezetni. Pepi bőgött — az erkölcsi és fizikai szenvedésektől egyaránt. Ida szemei villámlottak — és a menykő én belém ütött.

— Itt vagy jó madár? Már tizenegyre vártalak. Ugy látszik, nincs okod haza sietni. Hol a bizonyitványod?

Mivel kinos lassusággal kotorásztam külömböző zsebeimben (mintha nem tudtam volna, melyikben van az irás!), előlegül Ida egyszerüen bele markolt a hajamba s hatalmasan megrázott. Megvetően mosolyogtam magamba: könnyü neki, mikor biztosan tudja, hogy rossz a bizonyitványom s nem lesz kénytelen a cibálást a lovagiasság szabályai szerint visszavonni.

Átadtam az irást s Pepi mögött foglaltam helyet. Számitottam arra, hogy a milyen pechje van, őt ütik nyakon én helyettem.

Ida végigolvasta és elhült.

— Csupa elégséges! No ez hallatlan!

— Bocsánat — szóltam igen bizonytalan hangon — két kitünőm is van.

Ida még egyszer átfutota.

— Két kitünő? Az ám, hahaha... a tornából és a műénekből... a magyar!... elégséges, számtan elégséges... irásbeli dolgozatainak külső alakja rendetlen... magaviselet törvényszerü...

Tovább nem folytatta, hanem belekapaszkodott a két fülembe és megrázta. Aztán kiadta a rendeletet, hogy ebédre nekem ne teritsenek. Végül kilökött a szobából és meghagyta, hogy az udvari szobát ne merjem külön engedelem nélkül elhagyni. Ott bőgtem, olvastam, aludtam egész nap — sőt irtam is. Akkor fogtam hozzá első nagyobb szabásu irodalmi alkotásomhoz. A cselédnek ugyanis volt egy Lidérc-naptára (az akkori idők kedvenc kalendáriuma, tele mindenféle rémes historiával, a Franklin-Társulat adta ki) s ebben én fölfedeztem Makbeth történetét, novellává földolgozva. A dolog rendkivül izgatott és érdekelt, elannyira, hogy nekiültem és drámát csináltam belőle. Ki tudja, mi történt volna, ha jóval később rá nem jövök, hogy ezt Shakespeare már régen megirta s igy én hiábavaló munkát végeztem.

Ezen a napon azonban a Makbeth-dráma irása nagyon szórakoztatott, mert lelkem egész keserüségét beleönthettem.

Aznap bátyám nem jött haza ebédre, vacsorára

is csak későn, ugy, hogy kálváriám harmadik állomására csak másnap érkeztem meg.

Nem mondhatom, hogy ő fölebbviteli fórum lett volna, csupán átvizsgálta az ügyet és helybenhagyta — nem az itéletet, hanem a vádlottat. Ez alkalommal azonban a büntetések terén egy ujitást léptetett életbe, a mely — bár a reformoknak barátja vagyok — nem mondhatom, hogy tetszésemet megnyerte volna. S ez az ujitás az volt, hogy nádpálca helyett csibukszárral vert meg.

Önök azt mondják, hogy a csibukszár ki van furva s ez tiszta nyereség a diákra nézve. Nem ugy van, mert a mennyivel belül üres, annyival kivül vastagabb s még nagy borostyán-szopóka is van rajta, a mi a csibukot és az esetet sulyosbitja.

Nem akarom itt elmondani, hogy ennek a dolognak további diákpályámra milyen hatása volt, csak azt mondom meg, hogy miért irtam meg mindezt?

Azért, mert harminc évvel később egy fiatal ur ugyanolyan nehéz gondok közt jön haza az iskolából s mutatja az apjának az értesitőt.

Ez a fiu az én második gimnázista fiam. Ez az apa én vagyok.

Káprázó szemmel nézem végig.

— No ez gyalázat! Csupa elégséges!

— Dehogy papa! Két jelesem van. (A mi most kitünőnek felel meg.)

— Ugyan miből?

— Tornából és énekből.

Ütnöm, cibálnom, ráznom és koplaltatnom kellett volna — de nem volt rá erőm. Multam föntebbi jelenete jutott eszembe és gyöngévé tett: *én magam állottam önmagam* előtt s ez megzavart. Hát a diákok örökké egyformák maradnak! Föl s alá sétáltam s végül igy szóltam:

— Mit ér a torna? Ebből csak annyi hasznod lesz, hogy futballba kirugják a fogadat. Hát az ének? Azt hiszed, hogy hires tenorista leszel és az operában énekelsz? Dehogy! Jogász leszel, az utcán fogod a Kossuth-nótát énekelni és bekisérnek a rendőrök. Haszontalan kölyök, mars!

Még az ebédet sem mertem tőle megvonni.

Csak ne röstelném: megkérném a néném és a bátyámat, hogy neveljék a gyerekeimet.

DIÁKÉLET.

A hetedik osztályt tapostuk, alig várva a pillanatot, hogy a gimnáziumtól megszabadulhassunk. Pedig Vajda Gyula tanárunk százszor megmondta, hogy soha olyan boldogok nem leszünk, mint gimnázista korunkban — és százszor igaza volt. Most már belátjuk. Akkor azonban, éretlen ésszel, másképp gondolkoztunk. A metódusban is lehetett valami hiba. Mert amire az embert nagy szigorusággal és fenyegetésekkel kényszeritik, azt nem teljesitheti szivesen. Ha beállitana hozzám egy goromba ur, s becsukással és szekundával fenyegetne az esetre, ha Küry Klárát nem veszem feleségül — ezt a goromba urat kidobnám, pedig különben talán Küry Klárit nagyon szivesen oltárhoz vezetném. A mit határozottan eltiltottak, a cigarettázást és a kávéházbajárást, azt iszonyu passzióval cselekedtük. (Azért nem mondom, hogy a tanulástól is el kellett volna bennünket tiltani, hogy rákapjunk.)

Volt egy rosszképü, sovány, köhögős iskolatársunk, a ki általános népszerütlenségnek örvendett.

Pedig nem tett rosszat senkivel, de olyan savanyu Mefisztó-képe volt, hogy nem tudott maga iránt bizalmat és szeretetet ébreszteni. A hangja is olyan fakó, hideg volt, hogy megborzongott tőle az ember, ha megszólalt. Mellettem ült a padban, de nem tartozott barátaim közé. Ha rosszul feleltem, károrömet láttam az arcán. Ha jól feleltem, irigység tükröződött felém savanyu vonásaiból. Szorgalmas és jómagaviseletü fiu, de középszerü tanuló volt. Mivel olyan jól viselte magát, strébernek tartottuk, a ki be akarja hizelegni magát. Sugni sohse sugott. De nem is fogadta el, ha neki sugtak. Ugy tett, mintha nem hallaná. Inkább hallgatott, semmint sugás után valamit helyesen megmondjon. Irásbeli dolgozatokban nem segitett. Pedig számtanban és németben rám fért volna. Igaz, hogy nem is kértem tőle, csak keserves képpel néztem rá, a mire ő szokott gunyos, kárörvendő, szóval kellemetlen arckifejezésével felelt.

Nagy eseménynek kellett közbe jönnie, hogy egymással közelebbről megismerkedjünk.

A hittant maga az igazgató tanitotta. Fanatikus, öreg, türelmetlen, német müveltségü pap volt, a ki ezekkel a tulajdonságaival épp az ellenkezőjét érte el annak, a mire számitott. A hittani kézikönyvünk pedig ez volt: *Wappler, A katolikus egély tankönyve. (Egély* alatt *religio* értendő.) Eredetileg németül iratott, s kontár kezek által fordittatván magyarra: a nehéz, körmondatos, hosszadalmas zavaros német munkából teljesen emészthetetlen magyar munka lett.

Megtartotta az eredeti mü összes hibáit, sulyositva egy germanizmusokkal telt rossz magyar fordítással. S az öreg direktor azt kivánta, hogy mi ezt szóról-szóra betanuljuk. Sőt azt a tételt állitotta föl, hogy nem tekinthető vallásos léleknek és buzgó kereszténynek, a ki szóról-szóra be nem tanulja a Wapplerből föladott leckéket. Én egyszer azt a kérést mertem eléje terjeszteni, engedje meg, hogy minden leckét röviden, magyarosan és világosan földolgozhassak s ugy tanuljam meg. Hogy felháborodott erre. Egyenesen ateistának nevezett, ebből aztán engedett s azt mondta, hogy én a *szakadárság* utjára tévedtem, hogy hozzá merek nyulni az egyházi hatóságok által helybenhagyott könyvhöz. A mire aztán én jónak láttam nemzeti alapra helyezkedni s kijelentettem: lehet, hogy ez a könyv a németeknek jó s ugy jó, ahogy van; de mi magyarok vagyunk, más a temperamentumunk, gondolkodásunk, mint a németeké s nekünk talán máskép kéne föltálalni a dolgokat, mint a németeknek. A mire az öreg még dühösebb lett, mert utóbbi megjegyzésemet németjei ellen intézett támadásnak minősitette. Kicsapással fenyegetett, de aztán megelégedett azzal, hogy beirta az osztálykönyvbe: *Feleselni szokott.*

Csakhamar azonban rájött arra (kénytelen volt rájönni), hogy az általam ajánlott módszer nem is szamárság.

A könyvnek egy igen nehéz részéhez érkeztünk: a materialisták, Darwin, Büchner és a többiek ismertetéséhez és lecáfolásához. S elkövetkezett egy hittan-

óra, a mikor a feladott hatvan sor leckéből senki se tudott egy szót se.

Se a jó tanulók, se a rosszak. Se a stréberek, se a konviktorok. A ki csak egy szót mert bele tenni, a mi nem volt a könyvben: azt az öreg megállitotta s elülről kezdette vele. Mikor sehogy se ment, az osztálykönyvet mennydörgő robajjal a katedrára vágta s igy kiáltott:

— Az egész hetedik osztály a pokolba fog menni!

Azzal otthagyott bennünket.

A megdöbbenés csöndje uralkodott a teremben. Diákeszünk előtt ugy állt a dolog, hogy ha valaki kompetens ilyen nyilatkozatot tenni, ugy kétségtelen a gimnáziumi igazgató és hittantanár kompetens rá, s igy ránk meglehetősen siralmas jövő vár. De gyorsan magunkhoz tértünk, ugy okoskodván, hogy ez nem fog egyhamar bekövetkezni.

A történetnek egészen sajátságos folytatása lett.

Én voltam akkor az önképzőkörnek első versfaragója, a ki minden alkalmat megverseltem és minden pályadijat megnyertem, — akár balladára, akár lirai költeményre, akár humoros költői elbeszélésre volt hirdetve. Természetesen ezt az alkalmat se szalasztottam el, s egy hét alatt, páros alexandrinusokban készen volt a költői elbeszélés, melynek ez volt a cime:

Nincs többé tanulás!

vagy

a hetedik osztály pokolbamenetele.

A számtantanár egy napon az óráról elment fogat huzatni, s magunkra maradtunk az osztályban. Akkor én a versezetet a fiuknak fölolvastam.

Hát őszintén mondhatom, soha életemben ilyen sikerem nem volt.

Kezdődött a dolog azon, hogy kimondatván a szentencia, könyveinket összeszijazva, s az iskolaudvarban a falhoz verve, elhagytuk s elindultunk a pokolba, melynek torka a Gellérthegyen volt.

A várható borzalmakat enyhitette az a tudat, hogy nekünk többet tanulnunk nem kell.

Átkeltünk a Lánchidon s már a Gellérthegynél tartottunk, mikor lélekszakadva jönnek utánunk a zsidók, hogy ők együtt voltak velünk az iskolában, nem hagyhatnak el bennünket a pokolban se. A mit mi meghatottsággal vettünk tudomásul.

A pokol kapuját, Dante nyomán fantasztikusan leirva, haladunk a Kocitusig (Styx), a hol Káron várt a csónakjával.

Itt Káron kijelentette, hogy — diákokról lévén szó — ingyen beviszi őket a pokolba, de ha esetleg ott megszednék magukat, küldjék ki majd neki az elmaradt vitelbért.

A Styxen tul Spitzer (egyike a velünk tartó zsidó önkénteseknek), mint kitünő tanuló, figyelmeztetett, hogy vigyázzunk, mert itt lesz találkozásunk a háromfejü kutyával, Cerberussal.

De mily nagy volt meglepetésünk és kellemet-

len csalódásunk, mikor Cerberus helyett Gyönge Mihály, az iskola pedellusa fogadott bennünket.

Kihullott kezünkből pokol-ut göröngye,
Mikor elöttünk állt a pedellus, Gyönge.

S Gyönge nyájas vigyorgással kinek-kinek átadta a falhoz vágott könyvét, s aztán bekisért bennünket a pokol főkapuján, a honnan már felénk csapdosott a hőség.

Hát uramfia, az első, a kit megláttunk, a számtantanár volt. Az ördög-diákok tüzes vassal számokat irtak a hátára. Mellette mindjárt, nyakig a tüzben a fizikatanár (sorra vettem a népszerütlen tanárokat), — de külön teremben, egy óriási kád forró suviksz-ban nyakig ült a direktor, a kád szélén állt Belzebub egy óriási kaszával, s koronkint elsuhintott a suviksz szinvonala fölött. Ilyenkor a direktor ijedten a forró suviksz alá kapta a fejét. Az ördög pedig mennydörgő hangon kiáltott:

— Igy jár mindenki, a ki magyar fiukat német szóval gyötör.

A pedellus bejelentette Belzebubnak, hogy a hetedik osztály megérkezett. Erre a király letette a kaszáját, végig mustrált bennünket és szólt:

— Tudom, csirkefogók, hogy a tüzes vassal való csipkedést, az olajba főzést, a nyársrahuzást föl se veszitek. De azt is tudom, hogy mi esik nektek legrosszabbul. Elő az összes tanárokkal!

Az összes tanárok ott termettek (jó sokan vol-

tak), átvettek bennünket és megkezdődött a tanitás! Hiába könyörögtünk Belzebubnak — nem kegyelmezett. Csak akkor eresztettek el bennünket, mikor az egész Wapplert kivülről tudtuk. Mind, még a zsidók is.

Ez rövid tartalma a vakmerő poémának, mely általános ujongást keltett. Csak egy fiunak volt annyi esze, hogy fölugrott a padra s elkiáltotta magát:

— Fiuk, titoktartás, mert bajtársunkat kicsapják!

Mind titoktartást fogadtak.

Azt a könnyelmüséget követtem el azonban, hogy egy konviktornak, a ki az internátusban lakott, odaadtam lemásolás végett. Ennél aztán megtalálták, nem ugyan az én kezem irását, hanem a másolatot.

A tanár urak óriásit mulattak rajta — aztán kezdték kutatni a szerzőt. Nagyon kellemetlenül éreztem magamat, mert tudtam, hogy Damokles kardja lóg fölöttem. Az osztály azonban becsülettel megállta helyét és senkise árult el.

Egy napon váratlan fordulat történt. A Mefisztó-képü iskolatárs kimaradt az iskolából, mert mellbetegsége miatt Arkóba vitték. Távozása előtt hozzám egy levelet irt, melyben elbucsuzott az osztálytól s azt irta: *Majd rá jöttök, hogy nem vagyok olyan gonosz, mint a minőnek ti tartottatok.*

Csakhamar megértettük, hogy mit jelentenek ezek a szavak. Kisült, hogy az igazgatóhoz is irt levelet, melyben önmagát vallotta a lázadó vers szerzőjeül. Kérte, hogy hagyjanak abba minden vizsgálatot,

neki már ugy se árthatnak, a többit meg ne zaklassák, hiába . . .

A további inkvizició tényleg megszünt, s mi, különösen pedig én ezt ennek a rosszképü, savanyuarcu, de aranyszivü fiunak köszönhettük, a kire ezentul meghatva és tisztelettel gondoltunk.

Ilyen dolgok egész életre szóló benyomást tesznek az emberre.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

VÖRÖS ÉS FEKETE.

Nem lustaságból történik, hogy ezt az esetet megint egy miniszteri számtiszttel beszéltetem el. A dolog kissé valószinütlen és neki talán jobban elhiszik, mint nekem, akiről fölteszik, hogy az irodalmi hatás kedvéért itt-ott eltérek a valóságtól.

A számtiszt jó barátom volt, még abból az időből, mikor mind a ketten Pomázon nyaraltunk. Boldog idők! Akkor a rántott csirkék még nem egyesültek szakszervezeti alapon és nem bojkottálták a kisebb fizetésü hivatalnokok asztalát. Akkor még kétszer nyilott az akácfa virága és csak egyszer nyuzták le a háziurak a lakók bőrét. Akkor még lovak huzták a közuti vasutat, s a villámosság csak mint *ménkü* szerepelt égiháboruk alkalmával. Akkor még nem ismerték a drótnélkül való táviratot, a füst nélkül való puskaport és a szerelem nélkül való házasságot. Ezekből a régi jó időkből maradt rám ez a számtiszt barátom, a ki egy feketekávézás alkalmával, mely az én dolgozószobámban történt, mesélte el a következő esetet.

*

Tökéletesen meg vagyok elégedve a pesti házaknak olyatén szokásaival, hogy az embernek senkit sem kell ismernie a szomszédai közül.

Négy év óta lakom a Csengery-utca egyik háromemeletes házában, de a házmesteren és a kávéháztulajdonoson kivül nem ismerek a lakók közül senkit. A kávéssal is csak azért ismerkedtem meg, mert egy napon az ablakomban füstölvén, a pipámat leejtettem s az az ő fejére esett. Ebből pör lett, de mivel még csak vigyázatlanságból eredt könnyü testi sértést sem lehetett konstatálni, a pört fényesen megnyertem. Azóta köszöntöttük egymást, a mit én annál szivesebben teljesitettem, mert a homlokán lévő forradást az én aláhullt csibukomnak tulajdonitottam. Csak később derült ki, hogy ezt a forradást egy hamis bukás alkalmával kapta, a mikor is a hitelezők elverték. De azért a köszönési viszonyt föntartottuk.

Egy napon egy koromfekete ember jelent meg a lakásomon és bemutatja magát, mint Czövek Samu, lakó. Még pedig fölöttem, a harmadik emeleti lakó. Miután bemutatta magát, rágyujtott egy szivaromra és megszólalt:

— Uram, én egy kétségbeesett ember vagyok. Vegye kezébe ügyemet és segitsen rajtam, mert különben a Dunának megyek.

— Szivesen meghallgatom, de előre kijelentem, hogy anyagiakban nem lehetek segitségére.

— Ki beszél itt anyagiakról? — felelt megvetőleg a koromfekete Czövek, — nekem az ön

eszére, tapasztalataira és tudományára van szükségem.

— Ebben az esetben rendelkezésére állok, — mondám szerényen — de figyelmeztetem, hogy nagyon könnyen csalódhatik.

— Lehet. De hátha nem? Ön foglalja el a legmagasabb rangot ismerőseim között, ön után rögtön egy kefekötő következik. Beláthatja, hogy őt nem vonhatom be ebbe a bizalmas és kényes családi ügybe.

— Bizalmas és kényes családi ügy? Akkor gondolja meg még egyszer, mielőtt nekem is elmondja, mert ilyen módon biztos, hogy a világ szájára kerül.

— Nem, nem, — kiáltott hevesen Czövek — most hogy közelről látom az ön szelid kék szemeit és hallom hangjának rokonszenves csengését, még sokkal jobban meg vagyok győződve, hogy csak ön segithet rajtam.

— Nos, kérem, hát beszéljen, — mondám megadással, miközben Czövek, szivaromnak hamuját a nem-perzsa szőnyegre verve, megkezdte elbeszélését.

*

A mellékkörülményeket röviden fogom elmondani, és csak arra szoritkozom, a mi a lényegre tartozik. Tudja meg tehát, hogy ezelőtt nyolc esztendővel nőül vettem Szombath Rozáliát és hogy nőm tegnap este nyolc órakor, nyolc évi sztrájk után, egy egészséges fiugyermekkel örvendeztetett meg. Nem hallotta tegnap este lakásomon azt az irtóztató robajt?

— De igen. A cselédek azt beszélték, hogy gázrobbanás történt. Gratulálok, kedves szomszéd ur, hogy a becses fia ilyen lármával jött a világra. Ebből hires ember lesz.

Czövek sötéten mosolygott.

— Gondolja? Az a baj, hogy a lármát én csaptam. Örömömben, hogy végre fiam született, sötét szobán keresztül eszeveszetten rohantam be a feleségemhez, neki a szekrénynek, melyet feldöntöttem. De örömöm csakhamar kínos kételkedéseknek adott helyet. Nézzen rám, uram. Ugy-e látja, hogy én egy feltünően fekete ember vagyok? Azt mondják, hogy ilyen fekete haj és szakáll csak a hinduk közt található. A Pompes Funébres több izben szerződtetni akart előkelőbb temetésekre gyászoló rokonnak. Ha véletlenül egy temetésen megjelentem, mindenki az én kezemet szorongatta, s részvétkönnyeit az én kabátomra hullatta, mert szakállamnak impozáns feketesége engem tüntetett föl a legfőbb gyászolónak . . . Most még hozzá kell tennem, hogy a feleségem, női kiadásban, ugyanilyen feketeségnek örvend. Már lánykorában szépségdijat nyert ezen a réven. Számos verset irtak hozzá s mindegyik a gyönyörü fekete haját dicsérte. Ha kibontja a haját, fürtei a sarkát verdesik. Nos, én, az abszolut fekete ember, berohanok az abszolut fekete asszonyhoz és ott kezembe nyomnak egy vöröshaju gyereket, a kiről illetékes körök azt állitották, hogy az én most született fiam.

— Hogy érti ezt, Czövek ur?

— Ugy kérem, hogy az én tegnap este született fiamnak lángvörös haja van. Mit szól ön ehhez?

— Én csak azon csodálkozom, kedves Czövek, hogy a fiának egyáltalán haja van. A gyerekek tudniillik teljesen kopaszon szoktak a világra jönni.

— Nos, akkor ez a gyerek dupla csoda. Csoda először, mert haja van, csoda másodszor, mert vörös haja van. Nem származom valami hires családból, de száz-százhusz esztendőre visszanyulnak családi emlékeink s ezen tekintélyes idő alatt nyoma sincs a vörös hajnak familiánkban. Mindig a feketeségünkről voltunk hiresek. Hát akkor mit keres ez a vörös gyerek én nálam? Önt tehát a következőkre kérem: először nyilatkozzék erről a tüneményről tudományos alapon. Mondja meg, lehetségesnek tartja-e, hogy fekete szülőknek vöröshaju ivadékaik legyenek? Azután nyilatkozzék történeti alapon, hogy ismer-e ilyen eseteket? Végül pedig mondja meg, hogy ha gyanum alapos, mit csináljak?

— Édes Czövek ur, tudományos alapon nem szólhatok az esethez, mert számtiszt vagyok, nem pedig tudós. A természetnek csodálatos játékai vannak, az bizonyos. Közönséges, egyszerü fekete magból terem a sárga napraforgó és a vörösbélü dinnye. Az ön vöröshaju fia a természetnek egy kis tréfája. Lehet, hogy csak ideiglenes tréfája, mert megeshetik, hogy pár év alatt a fiu vörös haja kihull és fekete nől helyette. A mi pedig a történeti alapot illeti, ebben a tekintetben már határozottan megnyugtathatom önt.

Csak az aszturiai herceg családjára hivatkozom. Négyszáz év óta koromfekete volt e családnak minden tagja, csak most történt nemrég, hogy egy vöröshaju prince született. Képzelheti, hogy az óriási föltünést keltett s egész csomó tudós fogott hozzá annak a kideritéséhez, hogy miféle ősi tipus ütötte föl a fejét ujra a családban?

— Ah, ez érdekes, és kideritette?

— Ki bizony. Az átkutatott levéltárakból kiderült, hogy több mint négyszáz év előtt az aszturiai herceg családjának öt tagja lángvörös hajjal és szakállal volt megáldva, a mi oly csuda volt az általában fekete spanyolok között, hogy az egykoru költőket románcokra és balladákra lelkesitette. Hát ez a négyszáz év előtti tipus ütött ki ujra a családban a tizenkilencedik század végén. Az ön esetében csak az a baj, hogy hiába kutatjuk a levéltárakat, ott a Czövekek őseit nem találjuk meg. Igy tehát le kell mondanunk a vörös szinü ősök kézzel fogható konstatálásáról. De remélem, az ön megnyugtatására ennyi teljesen elég.

Czövek megvakarta füle tövét és zavartan mosolygott.

— Hát, kedves uram, nagyon köszönöm jóindulatu felvilágositásait, melyek balzsamként hatottak sebzett szivemre, de egy baj van . . .

— Micsoda?

— A történetnek még nincs vége. Sőt most jön a java.

Egészen közel hajolt a fülemhez, ugy vettem

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRA

észre, hogy arca elsötétedett, sőt mintha a haja és szakálla is egy árnyalattal feketébb lett volna. Rekedten folytatta:

— Az a baj, uram, hogy a házban egy vöröshaju ember lakik, Basaréthy országgyülési képviselő.

— Ismeri?

— Nem.

— Hát a felesége?

— Azt volna jó tudni.

Éreztem, hogy e leleplezésre történelmi és tudományos argumentumaim kissé elsápadnak. Czövek vizsga szemekkel tekintett rám és végre könyörgőleg igy szólt:

— Édes jó uram, ha szivén fekszik az én nyugalmam, e ház nyugalma, melyben egy sötét tragédia készül, ha sulyt fektet arra, hogy a Czövek-család meg ne szakadjon, sőt üdébben és vörösebben folytassa létét a jövendőben, akkor kérem, tudja ki biztosan, ismeri-e a feleségem ezt az urat vagy nem. Ha ösmeri, akkor nincs irgalom, a vörös Czöveket kitagadom és átadom a Gyermekvédő Ligának. Ha pedig nem ismeri, akkor keblemre ölelem és azzal a nagy föladattal bizom meg, hogy ringatásra kész térdeim számára unokákról gondoskodjék. . . tekintet nélkül a szinükre . . .

Mit volt mit tennem, megigértem, hogy a kényes ügyben eljárok.

*

Basaréthy képviselő urnál tett látogatásom igen

váratlanul végződött. Mielőtt azonban ezt elmondanám, konstatálom, hogy Basaréthynek igazán gyönyörü vörös haja volt, szakállát azonban borotválta, bajuszát pedig szőkére festette. Igy a szabadban, föltett kalappal, senki sem jöhetett rá, hogy vörös ember.

Bemutattam magamat s kijelentettem, hogy mint közéletünknek ismert kiváló alakjához jöttem hozzá, hogy bevilágitson a természetnek valami titkába, melynek földeritésétől egy családnak a boldogsága függ. Észrevettem, hogy előadásomat egyre fokozódó érdeklődéssel hallgatja. Mikor végére értem, fölugrott, nyakamba borult, azután körültáncolta a szobát, szóval, majd kibujt a bőréből. Végre megszüntette viharos mozgását, belevágta magát egy bőrszékbe és igy kiáltott:

— Csodálatos! csodálatos! Hisz ez az én esetem! Uram, ön visszaadta lelkem nyugalmát. Képzelje . . . azaz, mielőtt képzelné, nézzen rám, épp ilyen vörös a feleségem is. Nos, most képzelje: ezelőtt egy héttel, egy szurokfekete kis lányunk született. Ugyanugy kezdtem tépelődni, mint Czövek barátom . . . nem barátom, kollégám . . . nem kollégám, testvérem . . . csakhogy én nem fordultam egy okos emberhez, hanem egy detektivet biztam meg annak a kideritésével, hogy miféle fekete emberekkel van ismeretségben a feleségem . . . nohát, szamár vagyok, az bizonyos; nyilvánvaló, hogy ez a természetnek a játéka, a szeszélye, sőt nem is szeszély, hanem a mint látszik, egészen rendes dolog. A Czövek-eset is bizonyitja.

Előhoztam neki a fekete magot, a napraforgót, a görög dinnyét és az aszturiai herceget, s ama nézetemnek adtam kifejezést, hogy az elmult századok ködéből bizonyára kibontakozik néhány fekete Basaréthy.

— Még ma áttanulmányozom családunk levéltárát és őseim arcképcsarnokát. A szobalányt pedig rögtön Czövekért küldöm.

Öt perc mulva Czövek és Basaréthy szemem láttára ölelkeztek, s kinevették eddigi ostoba gyanakodásukat. Annyira megbarátkoztak, hogy kölcsönösen keresztapának hivták meg egymást. Miután egy kissé lecsillapultak, én is szóhoz jutottam és ezt mondtam:

— Uraim, ha szivük mélyén egymás iránt legkisebb árnyéka lappang még a gyanunak, akkor inditványozom a következőket: cseréljék ki a gyerekeket. A vörös Czövek lépjen be a vörös Basaréthyek közé, a fekete Basaréthy pedig vonuljon át a fekete Czövekekhez.

A két apa összenevetett és Basaréthy igy szólt:

— No, erről a dologról lehet beszélni, de nem most, hanem majd husz év mulva, ha a leányom eladó lesz!

Meghatottan ujra megrázták egymás kezét a komák és ezzel a szinjáték véget ért.

ÖT GYEREK ÉS NÉGY BARACK.

Van nekem egy öcsém, a ki lángbuzgalmu hive a magyar imperialisztikus politikának. E politika különböző pontjait tanulmányozván, különösen ez ragadta meg a figyelmét: harminc millió magyar. És megesküdött, hogy a programnak ez a része az, a melynek teljesitését lehetőleg elő fogja mozditani.

A magyarok istene meghallgatta esküjét és elsokasitá az ő családját. Elannyira, hogy nyolc esztendő alatt a hosszulábu gólya éppen ötször kopogtatott be házukhoz.

A gyerekek mind aprók, mind szőkék és mind kedvesek. Kettőnek én vagyok a keresztapja, de soha sem tudom őket egymástól megkülönböztetni. Néha, mikor az utcán sétálok, a nyakam közé szakad egy szőke fergeteg, a mely kezemet, kabátomat és nadrágomat csókolja és könyörög, hogy cukrot, gyümölcsöt, mézeskalácsot és kardot vásároljak. Ez találkozásom az öcsém gyermekeivel. Hozzájuk járni nem igen szoktam, mert hisz az ember annyi vizittel tartozik ideigeneknek, hogy a család számára abszolute semmi se

jut, de ez nem is szükséges, mert az öcsémmel sokszor találkozván, mindig pontosan tudom, hányan feküsznek kanyaróban és hánynak a foga jön.

A nyár folyamán találkoztam egyszer az öcsémmel. Kérdezi tőlem, hogy itthon leszek-e a következő vasárnapon?

Azt feleltem rá, hogy itthon.

— Ugy-e, torkig vagy már a vendéglői konyhával?

— Több mint torkig.

— Hát akkor gyere el hozzám ebédre. Oly rideg lehet vasárnap egyedül vagy férfitársaságban korcsmában üldögélni, azt hiszem, jól fog esni a szent napot csöndes és nyugodt családi körben eltölteni.

Oly szépen beszélt a családi körről, hogy már szinte láttam, a mint az eperfa lombja feketén bólingat, és szinte már hallani véltem, a mint zug az éji bogár, nekimegy a falnak. Csakugyan igaza van, nyári vasárnapon korcsmában ebédelni valóban a legridegebb dolgok közé tartozik.

Megigértem tehát, hogy a kitüzött időben pontosan meg fogok jelenni, csak azt kötöm ki, hogy csirkeleves legyen kalarábé szeletekkel és valami olyan pecsenye, a mihez nagyon jól illik a fehéres zöld fejes saláta.

Megegyeztünk. Elérkezett a vasárnap és én egy óra tájban, lelkemben a boldog családi élet képeivel, mint a szarvas a hives patakra, siettem öcsém lakása felé ebédelni.

Egyik utcasarkon rám szólt egy ösmerős kofa, hogy nem veszek-e tőle őszi barackot. Hozzátette, hogy ma elég rossz vásárt csapott és hangsulyozta, hogy neki is sok gyermeke van, a kik azt várják tőle, hogy vasárnaponkint nagyobb pénzösszeggel térjen haza.

Az imperialisztikus politikát kofáknál is támogatni kell s mivel a vásárral kettős örömet szerezhettem: a kofa gyermekeinek, meg az öcsém gyermekeinek is, oda léptem a gyümölcsös kocsihoz és a legszebb négy őszi barackot kiválogatva, megvásároltam.

Mikor a háznál megjelentem, Hedvig sógornémnak azonnal átadtam a barackot s ő kedves mosollyal megköszönve, azonnal fogott egy tányért és abba a teritett asztal közepére elhelyezte.

Mikor a levest az asztalra tették, kinyilt a gyermekszoba ajtaja és az öt gyermek kihömpölygött, zajos *banzáj*-kiáltásokkal üdvözölvén rég nem látott nagybátyjukat. Tamás azonnal fölugrott egy székre és konstatálta a barack jelenlétét. A következő percben vad orditással követelni kezdte. Az anya hiába nyugtatta meg, hogy majd kapsz az ebéd végén, most a levesen van a sor. Tamás pokolian bömbölt, az asztal alá bujt, megfogta a lábamat, mind a két cipőmet kioldotta és beleharapott a lábamba. Az öcsém elővette cigarettatartóját, engem is megkinált és mind a ketten rágyujtottunk, a miből azt következtettem, hogy Tamás urfi megfékezése kissé hosszu ideig fog tartani. Az anyja benyult az asztal alá, Tamást, a ki bömbölve

hempergett ott, a féllábánál fogva kihuzta, talpra állitotta és igy szólt:

— Tomi, nem szégyelled magad Samu bácsi előtt?

— Nem szégyellem — orditott Tamás.

— Ha Samu bácsi itt nem volna, rögtön megvernélek.

— Ne menjen ki, Samu bácsi — orditott Tamás.

— Tudod-e, hogy a barackot Samu bácsi hozta s ha te ilyen rossz lész, akkor ő fogja megenni.

— Pukkadjon meg, ha megeszi, — visitott Tamás.

— Nem hallgatsz, átkozott rossz kölyke!

— Nem hallgatok, én barackot akarok.

— Kapsz barackot, de előbb levest kell enned.

— Samu bácsi egyék levest, én barackot eszem.

Az asszony nyakon ragadta Tamást és kihurcolta a gyermekszobába. Én ezalatt cipőmet megkötöztem, zilált toilettemet megigazitottam és az asztalhoz ültem, abban a hitben, hogy most már a csirkelevesre kerül a sor. Abban a percben Bocka, az imperialisztikus politika második számu gyümölcse, vad orditással rám rohant és követelte tőlem, hogy azonnal hámozzak meg neki egy barackot.

— Meghámozom lelkem, de előbb a levest kell megenni.

— Maga nem a mama, hámozhat barackot. Egye meg a levest maga, megmondta Tamás, én nem eszem levest.

És szilaj bömböléssel szintén az asztal alá vetette magát és bizonyosan kisérletet tett volna rá, hogy cipőmet ujra kioldja, de én gyorsan fölugrottam és biztos távolságba vonultam. Én nem tudom, a gyerekek honnan veszik azt a sok könnyet, Bockából is patakokban folyt, arca és fehér ruhája egy pillanat alatt csupa viz és piszok lett. E pillanatban megjelent az anya, kisérve a gyermekszobába internált Tamás elfojtott bőgésétől. Szigoru pillantást vetett Bockára, a ki azóta már vagy negyvenszer meghempergette magát a földön. Azután rám nézett s igy szólt:

— Mi baja ennek a gyereknek?

— Barackot akar enni.

— Csak nem adtatok neki?

— Dehogy, hisz akkor nem bömbölne.

Az asszony vésztjósló tekintetet vetett a fiura.

— Gyere csak ide, Bocka.

— Nem megyek, én barackot akarok.

Az asszony nem sokáig habozott, gyakorlott mozdulattal elővonszolta a lázadót és miután kötényével letörölte könnyeit, kapacitálni kezdte. A kapacitálásban én is nagy szerepet játszottam. Hogy látod, Samu bácsi ugy szeret benneteket, szeretete jeléül hozott nektek barackot, velünk akar ebédelni és most ti a helyett, hogy szépen ennétek, fölforgatjátok az egész házat.

Fölösleges megjegyeznem, hogy az anyai intelmeket Bocka urfi egy oroszlánnak becsületére váló

szakadatlan orditással kisérte. Végre az asszonynak a türelme elfogyott. Nyakon ragadta Bockát és a gyermekszobába hurcolta. Csattogás hallatszott, az atyafit verték. És egy pillanatra csend lett.

Letöröltem homlokom verejtékét, ujra közeledtem a csirkeleveshez. Ekkor megszólal Kuncsi, szintén fiu, a harmadik számu csemete:

— Samu bácsi, ugy-e Tomi, meg Bocka nem kapnak barackot?

— Nem kapnak, fiam, mert rosszak voltak.

A gyerek tapsolni kezdett.

— Hála Isten, akkor nekem több jut. Samu bácsi, hámozzon nekem barackot.

— Előbb levest kell enned, fiacskám, hallottad, hogy a mama mit mondott.

— Nem kell leves, nekem barack kell — kiáltott bömbölve a gyerek.

Most kezdett előttem világos lenni a gyerekek taktikája. Ki akarják éheztetni az anyjukat. Ha egyszerre rohanják meg a barackért, akkor az asszony egyszerre szétosztogat köztük néhány pofont és az ellenállás egyszerre meg van törve. Szóval ők nem sztrájkolnak, hanem bojkottálnak. Meggátolják, hogy mindaddig az ebédhez üljünk, a meddig ők a barackot meg nem kapják.

Ekkor már öcsémhez fordultam, a ki bámulatos flegmával viselkedett, miközben a családi élet apró tragédiái tovagördültek előtte.

— Hallod, Miklós, jó volna, ha beleavatkoznál,

mert ha mindaddig nem jutunk ebédhez, mig a feleséged a gyerekeket sorba meg nem szeliditi, akkor estig fogunk koplalni.

Miklós vállat vont.

— A végrehajtó hatalmat az asszony képviseli, én sokkal kevesebb időt töltök itthon, semhogy döntő befolyást gyakorolhatnék. Megjegyzem, hogy az asszonnyal én homlokegyenest ellenkező nézeteket vallok. Az asszonynak az elve az, hogy rendnek muszáj lenni. Én meg azt mondom, hogy a gyerekek lehetőleg tegyék azt, a mi nekik tetszik. A mostani esetben például én rögtön megengedtem volna nekik, hogy megegyék a barackot. Akkor ők nem ordítottak volna, mi meg már rég tul estünk volna a csirkelevesen. És semmi különös világkatasztrófa nem következett volna be.

Szólt és rágyujtott még egy cigarettára. Látván, hogy a csirkeleves megint el van odázva, én is rágyujtottam egy cigarettára.

Ezalatt Kuncsi a lázadók rendes tanyáján, tudniillik az asztal alatt hempergett pokoli bömbölések közt, melyből csak egy szó hangzott ki értelmesen: *barack, barack.*

A gyermekszoba ajtaja ujra kinyilt és most már kisirt szemekkel megjelent a sógorasszony. Elfelejtettem megjegyezni, hogy nagyon érzékenyszivü asszony volt, valahányszor a gyerekeket kénytelen volt megverni, ő sirt legjobban.

A mint Kuncsit meglátta, szó nélkül rárohant,

lábánál fogva kihuzta az asztal alól és maga után vonszolva, eltünt a gyermekszobába.

A büntetés morajából csak néhány csattanás hallatszott el hozzánk. Hátramaradt a két legkisebb gyerek. Mondhatom, hogy az a forró vágy töltötte el keblemet, helyesebben gyomromat, hogy a csirkelevest minél hamarabb elfogyasszam, mindazáltal élénk kiváncsisággal fordultam a legkisebb csemeték felé, lesvén a barack-affér fejlődését. Annál is inkább, mert ez a két gyerek leány volt. Az egyiket Szancsinak hivták (igazi nevét soha sem sikerült megtudnom). A másikat családi körben Pancsikának nevezték, de hogy a pap mire keresztelte, az örök titok marad. Szancsi és Pancsika ártatlan kék szemükkel rám néztek és Szancsi igy szólt:

— Ugy-e Samu bácsi a fiuk nagyon rosszak?

— Bizony nagyon rosszak, gyermekeim.

— De örülök Samu bácsi, hogy én nem vagyok fiu.

— Hát foglaljatok szépen helyet és kezdjünk az ebédhez — mondám boldogan, azt hivén, hogy a lányoknál az ellenállás véget ért.

Szancsi ujra rám nézett.

— Ugy-e Samu bácsi, mivel mi olyan jók voltunk, mind a négy barackot mi kapjuk meg a Pancsikával?

— Igen gyermekem, ti kapjátok meg.

A gyerekek ugrálni kezdtek.

— Jaj, de jó lesz, gyere Pancsika! — s azzal rá akartak rohanni a barackra.

E pillanatban nyilt az ajtó, megjelenik az anya, teljesen vörös szemekkel és zilált frizurával.

— Szancsi, mit csináltok?

— Samu bácsi megengedte, hogy megehetjük a barackot.

— Megehetitek, de majd csak ebéd után. Előbb levest kell enni — mondám szigoruan, noha két kézzel és rögtön beléjük tömtem volna a barackot, ha tőlem függött volna.

E szigoru szózatomra a két leány visitani kezdett, még a legkisebbik is toporzékolt és folyton ezt kiabálta: *bajactot, bajactot!*

Az asszony kezeit tördelve állt ott, itt már csődött mondott minden statáriális eljárás. Előttem is röstelte a dolgot, de meg már ki is volt merülve az ellenállás leküzdésében, megragadta a két gyereket, fuldokló hangon igy szólt:

— Csak egyetek, én rosszul vagyok és a gyerekekkel maradok.

Ezzel eltünt.

Odaléptem az asztalhoz, a kanalat belemeritettem a leveses tálba s konstatáltam, hogy teljesen kihült. Az öcsém be akarta csöngetni a szobaleányt, hogy kiküldje a levest megmelegiteni, de én visszatartottam, igy szólván:

— Hadd el, én azért jöttem, hogy feleségeddel, gyermekeid körében egy kedves családi ebédet elköltsem.

sek. Ezt a baracküg alaposan elrontotta. A gyerekek megharapták a lábomat, telesirták a sárga cipőmet, összepiszkitották a fehér nadrágomat, a fejem megfájult az idegességtől és most itt a helyszinén mi ketten egymás szájába bámuljunk és bosszankodva ebédeljünk, hallgatva a szomszéd szobából feleséged és gyermekeid sirását. Van egy inditványom, üljünk fiákkerbe és menjünk ki a Vampetics-vendéglőbe.

— Helyes, de a barackot elvisszük magunkkal. Ez a büntetés!

Ugy is történt, fiákkerbe ültünk és elrobogtunk. Utközben aztán megtörtént, hogy megcselekedtük azt, a miért az összes gyermekeket végigverték, tudniillik a négy darab barackot még a kocsiban, tehát a leves előtt jóizüen elfogyasztottuk.

A MANDI ELRÖPÜLT.

Mivel magam is olyanféle ember vagyok, a ki nem a sarokházam és nem a latifundiumom jövedelméből, hanem a munkámból élek (papiron szántok, betüt vetek és köteteket aratok), nagy az ösmeretségem a hozzám hasonló munkásemberek, apró exisztenciák közt, a kik nemcsak köszönni szoktak az utcán, de szóba is állnak velem, elmondva bizalommal életük sorát és küzdelmeit.

A tavasszal találkoztam egy ilyen barátommal, a kiről csak annyit tudtam, hogy többféle foglalkozásba belebukott és nem tud zöld ágra vergődni.

Fölragyogott az arca, mikor meglátott. Ugy látszik, valami jó ujsága volt a számomra. Megálltam.

— No, hogy van?

— Oh, köszönöm, most nagyon jól.

— Végre talált valamit, a miből meg tud élni?

— Igenis, kérem alássan.

— Mit?

— Madárkereskedő vagyok.

— Madárkereskedő? Ért maga ahhoz?

— Tanultam, kérem alássan. Még külföldön is jártam. Odakint nagy, fejlett üzletág ez, kérem, de nálunk még be kell vezetni. Tessék egyszer meglátogatni.

Mivel éppen arra vitt az utam, elmentem vele.

Meglehetősen hüvös idő járt, s a bolt be volt fütve. Számos kalickában ott ugráltak, csicseregtek, fütyörésztek a rabmadarak. Mikor behunytam a szememet, olyan különös érzés támadt bennem. Az ébredő tavaszi erdő kellő közepén képzeltem magamat. Szinte éreztem a friss virágok illatát, szinte hallottam a lombok zugását. Szegény kis madarak, talán ők is erről álmodnak, mikor egymás csicsergésétől illuzióik támadnak.

A tulajdonos megszólalt:

— A speciálitásom különben a kanári fajta. Tessék körülnézni, legnagyobb részük az.

Tudja Isten, nincs érzékem az exotikus madarak iránt. Hazai erdőink egyszerü rigófüttye, vagy kakukkiáltása jobban hat rám.

A boltos rám nézett.

— Nem ösmeri a kanáriról szóló hindu legendát?

— Nem.

— Pedig nagyon szép. Poétának való.

— Hát mondja el.

— Azt tartja a hindu legenda, hogy a kanári tulajdonképp egy elvarázsolt asszony. A kanárinak nem madárpárája, hanem asszonylelke van. Ha egy asszony nagyon boldog a szerelmében: madárrá vál-

toztatja az Isten, hogy meg ne érje a boldogtalanság napjait. Ha pedig nagyon boldogtalan, akkor is kanárivá változtatja, hogy kinjai véget érjenek. Ha egy asszony nagy pusztitást tesz a férfiszivek közt, azt is madárrá varázsolja. Szóval, jutalmaz és büntet vele. Nézze, hogy ugrál, kacsint, tollaszkodik, kacérkodik némelyik, mint egy igazi asszony. Igazán, én már kezdem hinni, hogy a legendában van valami . . . Nézzen körül . . . Nem talál itt ösmerősre? Hisz ön sokat foglalkozott életében asszonyokkal . . .

E pillanatban egy egyszerü kalickában egy csodaszép sárga madarat láttam meg. Nyugodtan ült, felduzzasztva tollait és rám nézett. Ez a bolond boltos még elhiteti az emberrel az ostobaságait. Közelebb léptem. A madár fölemelte fejét, mintha azt mondta volna: *Téged várlak már régóta.*

— Tetszik?

— Nagyon szép. Énekel?

— Eddig nem tette. Nagyon szomoru madár. Még nem találta meg az igazi gazdáját. De ha megtalálja, isteni hangokat fog hallatni.

— Megveszem.

Megértette a madár? Nem tudom. De fölállt, nagyot nyujtózkodott, mintha azt mondaná: *hála Istennek!*

Kiválasztottam neki egy szép, aranyos kalickát, a boltos gondosan letakarta s kocsin hazavittem. Kint azonban erős hideg volt, nagyon elgémberedve ért

haza. Kivettem a kalickából, leheletemmel melengettem, mire ő megszünt dideregni s oda fektette a fejét a szivemre. Az a furcsa legenda nem ment ki a fejemből. Olyan érzés járt át, mintha egy igazi asszony pihegne a keblemen. Éreztem kis szive dobogását s mintha abból hüség és szeretet áradt volna felém.

Aztán elrendeztem a lakását. Friss homokot terítettem alája. Java kendermagot adtam a vályujába. Tettem be neki egy kis üvegkádat, fürdés végett s egy csészét, ivóvizzel. Elláttam cukorral és sárgarépával — aztán megpihentem és lestem, hogy mit csinál.

Figyelmesen végignézte szorgoskodásomat, az egyik pálcikán ülve. Mig ott jártam körülötte, meg sem mozdult, mikor hátravonultam, leugrott a homokba. Csőrével kicsit fölpiszkálta a homokot, mintha meg akarna róla győződni, hogy elég finom-e? Azután odaröppent fürdőkádja mellé, belevágott a szárnyával s a hulló vizcsöppek alá odatartotta fejecskéjét. Ezzel is meg volt elégedve, legalább én rám azt a benyomást tette. Majd az ivóviz mellé szökkent, beleütötte a csőrét s föltartotta a fejét, mintha gargarizált volna. Akkor hirtelen fölrepült az aranyos drótra s a csőrét háromszor-négyszer végighuzta rajta s odatartotta a fülét, mintha azt akarná tudni, hogy össze vannak-e hangolva. Körüljárta egész kalitkáját, hogy minden részletét megismerje. Sem öröm, sem bánat, sem meglepetés, sem semmiféle indulat nem látszott rajta. Lehet, hogy tudta, hogy ő rab s ez a kis kalitka

a börtönt jelenti rá nézve. Lehet, hogy már megszokta az állapotot s azt hitte, hogy ez mindig igy volt s ez a kis tér nem börtöne, hanem hazája.

Egyszerre csak arra felé jött, a merre én álltam, halkan csipogva. Közeledtem. A mint látta, hogy odajövök hozzá, élesen csipogott, csőrével ütötte a drótot s nekem ugy rémlett, mintha szigoruan tekintett volna rám. Megértettem. Azt akarja, hogy visszavonuljak. A szoba legtávolabbi sarkába mentem s félreforditott fejjel lestem, hogy mit fog csinálni. Ő megvárta, mig leültem, azután óvatosan, szemérmesen körültekintve, beleállt a fürdőkádba és paskolni kezdett. Egészen eltünt benne s látszott, hogy rendkivül jól érzi magát. Majdnem olyan hangokat hallatott, mint az asszonyok, mikor jókedvüen fürödnek a vizben. E pillanatban meg mertem volna rá esküdni, hogy az öreg boltosnak igaza van s ez a kanári egy elvarázsolt asszony. Megragadtam a kezem ügyébe eső széket s egy kis zörgést csináltam vele. Erre az én mandim fölemelte a fejét s haragosan körülnézett, mintha azt mondaná: *Uram, miféle szemtelenség ez?* Egész magatartása emlékeztetett egy szőke asszonykára, a ki szakasztott igy tartotta a fejét és igy nézett rám, mikor a cipőjét be akartam gombolni. Magam is bizonyos varázslat alatt álltam s nem mertem mozdulni, mig ő nagysága fürdését be nem fejezte. Nemsokára fölugrott a pálcikára, fölfujta, fölborzolta magát, minden tollát végigfodrozta csőrével, mint mikor az asszonyok a hajukat sütik s mikor ezzel

készen volt, halkan és megelégedetten csicsergett, mintha azt mondaná: *Most már jöhetnek a látogatók.*

Előbb azonban jónak látta megebédelni. A kendermagon kezdte. Turkált benne, mintha a legkövérebb szemek a vályu fenekére menekültek volna előle. Figyeljétek meg, a mikor az asszonyok cseresznyét esznek, épp igy válogatnak benne s azok iránt a szemek iránt a legbizalmatlanabbak, a melyek legközelebb vannak hozzájuk. Azután a sárgarépához látott, csipegetett belőle, de nagyobbrészt ki is köpködte. Majd a cukor mellé ugrott és hozzálátott. A cukor nagy zördüléssel leesett. A mandi erre kiabálni kezdett s mikor én nem jelentkeztem, csőrét egypárszor dühösen végighuzta a kalitka drótjain. Ugy éreztem magamat, mint az inas, a kit a háziasszonya korhol. Fölemelkedtem, bünbánó arccal közeledtem s a cukrot jól visszaillesztettem helyére, hogy ő nagysága zavartalanul falatozhasson. Meg is tette. A cukorból elfogyasztott néhány morzsát, aztán jól ivott a vályuból s miután megelégedettségének lágy csicsergéssel adott kifejezést, visszavonult hálófülkéjébe s fejét a háta közepébe dugta, a mi annyit jelentett, hogy a hálószoba ajtaja be van zárva. Letakartam, hogy a lámpagyujtás ne zavarja s békén hagytam másnap reggelig.

Másnap reggel bemutattam az asszonynak és a gyerekeknek. Az asszonyt meglehetősen hidegen fogadta, ellenben mikor a fiuk tapsolva körültáncolták kalitkáját, ő is hevesen ugrálni kezdett s most már egy pár csattogó hangot is sziveskedett közzétenni. A

gyerekek ugyan rögtön kifejezést adtak ama nézetüknek, hogy inkább sündisznót, vagy papagályt kellett volna venni; a sündisznóval futballt óhajtottak játszani, a papagályt pedig meg akarták tanitani franciául, a mit a mamzel hiába igyekezett a fejükbe verni, de hát elfogadták azért a kanárit is, tudván, hogy majd énekében fognak gyönyörködni.

A mandi mindaddig csak artikulálatlan hangokat adott és különböző indulatszókat tett közzé, a mig a zongora meg nem szólalt. Mikor a zongora hangjait meghallotta, lázas izgatottság fogta el. Egy darabig ugrált, mint a bolond, azután, mintha megmerevedett volna, mozdulatlanul szürcsölte a muzsikát s mikor a zongora elhallgatott, ő is kivágott egy áriát.

Nincs szerencsém a kanári madarak repertoárját ismerni, de nekem sokáig ugy tetszett, hogy mindig ugyanazt énekli. Egy napon, az asszony nevenapján, rengeteg sok virágot hoztunk haza és kaptunk a rokonságtól is. Ezt a virágot egy asztalra raktam a mandi kalitkája alá. A madár egy óra hosszat csöndesen ült, csak erős lélegzése árulta el, hogy izgatott. Keble pihegett s néha a madár kinyujtózkodott és megrázta magát. Egyszerre csak hevesen átugrott a másik pálcikára és felséges csattogással egy áriába kapott. És ez uj ária volt, eddig tőle még nem hallottam. Különös gondolataim támadtak. Talán a kábitó virágillat csalta ki ezt a dalt a kis madár szivéből. Ez a virágillat talán ugyanaz, a melyet az ő ősi hazájának erdői közt és rétjei fölött hajt végig a szél.

Lehet, hogy ő már rabmadárnak született, itt, a hideg égöv alatt, de hazájának édes illata egyszerre fölébresztette benne minden szunnyadó tehetségét. S ő énekelt, csattogott, csicsergett, mint annak a messze, meleg déli országnak szabadon élő kis sárga madarai. Ez a szabad kanári dala volt. Az, a mit a zongora csalt ki belőle, csak a rab kanári éneke lehetett. Ugy megsajnáltam szegényt! Szivem összeszorult, szerettem volna kinyitani a kalitkáját és azt mondani: Eredj, légy ujra szabad, én nem akarok börtönőröd lenni.

Mikor a családom elutazott s én berendeztem nyári háztartásomat, otthon tartottam a mandit is s ő tette elviselhetővé némileg a magányomat. Nincs kellemetlenebb, mint mikor az ember lakását lezárják s egy szobát berendeznek nyári tartózkodásra. Üres, puszta minden s a nyájas lakás barátságtalan, sőt gyakran félelmes. Az ember a parket ropogására is összerezzen s azt hiszi, hogy zsiványok jönnek. Most, mikor késő éjjel hazajöttem, azzal a tudattal nyitottam be szobámba, hogy nem vagyok egyedül. S ez a kis madár, mintha tudta volna, hogy most ő az egyetlen társaságom, rögtön fölébredt, mihelyt gyertyát gyujtottam. Elkezdett ugrálni, egy kis vizet ivott, néhány szem kendermagot elropogtatott, a csőrét nagy zajjal végighuzta a drótokon, aztán rám nézett, álmatag csicsergéssel, mintha diskurzust akart volna kezdeni. Mikor én beszéltem hozzá, akkor ő elhallgatott s a mint én abbahagytam a beszédet, megint ő kezdett gagyogni. Lassankint, mintha megértettük volna egy-

mást. Rendesen azzal köszöntöttem be, hogy odaálltam eléje, cuppantottam neki s azután megkérdeztem: *Hogy vagy, édes kis kutyám? Szereted-e a te gazdádat? Meg vagy-e elégedve? Jó helyed van-e?* Aztán a számba fogtam egy darab cukrot s odanyujtottam neki. Ő vidám csicsergéssel kapkodott feléje s végre kivette a számból. Fölrepült vele a legfelsőbb pálcikára s szemével hunyorgatott, mintha azt mondta volna: *Gyere ide s vedd vissza a cukrot.* Majd bucsut intettem neki, biztattam, hogy álmodjon szépet és ébredjen boldogan. Lefeküdtem és elfujtam a gyertyát.

Egy éjjel, mikor hazajöttem, legényemet, Jakabot, a folyosón találom, mély kétségbeesésbe merülve.

— Mi bajod, Jakab?

— Ne tessék bemenni, nincs ott már senki.

— Hogy érted ezt?

— Este a madárnak friss vizet adtam s nyitva felejtettem a kalitka ajtaját. Mivel fülledt volt a levegő, igy kitettem az erkélyre.

— És a mandi elröpült?

— El.

Berohantam a szobába. Kirohantam az erkélyre. Csillagos nyári éjszaka volt. Forró léghullámok hömpölyögtek végig a néptelen utcákon. Falak és kövek is délszaki hőséget sugároztak. Szemben erkélyemmel a sétatér fái sötétlettek. Néha egy-egy bágyadt léghullám (mert szélnek nem volt nevezhető) végigsuhant fölöttük s erre egy kicsit megrázkódtak. Kihajoltam s kedvem lett volna belekiáltani az éjszakába:

— Gyere vissza, édes kis kutyám! Ugy megszoktam már kedves hangodat, selymes tolladat, apró kis játékaidat, olyan árva vagyok, ha még te sem vagy mellettem!

A fák megsuhogtak, mintha azt felelték volna kiáltásomra (melyet nem számmal, csak lelkemmel tettem):

— Itt járt közöttünk. Itt ugrált ágról-ágra, csattogott, csicsergett, szivta a szabadság levegőjét, de aztán eltünt, elbujdosott, betakarta az éj és te többé soha sem fogod látni.

Lehajtottam fejemet s ott vártam meg a virradatot. Verebek másztak elé és kotorásztak a szemétben, utálatos csipogással. Álmos emberek bujtak ki a nagy házakból, részeg alakok vad rikkantásai hallatszottak a távolból. Egyre világosabb lett, por és füst kavargott elé minden oldalról. Hiába vártam kis madaram visszatérését. Becsaptam az erkélyajtót, besötétitettem a szobát s lefeküdtem aludni s álmodni tovarepült kis madaramról, melynek édes csicsergése oly kedves muzsikája volt az én lelkemnek.

A NÉMET ÉS KUTYÁJA.

A Fiume és Ancona közötti tenger valóságos magyar országut. Mindenesetre több magyar jár rajta, mint a Besztercebánya és Zólyom közötti országuton. Alig van kaputos ember hazánkban, a ki rosszul ne lett volna ezen a tengerrészen és a ki meg ne fogadta volna, hogy ezentul nem lépi át a hazai édes- s savanyuvizek kereteit. Mert savanyuvizzel kapcsolatos roszszullét még nem tekinthető rossz üzletnek, hisz előtte legalább mulatott az ember, de a tengervizzel kapcsolatos rosszullétre teljes mértékben ráfizetünk. A Fiume és Ancona közötti hajókázás oly sablon, hogy ezt emlegetni jó társaságban nem szokás és bárhányszor tette is meg valaki s bárminő viharban, azért a tengeri farkas cimre s jellegre nem tarthat igényt, valamint nem nevezheti magát nagy utazónak az, a ki Pesten propellerre ül, hogy a Rudasfürdőben lemosakodjék. Hogy én mégis bátor vagyok egy anconai utazásomat megénekelni, ennek oka nem az, mintha dicsekedni szándékoznám, hanem mert ez a történet ott esett meg és csak ott eshetett meg velem.

A történet szereplői: én, a német, a kutya és a tenger. Magamat fölösleges bemutatni, ismernek már jól szárazon és vizen. A német egy negyvenkét esztendős, tetőtől talpig Jägerbe öltözködött germán óriás volt, a ki vagy evett, vagy pipált, vagy a kutyájával játszott. Mert a kutya az ő tulajdona volt. És a kutya épp olyan volt, mint a gazdája, idomtalan, hatalmas termetü, kiálló vicsorgó fogakkal. A német ahhoz a tipushoz tartozott, mely csak azért utazik, hogy képeslevelezőlapokat küldhessen haza s minél rövidebb idő alatt minél több városban megforduljon. Az ilyenek számára valók azok a bizonyos könyvek: *Nyolc nap Olaszországban*. Nem lát, nem hall, nem élvez és nem tanul semmit — de mindenütt megfordul s mindenre vet egy gondos, másodpercekre beosztott pillantást. Mikor aztán hazatér ködös hazájába, vég nélkül regél és adja a müvelt embert.

Hogy a tengernek mi köze a történethez, az majd később fog kiderülni.

Kezdjük a reggelinél. A német vajaskenyeret hozatott s felét a kutyának adta olyanformán, hogy darabokra vagdalva a háta mögé dobálta s a kutya köteles volt elkapkodni. Valahányszor elkapta, az utasok gyerekei tapsoltak, ha pedig nem kapta el, a kutya dühében iszonyuan csaholt. Az egészben csak egy katasztrófa történt: egy falat kenyér a gyerekek közé gurult, egy kis fiu nem volt rest, fölkapta s megette, mire a kutya ráugrott, feldöntötte s talán összemarta volna, ha a fiu apja rá nem veti magát s el nem rán-

cigálja. Ekkor a német nekiesett az apának s képéből kikelve kérdőre vonta, *hogy mert a kutyájához nyulni.* Az apa zsebretett kézzel hamisitatlan magyar dialektussal azt mondta neki: *Ha be nem fogja a száját, magához is hozzányulok, nemcsak a kutyájához.* A mi temperamentumos hazánkban, a dolgok sorrendje szerint, már a pofon következett volna, a német azonban kapitányért, kormányosért, hatóságért, rendőrségért orditott s kutyástól együtt kirohant az ebédlőteremből. Odakünt a friss levegőn, ugy látszik, magához tért, mert megszünt orditozni, szélmentes helyen leült s elaludt.

Ugy tiz perc mulva, miközben még reggeli teámat szürcsöltem, éreztem, hogy valaki taszigálja a lábamat. Elpirulva tekintettem a szemben ülő porosz nevelőnőre, a ki balkezében egy regényt tartott, a jobb kezében lévő tejesbögréből pedig egy kis leányt itatott. A regény bizonyára nagyon érdekes lehetett, mert a tej java a kis leány nyaka közé csorgott. Hasztalanul fikszíroztam a kisasszonyt, nem emelte föl szemét a regényből, a gyöngéd nyomintások tehát nem ő tőle eredtek. De hát kitől? Fölemeltem az abroszt s az asztal alá néztem.

A kutya volt, mely orrával taszigálta a térdemet. Köztem s a kutya közt a következő párbeszéd fejlődött ki:

— Mit akarsz te szegény állat, a kit a sors arra kárhoztatott, hogy egy németnek a kutyája légy?

— A gazdám egy pillanatra elaludt s megszök-

tem tőle. Ha pedig éppen tudni akarod, hogy mi bajom, hát tudd meg, éhes vagyok.

— Éhes vagy te telhetetlen, hisz csak az imént láttalak enni.

— Mi az nekem uram, a ki annyit tudnék enni, mint egy oroszlán s csak annyit kapok, mint egy kutya, folyton éhezem, gazdám koplaltat, szóval kutyául érzem magamat. Már régen éhen vesztem volna, ha jó lelkek néha meg nem könyörülnének rajtam.

Az asztal tele volt sonkabőrrel, tojáshéjjal s kenyérdarabokkal, összesöpörtem egy nagy tálba s a kutya elé tettem. Mohón megevett mindent. Ekkor már magunk voltunk az étteremben a porosz kisasszonnyal, a ki utolsó fejezetig elolvasta a regényt, s utolsó csöppig kiöntötte a tejet, természetesen a baba nyakába. A kutya hálás tekintetet vetett rám, azután körülnézett, keresve egy ujabb résztvevő keblet, a kit meg is talált a porosz kisasszony személyében. A következő pillanatban eltünt az asztal alatt s hogy működését tüstént megkezdte, kitaláltam abból, hogy a kisasszony nagyot sikoltott, rám tekintett s fogai közt sziszegte: *szemtelen!*

Hidegen pariroztam tekintetét s igy szóltam:

— Nicht ich Fräulein, sondern der preussische Hund. (Nem én voltam, kisasszony, hanem a porosz kutya.)

— Ach so! — felelt a kisasszony s gyorsan a tettek mezejére lépett, a mennyiben hatalmas rugással felelt a nyájaskodásra, de lábmozdulatát rosszul

adresszálta s engem talált. Egy hun-szittyától kitelhető udvariassággal fölmutattam neki térdemet s mosolyogva igy szóltam: *Das war ich und nicht der preussische Hund.* (Ez én voltam és nem a porosz kutya.)

— Ach so! — kiáltott ő nagysága s minden további bocsánatkérés nélkül elrobogott a babával.

Magam maradtam a kutyával, mely most már közönyösen nézett rám, mintha azt mondta volna: *Téged kipumpoltalak, más nem ül a teremben, alásszolgája.* Ezzel kicammogott.

Mikor ebédre harangoztak a hajón, a terem ujra megtelt az utasok tömegével. A kutya a német mögött foglalt helyet, várva, hogy ő is részesüljön az ebédben. Rögtön odaszóltam a kapitánynak, ki az asztalfőn ült, hogy nem fogjuk türni, hogy a német esetleg husdarabokat dobáljon a háta mögé a kutyája számára. A kapitány intésére a főpincér figyelmeztette a németet, hogy a kutyáját távolitsa el az ebédlőből. Ha pedig azt akarja, hogy a kutya is kapjon enni, fizessen egy lirát s akkor az eb a konyhában fényes kosztban fog részesülni.

— Éppen azt nem akarom, — felelt a porosz.

— Hát ön csakugyan koplaltatja a kutyáját? — kérdeztem tőle.

— Koplaltatom, de nem azért, mintha sajnálnám tőle az ételt, hanem, mert ha jóllakik, nem lehet vele birni. Ha gyönge állapotban tartjuk, akkor engedelmes állat, de ha jóllakik és teljes erejében van, akkor se nekem, se senkinek nem fogad szót. Azért csak hagy-

ják nyugodtan ülni, nem fogok annyira megfeledkezni magamról, hogy husdarabokat dobáljak neki.

A kapitány körülnézett, a legtöbb ember vállat vont, mintha azt mondta volna: *Hagyjuk a szegény állatot.* A kutya tehát bent maradt az ebédlőben. És minden tál ételnek a behozatalát élénk farkcsóválással és vidám ugatással üdvözölte. Azután az asztal végére állott és lassan végigsétált, minden vendégre vetvén egy figyelmes pillantást. Mintha tanulmányozni akarta volna, hogy ki itt a jószivü ember, a kitől ő jó falatra számithat. Legelőször is egy kövér urnál állapodott meg s orrát nyájasan az oldalába döfte. A kövér ur csakugyan jószivü volt, adott neki egy darab halat és rá kenyeret. A következő szomszéd szintén halat adott neki, a harmadik egy kis fiu volt, a ki salátával kinálta, a mi azonban a kutyának nem kellett. Az utasokat roppant mulattatta a kutya koldulása s most már mindenki nyujtott neki egy-egy falatot. Én pedig egy mély tányérba bort töltöttem és azt adtam oda. A kutya ezt is vidáman fölszürcsölte. A kutya gazdája alig vett észre valamit a dologból, mert egy szalvétát a nyaka közzé kötve, minden figyelmét az evésre forditotta. Ugy falt, mint egy farkas, mi ezalatt a kutyát traktáltuk. Én még külön husz krajcárt fizettem a pincérnek, hogy adjon a kutyának egy tál főtt vajas-burgonyát. A kemény vesepecsenyéből is ő ette meg a legrosszabb falatokat. Szóval, talán életében nem evett annyit, mint a mai napon. Elannyira, hogy mikor végre gazdája is föleszmélt nagyszabásu falásából s kutyáját

száraz kenyérrel kínálta, a kutya megvetőleg fintorította orrát és dühösen morgott. A miből következik, hogy jól volt lakva és nem reflektál semmire.

Verőfényes nap volt s az utasok feketekávézni kiültek a hajó fedélzetére. Szépen elhelyezkedtek szerteszét, a férfiak szivaroztak, az asszonyok olvastak vagy a tenger sima tükrében nézegették magukat, a gyerekek játszadoztak, mindenki meg volt elégedve, — mig az idillnek véget nem vetett a kutya megjelenése.

Az ebédlő ajtaján lépett ki. Szőrét fölborzolta, az ő szemei is fénylettek az örömtől és a megelégedettségtől. Elkezdett ugatni s hatalmas ugrással az utasok közt termett. A gyerekek ijedt sikoltással menekültek, a kutya tovább rohant, fölfutott a kapitányi hidra, onnan leugrott a hajó elejére, ott mindenkit megugatott, néhány emberhez oly erővel dörgölte magát, hogy az hanyatt vágódott, azután visszarohant az elsőosztályu utasok közé. Nem látszott rajta rossz indulat, csak az, hogy kicsapongó jó kedve van. Meg akarta mutatni, hogy mennyire szereti az embereket. Egy öreg urnak a plédjét megfogta, lehúzta róla és végigszaladt vele a födélzeten. Egy kis asztalt tele feketekávéval földöntött, egy guvernánt kezéből kiütötte a könyvet. Egy matrózra fölugrott és végignyalta a pofáját, azután elkezdett hemperegni és mindenkit elsodort. Látták, hogy az egészet jókedvében csinálja s azért a matrózok le akarták fogni. A mint a kutya észrevette, hogy mulatságában szándékoznak megháborgatni, egy szögletbe hátrált, fogait vicsorgatta s

félelmesen morgott, de a mint látta, hogy a matrózok erre elállnak szándékuktól, tüstént ugrálni kezdett, mint a bakkecske. Ekkor megszólalt egy ur:

— Ez, kérem, még sem megy, mert a gyerekek holtra vannak ijedve. Kapitány ur csukja el ezt a kutyát, vagy keritse elő a gazdáját.

A kapitány az utóbbit választotta s a németet, a ki egy kabinban aludt, fölverték álmából. Rohanva jött föl s a mint a kutyáját meglátta, elkiáltotta magát:

— Tudtam, hogy igy járunk. Agyonetették a kutyát. Hektor, ide gyere!

A kutya részben megalázkodott, részben lázongott. Megalázkodását farkcsóválással, lázongását halk morgással jelezte. A német kutyakorbácsával suhintott néhányat, lábával nagyot toppantott s dühösen kiáltott:

— Idejösz rögtön!

— Azért sem! — felelt a kutya s vad ugatással végig rohant a hajón.

A német visszafordult s igy szólt a matrózoknak:

— Hozzanak föl kérem egy kosár szenet, önök pedig, uraim és hölgyeim, csináljanak egy kis helyet. A kutyámmal nem birok másképp, az aportirozási szenvedélyt kell benne fölébresztenem.

Csakhamar megtudtuk, hogy mi ez. A kosár szén megérkezett, a német hatalmasat füttyentett, mire a kutya ügetve odasietett, a kosár mellé leült s lázban égő szemekkel tekintett a gazdájára. A gazda fogott egy darab szenet, a födélzeten végighajitotta s nagyot kiáltott: *Aport, Hektor!* A kutya veszett ugatással a

széndarab után vetette magát s diadalmas pofával visszahozta a gazdájának. Ez a mulatság egy fél óráig szórakoztatott bennünket, de aztán nagyon meguntuk a dolgot és azt mondtuk a kapitánynak, hogy vessen véget a komédiának, mert az a födélzeten való tartózkodást teljesen lehetetlenné teszi. A kapitány ezt megmondta a németnek, a ki azt felelte rá, hogy nem tanácsolja a dolgot, mert a kutya egy rakás embert össze-vissza fog marni.

— Akkor nincs más hátra, — felelt hidegen a kapitány, — minthogy a kutyát agyonlövessem.

A német kivett a zsebéből egy revolvert és igy szólt:

— Azt pedig nem tanácsolom, mert a kutyámat fegyverrel fogom megvédelmezni.

E párbeszéd alatt magam is ott álltam és láttam, hogy a kutya sóvár szemekkel tekint a kosárban lévő széndarabokra. Csak ugy csorgott a nyála az után, hogy ujra dobjanak neki szenet. Pokoli gondolatom támadt. Fogtam egy széndarabot, Hektor orrához dörgöltem, megveregettem a nyakát, mintha jelezni akartam volna neki, hogy most jön az igazi, az eddigi aportirozás csak gyermekjáték volt, mintegy hipnotizáltam a kutyát a szénnel és tekintetemmel, azután hirtelen elorditottam magamat: *Aport, Hektor!* És a darab szenet messze behajitottam a tengerbe. A kutya, amely már minden porcikájában remegett a várakozástól, egy hatalmasat ugrott és a következő percben eltünt a tenger hullámai közt.

A német csak most ébredt arra, hogy mi történt. *A kutyám, a kutyám! Állitsák meg a hajót! Eresszék le a csónakot! Háromezer forintos kutya! Ki tette ezt?* — ezt orditozta.

Fölöslegesnek tartottam megmondani, hogy én tettem, különben is óriás zürzavar, kavarodás, nevetés, kiabálás, éljenzés támadt a födélzeten. Mindenki a hajó szélére sietett nézni, hogy mi történt a kutyával. A hajócsavar által fölkavart hullámokban föltünt Hektornak okos feje s látszott rajta, hogy vitézül szeli a habokat. Fölébredt iránta a közrészvét s mi is csatlakoztunk ahhoz, hogy a kutyát ki kell fogni. De a németnek előbb megmondtuk, hogy itt ne lármázzon, ne fenekedjék, ne izetlenkedjék, mert különben a kutyája után hajitjuk. A német elhallgatott, a kapitány pedig megállittatta a hajót. Hektor vitézül uszott és csakhamar utolérte hajónkat, ekkor odahajitottak neki egy hurokra kötött hosszu kötelet, melybe az értelmes állat a fogaival azonnal belekapaszkodott. Igy odahuzták őt a hajó lépcsőjéhez, melyet a kapitány leeresztett. S a hatalmas állat félig huzva, félig kapaszkodva följutott a hajóra.

De mennyire megváltozott a derék Hektor e balsikerü kirándulás után! A vizikaland nagyon lehütötte. Először is a szenet nem tudta visszahozni, tehát már ez is erkölcsi vereség volt rá nézve. Másodszor szenvedélye folytán elvakitva nem is álmodott arról, hogy ő a tengerbe fog zuhanni s igy a kis hideg fürdő, mely váratlanul érte, teljesen kijózanitotta. Mikor fölért a

födélzetre, egyet nyujtózkodott, lerázta magáról a sós vizet, kifujta az orrát, azután összeroskadt s alázattal bocsánatkérőleg hordozta körül tekintetét. Rám is vetett egy pillantást, mintha azt mondta volna: *Gonosz, te okoztad bukásomat.* Azután gazdájára nézett, mintha azt mondta volna: *Látom, uram, hogy neked van igazad, mikor koplaltatsz. Ezentul föltétlenül szót fogadok mindenkor.*

— Előre! — kiáltott a német a kutyájának s elvitte őt a hajó elejére egy csöndes kuckóba, a melyet a nap jó melegre sütött — itt lefekszel Hektor és aluszol, a mig meg nem száradsz. Meg ne mozdulj, mert megverlek!

A kutya mint egy bukott tragikai hős lefeküdt a kuckóba, orrát a kötelek közé dugta, nagy leffentyü füleivel eltakarta bánatos szemét, egy nagyot sóhajtott és elaludt.

A hajó fedélzetén minden visszatért a rendes kerékvágásba. A gyerekek játszottak a födélzeten, a napsugarak meg a vizen. Az asszonyok és a habok halkan suttogtak. A német dühösen nézegetett körül egy darabig, aztán kabinjába ment s tovább aludt.

PÜNKÖSDI VENDÉGEM.

— *Egy nyárspolgár elbeszélése.* —

Családi életemet teljesen az alkotmányos formák szerint rendeztem be. A mi annyit jelent, hogy minden kérdésben szavazással döntünk, de bármi is a határozat, az történik, a mit én akarok, vagy nőm őnagysága. Szóval mi az uralkodó helyét pótoljuk.

Szavazati joggal csak mi ketten vagyunk és a hat gyerek van fölruházva. A szakácsné, a szobalány és a dada ki vannak rendelve jogtalan népnek.

Utóbbi időben kiterjesztettem a szavazati jogot Szegfü urra, a kiről ennél többet nem tudok, de jellemző tulajdonsága, hogy minden vasárnap nálam szokott ebédelni. Ezelőtt három hónappal beállitott hozzám s figyelmeztetett rá, hogy a gazdag embereknek a szegényekkel szemben kötelességeik vannak. Én nem tagadtam, hogy ugy van s kértem, hogy fáradjon át a háziurhoz, tán ad neki ingyen lakást, mire ő kijelentette, hogy ő e percben bennem látja a gaz tőke képviselőjét s nem megy tovább. Azt azonban kijelentette, hogy pénzemre nem áhitozik, váltói aláirásomra

nem kiváncsi s hajlandó velem egy vasárnapi ebédben kiegyezni.

Elfogadtam. Erre a Szegfüre terjesztettem ki a szavazati jogot.

Pünkösd előtt való vasárnap fölmerült a kérdés, hogy hová ránduljunk ki az ünnepekre? Én azt javasoltam, hogy maradjunk otthon, mert nincs borzasztóbb, mint kimenet is, hazajövet is dulakodni a villámos vasutért, hajóért, gőzvasutért, rossz korcsmában ebédelni s végül hatalmasan megázni.

E fölfogásom mellett hárman szavaztak: nőm, Szegfü ur és én. A gyerekek tiltakoztak. De mikor az ő inditványaikra került a sor, nem tudtak zöldágra vergődni.

Vágyaik a népligeti panoráma és a cirkusz között csapongtak. Végre elhatároztuk, hogy kimegyünk Pencre, a sógoromhoz, de mivel ott csak falusi élvezetek kinálkoznak, veszünk hatosos léggömböt és krumplicukrot. Igy aztán a gyerekek zajos helyesléssel elfogadták.

— Hát engem az utcán hagynak nagyságtok? — kérdé Szegfü ur bánatosan.

— Na hallja, egy vasárnapon ebédelhet másutt is.

— Könnyü azt mondani, mikor már ugy ideszoktam.

Éppen rendre akartam utasitani Szegfü urat, mikor Gyurka megszólalt:

— Papa, adjon egy koronát arra a napra Szegfü bácsinak.

— Miért nem kettőt? — szólt Jenő.

— Szavazzunk! — kiáltottak a lányok.

És szavaztunk. Szegfü ur természetesen a két korona mellett szavazott, de öt szóval négy ellen az egy korona győzött s Szegfü ur átvévén koronáját, haragosan távozott.

Pünkösd szombatján táviratot kaptam Brassay Károly jóbarátomtól, hogy Pápára menet átutazik Budapesten s vagy vasárnap, vagy hétfőn nálam fog ebédelni.

— No, gyerekek, jön a komám, Brassay bácsi, itthon maradunk.

A gyerekek jól ismerik és szeretik Brassayékat, hát hamar kibékültek s vártuk a vendéget.

Vártuk vasárnap, nem jött.

Jó, hát majd jön hétfőn. Megint a Brassay bácsi kedves eledeleit főztük, ugyanazokat, a melyeket vasárnap. De hogy az ünnep ne vesszen kárba, a gyerekeket is kiránditottam. A gyerekek nagyon szeretnek velem kirándulni, mert olyankor egy lépést se kell nekik gyalogolni. Kocsin, villámoson, hajón — mindenkép megyünk, csak gyalog nem. Most is fényes eszmém támadt — városi villámoson lemegyünk a Boráros-térre, ott hajóra ülünk, fölevezünk Ujpestig s ugyanazon az uton visszajövünk. Ebédre haza érünk.

Ekkor nőm megszólalt:

— De ki fogadja a kománkat, ha a délelőtt folyamán megérkezik?

— Hát maga se lesz itthon?

— Persze nem. A régi szobalányunknak, az Örzsinek az esküvőjére megyek, a józsefvárosi plébánia-templomba.

Becsöngettem a szakácsnét.

— Terka, egy ur fog keresni. Vezesse be a szobámba, adjon neki pálinkát, cigarettát s mondja meg neki, hogy okvetetlenül maradjon itt ebédre.

— Igenis, értem.

Ilyenformán nyugodtan elmehettünk hazulról, a kománk dolga rendben volt.

Mondhatom, hogy a Dunán való hajókázás fejedelmi élvezet volt. Különös hatást tett a gyerekekre Szent Gellért szobra és a királyi palota. Ez különben nem tartozik a dologhoz. Egy óra volt, mikor a kirándulásról hazatértünk. A Terka beereszt s jelenti:

— Kérem, itt van az az ur.

No, hála Istennek. Besiettem a szobámba. Vastag füstfelhő fogadott. A hintaszékben egy teljesen ismeretlen ur ringatta magát, előtte egy kis asztalon a szilvóriumos üveg.

Felugrott.

— Alásszolgája, jó napot kivánok.

— Van szerencsém.

— Engedje meg, hogy bemutassam magamat. Én Schwarz Jakab vagyok.

— Mi tetszik?

— Egy iparengedélyt szeretnék megszerezni és ehhez uraságod támogatását kérném.

— Sajnálom, de én ily dolgokra nem vállalkozhatom. Azt se tudom, hogy kicsoda?

— Mondtam, hogy Schwarz Jakab vagyok.

— Rokona annak a Schwarz nevü rablógyilkosnak, a kit hat év előtt Bécsben fölakasztottak?

— Hová gondol!

— Én tőlem az lehet. Nem ösmerem, soha se láttam, hát hogy fordulhat hozzám segitségért?

— Az már más.

És fölhajtott egy pohár szilvóriumot. Egy darabig hallgatott, aztán igy szólt:

— Mindazonáltal engedje meg, hogy nagybecsü fölhivását köszönettel elfogadjam.

— Miféle meghivásomat?

— A szakácsné volt szives uraságod érzelmeit tolmácsolni . . .

— Az én érzelmeimet?

— Igenis, az ebédre való meghivást . . . Ismerve uraságod országos hirnek örvendő jó szivét, a meghivást nem utasithattam vissza.

(Szent Isten, a Terka Brassay helyett Schwarzot hivta meg.)

— Jól van, Schwarz ur, de figyelmeztetem, hogy mi tréflit eszünk és nem kósert.

— Uraságod, ugy látszik, nem tudja, hogy Mózes törvényei az éhes zsidókat nem kötelezik.

— Ezt valóban nem tudtam.

Ez alatt az ebédlőben megszólalt a csengetyü s

én megindultam Schwarz urral. Az ajtót kitártam, előreléptem, mint az inas.

— Schwarz Jakab ur — kiáltám stentori hangon — a ki ma velünk fog ebédelni.

Az asszony és a hat gyerek bámulva nézett rám, de meg voltak nyugodva, mikor Schwarz ur elfoglalta Szegfü, bejegyzett, de távollevő vendégünk helyét. Azt hitték, hogy valami rokona. Nőm sietett melegen kezet fogni vele, azt hitte, hogy régi jóbarátom, vagy legalább is oskolatársam.

Schwarz ur ugy evett, mint három oskolatárs. A levesből kétszer — mert az erőt ád. A marhahusból, fiatalon, élete virágában leszakasztott zöld hagymával, kétszer. A töltött borjuból kétszer. A kirántott csirkéből kétszer. Még harmadszor is kirántott két darabot s ezt is megette. Mikor a fánkot hozták, azt kérdezte, hogy lakik-e orvos a házban s mikor biztositottam, hogy lakik, megevett tizenkét darabot. De még folytatni akarta s ekkor bevallottam, hogy csak állatorvos van a házban, mire elállt további fogyasztásomtól.

Állkapcsai annyira belejöttek a mozgásba, hogy meg kellett őket fogni. Megivott négy pohár bort s kijelentette, hogy sajtot már nem eszik, mert elrontaná a vacsoráját!

Konstatálnom kell azonban, hogy Schwarz ur az ebédet nagyszerüen megszolgálta: rövid pihenés után nagy büvészeti előadást tartott a gyerekeknek, oly zajos sikerrel, hogy Gyuri azt inditványozta, csapjuk

el Szegfüt és tartsuk meg Schwarz urat vasárnapi vendégnek.

Szavazás alá bocsátottam a kérdést. (Én és nőm tartózkodtunk.) A három fiu Gyurka inditványára szavazott, a három leány ellene, mire én kijelentettem, mint államfő, hogy a döntést a jövő vasárnapra hagyjuk, a mikor Szegfü ur is le fogja adni szavazatát.

A legjobb a dologban az, hogy szóról-szóra megtörtént.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

TÖRTÉNET EGY MACSKÁRÓL.

Nem szeretek macskáról irni, mert utálatos stréberállat, mely munkátlanul, hizelgésből él. Hiába mondja ön nekem, kedves asszonyom, hogy megfogja az egeret. Azt a macska nem kötelességérzetből, nem is a kosztért, szabad lakásért, fütésért, világitásért teszi, hanem vérszomjának kielégitése végett. Ez az egy, a mi megmaradt benne a tigrisből, a melynek egy távoli elfajult rokona. Bizony, ha csak annyi egér pusztulna el, a mennyit a macskák megfognak, rettentő sok egér volna a világon. Ha ma mégis azért ragadok tollat, hogy macskáról irjak, ez azért történik, mert volt nekünk egy macskánk, mely családi életemnek sima tengerét majdnem fölkavarta.

Mindenekelőtt meg kell jegyeznem, hogy sok olyan tulajdonságom van, a mely alkalmatlanná tesz a családapai foglalkozásra. Például, mivel a házasságot nem tartom éjjeli foglalkozásnak, a napnak ezt a sötét részét gyakran távol töltöm hajlékomtól. Távollétemet természetesen rendesen valami közüggyel szoktam összefüggésbe hozni és néha odáig viszem a csalást, hogy

az asszony még sajnálkozik is fölöttem. Természetesen az igért időre soha nem tudok hazakerülni. Mi a törekvésem ilyen körülmények között? Lehetőleg észrevétlenül besurranni. Tehát az előszobában levetem a cipőmet, fölhuzom az órámat s kifujom az orromat, Istenhez fohászkodom s elindulok a sötétben tapogatózva, mert természetesen gyertyagyujtásról szó sem lehet. És ekkor következik a halhatatlan istenek beleavatkozása; a halhatatlan isteneké, akik természetesen az asszonyok pártján vannak. Mikor már mindent jól elrendeztem s már éppen a kezemet nyujtom ki, hogy ágyamat megragadjam, irtózatos dörömböléssel keresztül esem egy széken. Természetes, hogy ezen a széken egy tálca van, tele vizes poharakkal. Az éjszaka mély csöndjét egyszerre vad lárma váltja föl, az asszony sikolt, a gyermekek gyilkost kiáltanak, mindenki megmozdul és fölugrik és én ott állok, mint egy tetten kapott bünös. Az asszony meggyujtja a gyertyát s képéből kikelve kérdezi: mi történt magával? A mire én bárgyu arccal azt feleltem, hogy rettentő álmom volt, az alkotmányellenes főispánok egyesülete üldözőbe vett és ki akart nevezni megyei aljegyzőnek. Az asszony ezalatt magához tér, körülnéz s hidegen igy szól: ugyan ne meséljen, hiszen még le sem feküdt, látom az ágyáról. Erre én előmászom az üvegcserepek és a kiömlött viz közül s megadva magamat sorsomnak, lefekszem; a mihez kevesebb kockázattal is hozzájuthattam volna.

Éjjeli hazaérkezéseim nagyjában hasonlitottak az itt elmondott esethez. De ez még mind csak megjárta

volna, az állapot türhető volt, a mig háztartásomba a macska be nem vonult. Ezt a macskát én hoztam a nyakamra. Egy esős őszi éjjel csendesen bandukoltam haza s az egyik kapuban találkoztam a siró macskával. Át volt ázva, minden tagjában didergett és nyivákolt. A csengetyü gombja sokkal magasabb volt, semhogy megnyomhatta volna, megsajnáltam és becsöngettem helyette. A kapu nemsokára kinyilt s megjelent a házmester.

— Nézze, házfelügyelő ur, ezt a szegény macskát itt találtam a kapuban, bizonyosan ebben a házban lakik, eressze be, kérem, mert megveszi a hideg.

— Ide nem tartozik, mégis szemtelenség, hogy ilyenért fölcsengetik az embert.

Ezzel olyat rugott a macskán, hogy az az utca közepére röpült, a kaput pedig bevágta. Hm! gondolám magamban, a macska bizonyosan rosszul nézte meg a számot. Most mit csináljak vele? Már akkor sem rokonszenveztem a macskafajjal, de a házmester brutális föllépése ez iránt az egy macska iránt szánalmat keltett bennem. Utána mentem, megsimogattam, cicuskámnak neveztem, hogy azt a meggyőződést érleljem meg benne, hogy nem minden ember goromba a világon. Azután a farkára kötöttem egy madzagot és elindultam vele hazafelé. Önök azt kérdik tőlem, miért a farkára s miért nem a nyakára kötöttem a madzagot? Igen egyszerü. A macska sokkal kényesebb a nyakára, mint a farkára, a mit az is bizonyit, hogy ha a nyakát elvágják, akkor vége van, de ha a farkát vágják le, még száz esztendeig

is elél. Ha a nyakán érez valami szoritást, idegessé lesz és a rossz természete felülkerekedik benne, én pedig óvakodtam attól, hogy a szegény nyomorultat még izgassam is. Elindultunk tehát hazafelé, néha egy-egy kapunál megállott, mintha arra akart volna kérni, hogy csöngessek be ott is, de mivel én csak mentem tovább és huztam őt, jött velem. Hazáig megérlelődött bennem az az elhatározás, hogy egyelőre magamnál tartom őt, nehogy elpusztuljon a hideg éjszakában. Fölvittem a lakásomra, a kamarából előhuztam egy kosarat, a kosárban pokrócokból ágyat vetettem neki, aztán kerestem egy bögre tejet, azt megitattam vele, aztán jó éjszakát kivántunk egymásnak s ott hagytam.

Reggel nyolc órakor hirtelen fölébredtem. Ugy éreztem, hogy valami nagy dolog történik a háznál. Távoli kiabálás hallatszott s olyan zaj ütötte meg a fülemet, mint mikor hosszunyelü seprüvel az ágy alatt kotorásznak és botokkal ütik a falakat és szekrényeket. Néha egy-egy sikoltás hangzott, a mi után rendesen szaladás keletkezett. Kiugrottam az ágyból. Kinyitottam hálószobám ajtaját s kikiáltottam: mi történik itt? Asszony, szakácsné, szobaleány, dada, gyerekek kipirult arccal, össze-vissza kiabálták felém: a macska, a macska! A felnőttek arcán boszuság, a gyerekek arcán ellenben öröm látszott, a minek magyarázatát csakhamar meg is találtam. A macskát, az én macskámat üldözték s ez a házat fenekestül fölforgatta. Rendes körülmények közt a gyerekek nem igen jutnak ahhoz, hogy egymás nyaka közé mézet csöpögtethessenek, se ahhoz, hogy a kávét

végiglocsolják az ebédlőben. Igy azonban az alkotmányos és törvényes állapotok megszünvén, senki sem ügyelt rájuk s tehettek, a mit akartak.

— A zongorába bujt — szólt az asszony, lihegve a fáradságtól.

— Ki bujt a zongorába?

— A macska! Az az idegen macska, a mely a kamarában már megevett és megivott mindent.

— Szent Isten! Az uborkát is? A bort is?

— Azt nem, de a tejet, meg a sonkát meg. A szalámit is félig elrágta. Borzasztó pusztitást tett. Hogy került ide ez a macska? Minden ajtó, minden ablak zárva volt.

Bamba arccal néztem az asszonyra. Ilyen katasztrófára nem voltam elkészülve s megvallom, nem mertem bevallani, hogy az egésznek az én bolondságom az oka.

— Valóban, rejtély előttem is, — hebegtem elvörösödve. — Lehet, hogy a kéményen keresztül, mert hiszen a macskák kitünő akrobaták.

— És hogy elhelyezkedett az alávaló! — folytatta az asszony. — Képzelje, a ruháskosarat kihuzta a kamrából, apró pokrócokból ágyat vetett magának, a kisbögrébe forralt tejet töltött, azt megitta s aztán valószinüleg lefeküdt pihenni s csak reggel felé fogott hozzá a rablóhadjárathoz. Mikor a Zsófi reggel belépett az éléskamrába, éppen a szalámit rágta. Zsófi nagyot sikoltott, a macska nyaka közé ugrott és ekkor megkezdődött az üldözés.

— Különös, nagyon különös — mormogám és őrülten töprengtem, ilyen körülmények közt bevalljam-e, hogy a macskát én szállítottam haza. Rövid habozás után elhatároztam, hogy egyelőre hallgatok.

— Hol van most a bestia?

— Mondtam már, hogy a zongorában, nem tudjuk előszedni a hurok közül. A cselédek különben nem is mernek hozzányulni, mert azt állitják, hogy a macskaharapás föltétlenül halálos.

— Nahát, majd én megpróbálom.

Beléptem a szalonba. A zongora teteje nyitva volt. Oda mentem. A macska dühösen fujt rám. Eléje tartottam arcomat, gondolván, hogy ha egy szikra emlékezőtehetsége van, eszébe kell jutnia, hogy én vagyok a megmentője. Lágy hangon szólitottam, macskamódra sziszegtem neki; a macska nem reagált rá. Ekkor egy ujabb eszmém támadt.

— Ugy-e, van magának itt valami lármás Wagner-operája?

— Van. A *Walkürök.*

— Üljön le és játsza el, a macska ugy ugrik ki, mint a fene!

Az asszony helyeselte a tervet, leült és elkezdte irtóztató erővel a *Walküröket* játszani. A macska vonitott, mint egy elkárhozott lélek, de nem jött ki. Közelebb léptem, hát a nyomorult beszorult a drótok közé. Három drótot kellett elvágnom, akkor fölállt és nagyot nyujtózkodott. Megsimogattam, ő hálásan nézett rám.

Ekkor már a gyerekek is ott voltak, azok is megsimogatták, mire a macska dorombolni kezdett s hizelegve dörgölődzött hozzájuk. Most láttam csak, hogy milyen szép állat. A két füle, a négy lába fehér volt, a háta szürke s az orra rózsaszínü. Valami nemes fajtáju macska lehetett, mely egykor szebb napokat látott s a világ legköltőibb fészkében, szép asszonyok ölében álmodhatott szépeket. A gyerekek rokonszenvét egyszerre megnyerte.

— Tartsuk meg, mama, olyan szép állat és olyan barátságos!

Az asszony dühe már lecsillapult, a gyerekek kérése ingadozóvá tette. Felém fordult s kérdőleg tekintett rám.

— Hát én azt hiszem, hogy a macska nem oka semminek. Ha a kamra nem lett volna nyitva, a macska nem hatolt volna be. Ha pedig a Zsófi meg nem ijed, a macska nem vadult volna meg.

— Hát maga is azt mondja, hogy tartsuk meg?

— Ha jó helyet tudnak neki adni s vigyáznak rá, én nem bánom.

A macskát tehát megtartottuk. Nem volt vele semmi baj, csak egy rossz szokása volt neki: valahányszor éjjel hazajöttem, addig nyávogott, mig oda nem mentem és meg nem simogattam. Szóval, én fizettem rá csupán az üzletre, mert hazajöveteleimet még kevésbbé sikerült titokban tartanom, mint eddig. Végül bekövetkezett egy ujabb katasztrófa s ez véget vetett a macska pályafutásának.

Egy éjjel megint reggel jöttem haza. Különösen óvatosan vonultam be, mert korai hazajövetelt igértem. Minden rendben ment a hálószoba ajtajáig. Ott azonban keresztül buktam a macskán. A szerencsétlen az éjjel különösen mélyen alhatott, mert este az asszony szinházban lévén, a gyerekek sósborszesszel mosták ki a száját, mitől a macska nyilván berugott. Amint keresztül botlottam rajta, a macska egy vad kiáltással fölugrott, egyenesen drága kinai porcellán-vázámnak, melyet kétszáz forintért vettem. Ha fényes nappal direkt célzással ugrott volna a vázának, bizonyosan elhibázta volna, de igy, koromsötétségben csodálatosan eltalálta az irányt. A váza pokoli zuhanással leesett és ezer darabra tört, a mitől a macska még jobban megvadult s szilaj ugrásokat csinált jobbra-balra. Mindenki fölébredt a háznál, a falióra pedig, mely eddig jó barátom volt, szintén elhagyott, mert perfid módon hatot ütött, ugy, hogy az asszonyt nem is a váza érdekelte elsősorban, mert felém fordulva, gunyos hangon igy szólt:

— Maga ugyan jókor jön haza! S még hozzá milyen állapotban! Bizonyosan nekiesett a vázának.

Egyenesen álltam, mint a cövek. Cédrus a Libanon ormán nem lehet egyenesebb és büszkébb, mint én. Hidegen igy feleltem:

— Ön téved asszonyom. Szinjózan vagyok, csak keresztül estem a macskán s a macska verte le a vázát.

Azzal kezembe vettem a gyertyát és elindultam a macska fölkeresésére. A mint egy szögletben megtalál-

tam, könyörtelenül nyakon csiptem, mire ő nyájasan nyávogott.

— Nekem hiába hizelegsz — gondolám. — A mi barátságunknak vége. Mikor a sors már minden széket eltakaritott utamból, te nem fogsz elém feküdni, nyomorult! Egy nyomorult macska nem fog engem arra kényszeriteni, hogy életmódomon változtassak és rendesebben járjak haza. Egyikünknek el kell pusztulnia ebből a házból! S minthogy itt különböző okoknál fogva nagyobb szükség van rám, mint rád, tehát te fogsz pusztulni!

Nem szóltam senkinek. Kinyitottam az ablakot s lenéztem az utcára. Ot állott a mészáros kocsija, tele levágott borjukkal.

— Nyomorult — szóltam magamban a macskához. — Látod, a sors hogyan kedvez neked? Az egyik paradicsomból a másik paradicsomba hullasz.

Azzal ledobtam őt a mészáros kocsijába, egy darabig szétnézett, azután behuzódott a friss borjuhus alá s magában bizonyára jóltevőjének nevezett engem. Azóta nincs macska a házamnál.

PALKA SÁNDOR FILOZÓFIÁJA.

A jó gyomor az Isten áldása. A tulságosan jó gyomor kevésbbé.

Mit nevezek én tulságosan jó gyomornak? Az olyan gyomrot, a mely többet kiván, mint a mennyi a megfelelő test eltartására szükséges.

Én rendes növésü ember vagyok. Nem alacsony és nem magas. Nem kövér és nem sovány. Nem erős és nem gyönge. Ösmerek embereket, a kik épp akkorák, mint én, egy centiméter és egy félkiló különbség nincs köztünk és mégis négyszer annyit esznek, mint én. Ezeknek a gyomra már tulságosan jó.

Ezelőtt pár esztendővel Temesváron voltam valamelyik szindarabom első előadásán. Előadás után a szintársulattal együtt vacsoráltam. Szemben velem egy sovány, szenvedő külsejü színész helyezkedett el, a ki ugy mutatta be magát, hogy ő a szintársulat egyik szerény kóristája, a ki azért jött el, hogy tiszteletemre velem vacsoráljon. Természetesen nagyon megtisztelve éreztem magamat, de a dolog mégis gyanus volt. Szeme közé néztem és igy szóltam:

— Mennyi fizetése van uraságodnak havonkint?

— Harmincöt forint.

— És ön mégis hajlandó a tiszteletemre megvacsorálni?

— Épp azért vagyok hajlandó.

— Hogy-hogy?

— Mert a vacsorát rendesen nem én fizetem, hanem az illető megtisztelt egyéniség. A jelen esetben uraságod. Megjegyzem, hogy nagyon szerény ember vagyok és igen egyszerü táplálékokat szoktam fogyasztani.

Meghajtottam magamat és udvariasan szóltam:

— Rendelkezésére állok.

A kórista odafordult a pincérhez és tiz pár tormás virslit rendelt. Csodálkozva néztem rá.

— Ön talán az egész karszemélyzet számára rendel?

— Nem kérem, ezt magam számára rendeltem. Nem hallotta még hirét Darainak?

— Nem.

— Hát én vagyok az a Darai, a ki az egész vidéki szinészetben a legjobb gyomorral van megáldva. Engem azért hivnak meg ebédre, hogy produkáljam magam. Én vagyok az, a ki minden tál ételből kétszer szoktam venni, némelyikből háromszor. Én vagyok az a Darai, a kit Kikindán egy gazdag rác kereskedő előevőnek szerződtetett. A kereskedőnek gyomor-szuggesztióra volt szüksége. Ült az asztalnál és nézte, hogy én hogyan eszem. Mikor az első falatot ettem, még semmi

étvágya nem volt. A harmadik tál ételnél már oly éhség szállta meg, hogy az én tányéromat elragadta és csakugy tömte magába a falatokat. Könyörgött, hogy maradjak nála, még fizetést is ád, csak egyem neki. De én már a művészpályára születtem, nem akartam hütlen lenni hozzá.

Miközben ezt mondá, a tiz pár virsli eltünt. A kórista rám nézett és szólt:

— No, ez megcsiklandozta egy kicsit a gyomromat. Megengedi, hogy folytassam?

— Kérem, — mondtam, — rendelkezésére állok.

— Pincér, két porció rostélyost, sok hagymával, resztölt krumplival, kovászos uborkával, de nehogy meghámozzák az uborkát.

A rostélyos csakhamar megjelent és követte a virslik utját. Biztató pillantásomra a kórista két porció sonkás tésztát rendelt, azután evett sajtot, retket, egy kis gyümölcsöt, harminckét Kuglert s miután mindehhez vagy nyolc kenyeret elfogyasztott, a vacsorát a lovagiasság szabályai szerint befejezettnek nyilvánitotta.

— Hogy szokott ön táplálkozni, mikor balekek, akarom mondani mecenások nincsenek?

— Kérem, az én gyomrom rendkivül becsületes, megelégszik egy fazék főzelékkel, ha nincs egyéb enniváló. És nem mondhatom, hogy olyankor szenvedek.

— S elrontotta valaha a gyomrát?

— Nem. De mások igen gyakran rosszul lettek, mikor engem láttak enni.

Áttértem a saját vacsorámra és nem foglalkoztam többet a kóristával. Éjfélután elmentünk a kávéházba és leültünk kártyázni. Ugy két óra tájban a kórista megszólalt a hátam mögött.

— Nagyságos ur, mióta személyesen van szerencsém ösmerni, tiszteletem még fokozódott ön iránt.

— Megint enni akar?

— Ugy van, de most csak szerényen. A kávéházi büfféhez alkalmazkodva.

— Csak rajta, barátom, ne szerénykedjék.

A kórista a pincérhez fordult és rendelt: Tiz kemény tojást tormával, egy nagy adag sonkát és szalámit. A szalámiból csak egy félrud volt a kávéházban s a kórista külön engedelmet kért, hogy az egészet elfogyaszthassa. Megjegyzendő, hogy meg sem hámozta. Mikor mindennel készen volt, melegen megszoritotta kezemet és kijelentette, hogy nagyon sajnálja, hogy gyakrabban nem jövök Temesvárra. Ezután elváltunk.

Az az ember, a kiről irni akarok, hasonló jó gyomorral volt megáldva. És a jó gyomorhoz szintén nem adott neki a sors megfelelő jövedelmet, mert Palka Sándor tanitónak született, nem pedig püspöknek. Egy kis faluhelyen élt, a hol az egyik unokabátyám, kinél évenkint látogatást szoktam tenni, birtokos volt. Az ő házánál ösmerkedtem meg Palka Sándorral. Sovány, nyurga ember volt (a nagyevők majdnem mind soványak) s mielőtt még a háznál megjelent volna, az

unokabátyám előre figyelmeztetett rá, mint érdekes alakra.

— Te, ez a Palka kétszer élvezi végig az ebédet. Mindig eljön megtudni, hogy mit fognak főzni és már akkor mondhatatlan gyönyörüség tükröződik az arcán. És másodszor jön maga az ebéd élvezete. Különben mindjárt itt lesz, mert délelőtti pálinkázásra is meginvitáltam, hogy neked bemutassam.

Csakhamar jött Palka Sándor. Ragyogó arccal, mert tudta, hogy én is ott lévén, valami különös jó ebéd lesz. A szilvóriumot, meg az édes pálinkát föltették az asztalra és akkor a háziasszony igy szólt:

— Harapnivalót nem is adok hozzá, mert az urak elrontják az ebédjüket.

Palka bámulva nézett rá.

— Evéssel elrontani az ebédet, ezt még nem hallottam.

— Hát mivel szokta elrontani az étvágyát?

— Én semmivel, de evéssel legkevésbbé.

— Nahát egy kis pogácsát adok, a kinek nem tetszik, ne egyék.

E közben hideg csirkét, fölszeletelt sonkát, pogácsát, süteményt, friss cipót és szalonnát tett az asztalra. Palka nagy gyönyörüséggel legeltette a szemét a megteritett asztalon és azután hozzáfogott a falatozáshoz. Mindenből evett s még tele volt a szája, mikor a háziasszonyt, a ki egy pillanatra leült, megszólitotta:

— Nagyságos asszonyom, szabad volna az ebéd iránt érdeklődnöm?

— Nagyon egyszerü ebédünk lesz. A sógor nem szereti a hosszadalmas eszem-iszomot.

Palka édesdeden nevetett.

— Azért csak tessék elárulni. Nehogy sokat egyem a pogácsából.

Itt az asszony hozzáfogott a fölsoroláshoz:

— Hát lesz tyukleves, hosszu metélttel, azután lesz . . .

— Ne tessék ugy sietni, — szólt Palka, miközben nyelvével néhányat csettentett. — A tyukaprólék benne lesz ugyebár a levesben? A zuzáról ne tessék megfeledkezni. És a májat csak nem adták oda a macskának? Én különben a szivét szeretem legjobban.

Itt egy percig gondolkozott, azután hozzátette:

— Kérem alássan, nem volna jobb a hosszu metélt helyett csigatészta? Ugy tudom, van a háznál száraz csigatészta.

A háziasszony mosolygott.

— Jó, hát Palka ur kedvéért csigatészta lesz.

— Éljen! — kiáltott Palka, kezeit dörzsölve. — Most gyerünk tovább, mi jön a leves után?

— Hát nem tudom, hogy a tyuklevesben főtt marhahust beadjam-e?

— Tessék beadni, édes nagyságos asszonyom, egy kis ecetes tormával, nagyszerü lesz, kérem. A torma étvágycsináló.

— No jó, hát beadjuk a marhahust, ecetes tormával és egy kis paradicsom-mártást csináltunk hozzá.

— Nagyszerü, a paradicsom-mártás kedvenc ételem.

— Azután jön töltött káposzta.

— Apró töltelékkel?

— Igen. A tölteléket magát zsirban fogom beadni, finom, tiszta, átlátszó zsirban és a káposztát külön tálalom hozzá.

Palka becsukott szemmel hallgatta a háziasszony előadását és reszkető ajkkal megszólalt:

— De persze, a káposztában füstölt hus is lesz. A hogy én ez uriház szokásait ösmerem, biztosra veszem, hogy füstölt hus is lesz benne.

— Lesz, — felelt a háziasszony, — azonkivül sertéskarmenádlit süttetek rá.

Palka elpirult örömében.

— Sertéskarmenádli! kedvenc eledelem. Gyerünk tovább.

— Jön a káposztás rétes, — folytatta a háziasszony.

— De a világért se tessék rá cukrot tenni, csak jól megborsozva és gazdagon megrakva káposztával. Igy jó az.

— Igy szoktuk, édes Palka ur. A rétes után jön a kirántott csirke, uborkasalátával és a kinek tetszik, befőttet is kap hozzá. Szóval, az édesszáju emberek ehetnek hozzá befőttet.

— Én nagyon édesszáju ember vagyok, — szólt Palka átszellemülten, — és uborkasaláta után rendesen befőttet szoktam enni.

Itt Palka arca hirtelen elkomorodott, s egy mély sóhajtással megszólalt:

— Ugy-e, most már vége van az ebédnek?

A háziasszony nevetett.

— Nem, édes Palka ur. A sógor nagyon kényes gyomru ember, nem tudom, meg van-e elégedve a menüvel. Azért még vesepecsenyét is adunk, piritott gombával, céklával és apró paprikával.

Palka hálás pillantást vetett rám és magában utána suttogta: *piritott gombával, céklával, apró paprikával.* Aztán még három pogácsát kebelezett be és megszólalt: *No, de tovább nem rontom az étvágyamat.*

Fölhajtottunk egy pohár szilvóriumot, elmentünk a kertbe sétálni.

Pont egy órakor ebédhez ültünk. Nem akarom még egyszer végiguntatni önöket az ebéddel. Elég az hozzá, hogy Palka minden ételből evett, megint evett, és harmadszor is evett. Én csak állkapcsának szilárd alkotását bámultam, mert pont egy órakor kezdte el fogait csattogtatni és fél háromkor még rendületlenül csattogtatta. Láttam már az állatkertben az oroszlánok etetését. Végignéztem a hires vizilónak, Jónásnak ebédjét. De egyik sem imponált nekem annyira, mint Palka barátomnak erőteljes étkezése. Csak egy dolog tünt fel nekem, és pedig az, hogy minél jobban közeledtünk az ebéd vége felé, annál nagyobb szomoruság lepte el Palka Sándor arcát. Az utolsó tál ételnél már oly bánat tükröződött le róla, mintha a tulajdon apjának csontjain rágódott volna.

— Mi baja, Palka ur? Ön olyan vidám volt a levesnél, miért oly borus a vesepecsenyénél?

Palka busan legyintett kezével. Nem olyan üres legyintés volt ez, mert egyuttal egy nagy darab hust dugott vele a szájába és igy szólt:

— Arra gondolok, uram, hogy a mi jó van az életben, annak oly hamar vége szokott lenni. Minél tovább eszem, annál inkább csökken az étvágyam s mondhatom önnek, hogy ez a vesepecsenye már koránt sem okoz nekem olyan örömet, mint a milyet a tyukleves szerzett. Én szeretnék mindig éhes lenni és mindig enni.

A feketekávét kint ittuk meg a kertben, a nagy diófa alatt. Palka Sándor szomoru és csöndes. Hosszas unszolásra végre kirukkolt az ő filozófiájával.

— Tudja uram, hogy min busulok? Az az oka az én bánatomnak, hogy embernek születtem és nem marhának.

Bámulva néztem rá.

— No, Palka ur, ilyet még nem hallottam.

— Pedig ugy van, uram, mert a marha sokkal boldogabb, mint az ember.

— Miért?

— Egyszerüen azért, mert az kétszer élvezi végig az ebédjét. Először, mikor megeszi és másodszor, mikor megkérődzi. Ezért szeretnék én kérődző állat lenni.

FEHÉR RUHÁM TÖRTÉNETE.

Van nekem egy fehér nyári ruhám, melyet ugy hivnak, hogy *Szumatra nyersselyem*. A szövetet ajándékba kaptam egy angol hajóskapitánytól, a kit kihuztam a tengerből. Hogy miért huztam ki? Az nem tartozik ide. Hogy miképp huztam, azt egyszer már elmondtam. A kapitány hálából ingyen elvitt Velencéből Maltába s ugyancsak hálából adta az egy öltözetre való Szumatra nyersselymet, a minőt a tengerészek a tropikus vidékeken szoktak viselni.

Nem tartozik a dologhoz, hogy a kapitány engem a nyersselyemmel együtt ott hagyott Maltában s én érzékenyen ráfizettem a barátságára, mert drága Lloyd-hajón kellett Maltából Triesztbe visszatérnem.

Az azonban már a dologhoz tartozik, hogy (a kapitány szerint) ezt a selymet ausztráliai bogarak csinálják, melyeket az ottan lakó bennszülöttek szent állatoknak tisztelnek s igazuk van, mert ezek a szentek szépen eltartják őket finom és szorgos munkájukkal s fölöslegessé teszik, hogy a gazdáik dolgozzanak. (Ilyen szent állat bizony nekem sem ártana.)

Hogy az ausztráliai bogarak munkájának eredményét miért nevezik Szumatra-selyemnek? Ezt nem sikerült kideritenem. Ez valami olyan eljárás lehet, mint mikor a cirkuszi akrobaták valami hangzatos nevet vesznek föl.

Mikor a szövetet elvittem a szabómhoz, az kénytelen volt föltenni a fekete pápaszemét, mert a fehérség bántotta a szemét.

— Hol tetszett venni?

— Kaptam.

— Száz ilyen ruhából meg lehetne gazdagodni. Meglátja, óriási föltünést fog kelteni.

— Jó, csak csinálja meg.

Itt egy kis kitérést kell tennem.

Szerény nézetem szerint az égi hatalmakkal elég jó viszonyban vagyok. Hiszek mindent, a mit hinni szokás, illik és lehet. Nem hiszek annyit, mint Molnár János apátkanonok és országos képviselő, de többet hiszek, mint Rakovszky Stefi (mert ő kérem alássan nem Pista, mint a mi Károlyink volt, hanem Stefi). Sok dologban megnyugszom és nem töröm rajta a fejemet. Istent megtaláltam a tenger fenséges sikján, az őserdő csendjében, a Szent Péter-templomának kupolája alatt s az omlatag falusi kálvinista templom puszta falai közt, de megtaláltam a szivemben is. Ez elég nekem. Ez idáig komoly dolog, mert ez a lényeg — most jönnek apró babonáim és fantáziáim. Az ég berendezéséről egészen sajátságos fölfogásom van, mely a lényeget nem érinti. Az ég okvetetlenül nagy sze-

mélyzettel rendelkezik annak a napi munkának az elvégzésére, mely munkát az emberiség neki tulajdonit. S mikor az ember konfliktusban van az égi hatalmakkal, tulajdonképp ezzel a személyzettel áll harcban.

S itt kezdődik az én esetem. Nem tudom, kit provokáltam odafent a fehér ruhámmal, de határozottan észrevették a létezését s mindenképp azon dolgoznak, hogy viselését rám nézve lehetetlenné tegyék.

Tessék meghallgatni, mi történt.

Mikor a fehér ruhámat legelőször fölvettem, gyönyörü, tiszta, meleg nyári idő volt. Egyetlen bárányfelhő sem uszott az égen. Igy volt, mikor kiléptem a kapun. A mint a Kerepesi-utra értem, egy fekete felhő fölütötte a fejét a keleti pályaudvar felett. Mikor a Nemzeti Szinház elé értem, nagyot dördült, mikor a Kossuth Lajos-utca közepén ballagtam — már szakadt az eső. Az ég koromfekete volt. Zárt kocsiban kellett hazamenekülnöm. De ekkor még nem sejtettem semmit. Azt hittem, hogy egy minden célzás nélkül való, közönséges nyári zivatarról van szó, későbbi tapasztalataim azonban megtanitottak, hogy ez egy hadjárat, a melyet felsőbb régiók inditottak az én fehér ruhám ellen.

Másnap délben megjelentem a Vampeticsben ebédelni, ugyancsak a fehér ruhában. A Vampetics egy állatkerti motivumok szerint berendezett vendéglő, a hol este épp olyan nagyszabásu etetés folyik, mint az állatkertben. (Kivéve, hogy az utóbbi helyen csak

az etetettek orditanak, amott meg csak az etető ordit.) Délben pompásan, nyugodtan és kellemesen lehet kosztolni. Kinyujtózkodtunk és élveztük a jó levegőt s késő délutánig elborozgattunk. Mikor elhagytuk a Vampeticset, már fekete felhők tornyosultak a városligeti tó fölött és távoli dörgés mutatta, hogy ujra vihar közeledik. Ezuttal lassabban, de annál alaposabban jött. Mikor Vampetics esti vendégei már együtt voltak s tán éppen a szájukat nyitották ki, hogy az első falatot lenyeljék, lecsapott rájuk egy fenomenális jeges zivatar. A kétezer emberre szánt uborkasalátahegy zavaros áradat alakjában hömpölygött a földalatti villámos felé. A megkoppasztott, de még ki nem rántott csirkék százai vidám lengéssel robogtak a hullámok tetején. A meg nem koppasztott vendégek százai vad csatazajjal menekültek a világ minden tája felé, csak a katonazenekar őrizte meg lélekjelenlétét és fujta azt, a mi őt tulajdonképpen nem is égette: a trombitáját. És e pusztulásnak közepette állott Vampetics, mint a Nibelungok germán hőse s a vihar által megkimélt tisztitott kövér libákat párjával szórta ki az özönvizbe. Eredj te is, a fenébe! Mikor a rövid zivatar elvonult, mindenütt tócsák állottak s a fákról egy utólagos eső csöpögött alá. Az aznapi bevétel természetesen kárba veszett.

Harmadnap délben Szumatra-selyemruhámban ujra megjelentem Vampeticsnél ebédelni. Ezerkilencszázkettőben a londoni cirkuszban a kötéltáncosnő leesett a magasságból és egyenesen felém zuhant. Én

ijedtemben teljes erőmmel átkaroltam ő nagyságát, a ki viszont kábult fejét pillanatig vállamon nyugtatta. Egyszer csak odalépett egy irtóztató atléta alak s az asszonyt kirántotta a körmeim közül. A férje volt. Olyan szemet vetett rám, hogy meghült bennem a vér. Nohát, ilyen szemet vetett rám Vampetics ezen a bizonyos második napon, de még nem szólt semmit. Ujra megebédeltünk s este ujra kitört az a pokoli zivatar, mely elmosott mindent. Nem akarom ujra leirni a vihar részleteit, tessék utánanézni a középiskolai olvasókönyvekben.

Negyednap, mikor fehér ruhámban ujra megjelentem, Vampetics spanyol bikaviadori állásban a kapuban várt rám. Nyájasan, a mennyire egy zöldbeli vendéglőstől, a kinek jól megy a sora, telik, igy szólt:

— Nagyságos ur! Egész nyáron délben és este ellátom ingyen koszttal, de ezt a fehér ruháját ne vegye fel többet.

Bámulva néztem rá.

— Hát ön ennyire babonás volna?

— Nem babona ez, uram. Szomoru valóság. Vannak emberek, a kiknek esernyő- és ruhakészletét a mennyei hatalmak élénk figyelemmel kisérik. Ha ön fehér ruhát huz, aznap biztosan esik az eső. Ezt már megfigyeltem. Ha Ujházy mester nem hoz ki felöltőt este, olyan hideg van, hogy a foga is vacog az embernek. Ha Ugron Gábor esernyő nélkül jelenik meg, akkor is biztosra veszem az esőt.

Annyira hatott rám a meggyőződés melegével

előadott kijelentés, hogy rögtön visszafordultam s csak vacsorára tértem vissza, sötétkék ruhában. Gyönyörü est volt. Az égen kétszer annyi csillag ragyogott, mint rendesen, a rántott csirkék sustorgása mérföldekre elhallatszott s az uborkasalátát talicskaszámra hordták ki a vendégek közé. Vampetics örömtől sugárzó arccal járkált a tömött asztalok között s konyhájának legjobb falatjait személyesen hordta elém, mint mondá, hálájának csekély jeléül.

Ettől kezdve megfigyeltem az összefüggést fehér ruhám és az időjárás között s csakugyan ugy találtam, hogy valamelyik tréfás természetü égilény üldözési mániában szenved, a mit ugy értek, hogy az a mániája, hogy engem üldözzön. Ruhám e tulajdonságának meglehetősen hire ment s már-már attól féltem, hogy mint országos esőcsinálót meg fognak hivni a szárazságban szenvedő vidékekre. Megtörtént egyszer, hogy korán reggel a Csokonai-utcán mentem végig fehér ruhámban. A mint a polgári leányiskola előtt elhaladok, a kapun tódult kifelé a kis leányok nagy csapata, mely zugligeti majálisra volt menendő. A mint az igazgató meglátott, kétségbeesve összecsapta a kezét, mintha azt mondaná: No, a mi majálisunknak ugyan befellegzett! Stentori hangon végigkiáltott a leánysereg fölött:

— Van-e mindenkinek esernyője és felsőkabátja?

Én annyira szivemre vettem ezt a megnyilatkozó nyugtalanságot, hogy azonnal megfordultam, hazamentem s nem öltöztem ugyan át, de a fehér nadrág-

hoz és mellényhez sötétkék kabátot vettem. Engem ne vádoljon a leányiskola, hogy elrontottam a majálisát. Másnap találkoztam az igazgatóval és tudakozódtam: hogyan sikerült a majális?

— Kérem, várakozáson fölül. Este beborult egy kicsit az ég és csöpörgött az eső, de hamar elállt és semmi bajt sem csinált.

Mi következik ebből? Az, hogy a döntő szerepet mégis a fehér kabát játssza. Ha egészen sötétbe öltözködtem volna, semmi csöpögés sem lett volna.

Nincs olyan csodálatos dolog, a melyet némi gondolkodással meg ne lehetne fejteni. Ime, hallják, hogyan fejtettem meg az időjárás összefüggését az én ruházatommal. A tavasszal, mikor a kávéházak elé kirakják a zöldre festett fákat, kint ültem egy köruti kávéház előtt és reggeliztem. Előttem állott egy pohár tej, két lágytojás és egy darab vaj, meg hat pohár friss viz. Egyszer csak a kerités mellől megszólal egy hang:

— Nagyságos ur . . .

Odanézek. Egy eltikkadt vándorlegény állt előttem. Hosszu gyalogutat tehetett. Homlokáról gyöngyöző verejték mosta le a port. Hátán egy viaszkos vászonba csavart batyu.

— Mit akar, barátom?

— Szabad egy pohár vizet innom?

Fölvettem az egész tálcát s odatartottam eléje mind a hat poharat.

— Tessék.

Egy hajtásra kiüritett egy pohárral. Jól esett neki. Rám nézett és szólt:

— Szabad még egy pohárral?

— Csak bátran, ha szomjas.

Még egy pohárral fölhajtott, aztán elégült hangon igy szólt:

— Köszönöm, uram. *Adjon az Isten ezerannyit.*

Ezzel eltávozott. Vállat vontam. Szegény embernek szegény a szerencséje — gondolám magamban. Tegnap egy öreg zsidónak, a kit hat gyerekével, mint hivatalosan mondják, betegség miatt *kilakoltattak* a házunkból, egy forintot adtam s ő csak annyit mondott: *Isten fizesse meg.* Mit jelent ez? Azt jelenti, hogy visszakapom a forintomat. Ma pedig, mikor csak két pohár vizet nyujtok a szenvedőnek, akkor jut eszébe azt kivánni, hogy adjon az Isten ezerannyit. Mit jelent ez? Azt, hogy az Uristen *kétezer pohár vizzel tartozik nekem.* És ezzel érkeztünk a megfejtéshez. A jó Isten kiadta a parancsot, hogy a szomjas ember jókivánsága rajtam beteljesedjék s egy hamis zuzáju angyal ezt ugy hajtja végre, hogy a kétezer pohár vizet a nyakamba zuditja, még pedig akkor, mikor nekem legkellemetlenebb, mikor tudnillik fehér ruhába vagyok öltözködve.

Ezennel van szerencsém az esetet nyilvánosságra hozni további szives intézkedés céljából, mert nézetem szerint a végrehajtó angyal már erősen tullépte a kétezer pohár pausálét, én már többet kaptam a nyakam

közé, mint a mennyit megérdemeltem. Nem akarom a nyár hátralévő részét sötét ruhákban átélni. A szalmaözvegyek hivatalos szine a fehér s én nem óhajtom titokban tartani, hogy özvegy vagyok, még pedig szalmaözvegy.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A MEDVEVADÁSZ.

Közös barátunk, a kékszemü és Napoleonarcu piarista tanár, Ábelffy József, dult arccal érkezett az asztalhoz, melynél minden este sört inni és eszmét cserélni szoktunk.

— Mi bajod, atyánk? Valami rendkivüli dolog történt veled?

József a friss sörbe temette ábrázatának azt a részét, mellyel beszélni szokott és igy nem felelhetett, de arcának a habból kilátszó részével, különösen szemének rángatásával jelezte, hogy roppant kellemetlenség történt vele. Kiváncsian vártuk tehát, hogy befejezze a korsó fölhörpintését és előadja panaszát. Mikor kimászott a krigliből, már sokkal nyugodtabb volt. A sör láthatólag csillapitotta fölháborodását. Körülbelül ugy hatott rá, mint az olaj a tengerre, arca kisimult, szeme nem rángatózott, csak gyengébb fájdalom sugárzott belőle felénk.

— No halljuk, mi bajod?

József atya szeliden körülnézett.

— Tudjátok, nincs nekem semmi különös bajom,

csak egy kis inzultus ért. Engem, a botanika tanárát, az ismert vegetáriánust, a ki utálok mindenféle hust és irtózom mindenféle vértől, egy erdélyi társaság meghitt medvevadászatra . . . Hát nem véres inzultus ez? Megsértése papi ruhámnak, megsértése tanári hivatásomnak, megsértése egész életcélomnak, valóságos maró guny. Nem tudok magamhoz térni.

— Ugyan ne vedd ugy a szivedre. Látod, ha én neked volnék, azzal főzném le őket, hogy elfogadnám a meghivást. Azért, mert valaki pap, nem vehet fegyvert a kezébe? Hát Tomori, a büszke vezér, a ki elhagyta érseki székét? Azért, mert valaki botanikát tanit, kénytelen legyen egész életében füvet gyüjteni s tilos legyen neki összeköttetésbe lépni egy olyan lénnyel, a mely az állattan körébe tartozik? Ma tulajdonképp minden ember egyformán nevelkedik és nincs különbség pap és civil közt. A pap kell, hogy épp ugy megfeleljen a társas élet követelményeinek, mint más ember. Tehát vadászni, táncolni, lovagolni a papnak épp ugy kell tudnia, mint másnak. Véget értek azok a legendás idők, mikor a pap, mint remete, kimászott a kunyhóból és gombát szedett magának vacsorára . . . Most a pap beül a vendéglőbe, tokot rendel tatármártással. Vége van azoknak a régi jó időknek, mikor a papokat olajba főzték. Talán jobban tisztelték őket akkor, mint most, de jobban meg is főzték.

— Hát mi következik mindebből? — kérdé Józsi, a kire argumentumaim szemmel láthatólag hatottak.

— Az következik kedves barátom, hogy te a legtermészetesebb arcot vágod a dologhoz s egy jó puskával fölfegyverkezve, beállitasz a vadásztársasághoz s ott oroszlánvadászi mozdulatokkal viselkedel, nem árulod el, hogy félsz s ha lehet, elejted a medvét . . . Egy esetet kivéve.

— És mi légyen az?

— Abban az esetben, ha a medvét elvtársadnak tekinted, mely esetben természetesen nem kivánom tőled, hogy elejtsd.

Józsi bámulva tekintett rám.

— Elvtársamnak?

— Persze, hisz az is vegetáriánus. Tudod, hogy a medve gyümölcsöt és bogyót eszik és csak akkor fanyalodik husra, ha kénytelen vele.

Józsi mosolygott.

— Nem, ez valóban nem szempont előttem s ha az elvtárs elém kerülne, habozás nélkül lepuffantanám. Hát valóban azt ajánlod, hogy menjek el a medvevadászatra?

— Természetesen. Kellemesen fogsz mulatni, érdekes dolgokat fogsz látni és elmondhatod, hogy te vagy az egyetlen piarista, a ki medvevadászatra jár. Ez is valami.

Mikor a beszélgetésben idáig értünk, akkorra Ábelffy József már a harmadik korsó sörnek is a vége felé járt. Szeme csillogott s tenyerével hirtelen az asztalt kezdte ütögetni.

— El fogok menni, el fogok menni. És meg

fogom mutatni, hogy én fogom a medvét elejteni. Ha egy kis szerencsém van, akkor mint medveölő fogok közétek visszatérni.

— Én azt hiszem, nem neked lesz szerencséd, hanem a medvének. A mi annyit tesz, hogy a medve az összes vadászok közül éppen veled fog találkozni s ebben az esetben te aligha fogsz mint medveölő visszatérni.

— Miért? Hát a medve fog engem megölni?

— Barátom, a medvevadászatra nem azzal a jeligével megy az ember: *megölök valakit, vagy engem valaki.* Olyan esetek is előfordulnak, a mikor sem a medvének, sem a vadásznak nem történik semmi baja.

Itt Józsi felkönyökölt az asztalra, körüljártatta szelid tekintetét, mely annyiszor kutatta a növénytan titkait s igy szólt:

— De hát mondjátok meg, hogy tulajdonképp milyen állat a medve? Mi a természetrajza? Mik a szenvedélyei? Gonosz-e vagy jóindulatu állat? Bátor-e vagy gyáva, erős-e vagy gyönge? Mert ha már egyszer szembeállok egy ilyen barommal, mégis jobb, ha tisztában vagyok vele.

A kérdés tulajdonképp hozzám volt intézve, mert rólam keringett az a hir, hogy a kilencvenes évek végén tevékeny részt vettem a néhai Bethlen Gábor gróf által rendezett hires medvevadászatokban. A mi igaz is. Csakhogy nálunk a vadászatok két részből állanak: Lumpolásból és vadászatból. Én tevékeny részt vettem a lumpolásokban és átaludtam a vadásza-

tokat. De mikor haza jöttem Budapestre, én voltam az, a ki a legfantasztikusabb vadászhistóriákkal traktáltam a közönséget, a minek az lett az eredménye, hogy ezen a téren meglehetős hirnevem támadt, ugy, hogy később a Nemzeti Kaszinónak egy kiváló tagja is meghitt Afrikába oroszlánvadászatra. Ezt a meghivást elfogadni már nagy szemérmetlenség lett volna tőlem. Elvégre nem ölhetek én meg minden fenevadat a világon. Mikor tehát Józsi imbolygó tekintetét végre is az én arcomon nyugtatta meg, a mi annyit jelentett, hogy tőlem vár feleletet, megsimogattam államat, mely nálam intenziv gondolkozást jelent és igy szóltam:

— Kedves barátom, a medve nagyon szelid állat, nem támadja meg az embert s ha te tenyereden kenyeret tartasz eléje, ő mint a kis kutya elkapja, megeszi és hálásan vicsorog rád.

— Igazán?

— Igazán. De csak egy föltétel alatt, hogy ilyenkor a medve ketrecbe legyen zárva, te pedig kivül állj. Szóval, az ilyen nyájas helyzetek csak állatkertben fordulhatnak elő. Egészen megváltozik a helyzet, ha szabad ég alatt kerül össze valaki a medvével. Itt már nem annyira a medvének, mint inkább a vadásznak a tulajdonságai döntők. Ha a medve gyáva és a vadász bátor, akkor nincs semmi baj. Illetőleg van baj, de az a medvének a baja. Ha a medve bátor és a vadász gyáva, akkor az utóbbi van elveszve, ha mind a ketten gyávák, akkor kölcsönösen meglapulnak és

egyiknek sincs baja. Ha kölcsönösen bátrak, akkor csülökre magyar és a ki birja, marja.

Józsi figyelmesen hallgatott, de szavaimból nem sok vigasztalót meritett, sőt ugy vettem észre, mintha bátorsága jelentékenyen alá szállt volna. Erre erősebb eszközökhöz folyamodtam, igy folytatván:

— Annyit azonban mondhatok neked, s ezt őszintén mondom, mint a kinek némi prakszisa van ezen a téren, hogy a medve nagyon fél az embertől, nincs rá eset, hogy megtámadja az embert, akármenynyire ki legyen is éhezve. A medve a századok folyamán megtanulta azt, hogy az emberrel való harcban mindig a rövidebbet huzza s ez a tudat a ma élő medvegenerációt valósággal gyávává tette. A medve csak két esetben veszedelmes. Ha sebet kap, a mi dühbe hozza, vagy ha gyermekeit védi. Azért óvakodjál az anyamedvét megtámadni, vagy pláne megsebezni.

— Szép, de miről ismerek rá az anyamedvére? Medve, medve!

— Az anyamedvére ráismersz arról, hogy rendesen apró medvék veszik körül. Ilyenkor tehát huzd meg magad és ne süsd el a puskádat.

— Föl lehet a fára mászni a medve elől?

— Nem lehet, barátom, mert utánad mászik.

— Hát mi a menekülésnek a legbiztosabb módja?

— Az, ha itthon maradsz Pesten a korcsmában és nem mész le Erdélybe. Ez azonban tulságos gyávaság volna, azért azt ajánlom, hogy ne engedj kifogni magadon, hanem csak eredj le. Jegyezd meg, hogy a

medve nem olyan szapora állat, mint a nyul s legföljebb egyet sikerül fölhajszolni s arra is vagytok vadászok öten-hatan.

Józsi nagyot sóhajtott, még egy krigli sört megivott, mindnyájunkkal kezet fogott s a legközelebbi gyorsvonattal elutazott Erdélybe.

A medvevadászatot Zeyk János rendezte, Zeyk Pistának az öccse, a nevezetes Zeyk-családnak kiválóan derék tagja. Négyen maradtak ők testvérek, két fiu és két leány. Apjuknak két kastélya és két szenvedélye volt. A két kastélyt örökölték a leányok, a két szenvedélyt a fiuk. Zeyk Pista örökölte a lószenvedélyt és Zeyk János örökölte a vadászszenvedélyt. Zeyk Pista lócsiszárkodik Erdélyországon végig, Zeyk János pedig örökké a havasokat bujja, kergetvén az apró és nagy vadakat. Az utóbbinak kezébe került Ábelffy József, a szelidlelkü piarista, jónevü botanikus, a friss sör és a növényeledelek barátja.

Hogy mi történt Erdélyben, azt nem sikerült megtudnom, mert magam is elutaztam s hosszabb ideig nem tartózkodtam a fővárosban. De mikor visszatértem s a rendes asztalnál megjelentem, ott találtam Ábelffy Józsefet, a ki kitörő örömmel fogadott. Már a parola, a melyet váltottunk, sokkal erősebb és férfiasabb volt, mint az ő régi kézszoritása. Ugy megrántotta a karomat, hogy alig tudtam az egyensulyt visszanyerni. Józsi beszéde hangosabb, föllépése biztosabb volt, mint régen s előtte egy véres bifsztek maradványait véltem fölfedezhetni. Első szavam természete-

sen az volt, hogy végződött a medvevadászat? Hanyagul körülnézett, mintha kicsinyelné a társaságot, rám is vetett egy lenéző tekintetet s aztán félvállról igy felelt:

— A medvevadászat? Hát te még nem hallottál semmit sem?

— Nem én.

— Hát édes barátom, én tudom, hogy a vadászok rendesen füllenteni szoktak s a fogolyvadász nálunk már a medvevadászt játsza, azért nem is szeretek a magam kalandjairól beszélni. Veled szemben azonban, a ki ha jól tudom, egykor szintén bujtad az erdőt a nagy vadak után, kivételt teszek. Mondhatom neked, hogy csak a nagy vadra érdemes vadászni. A gyáva nyul, melyet Nubia párduca szült, nem izgat. Fogoly, szalonka, viziszárnyas, mind semmi. Az igazi vadászat a vaddisznónál kezdődik és a medvénél végződik. Én, a ki emelt fővel szálltam szembe ezekkel a veszedelmes vadakkal, mondhatom nektek, hogy ez az igazi férfinak való mulatság. Ha engem, mint vadászt nem fenyeget veszedelem, akkor az egész hecc nem is érdekel. Ha tudom, hogy a vad épp ugy megölhet engem, mint a hogy én megölhetem őt, akkor támad föl bennem az igazi bátorság, a férfiui önbizalom, szóval azok az erősebb tulajdonságok, a melyek minden férfi lelkében szunnyadoznak.

— Hát mondd csak őszintén, lőttél medvét?

Józsi meghökkenve nézett rám.

— Kérlek szépen, nem ez a lényege a dolognak.

A vadászat izgalmait az ember végig élvezheti medve nélkül is.

— Én csak azért kérdezem, mert olyan nagy előadást tartottál, mintha legalább hat medvét elejtettél volna.

— Igen természetes, mert a medvevadászat összes izgalmain keresztül mentem . . .

— A medvét kivéve! — szóltam bele.

— Értsük meg egymást, majd elmondom neked, hogyan volt a dolog.

E pillanatban uj alakok léptek korcsmai asztalunkhoz. Az ujonnan érkezettek között volt egy miniszteri titkár, a ki igy szólt Ábelffyhez:

— Szervusz Józsi, már a lakásodon is kerestelek. Éppen akkor hoztak oda egy remek szép medvebőrt. Ez az, a melyet te lőttél?

Ábelffy zavartan tekintett körül. Látszott rajta, hogy nem ő lőtte a medvét s ezt nehezére esik bevallani.

— Milyen az a medve? Sötétbarna vagy világos? — kérdé.

— Fekete.

— Fekete? Azt nem én lőttem.

(Mintha világosat lőtt volna.)

— Ahán! — kiáltott a titkár — hát ti is ugy vagytok, hogy a vadat vadkereskedésben rendelitek meg?

Józsi megvetően mosolygott.

— Igazán nem hittem, hogy valaha odáig sülyed-

jek, hogy a minisztériumi akták közt beporosodott és megsavanyodott agyvelő rossz vicceket csináljon rám, a szabad természet gyermekére . . .

A titkár elbámult.

— Hogy érted ezt Józsi? Azt mernéd állitani, hogy vadászati dolgokban és erdei kalandokban ötven fórt adhatsz a Bőrharisnyának és az Utolsó Mohikánnak?

Csöndes derültség hullámzott végig a társaságon. De Józsi nem veszitette el a nyugalmát.

— Igazán érdekes emberek vagytok — szólt — azért mulatni valakin, mert elment medvevadászatra. Mit csinálnátok, ha nem mertem volna elmenni?

Elhallgattunk. Elvégre igaza van neki. Nem is feszegettük tovább a medvevadászatot, hanem egyéb dolgokról beszélgettünk. Aznap pihent ez a téma, de a következő napokon ujult erővel tört ki. Mindig volt egy ember, a ki bizonyos félénk tisztelettel tekintett a piaristára és tőle részletes fölvilágositásokat kért vadászati dolgokban. Egyszer megkérdezte, hogy milyen fegyverrel szokás a nagy vadra menni? Azután az iránt érdeklődött, hogy a medvevadász visz-e kést is magával, majd pedig azt tudakozta, hogy két lábára áll-e a medve, mikor az embert megtámadja? Józsi mindenre bámulatos bőbeszédüséggel tudott fölvilágositásokat adni. Ugy látszik, elolvasott már egy egész vadászkönyvtárt s kivülről tudott egy csomó elefánt-, oroszlán- és medvevadász kalandot. Nem telt bele két hét, legfélelmesebb vadászalakjává lett a tár-

saságnak. A rendes vasárnapi vadászaink, a kik minden héten egy napot kint a szabadban való csatangolással töltöttek s egy sereg nyullal és fogollyal tértek haza, el voltak hallgattatva s ki sem merték nyitni a szájukat, mikor Ábelffy József jelen volt. Ez persze őt egyre vakmerőbbé tette, s ugy mesélt már nekünk, mintha életének a legnagyobb részét Afrika sivatagjain töltötte volna, oroszlánokat kergetve.

Egy napon, mint a szemléltető oktatás barátja, gyerekeimet kivittem az állatkertbe. Mikor a medveketrec elé jövünk, kit látok ott, a korlátra támaszkodva, tekintetét merően szegezve a vadállatokra? Ábelffy Józsefet. Megérintettem a vállát, ő felegyenesedett és hátrafordult.

— Mit csinálsz itt, Jóska?

Elnevette magát.

— Barátom, neked megmondom őszintén. Most látok medvét először életemben. Tudod, ha valakinek olyan medvevadász renoméja van, mint nekem, illik, hogy tisztában legyen ezzel a derék állattal.

Hanem azért másnap, mikor rendes asztalomhoz érkeztem, az áhitatos csöndben József ur hangja hallatszott, a mint mesélte:

— A medve fölragadott egy nagy sziklát és agyonverte vele a kutyát, aztán fölragadott még egy sziklát és mivel több kutya nem volt, valószinüleg engem akart vele agyonütni. A távolság köztünk mintegy husz lépés lehetett. Fölemelem a puskát és lövök, aztán még egyszer lövök, azután harmadszor is lövök,

a medve vért okádva, terült el a földön. Én erre odaléptem hozzá és a negyedik golyót a fülébe bocsátottam. Higyjétek el, hogy nem olyan nagy dolog az. Csak az első medve izgatja az embert, a többit már föl sem veszi.

Ezzel fölhajtotta sörét és frisset rendelt. A társaság áhitatos csöndben nézett a rettenthetetlen papra, én meg hallgattam s mivel az állatkerti medvék is hallgatnak, Józsi a világ végéig meg fog maradni nagy vadásznak.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

ŐSEIM A MELLÉNYZSEBBEN.

A tizenhatodik században élt Genf városában egy Bazili nevü órás, kinek munkái abban az időben a legmüveltebb családok asztalán ketyegtek. A francia királyok, német fejedelmek, a spanyol trónkövetelők és a török basák egyaránt ismerték Bazili müveit. Mint óracsináló, mint órajavitó egyaránt európai hirnévnek örvendett s ugy a fali órák, mint a zsebórák terén jeles szerkezeteket alkotott.

Nem tudom, hogy történt, de tény az, hogy az én családom is birtokába jutott egy Bazili-féle órának. Nem dicsekedhetem nagynevü ősökkel, a kik a keresztes háborukban vitézi dolgokat követtek el, de tény az, hogy már a tizennyolcadik században voltak olyan urak, hogy a zsebóra luxusát megengedhették maguknak, mert ez a Bazili-féle óra, a melyről szólok, 1769-ben már egyik ősöm birtokában ketyegett.

Ez a nevezetes, régi hires óra most, a huszadik század elején, az én zsebemet disziti.

Nem vagyok tulságos barátja az óra-intézménynek. Az órát csak bosszantásra találták föl. Az óra figyelmezteti az embert a lustaságra, az óra serkenti

az embert nagyobb gyorsaságra, az óra figyelmezteti az embert arra, hogy öregszik és ezzel szemben csak egy jó oldala van, az, hogy ha pillanatnyi pénzzavarban szenvedünk, ő hozzá fordulunk segitségért és ezt a segitséget a derék óra soha sem tagadja meg.

Mikor az órát egy családi ünnep keretében apámtól megkaptam, könnyekig meg voltam hatva és megigértem, hogy becsülettel fogom viselni mindaddig, a mig legidősebb fiamnak át nem adhatom. De mivel volt egy négy forintos pakfon órám, a becses régiséget eltettem a fiókomba és elhatároztam, hogy csak ünnepies alkalmakkor fogom viselni. Évek mulva azt vettem észre, hogy uri méltóságomnak a pakfonóra többé nem felel meg, mire elővettem Bazili óráját és megemlékezvén névtelen őseimről, kiknek zsebében az hajdanában ketyegett, elhelyeztem balmellényzsebembe, tehát ugyanoda, a hol a szivem is ketyegni szokott.

Ettől kezdve ugy vettem észre, hogy életemben némi változás állt be. Tudniillik gyakrabban néztem az órára és ennek következtében rendesebb ember lettem. De mivel föltétlen hitelesnek fogadtam el azt, a mit az óra mutatott, sokszor bajba is keveredtem, mert az idő vasfoga ugylátszik Bazili munkáját megviselte és kiváló tulajdonságaiból sokat veszitett. Alig egy hét mulva már kénytelen voltam óráshoz menni, még pedig Guendet Constant svájci mesterhez.

— Mi baja az órának? — kérdé Guendet, mikor átnyujtottam neki.

— Folytonosan késik.

— Talán meghütötte magát? Mert óránál előfordul.

— Nem tudom, kérem, nem vagyok tisztában az órabetegségekkel.. De tény az, hogy lassabban jár, mint kellene, a nélkül, hogy tovább érne.

— Majd megnézzük.

Az öreg szemébe csiptetett egy nagyitóüveget, kinyitotta az órát és belenézett a gyomrába. Azután elővett egy tűt és megpiszkálta vele az órát. Meg akartam neki mondani, hogy *ne piszkálja az órát*, de gondoltam, hogy talán félreérti és megharagszik. A következő percben az öreg visszaadta nekem az órát és igy szólt:

— Rendben van, három forint ötven krajcár.

— Ezért a csekélységért?

— Ez kérem szabott ár, olyan, mint a zsemlye.

Belenyugodtam, zsebrevágtam az órát és elmentem. Guendet alaposan megkúrálta, talán jobban is, mint kellett volna; az óra sietni kezdett. Annyira sietett, hogy megtörtént velem, hogy félórával korábban mentem az akadémiai ülésre, a melyre egy órával később szoktam menni. Megcsóváltam a fejemet, itt ujra órásra van szükségem. El is mentem, még pedig ezuttal Juvenciuszhoz, elvem lévén, hogy kisded jövedelmemben minél több órás részesüljön. Juvenciusz szemébe csiptette a nagyitó-üveget, aztán rám nézett.

— Mi baja az órának?

— Siet. Nagyon siet.

— Talán meghütötte magát, mert ez előfordul.

(Különös, ezek az órások mind egyformán beszélnek.)

— Lehet, csak tessék jól megnézni..

Juvenciusz kinyitotta az órát, elővett egy tűt és behatolt a kerekek közé. Rövid ideig operált, azután becsukta és visszaadta az órát.

— Rendben van, három forint ötven krajcár.

— Tudom, ez olyan, mint a zsemlye.

Juvenciusz meglepetve nézett rám, a miből láttam, hogy éppen ő akarta a zsömlyét a fejemre citálni.

— Mondja csak, Juvenciusz ur, három forint ötven krajcárnál olcsóbb reparatura nincsen?

— De van, toronyórát két forint ötven krajcárért reparálunk.

— Sajnálom, most nincs nálam toronyóra. De majd ha lesz, okvetetlenül teszem tiszteletemet.

— Nagyon köszönöm! — és barátságosan megráztuk egymás kezét.

Három napig Bazili mester órája pontosan müködött. Harmadik nap egyszer hirtelen délután, minden ok nélkül megállt. Semmi külső rázkódás erre okot neki nem adott. Se a villámosról le nem estem, se a konfortábli rajtam keresztül nem ment. Megállt a legcsöndesebb körülmények közt, mikor a klubban ültem nyugalmasan, izgalmak nélkül és fekete kávémat szürcsöltem. Más ember ilyenkor előveszi és csüricsavarja az óráját. Fölhuzza és igazitja. Én nem. Vártam, hogy meddig fog sztrájkolni, biztosra vettem,

hogy előbb-utóbb rászánja magát az elindulásra, ugy is volt. A derék óra két óra hosszat pihent, aztán minden megrázkodás nélkül ujra utnak indult. Ment egyfolytában négy óra hosszat, akkor ujra megállt és állt két órát. Két óra mulva megint elindult és járt hat óra hosszat. Ekkor megint megállt. Meghatottság fogott el arra a gondolatra, hogy talán ez a különös dolog az órának öregségét jelenti. Nem tud már ugy dolgozni, mint fiatal korában. Gyakrabban pihenésre van szüksége és ugy képzeltem, hogy ez egy aggastyán, egy kétszázesztendős vénember, a ki nehezen zihálva huzza az élet igáját és egy utszéli fa árnyékában le-leül, hogy egy kicsit kinyugodja magát. Nem volna-e szebb tőlem, ha már penzióba helyezném? Nem gazság-e tőlem, hogy még mindig dolgoztatom?

Szinte szégyen fogott el és rabszolgatartónak éreztem magam. S mikor az órát a fülemhez szoritottam és ketyegni nem hallottam, az az érzés támadt bennem, hogy családunknak egy régi öreg barátját, őseim jó pajtását holtan tartom a kezemben. És én okoztam a halálát!

S talán nem is fogom többet hallani ketyegését, melyet pedig már őseim is türelmetlenül hallgattak, mikor randevura siettek. Itt nincs más hátra, valami hires professzorhoz kell mennem, a ki a halottakat is föl tudja támasztani.

Elmentem tehát Lechnerhez és a következőképp állitottam be hozzá:

— Kedves mester, álljon elő és vegye le a süve-

gét, mert ez az óra a tizenhetedik századbeli Bazili mesternek a munkája. Régi családi kincs, mely most igaz jusson az én tulajdonom. Eleinte lassan járt, akkor gyógyitotta Guendet, azután gyorsan járt, akkor gyógyitotta Juvenciusz. Most meg hol jár, hol nem jár, tehát gyógyitsa meg ön. És egyuttal mondjon véleményt róla, hogy képes-e még a munkára, mert ha nem, én nem akarom kinozni tovább, hanem nyugdijba helyezem.

Lechner, a ki oly ünnepies pózban hallgatta végig beszédemet, mintha az órások nemzetközi kongresszusán elnökölt volna, átvette az órát, leült, maga elé tette, szemébe illesztett egy akkora nagyitóüveget, hogy azzal a csillagokat is megvizsgálhatta volna, óvatosan kinyitotta az órát, kivette az egész szerkezetet, elektromos fényt vezetett keresztül rajta és egy jó félóráig össze-vissza forgatta és nézte. Akkor aztán fölállt és föntebbi beszédemre a meghatottságtól nem remegő hangon igy felelt:

— Tisztelt uram! Vannak valódi gyémántok és van gyémánt, a mely cseh üvegből készült. Van igazi kávé és van pótkávé, a melyhez a kávénak semmi köze sincsen. Ugy-e, látott ön már Rafael-képeket? Hát tudja meg, hogy a világ képtáraiban látható Rafael-képeknek a fele hamisitvány. Épp igy vagyunk az órákkal is. A világon található Bazili-óráknak a fele hamisitvány és lehet, hogy fájdalmat okozok önnek, midőn kijelentem, hogy a szóbanforgó és előttünk fekvő óra sem a hires Bazili mesternek készitménye,

hanem egy egészen közönséges, értéktelen szerkezet s Bazili mester neve, cimere és egyéb ismertetőjelei csak bele vannak hamisitva.

Elsápadtam, szivemhez kaptam, hátratántorodtam. Nem maradtak rám kastélyok, latifundiumok birtokosának sem érezhetem magam, az elmult századokhoz csak ez az egy óra füzött hozzá, csupán ez emlékeztetett arra, hogy voltak őseim és ennek is vége van. Mondhatom, hogy e percben elhagyottnak éreztem magamat. Nem utódnak, a kik tizennyolcadik századbeli óratulajdonosokat vallhat őseiül, hanem egy ősnek, a kire az a sulyos feladat háramlik, hogy oly hirnevet szerezzen magának, melyre a késői utódok is büszkén hivatkozhatnak.

Szerény hangon, mint egy leleplezett emberhez illik, igy szóltam:

— Mondja csak kérem, meg lehet reperálni az órát?

— Hogyne lehetne, csak meg fogom olajozni, kitisztitom, egy kerekét kicserélem és egész jó óra lesz belőle.

— Helyes, tessék megigazitani, majd eljövök érte.

Egy hét mulva megjelentem. Lechner átadta az órámat. Minden meghatottság nélkül vettem át a befucsolt családi ereklyét és zsebrevágtam, mint egy közönséges órát. Ráakasztottam egy két forintos láncot, ha szükségem van rá, megnézem, este lefekvés előtt felhuzom, de különben se tisztelettel, se különös figye-

lemmel nem viseltetem iránta. És ime, azóta az órám jól jár. Se nem késik, se nem siet, se meg nem áll. Dolgozik szépen, mint a hogy egy tisztességes polgáremberhez illik. A mig tizennyolcadik századbeli órának, mondjuk órakamarásnak, vagy óraudvari tanácsosnak tartotta magát, addig soha sem akart rendesen dolgozni. De hogy lelepleztük, megfogtuk a fülét és megmagyaráztuk neki, hogy svindler, nem az vagy, a kinek kiadtad magadat: azóta bünbánólag ketyeg, alázatosan mutatja az időt és semmiféle nyavalyája nincs.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A KEFE.

Nem tagadom, hogy nyugtalan lelkiösmerettel ragadom meg a tollat. Remeg bennem a lélek és remeg kezemben a toll. Hozzászoktam ahhoz, hogy a világ becsületes embernek tartson s a mi még több, hogy én is becsületes embernek tartsam magamat. De e pillanatban nem vagyok tisztában azzal, hogy emelt fővel jelenhetek-e meg önök előtt? Az bizonyos, hogy szerencsétlenné tett asszonyok és korona-takarékpénztári üzelmek (mint szövetkezet) nem szennyezik be multamat. Se földuzsorát, se pénzuzsorát nem üztem soha életemben. Se tőkéimmel, se kamataimmal nem sanyargattam a népet. Pisztolypárbajban csak a levegőt hasitottam keresztül, kardpárbajaimban csupa lapos vágást osztogattam szét. Én miattam se özvegyek, se hitelezők nem sirnak. Mocsoktalan multamnál fogva szó nélkül bevettek minden kaszinóba, a hová jelentkeztem s egyforma szivességgel fogadtak a miniszteri asztaloknál és a primadonnák öltözőszobáiban.

Igy volt ez mostanig. De ma már napjaim nem oly borutlanok, mint eddig. Kínos aggodalmak között

tépelődöm, melyek néha még éjjel is elfognak. Pedig nem történt velem semmi rendkivüli, csupán háztartásom lett egy kefével gazdagabb. Ez a kefe békésen nyugszik többi kefénk között. De mikor a szobalány megragadja és végighuzogatja rajtam, hideg borzongás fut végig valómon s ujra eszembe jut, vajjon jogom van-e még a becsületes emberek közé számitani magamat?

Elmondom a történetét. Itéljenek önök, kik nekem naponkint kezet szoktak nyujtani.

A minap a Népszinház-utcában fölszálltam a villámos kocsira. Utánam ugrott egy tizenhárom-tizennégy esztendős fiu, megáll a lépcsőn és megszólit:

— Tessék ezt a kefét megvenni.

És elém tart egy jókora darab kefét. Én nem gondolva semmire, visszafeleltem neki:

— Hogy adod?

— Egy koronáért.

Soha életemben nem vettem kefét és igy fogalmam sem volt arról, hogy a kefe megéri-e a kért összeget. De mivel nem akartam megvenni, azt feleltem, hogy nagyon drága.

— Odaadom harminc krajcárért — felelt a fiu habozás nélkül.

Ismétlem, nem akartam kefét venni s azért igy feleltem:

— Husz krajcárt adok érte.

— Tessék! — szólt a fiu s a kefét a markomba

nyomta, én pedig kénytelen-kelletlen kifizettem a husz krajcárt.

Az üzlet lebonyolitását a kocsi hátulsó perronján élénk figyelemmel kisérték egy hentes, egy katonatiszt és egy Teleky-téri ószeres. Mikor látták, hogy én szerencsésen megkötöm az alkut, rögtön megszólitották a fiut, hogy van-e még keféje, mert husz krajcárért ők is hajlandók venni. A gyerek kabátja belső zsebeiből rögtön előteremtett még három kefét. Átnyujtott egyet a hentesnek, egy másikat a tisztnek s bezsebelte értük a husz krajcárt. Az ószeres azonban, hivatásához hiven, még ennél is jobb üzletet akart kötni és igy szólt:

— Én csak tizenöt krajcárt adok.

— Tessék! — felelt a fiu és át akarta adni neki a kefét. Én azonban megragadtam s azt mondtam neki, hogy ledobom a kocsiról, ha oda meri adni tizenöt krajcárért, mert akkor mi hárman meg vagyunk csalva. A hentes és a tiszt ugyanerre az álláspontra helyezkedtek s a gyerek is belátta, hogy igazunk van s igy szólt az ószereshez:

— Kérem, a kuncsaftok nem engedik, tessék husz krajcárt fizetni.

Az ószeres dühös pillantást vetett ránk, valami kisebb egyházi átkot morgott s végre lefizette a husz krajcárt. A fiu leugrott a villámosról s ekkor megkezdődött a vevők tanakodása. Először is konstatáltuk, hogy a kefe megér husz krajcárt. Azután azon tanakodtunk, hogyan lehetséges az, hogy egy fiu itt a nyilt utcán szaladgál és sokkal olcsóbban adja a kefét, mint

a mennyiért az a boltokban kapható. De erre a kérdésre nem tudtunk kielégitő feleletet adni.

Eközben a kocsi a József-köruti megállóhoz érkezett s mi éppen kiszállni készültünk, mikor az őszeres megszólal:

— Én megmagyarázom az uraknak a dolgot. Ez a fiu lopott jószágot árult.

E vészteljes kijelentés után leszállt a kocsiról. Mi többiek nyájasan köszöntöttük egymást, mert a kefevásárlás mintegy láthatatlan kapcsot létesitett köztünk. Leszálltunk és eltávoztunk. Első pillanatban nem voltam tisztában az őszeres kijelentésének sulyával. Ugy hatott, mint a lassan ölő méreg. A fájdalmak, vagyis a kételyek csak később jelentkeztek. A kefe a belső zsebemben volt, erősen nyomta az oldalamat s mikor onnan kivettem, hogy egy kicsit könnyitsek magamon, megdöbbenve konstatáltam, hogy a nyomás nem szünt meg. De most már nem az oldalamat, hanem a lelkemet nyomta.

Ha az a kefe lopott jószág, akkor én tiltott dolgot müveltem annak megvásárlásával. Ez volt az első, a mit minden kétségen kivül megállapitottam. Később még erősebben formuláztam a dolgot. Ha ez a gyerek tolvaj, akkor én orgazda vagyok. Megdöbbentem s emelt főm, melyet negyven év óta viselek, egyszerre lehanyatlott.

Éreztem, hogy a teher lassankint elviselhetetlen lesz rajtam. Néha nevettem tulságos lelkiismeretességemen, hogy ilyen csekélységet is ennyire a szivemre

tudok venni. Igyekeztem elüzni magamtól a kellemetlen gondolatokat, de hiába, az a fene mocsoktalan hófehér mult a legkisebb karcolást sem türi. S bármennyit disputáltam is magammal, mégis csak bünösnek éreztem magamat.

A képviselőházban szerencsére ott találtam az igazságügyi minisztert. Ha valaki, ugy ő balzsamot fog csepegtetni fájó sebeimre. Odasiettem hozzá s igy állitottam föl a kérdést:

— Mi mentséget hozhat föl az ember, ha véletlenül lopott jószágot vesz?

— Én abszolut mentséget neked mondani nem tudok. Esetje válogatja. Van talán egy ilyen eseted?

És a miniszter szuró tekintetét rám irányozta és én nekem eszembe jutott, hogy ennek az embernek az összes ügyészek és az összes börtönök a rendelkezésére állanak s jónak láttam hallgatni a dologról.

— Dehogy, nekem nincs efféle dolgom. De valaki jött hozzám, hogy biztosat tudjon, én meg hozzád fordultam.

— Akármelyik ügyvéd megadja a választ rá, csak mondd el neki az esetet.

Nem is volna rossz dolog, hogy én egy huszkrajcáros kefe-ügyben még ügyvéddel is tanácskozzam. Igaz, hogy az ügyvédek sokan vannak s egymás szeméből szedik ki a szálkát, hogy télire füteni valójuk legyen, de hol van megirva, hogy én lenditsem föl anyagi viszonyaikat? De éreztem, hogy valamit kell tennem. Mert akkor már hiába szaladgálok, mikor

kiderült, hogy én is a kefevásárlók közt vagyok. Manapság, mikor a lapok egy része annyira kapkod a botrányok után, igazán finom csemege volnék számukra. *Országgyülési képviselő, mint orgazda.* Ebből legalább három napig megélnének. Én virágoztassam föl a sajtót, pláne huszkrajcáros kefealapon? Elhatároztam, még pedig pár napi gondolkozás után határoztam el, hogy cselekedni fogok.

Legjobb lesz, ha följelentem magamat. Ezzel talán még előmozditom az igazságszolgáltatás ügyét. Lehet, hogy a rendőrség még semmit sem tud arról, hogy itt valami kefegyári rablás történt, lehet, hogy maga a kefegyár sem tudja még, hogy titokban fosztogatják s én leszek az, a ki nyomra vezeti őket. Ez a nyomorult kefe, mint a leggorombább borona hasogatja végig lelkemet, ennek véget kell vetni!

Elmentem a józsefvárosi kapitánysághoz, megkérdeztem egy rendőrt, hogy kefe-ügyekben hol kell följelentést tenni? A rendőr bámulva nézett rám s igy felelt:

— Hogy tetszik azt érteni, hogy kefeügyben?

— Lopott kefe ügyben.

— Az nem kefe-ügy, hanem lopási eset. Csak az a kérdés, az ur lopott-e vagy az urtól loptak-e?

— Egyik sem. Én csak följelentő vagyok.

A rendőr a felügyelőhöz utasitott, a kihez titokteljes külsővel léphettem be, a mi fölkelthette érdeklődését, mert nagyon nyájasan fogadott. A következő párbeszéd fejlődött ki köztünk:

— Mondja csak, felügyelő ur, nem hallotta hirét egy kefegyári betörésnek?

— Itt a mi kerületünkben?

— Azt nem tudom, de az tény, hogy a lopott kefét itt árulják.

— Uraságod talán vett belőle?

— Igen . . . Azaz, hogy . . .

Éreztem, hogy elsápadok. Ez már vallomás volt, mely kicsuszott a számon. A rendőrön is láttam, hogy ezt komoly dolognak tekinti, mert a nyájas mosoly eltünt arcáról, ráncokba vonta homlokát s hivatalos, rideg hangon igy szólt:

— Jegyzőkönyvet fogunk fölvenni.

No, szép pácba kerültünk, gondolám magamban, a kivel jegyzőkönyvet vesz föl a rendőrség, azt legalább is két hónapra becsukja. Vigyázzunk, legyünk óvatosak a további vallomással. A felügyelő bemártotta tollát, megigazitotta a papirost maga előtt, fürkésző tekintetét szemeimbe mélyesztette s igy kezdte:

— Az ön följelentése tehát oda irányul, hogy az országos magyar kefegyárat kirabolták s a lopott kefék egy részét ön megvette?

Fölugrottam a székemről.

— Szó sincs róla, uram. Azt sem tudom, hogy országos magyar kefegyár van a világon, még kevésbbé tudom, hogy azt kirabolták, legkevésbbé áll pedig az, hogy én az elrabolt kefék egy részét megvettem. Én nem tudom, hogy honnan veszi uraságod ezeket a teljesen alaptalan dolgokat?

— Hát beszéljen kérem értelmesen. Még majd kisül, hogy egy óráig vallatom s aztán mégis ártatlan.

— Igenis, ártatlan vagyok, ha éppen tudni akarja s csak azért jöttem ide, hogy egy gyanumnak adjak kifejezést, mely a rendőrséget esetleg nyomra vezetheti.

— Miféle gyanunak?

Közelebb huztam a székemet a felügyelőhöz s halk hangon elmondtam neki a kefe-ügyet. A felügyelő, nagy bámulatomra türelmesen végighallgatta, azután a fiókba nyult s kivett egy ugyanolyan kefét, mint az enyém.

Ahán! gondolám, már a rendőrség kezén van a dolog, a fiut biztosan elcsipték.

— Ilyen volt az a kefe?

— Szakasztott ilyen! Hát már mindent tudnak?

A felügyelő ellökte a jegyzőkönyvet, levetette hivatalos ábrázatát s a magánember hangján így szólt:

— Évek óta az utcán vásárolom a kefét, csakhogy nem husz, hanem tizenkét krajcárért.

— S nem tünt fel önnek soha ez a dolog?

— Nem! A rendőri tudomány nem megfigyelésen, hanem följelentésen alapszik.

— Hát mit tegyek?

— Menjen haza s használja egészséggel a kefét.

El is mentem s most félig-meddig nyugodt vagyok. A rendőrség is benne van! Nem fogunk kiderülni soha!

UTAZÁS A BALATON KÖRÜL.

I.

Elismerem, nagy merészség tőlem Eötvös Károly alapos utazása után arra vetemedni, hogy Balaton körül való kószálásaimat szintén irodalmilag értékesitsem. Eötvös Károly itt már learatott minden témát, nekem csak a tarlózás jut. Eötvös Károly az aratás eredményét, a gazdag kévéket keresztekbe rakta, asztagokba gyüjtötte, Gyulai Pál jól kicsépelte — s a magyar irodalom nehéz, tiszta buzával gazdagodott.

De hát Eötvös Károly nagy iró, azonban a Balaton szépségei kimerithetetlenek. Jutott neki sok, marad nekem is elég. S ha még neki állnánk ötvenen, irók, valamennyien találnánk ott tárgyat versre, prózára s csak akkor volna megteremtve a Balatonnak olyan kultusza, a milyen van a Rajnának Németországban.

Mikor az utazás leirásába fogok, két dolog vigasztal. Az egyik dolog az, hogy van egy tulajdonságom, melyben egyezem Eötvössel s ez az, hogy én is tuladunai ember vagyok s a Bakony-erdő és a Balaton közt egy regényes kis faluban születtem, három nyillövés-

nyire a sümegi vártól. Olyan kicsi faluban, hogy még keresztelni is a szomszéd községbe vittek, zimankós őszi napon, mikor a hervadt levelek hópelyhekkel vegyest kavarogtak fölöttünk s körülöttünk nem dalos madarak hangicsáltak, hanem varjak károgtak. Nekem tehát ez a rész szükebb hazám épp ugy, mint Eötvösnek. A második vigasztaló dolog az, hogy egy nagy előnyöm van Eötvös fölött s ez az, hogy én nem viszem magammal ballasztnak Gyulai Pált, a ki beleszóljon a dolgaimba s leszidja, vagy lecáfolja azokat.

Most lássuk, hogy kikből áll az én uti társaságom.

Először is a legidősebb bátyámból, a ki majdnem husz évvel öregebb lévén, mint én, azonkivül tudós ember, orvos lévén, eddig quasi atyai hatalmat gyakorolt fölöttem. Az idén azonban nagy változás történt. A doktornak megszületett az első unokája, még pedig fiu, a Misi s ez a gömbölyü, nyájas tekintetü, hadonászó kis jószág, a ki csak annyit tud magyarul, hogy *tetetete*, de ezt értelmesen, ötvenszer egymásután is kimondja, elnyelte a doktor urnak minden figyelmét, minden érdeklődését, minden idejét. Attól kezdve, hogy a Misi először belekapaszkodott a doktor ur ősz szakállába s jól megráncigálta, én csak mint egy jó távolra elrukkolt családi objektum szerepeltem.

Miután mindnyájan együtt Balatonföldváron nyaraltunk s ez volt a kirándulás kiinduló pontja, az volt az első feladat, hogy a doktor urat miképpen mozditsuk el Misitől.

Mert ha Misinek távollétünk alatt nincs semmi baja, vidáman sir, rugdalódzik és kosztol: akkor is veszitett, mert ezalatt az idő alatt nem gyönyörködött benne. Ha pedig Misi távollétünkben megbetegszik, ez kétségbeejtő gondolat, mert nincs, a ki segitsen rajta.

Sohse hittem, hogy a nagyapai érzelmek ilyen erős gyökeret verjenek az ember szivében.

Igaz, hogy akkor kezdi magát az ember ősnek, törzsfőnöknek érezni, mikor már gyermekeinek a hajtásában, az ágakon fakadt bimbókban gyönyörködhetik. Igaz, hogy a gyerek csak az első lépés a jövő felé, az unoka meg már a második lépés a messzebb jövőbe. Az apa haladt egy bizonyos uton; a mint a gyerekei nőnek, látja, hogy merre vágnak uj utakat maguknak; s aztán jön az unoka, a ki megint másfelé viszi a nevet, a családi hagyományokat; a patak, a melyet egyre több forrás táplál, dagad, nő s egyszer hatalmas folyóként fog hömpölyögni a nagyvilágba, a távol jövőbe, mikor már az ősforrásról a nagyapáról, a ki szeretettel állt a baba bölcsője mellett, nem beszél senki.

Magasabb szempontból nézve, talán ez az unoka jelentősége egy férfira nézve. S a kis jövevény befurakszik és helyet talál magának az öreg családi tüzhely fényénél és melegénél. Pedig nagy konkurrenciával kell megküzdenie, mert a gyerek mégis más... a magunk véréből szakadt direkt vér, legtöbbnyire a mi vonásunk, valami a mi hangunkból, a mi szemünkből, a mi szokásainkból, a mit már kicsi korában fölfedezünk benne. Annyit ábrándoztunk róla, a mig nem

volt, annyit bajoskodtunk vele, a mióta megvan. Ha baj éri: mélyen szántó bánatunk van érte; ha szépen fejlődik, magasan szárnyaló reményeink követik. Az unoka: megosztott bánat és megosztott remény; mind a kettőben mások követelik az első helyet: a gyermekeink. A gyermek az egy ablak, melyen át a család jövőjébe tekintünk; az unoka: egy másodemeleti ablak, melyen át *messzebb* tekintünk.

Befejezem azzal, hogy végelunokásodásban szenvedő bátyámat sikerült végre meggyőzni arról, hogy Misi nincs még kilökve a nagyvilágba azzal, hogy két-három napig csupán a nagyanyja és az édesanyja maradnak mellette s utazásunk sikere ezzel erről az oldalról biztositva volt.

Társaságunk másik tagja a sógorom volt.

A sógornak egy különös története van, melyet el kell mondanom, annál is inkább, mert érdekesen megvilágitja a katona pszihologiáját.

A sógor fiatal fővárosi tisztviselő, fiatal házas és tartalékos hadnagy volt a harminckettedik gyalogezredben, mikor 1878-ban kiütött a bosnyák-háboru.

Őt is mozgósitották s mikor az ezred kivonult a budai pályaudvarra, én (a ki akkor a piarista gimnázium padjait faragtam) kisértem őt a vasutra.

Bucsuzáskor a sógor meghatottságában öt forintot adott s a következőket mondta:

— Te, fiu, holnaptól kezdve mindennap megveszed a *Nemzeti Hirlap*-ot (Toldy Pista lapját) s elteszed nekem.

Megigértem. De mikor fölszállt a vonatra, jónak láttam a következő tapintatos kérdést megkockáztatni:

— Te, Béla, akkor is, ha elesel?

Szerencsére ezt a kérdést már nem hallotta, a vonat fütyült, az asszonyok sirtak, a katonák énekeltek, én hol lobogtattam a zsebkendőmet, hol a könnyeimet törülgettem, e mellett pedig iszonyuan irigyeltem azokat, a kik nem iskolába, hanem háboruba mennek.

A sógor öt hónapig volt lent az ezreddel Hercegovinában, a hol sokkal kevesebb baj és patália volt, mint Boszniában. Végezte a tábori szolgálatot, ázott-fázott, koplalt, fekete lett, mint a cigány, sovány lett, mint az agár, de a hadjáratból nem látott többet, mint a mennyit egy hadnagy szokott látni.

Egyszer egész éjjel forszirozott marsot végeztek, reggel megálltak, gulyást főztek, jóizüen megették, szivarra gyujtottak és heverésztek. Eközben az ezredes azzal az örömhirrel szolgált nekik, hogy most megnyerték a stoláci ütközetet.

Máskor három napig tanyáztak egy hegytetőn s vigan, békében fogyasztották a konzerveket. Ez volt Klobuk várának bevétele. Mikor pedig egész nap hajszolták az ezredet s szakadatlanul *auf, nieder, auf, nieder* volt (ez alkalommal ágyudörgést is hallottak), akkor kijelentette az ezredes, hogy ezzel végső, elhatározó csapást mértek a felkelő bandákra. Záradékul következett a krilói harc, a hol az ezred öt napot töltött a szilvásban, nagy köd volt, nem láttak semmit. Az ötödik

napon előmászott egy tisztiszolga, a ki valahol vizért volt s fölvilágositotta a generálist, hogy az ellenség két nappal ezelőtt átmenekült Montenegróba. A tábornok erre lóra ült, elorditotta magát: *Musik!* A zenekar a *Gotterhaltét* huzta (mindig ezt huzzák, mikor a baj már elmult. A mig baj van, addig a Rákóczi-induló járja), a katonák hurrát kiáltottak s a tábornok stentori hangon kijelentette, hogy *Hercegovina pacifikációja be van fejezve.*

Én azalatt itthon szorgalmasan rakosgattam félre az ujságot, a vastagbetüs táviratokkal, melyekből dőlt a puskaporfüst és a vérszag. Dőlt különösen arról a vidékről, hol a 32-ik Este-ezred (most Mária Terézia) járkált, mely Budapestnek fiaiból állván, a fővárosi lapok különös és hazafias kötelességüknek tartották, hóditó és kalandos utjaikat élénkebb és rikitóbb szinekkel ecsetelni.

Öt hónapi távollét után, kiirtatván az utolsó bosnyák is a föld szinéről, a sógort is szabadságolták. Dalmáciában hajóra ültek s Trieszten keresztül jöttek haza. Lázas izgalom uralkodott a városban. Napok óta asszonysereg táborozott a déli vasut pályaudvara körül. De a katonai vonatok lassan járnak s türelmünket hosszu fonálra kellett ereszteni. Végre egy reggeli táviratot kaptunk Pragerhofból. *Estére érkezem. Vacsorára sok virslit kérek szaftban.* Kissé prózai kivánság egy hőstől, kinek jövetelét ugy képzeli az ember, hogy fülüknél fogva összefüzött bosnyákokat hajt maga előtt, a kik a levágott orrukat a markukban hozzák. A vasut-

nál én vártam a sógort s vele masiroztam végig a városon, mikor a századját Budáról az üllői-uti kaszárnyába vezette. Sokáig hallgatag tisztelettel néztem vérben megfürdött alakját, végre, mikor a Kálvin-téren átcsaptunk, megszólaltam:

— Te Béla, csináltál valami hires dolgot?

— Mit?

— Szuronytámadás lovasság ellen.

— A bosnyákoknak nem volt lovasságuk.

— Roham ágyutelep ellen.

— A bosnyákoknak, fiam, ágyujok se volt.

— Hát mijök volt?

— Azt hiszem, puskájuk volt.

— Azt hiszed? Hát nem tudod biztosan?

— Nem igen láttam én fölkelőt.

— Ugy?

A zene szólt, a tömeg integetett, a katonák peckesen és vidáman lépegettek, a sógor büszkén szalutált jobbra-balra a kardjával — azzal a kardjával, mely soha embervérben nem fürdött — de az én diáklelkesedésem lelohadt.

A sógor aznap a virslievésen kivül semmire se volt kapható. Aztán kialudta magát s másnap nekiült a *Nemzeti Hirlap*-nak. Nem lehetett vele beszélni egész nap, mikor este fölkerestem, ingujjra vetkezve ült Hercegovina katonai térképe előtt, köröskörül a szétszórt lappéldányok, a vastagbetüs táviratcimekkel. *A stoláci*

vérfürdő, Éjjeli harc Klobuknál, A krilói ütközet, A budapesti ezredet lemészárolták!

A sógor vérben forgó szemmel nézett rám s öklével döngette a mappát. Már akkor tisztában volt azzal, hogy a hadsereg nagyban és egészben micsoda munkát végzett odalent s ha az ő százada, vagy zászlóalja nem is látott, vagy pláne csinált semmit, azért mégis egy fontos láncszemét képezte a sztratégiai fölvonulásnak s csöndes jelenléte épp oly döntő sullyal esett a mérlegbe, mint azon ezredeké, melyek tényleg verekedtek. Első nap az egész hadsereg dicsőégét hirdette, második nap az ezred szerepét domboritotta ki, harmadik nap következett a 3-ik zászlóalj szereplése, negyedik nap még szükebbre vonta a kört: ekkor már csak a 11-ik század szenvedéseiről és küzdelmeiről beszélt. De ekkor már a svungos vezércikkeket is elolvasta, az ismerősök ezer ostromló kérdései is gondolkozóba ejtették, látta, hogy a közvélemény milyen piedesztálra állitotta őket, bolond volna, ha onnan önként leszállna.

Egy hónap mulva már mindent látott és mindenben résztvett, két hónap mulva már hitte is azt, a mit mesélt. A mi hallatlan: még az álmait is bolonddá tette. Nem egyszer fölriadt éjjel s panaszkodott, hogy az általa megölt bosnyákok véres árnyai suhannak el ágya mellett.

Igy alakult át a közvélemény nyomása alatt az ő lelkében a bosnyák fölkelés egy világraszóló harmincéves háboruvá. Az idén, tavasszal meg is látogatta tet-

teinek szinhelyét és Stolácból kaptam tőle levelezőlapot, melyen ezt irja: *Jártam azon a mezőn, melyet hulló vérem pirosra festett. A vér még most sincs lemosva!*

Ez a sógor volt a második utitársam.

II.

Hátra van még, hogy (a mit Eötvös Károly magáról elmulasztott) a harmadik utitársnak, önmagamnak jellemvonásait részletezzem. Legalább ezzel megkimélem azokat a munkától, a kik balatoni utazásunkat kritizálva, az én karakterem ecsetelésébe is belebocsátkoznának, a mi esetleg kellemetlenül ütne ki rám nézve, a mi igy, hogy magam irom meg ezt a részt is, ki van zárva.

Az élet eseményeit meglehetősen közömbösen tudom nézni s filozófiai nyugalmamból az indulatok nem igen tudnak kizavarni. Még pedig azért, mert életem két legfőbb eseményére abszolute semmi befolyásom se volt. Nem kérdezték, hogy akarok-e születni, és nem kérdezik, hogy akarok-e meghalni. Csak megszülettem és csak meg fogok halni. Mi e mellett minden, a mi az életben az emberrel történik? Mily humoros látvány tehát az emberek nagyképüsége, hiusága, cimek és rangok után való szaladgálása, dölyfe, stréberkedése — mikor a komédia végén ott áll az asztalos a collstokkal a kezében, hogy mértéket vegyen a koporsóhoz. Mik az embernek nagy tettei, halhatatlan alkotásai, mikor a nagy Napoleonból is csak egy kosár csont maradt az

invalidusok dómjában s őt többé sem az austerlitzi nap fénye, sem Vaterloo bus árnyéka nem bántja. Ilyen helyeken, mint ez a napoleoni dóm, tanulja meg az ember vidám humorral nézni a vliágot. Én azzal nézem.

De térjünk dologra. Mint emlitettem, Balatonföldvárról indultunk ki. Nagyon kedves, szép hely, csak a külföldi guvernántok teszik bizonytalanná. Hajnalban hallod a parkban csattogni a fülemilét, füttyentgetni a rigót, s ugyanott már délelőtt a német és francia guvernántok karatyolását hallod. Csodálatos betegség ez nálunk, mely a legjobb magyar családokban is elharapódzik. Már a kétesztendős gyerek mellé, a ki az anyanyelvéből nem tud többet nyolcvan szónál, odaállitanak egy mademoisellet, a ki francia, angol, vagy német szajkózásra tanitja a gyereket, a mivel egyet biztosan elérnek: elrontják a gyerekek magyar nyelvérzékét, a nélkül, hogy idegen nyelvet becsületesen megtanulnának. Részvéttel, sőt bánattal nézem sokszor a kis magyar legényeket s eszembe jut, hánynak lehet köztük irói, poétai talentuma, mely sohase fog bennük kifejlődni, mert a guvernánt kora gyermekségében többnyelvüvé teszi őket és kiöli belőlük a magyar nyelv géniuszát, megszünteti lelkükben a magyar nyelv kizárólagos uralmát. Én tizesztendős koromig azt se tudtam, hogy német van a világon s én is rohantam a csődületbe, mikor Gyergyóditróban (a hol nevelőben voltam) egy napon hire járt, hogy egy német érkezett a faluba. Miután

jól kibámultuk magunkat rajta s meglepetéssel konstatáltuk, hogy épp olyan orra, füle, szája van, mint más emberfiának: akkor értesültünk róla, hogy nem német, hanem romániai görög. Ugy jártam tehát, mint az egyszeri parasztember, a kitől a szomszédja azt kérdezte:

— Komám, látta-e már kend a királyt?

— Egyszer láttam, akkor se avvót! — felelte rá nagy nyugalommal a szomszéd.

Később aztán rájöttem arra, hogy sokan, nagyon sokan vannak a németek s nekem is elég bajom volt, mig a nyelvüket megtanultam, meg a franciák nyelvét, meg egyéb nyelveket, de bizony alapjában véve, nem tudok én egyebet, mint magyarul. Ez az ur a háznál, a többi csak vendég. Az elindulást eleinte nagyon lanyhán vettük, de egy napon a sógorom Lóczy Lajosnak valami geológiai értekezésével lepett meg bennünket, mely azt jósolta, hogy a Balaton lassanként el fog iszaposodni s hajózhatatlanná lesz. Ez már komoly dolog, ma kevesebb az iszap, mint a jövő héten, gyerünk hát rögtön. Elhatároztuk, hogy másnap reggel a hosszujáratu hajón elmegyünk Keszthelyre. Este vacsora után jöttünk csak rá, a geológiai értekezés bővebb megvizsgálása után, hogy Lóczy Lajos kétezer év mulva bekövetkező időre jósolja az eliszaposodást és igy bátran várhattunk volna utunkkal a jövő hétig. De már késő volt, előkészületeink megtétettek, menni kellett. Magamban azonban csendes bámulattal adóztam a geológiai óvatosság iránt, mely ellenőrizhetet-

len jóslatokba bocsátkozik. Ki venné tőlem rossz néven ilyen körülmények közt, ha ki merem mondani azt a régen rejtegetett hitemet, hogy a Gellérthegy kilencszáz év mulva tüzokádó heggyé fog átváltozni, még akkor is, ha megpukkad is a közmunkatanács? (Sőt akkor még inkább, mert a közmunkatanács szives megpukkadása csak hasznos lehetne Budapest jövő fejlődésére.)

Még egy veszedelmen kellett átvágnunk magunkat. A *Helka* nevü hajó ugyanis a kitüzött időben megjelent a kikötő előtt s mi csónakra szálltunk, hogy kievezzünk. A csónakos a derék Dobos volt, a ki, mielőtt megragadta volna az evezőket, először megragadta az alkalmat, hogy a sógorommal a *Régi bajtársak* cimü melodrámát eljátsza. Dobos is egyike volt amaz aggharcosoknak, a kik huszonhat év előtt végrehajtották a berlini szerződést, a mi annyit tesz, hogy mint közlegény bevonult Boszniába, a hol véres harcok után fövitte a tábori szakácsságig. Felhuzták a visszaemlékezés zsilipjeit s tiz perc alatt, a mig a hajóhoz értünk, körülbelül ötven hadi kalandot meséltek el egymásnak, a mit az azóta megjelent *Lidércnaptárak*-ban olvastak s a melyek leginkább az amerikai rabszolga-háboruban történtek meg. A sógoromat bosszantotta egy kicsit, hogy Dobos a hőstetteit ugyanazon forrásból meriti, mint ő, de a hajó itt volt s a mesemondás véget ért.

— Elő a térképekkel! — szólt doktor bátyám. Elővettem a térképet s kiterjesztettem — az orosz-japán háboru jól sikerült térképét. Ott volt előttünk Mandzsuria, Kórea, a vladivosztoki kikötő, három pél-

dányban a port-arturi vár — csak a balatoni térképet felejtettük otthon. Mit csináljunk? Kiteregettük a födélzeten Kelet-Ázsiát s elkezdtünk beszélgetni a háboruról. E közben a hajószemélyzet bevonult kabinjaiba s csak egy ifju ember maradt a kormánykerék mellett, egy ifju ember, a ki, mint később értesültem, az alsóőrsi tengerészeti akadémiát nagy sikerrel elvégezte s nemcsak édes vizekre, hanem savanyuvizekre is autorizálva van. Kiváló angol flegmáját jellemzi a következő párbeszéd, mely kettőnk közt folyt le. A zalai hegylánc egy pontjára mutattam s szólék:

— Miféle hegycsucs az ott?

— Tudja a fene.

— Azt hiszem, hogy a szigligeti.

— Bánja a fene.

— Tudja-e, hogy az a hegy egykor tüzokádó volt?

— Hiszi a fene.

A mi orosz-japán katonai vitatkozásunkat azonban kereke mellől is élénk figyelemmel kisérte s egy izben egész biztossággal odabökött Port-Artur mappájára s határozottan kijelentette, hogy az a Farkasdomb, melyet a japánok legutóbb elfoglaltak. Ennyire tisztában van nálunk mindenki a háboruval.

A révfülöpi kikötő hidján egy őszbecsavarodott parasztember várta a hajót. Mikor közeledtünk, a kapitány is feljött a fedélzetre s mutatta az öreget.

— Tetszik tudni, ki az?

— Nem.

— Eötvös Károly áldozata.

— Hogy-hogy?

— Eötvös a könyvében minden valamirevaló balatonparti ember történetét megirta, csak őt hagyta ki s ő ebbe belebolondult.

— Ugyan?

— De igen. S most egész nyáron itt áll és egy iróra les, a ki ezt a hiányt pótolja. Ha uraságod hajlandó volna erre, talán meggyógyitaná ezt a szegény embert.

Nem is várt feleletet, hanem tölcsért csinált a tenyeréből s lekiáltott:

— Márton bácsi, gyüjjön be, elviszem Fonyódra. Itt van az az ur, a kit vár.

Pár perc mulva ott állott előttem egy olyan ötven-ötvenkét éves parasztember, a ki kijelentette, hogy őt Fekete Péternek hivják, nagyapját leütötte a hóhérkötél, apja lólopásért összesen tizenhat évet ült, őt meg, mert a bebiztositott pincéjét felgyujtotta, szintén elitélték.

— Láthatja hát az ur, hogy elég jó családból való vagyok s nem érdemeltem meg, hogy az Eötvös nagyságos ur olyan mostohán bánjék velem.

Beláttam, hogy igaza van s kérdeztem, hogy mit akar?

Azt felelte, hogy a boszniai katonáskodását akarja elmesélni.

Hidegen szóltam:

— A bosnyák kalandok szakosztályát ez az ur vezeti.

S a sógoromra mutattam. Rögtön összeültek. Mikor egy félóra mulva Fekete Péter Fonyódnál szárazra szállt, a sógorom sápadtan rohant hozzám:

— Te, végem van.

— Miért?

— Ez is a *Lidércnaptár* amerikai történeteit használja kutfőnek. Még is borzasztó egy ország ez! Ezer jó könyv van, melyet a kutya se olvas s egy rossz könyv van, melyet mindenki elolvas!

III.

A balatoni gőzhajók meglehetősen kényelmesek, de a masinájukba nagyon kevés lóerőt helyezett el a gondviselés. Tizennyolc-husz lóerővel, a mennyi a két kisebb gőzöst hajtja, bizony nem sokra lehet menni, különösen mikor vihar van a Balatonon. A gőzhajók személyzete kevés emberből áll, kocsma nincs s ennivalót kiki vigyen magával, mert fehér boron kivül semmit se lehet kapni a hajón s az utasok számára például a *Helká*-n összesen csak egy POHÁR van. A szomjasok közt számokat osztogatnak ki, mint a párisi omnibuszállomásokon s a kinek a számát az alfütő (a mi nem annyit jelent, hogy alul füt, hanem hogy van egy főfütő is) kikiáltja, az veszi át a POHARAT és iszik. Volt az utasok közt egy német, a ki rengetegül panaszkodott, hogy nem kap tormásvirslit és sört rá; mert ő másképp nem tud ebédelni, hacsak ilyesmit nem villásreggelizik. Hiába mutattam rá a Badacsonyon

tul kibontakozó hegycsucsok remek panorámájára, mely a maga nemében páratlan, minden európai tájképlátványosságtól elütő, uj, eredeti és érdekes: ő ehhez is virslit akart harapni. Eszembe jutottak a németországi vasuti állomások, a perronon kitett friss virslihalommal, melyet az érkező vonatok utasai teutoburgi csatakiáltásokkal megrohantak. Megsajnáltam az ehhez szokott szegény németet s megkináltam paprikás szalonnával, a mit nagyon bizalmatlanul fogadott, de aztán elszántan mégis nekivágott. Azt hiszem, német volta juthatott eszébe a jámbornak, mert könnyek gyültek a szemébe. Megkérdezte:

— Miért paprikázzák meg önök annyira a szalonnát?

Felelet helyett én is kérdeztem tőle egyet:

— Ismeri Busch hires rajzát, mikor a kacsa bekapja a csíkot s az keresztülcsuszik rajta. Ujra bekapja... és igy tovább...

— Ismerem.

— No látja, arravaló a szalonnán a paprika, hogy ilyesmi a *kacsával* meg ne történhessék. A paprika ugyanis belekapaszkodik az ember torkába. Érzi?

— Érzem — felelt fátyolozott hangon a német.

Vigasztalásul elmeséltem neki, hogy mikor François Coppéet a Kispipában megvendégeltük paprikás gulyáshussal, s az első kanál után megkérdeztük, hogy érzi magát, a mester igy felelt:

— Ugy érzem magamat, mintha egy macskát

elnyeltem volna s azt most valaki a farkánál fogva visszafelé huzná.

A németnek nagyon tetszett a mondás. Azután hozzáfogtam én is a szalonnázáshoz, ősi szokás szerint zöld paprikával. Amin a német nagyot bámult, mert nem ment a fejébe, hogyan lehet paprikához paprikát enni, még pedig olyan furcsa módon, hogy a (szalonnán levő) paprikát megsózom, azután a sót megpaprikázom (összekevervén) s az egésszel tele hintem a zölpaprikát. A mire én a következő kis szónoklatot intéztem hozzá:

— Igen tisztelt uram! Ne vegye rossz néven kissé hiányos németségemet, mert mindössze csak pár hónapot töltöttem Németországban s nem volt alkalmam a nyelvet teljesen elsajátitani. De vigasztalja önt az a tudat, hogy igen sok német lakik évtizedeken át Magyarországon, a kik távolról se tudnak annyit magyarul, mint én németül. Ön abban a hitben jött ide, t. uram, hogy itt páholyból fogja nézni, hogyan puhitjuk mi nyereg alatt a hust, hogyan fejjük ki a reggeli tejünket a lóból, s ön remélte, hogy sátraink alatt igen bizarr és exotikus napokat fog átélni, melyek föl fogják önben kelteni a kirgiz sivatagok hangulatát. E helyett ön talál itt egy fényes nagy várost, európai boulevardokkal, négyemeletes házakkal, amerikai liftre berendezve, villamos világitással, villámos közlekedéssel, német étlapot talál mindenütt, német pincért is, kocsist is, hordárt is, Wagner-ciklust is... s ön csalódva fordul el az eredetiségek vélt hazájától. Hát ezért

eszem én most ezt az ősmagyar reggelit, hogy önt egy kicsit kárpótoljam, hogy lásson valamit, a mit még nem látott.

A német meg volt hatva, de nem koccinthattunk, mert a POHÁR egy rövidáru-kereskedőnél volt már, s különben is a müvelethez még egy POHÁR kellett volna.

Megtettem még azután a német kedveért, hogy megmagyaráztam neki: mi a különbség a vörös és a zöld paprika között, de nem tudtam rávenni, hogy az utóbbiból egyék.

Akadtam a hajón még egy csudára, a mi aztán ritkaságánál fogva igazán a természeti tünemények közé sorozható: egy horvát emberre, a ki a Balatonon utazott. És én elgondoltam, hogy hány ezer magyar fürdővendég hizlalja a horvátokat Abbáziától le egészen Zelenikáig, a pénzeért kapva tengert és tenger gyülöletet. A horvátok nyilt ellenségeskedése különben nekem imponál. Mert ők gyülölik a magyart, a szerbet, a németet, az olaszt s valamennyivel hadilábon állnak. Nekik abszolute nincs szükségük jóbarátokra. Ők elég erősek magukban véve is. Jó, hát lássák, hogyan boldogulnak. Mi bizony nagyon felettük állunk egy tekintetben: nem gyülöljük őket. Soha, sehol Magyarországon horvátgyülöletnek nyomát se találtam. Nagy kár volt, hogy most valaki avatatlan kézzel az irodalom mezején próbálta megcsinálni a horvát-magyar közeledést. Ez a kisérlet, mely nem volt előkészitve, nem a magyar iróktól indult ki. Mi bizony,

ha egy arravaló horvát munkát találunk, leforditjuk szivesen, a nélkül, hogy lármát ütnénk vele, leforditjuk pusztán irodalmi értékénél fogva és senkinek se jut eszébe ezért itthon kifogást tenni. Ugyanezt megtehetik a horvátok is, ha nekik ugy tetszik, ahogy megtették a mi irodalmunkkal a németek, az angolok, a franciák és minden müvelt nemzet, melyek sok holt és sok élő magyar iró munkáját méltónak itélték arra, hogy irodalmi kincsesházukban elhelyezzék... Kérem uraim, hogy ereszthették rá az irodalom csöndes berkeire a politika fojtó gőzét? Ne tessék ezt a két dolgot összekeverni! Hagyjanak minket Solymosi urék békén, mert majd fejükhöz verjük a pásztorfurulyánkat. A mig a horvát nemzet politikáját a diákkávéházakban s a kápláni szobákban csinálják, az itt levő negyven horvát képviselő pedig süketnéma, addig ugy se jutunk dülőre!

Ezeket adtam be az egyetlen horvát utasnak, mialatt hajónk Keszthely felé közeledett. E közben a német, hála a paprikás szalonnának, még jobban szomjuzott a sörre, a mire én kifejtettem neki, hogy ime látja most már, hogy mily óriási mértékben föllendülne náluk a söripar, ha a németek paprikás ételeket ennének, mert nálunk a pörköltnek, a gulyásnak, a halászlének, a tokánynak egyéb rendeltetése nincs, mint a szomjuságot, ezzel a bor- és sörfogyasztást, ezzel pedig a kincstár jövedelmét fokozni. A mit, mint nemzetgazdasági és államtudományi tapasztalatot, azonnal föjegyzett uti naplójába.

Olyan különös természetem van, hogy a testi élvezetek után szellememet is meg kell kosztoltatnom egy kis betüvel. Elővettem tehát a hirlapot s ott nagy örömömre Ábrányi Emil barátomnak egy nagyon szép költeményét találtam. Mindig nagy örömömre szolgál az az őszinte megvetés, mellyel Ábrányi Emil a nagyok, a hatalmasak és a gazdag emberek iránt viseltetik s mindig azon imádkozom, hogy valamiképp meg ne üsse a főnyereményt az osztálysorsjátékon, mert milyen kinos helyzet volna a költőre nézve helyet foglalni a kapitalisták közt, s önmagát megvetve, lelkileg meghasonlani. Egy izben megrettentem: Emil már ingadozni kezdett. Ő, a kit trón hajolni nem lát, egy vidéki tüzoltó-ünnepen dicshimnuszt zengett a dinasztia egyik tagjára, a ki lelki rokonságot tart fönn a tüzoltó-testülettel. A guta kerülgetett arra a gondolatra, hogy Emil kilép az *Emfé*-ből, a mi nem más, mint az *Egye Meg a Fene a Vagyonos Osztályt* cimü egyesület, a melyet fiatalkorunkban alapitottunk. De később láttam, hogy Emil nem tágit s zajos *banzai* kiáltásokkal a japánokkal egy csatasorban támad, egész csomó versben inzultálván a minden oroszok cárját.

A hajón kezembe került költemény is erről a tárgyról szólt. A költő kijelenti, hogy minden parányi alkotással szemben határtalan részvét dobog szivében. S igy folytatja:

> Sétáimon — erdőkön, réten, utcán —
> Tekintetem lenn jár az út porában,
> Hogy a bogárkát, a tömérdek apró,
> Élő parányt el ne tiporja lábam.

Aggódva értük és vigyázva rájuk,
Figyelmes gonddal léptimet kimérem.
Csordultig telve forró szánalommal,
A legutolsó férget is kimélem.

És ez igazán remek sorok után ezzel fejezi be: *De a kegyes, az imádkozó cárt magam kötném föl a legelső fára.*

Banzai!

Az eszmét nagyban és egészben helyeslem, bár a magam részéről inkább a bombát merném ajánlani s azért kérnem kell a költőt, mielőtt kötéllel a kezében kiutaznék Oroszországba, a legelső fát kikeresni, még ez ügyben velem érintkezni szíveskedjék: de ismétlem, a lényeg ellen semmi kifogásom nincs.

Mást akarok mondani.

Kedves Emil! Hála Istennek, vagy husz év óta van szerencsém magamat barátaid közé számithatni, de sohase vettem észre, hogy könnyes szemmel etted volna meg a malacpörköltet s egyetlen-egyszer se hallottam, hogy a meghatottságtól remegő hangon rendelted volna meg a borjufrikandót. Sőt a Kisfaludy-Társaság lakomáin mindig bizonyos gyönyört véltem arcodon fölfedezhetni, mikor az osztrigát szürcsölted, élénk örömmel üdvözölted a gombás-fogast s lelkesen fogyasztottad Gundel bácsi remekét, az ifju, élete virágában elhunyt — nem, nem elhunyt, lemészárolt jércét.

Kedves Emil! Miért nemesebb állat a papmacska, a százlábu, a szarvasbogár, a sváb, mint a sze-

liden röfögő malac, a derék borju, a finom osztriga, az alamuszi hal és a mennyei jérce? Mért emelgeted te óvatosan a lábadat, mikor járkálsz s mért nem csattogtatod óvatosan, vagy legalább könyörülettel a fogadat, mikor eszel? Látod, mikor legutóbb velem szemben osztrigát ettél, nekem egy poéma jutott erről eszembe: az, hogy a szerencsétlen állat kőkemény páncélba öltözködik, a tenger fenekére rejtőzik s az ember undok falánksága rátalál és elpusztitja. Ez csak tragikusabb, mintha én véletlenül eltaposok egy Katica-bogarat?... De ne hidd, hogy én nem sajnálom ezeket a férgeket. (Mindenkit sajnálok, a ki él, mert az élet szenvedés.) Van nekem három kis fiam, ezek a nyáron a kertben el akartak taposni egy óriási hangyát, mely a szájában vitt valamit. És én megállitottam őket ezzel: *Ne bántsátok, hátha a gyerekeinek visz ebédet!* És megállitottam őket örökre, mert azóta a fiuk soha semmiféle élő lényt nem bántanak, ez a mondás befészkelte magát a szivükbe.

De, édes Emil, fölösleges neked óvatosan lépkedni, mert „kiméleti" elveidet ugy se viheted keresztül vaskonzekvenciával.. Mert ugy-e iszol vizet és még álmodban is veszel lélekzetet? Nos, pedig ezzel a két müvelettel millió lényt temetsz el a gyomrodba, respektive a tüdődbe, melyeknek épp ugy joguk van az élethez, mint a földön mászó bogaraknak.

Engem, kedves barátom, egy rémes gondolat gyötör s ez az, hogy épp az ellenkezője fog annak bekövetkezni, a mit te megirtál.

Te nem fogod kimélni a bogarakat, de kimélni fogod a zsarnokokat.

Te még igen sok bogarat fogsz eltaposni, de egyetlen cárt sem fogsz fölakasztani soha.

Ha pedig sejtelmem csalna, akkor fogadd el sokat utazott barátod tanácsát, tudniillik oroszországi szenzációs utazásod alkalmával a Nord-Expresszt használd, melyen a legkényelmesebben el lehet jutni Pétervárra.

Addig pedig, kérlek, csak járj te egyenesen, mint eddig, ne óvatoskodjál, mert tudod jól, hogy a poéta, ha a földön jár is, a csillagok felé röpül.

IV.

Egyetlen város a Balaton partján Keszthely. Ősi, hires város, a régi időben innen kerültek ki a gazdák és gazdatisztek. Az én apám is itt szedte magába, a Georgikonban, a gazdasági tudományokat s ha a sors csapásai tönkre nem tették volna, talán én is ott lent gazdálkodnám valahol messze, valami jegenyefasorral beszegett, csöndes zugában a világnak s nem igen törődném a világ száz bajával. A városban a hetvenes évek vége óta nem voltam s igazán meglepett fejlődésével és szépségével. Egészen másképp volt itt minden, mikor én a keresztapámmal Balaton-Szent-Györgyről bekocsikáztam a hetivásárra. Ugy emlékszem, akkor meg volt engedve a Festetics-parkot megtekinteni, ma a közönség ki van onnan zárva. A Szé-

chenyi kortársai mégis egészen másszabásu emberek voltak, mint a mai mágnások. Nem vagyok a kereskedelmi törvényszéknél bejegyzett demokrata, annál kevésbbé üzöm a demokráciának azt a nálunk virágzó módszerét, mely mindenkit lenéz, a ki — *fölötte áll*, nem is mennydörgök le valakit pusztán azért, mert gróf — de... (sok *de* volna itt), de nagyon csodálom, hogy a rendelkezésükre álló hatalmas eszközök mellett a mágnások nem tudnak különb közéleti alakokat produkálni. Hisz, én Istenem, egy Károlyi-, egy Zichy-, egy Batthyány-fiunak a világ legjobb, legdrágább professzorai és iskolái rendelkezésre állanak. A legelső jogtudóst elhozathatja Berlinből a fiu mellé falusi kastélyába, mert hisz meg tudja fizetni. A legelső párisi tanár Magyarországra költözködik két-három évre, ha a latifundium ura rá akarja bizni a fiát. A legelső földrajztudós és etnografus, ha jól megfizetik, szivesen körülutazza a földgömböt az ifju gróffal. Huszonnégy-huszonöt éves korában ugy állhatna előttünk a tudásával, melyet itthon szerzett s aztán Párisban, Berlinben, Oxfordban kiegészitett, Olaszországban és Amerikában megérlelt, mondom, ugy állhatna előttünk mint egy csoda. De, ugy látszik, a vagyon elpuhit, hogy ne mondjam, korrumpál. Sasok nem a puha fészekben, hanem a nélkülözések viharvert sziklarepedéseiben nőnek föl. Hol van az ifju mágnásgeneráció, melytől azt várhatjuk, hogy a nemzeti munkában olyan részt fog venni, mint a cseh, vagy az angol arisztokrácia?

... De messze ragadtattam magamat, bevonom vitorláimat. Más társadalmi osztályok uj generációja is fáradt, gyorsan megalkuvó, hamar elcsüggedő. A mint az élet hideg szele rájuk fuj, összeesnek ...

Keszthelyen délután háromkor kikötve, az Amazon-fogadóba szálltunk. Természetesen ebédhez ültünk s itt egy érdekes tapasztalatot tettem.

— Van leves? — kérdezém a pincért.

— Van kérem, de már csak második fölöntés.

— Mi az?

— Mi, kérem, a levest ugy kezeljük, mint a teát ...

— Hogyan?

— Igen egyszerüen. A tésztát leöntjük forró vizzel s csak a vizet adjuk be a vendégnek. De ezt Liebig-féle huskivonattal erősitjük.

— Maguk tehát azt hiszik, hogy a levestészta is levet bocsát ki magából, mint a tea?

— Mi nem hiszünk kérem semmit, mi tudunk. Tudjuk pedig azt, hogy jó leves se ád több táplálékot a gyomornak, mint a rossz leves. A fő, hogy valami kis meleg jusson a gyomorba.

Elnevettem magamat. Elvégre igaza van. Egyék hust a vendég, ha éhes. Minden kocsmában rossz a leves; az Amazonban legalább tudományos alapon kezelik a rossz levest!

Gondolhatják, hogy ilyen bevezető tárgyalások után nem ettünk levest. Ellenben a többi étel kitünő volt.

Az Amazon-vendéglőhöz kávéház is tartozik. Ennek egyetlen nevezetessége a Mária Terézia termetü kaszirnő volt, kinek trónját négy huszártiszt vette körül. S ez egy csodálatos fölfedezésre vezetett rá. Még a hány vidéki kávéházat meglátogattam, a kaszirnőt mindegyikében minimum négy huszártiszt vette körül. Megkérdeztem a kávéháztulajdonosok országos egyesületét, hogy hány kaszirnő van az országban? Négyezer — volt a feletet. Négyszer négyezer, az tizenhatezer — mondám magamban. Van tehát Magarországon tizenhatezer huszártiszt, főhadnagytól lefelé, vagyis minden ezredre ezer esik. És a hadügyminiszter mégis tiszthiányról panaszkodik!

*

A balatonparti várromokról jut eszembe az itt következő történet.

A nyár elején Szászsebesen voltam, a megszólalt harangok ünnepén. Aradon, Tövisen át utaztam s későn éjjel érkeztem Alvincra, hol Benedek Károly református lelkész házánál még ébren várt az egész társaság, élén Bartók György kolozsvári püspökkel és Zeyk főgondnokkal.

A házigazda egyszerre csak a fülembe sugja:

— Uram, önre nagy meglepetés vár.

— Ugyan!

— S hozzátehetem, hogy kedves meglepetés.

— Csak nem hajnali szerenád, mely legédesebb álmomból ver föl?

— Sokkal szebb ennél. Meglátja, hogy mi tud-

juk, hogy mivel tartozunk egy irónak. Az nem olyan közönséges Isten-teremtése. Itt csupa rendkivüli dolgot fog találni. Ujjongani fog. Kalauza különben az a szemben ülő ur lesz, a Rédey-család tiszttartója.

S egy nagyszakállu urra mutatott, a kivel eddig egy szót sem váltottunk, de a ki nagy szeretettel nyugtatta rajtam a tekintetét.

Nem akartam asszonyian kiváncsiskodni, de érdeklődéssel vártam a fejleményeket.

Éjfélután egy órakor a nagyszakállu ur megérintette a vállamat s látható örömmel, sőt ragyogó arccal szólt:

— Itt az ideje.

— Minek?

— A lepihenésnek.

Bucsut vettem a társaságtól s elhagytam a házat a tiszttartóval. Egy darabig Alvinc utcáján haladtunk, aztán a tiszttartó megragadta a karomat s egy sötét park százados fái alá kanyarodtunk.

— Hová vezet?

— A Rédey-kastélyba. Uraságod ott van elszállásolva.

Hirtelen kiléptünk egy tisztásra s a pazar holdfénytől élesen megvilágitva egy romkastély állott előttünk.

— Tetszik tudni mi ez?

— Nem.

— Ez Martinuzzi Frater György bibornok kastélya, melyben meggyilkolták.

— Ugy? S ebben fogok lakni?

— Dehogy, mellette van a Rédey-kastély... Hanem (s itt gyöngéden mosolygott rá) olyan szobába helyeztük el uraságodat, a melyből épp arra az ablakra lát, melyen át a gyilkosok a bibornok holttestét az udvarra dobták. Mit szól hozzá? Mi?

— Igazán, nagyon kedves — hebegtem.

— Az én ideám volt — kiáltott a tiszttartó — mi? Ez csak nem sablon? Mi?

— Nem tudom, hogyan köszönjem meg — dadogtam s megszoritottam a kezét, miközben a szemem a kisérteties bagolyvárra meredt.

— Ez még nem minden — kiáltott a tiszttartó — ön szerencsés kópé, uram, itt lesz inspiráció! Csak jőjjön!

Egyet fordultunk s előttünk állt egy hatalmas, szintén régi, de ép kastély. Beléptünk a nagy, nehéz vasajtón, a tiszttartó lámpát gyujtott s előre ment. Jó tiz percig haladtunk mindenféle folyosón összevissza, mig egyszerre a tiszttartó hátrafordult.

— Tetszik tudni, a kastélynak az a szárnya, melyben uraságodat elhelyeztük, teljesen lakatlan, de be van butorozva. Ha éjjel el akarná hagyni a szobáját, eltévedne a folyosók labirintjában. Hehehe! Ugy-e érdekes?

— Nagyon érdekes — feleltem busan, miközben lépteink tompa kongását hallgattam.

Most gazdám elővett egy nagy kulcsot s kinyitott egy óriási kétszárnyu ajtót. Aztán besietett s egy

ötágu gyertyatartóban mind az öt gyertyát meggyujtotta. Tágas szobát pillantottam meg, ósdi, de massziv butorokkal, nagy, nyitott kandallóval, széles ággyal.

— Üdvözlöm uraságodat Abdi basa szobájában.

— Abdi basa? Ez érdekes. Ki volt az?

— Ennek a szobának a története az — kezdé gazdám ragyogó arccal s vontatott hangon, mintha attól tartana, hogy örömömben megüt a guta — a története az... hogy itt ölték meg a janicsárok Abdi basát 1614-ben... Nos? Mi?

S diadalmas arccal nézett rám.

— Itt ölték meg? — suttogám.

— Itt ezen a szent helyen. Az ágya is ott állt, a hol az öné.

— Ott? Ez igazán érdekes.

— Nos, meg van lepve. Mi?

— Nagyon kedves — mondám siri hangon.

Gazdám kitaszitott egy ablaksalugátert.

— Jőjjön. Nézzen ki. Látja? Ott a Martinuzzi-kastély. Látja azt a vörös kereszttel megjelölt ablakot? Ott dobták ki a bibornok véres holttestét.

Aztán fölnyitotta a másik falon lévő ablakot.

— Látja ezt az óriási fát? A janicsár aga erre akasztatott tizenkét janicsárt Abdi basa meggyilkolásáért.

A szél belefujt a fába, a levelek zugtak, az ágak mozogtak... és én fogvacogva láttam a tizenkét janicsár holttestét inogni a fán.

— A harmadik ablak...

De ekkor már megragadtam a kezét.

— Ne, ne, uram... ne bántsuk a harmadik ablakot. Elég, a mit én ezen a kettőn látok. Ne halmozzuk össze az impressziókat!

— A harmadiknak nincs már semmi története, csak azt akartam elmondani, hogy azon keresztül ugrott ki egy tanitó, a ki szintén itt hált s a kinek— állitólag — Abdi basa lelke megjelent.

— Állitólag? Hát nem bizonyos?

— Nem, — felelt megnyugtatólag — megjegyzem, hogy az emelet magas s a tanitó kitörte a lábát.

Ezzel berakta az ablakokat, több izben szerencsés kópénak nevezett, hogy ilyen históriai környezetben alhatom, jó éjszakát kivánt s elment. A duplaszárnyu ajtó dörögve csapódott be utána. Egyedül maradtam. Mit tehettem egyebet? Lefeküdtem. Összes óvóintézkedéseim abból álltak, hogy az éjjeli szekrényemre kiteritettem a bajuszkötőmet. Drágán fogom adni az életemet! És most jön a leghallatlanabb dolog, a mi valaha emberrel történt! Ezen bevezetés, előkészületek és kisértetekkel való meggyomroztatás után, képzeljék, mivel álmodtam?

Egy irótársammal, a ki 1892-ben, halottak napján, a Fiume-kávéházban öt forintot kért tőlem kölcsön, kapott is s a kit azóta nem láttam s a kire azóta nem gondoltam!

Ilyen különös találmány az emberi agyvelő!

— *Vége a balatoni utazásnak.* —

ÉLMÉNYEIM A NYÁR FOLYAMÁN.

A tavasszal elmentem a gőzfürdőbe, hogy jól megdögönyöztessem magamat; mikor az izmos tenyerek goromba müködése következtében hangosan jajgattam, megszólal egy meztelen alak, a kit a szomszéd padon tapogattak:

— Önnek nyilván reumatikus bántalmai vannak?

— Honnan sejti?

— Az szokott ugy fájni, mikor masszirozzák az embert.

— Hát akkor azok vannak.

— Hol kapta?

— Katonakoromban, esős hadgyakorlaton.

— Van az ellen egy kitünő fürdő.

— Melyik?

— Kápolnás-Örkönd.

— Hirét se hallottam.

— Pedig csodaforrásai vannak.

— Honnan tudja?

— Én vagyok a tulajdonosa.

— Vagy ugy?

Tovább nem érdeklődtem a dolog iránt, mert hát ki dicsérné Kápolnás-Örköndöt, ha nem a tulajdonosa? Ő azonban nem hagyta annyiba s a csupaszon kötött barátságot felöltözködve is folytatta. Mikor kiléptem a gőzfürdőből, elém toppant.

— Van szerencsém. Szuhai vagyok, a kápolnás-örköndi fürdőtulajdonos.

— Örvendek. Mi tetszik?

— Önnek reumatikus csomókat láttam a testén. Ez már igen előrehaladott stádium, sürgős gyógyitást kiván. Önnek a bal térde is meg van dagadva. Aggasztó. Ha elhanyagolja, amputáció lesz a vége.

— S mindezeknek meggátlására ön Kápolnás-Örköndöt ajánlja.

— Uram, nekem mindegy, ön akár eljön a fürdőmre, akár nem, csak nem gondolja, hogy gőzfürdőben fogdosom össze a vendégeket? Anyagilag semmi hasznom nincs az ön lejöveteléből, mert fürdőm ugy is meg fog telni zsufolásig. Többnek már helyet se tudnék adni. De erkölcsileg lenditene a dolgon, ha néhány neves ember odajönne s vállalatomnak bizonyos fényt kölcsönözne.

Bus mosollyal feleltem:

— Ön igazán derék ember, hogy csak fényt kér tőlem kölcsön. Valóban, egyebet nem is adhatok.

— Hát eljön?

— Majd beszélünk róla.

Este megint találkoztunk. Addig azonban megkérdeztem az orvosomat, hogy mi az a Kápolnás-Örkönd! Ő se hallotta hirét. Utána nézett könyvekben és orvosi lapokban. Azok se emlékeztek meg róla. Mikor ezt aztán Szuhainak emlitettem, ő azt mondta:

— Persze, hisz még nem vagyunk fölfedezve. Csak a vármegye kultiválja a fürdőt. Már a szomszédos vármegyéből nem jön senki. Budapestről meg éppen senki. Az ön látogatása volna az első lépés a fölfedezés utján. Ön volna Kápolnás-Örkönd Kolumbusa.

Gondolkodtam egy kicsit:

— Biztos, hogy az ön vizei reumatikus bántalmakban használnak?

— Hogyne, kérem! Ahány szakprofesszor Magyarországon van, az mind leadta a véleményét. És mondhatom, hogy ezek a vélemények bámulatosan kedvezők. De még világosabban beszélnek az eredmények. Azok a bizonyos emberek, a kik mankón érkeznek és pár hét mulva saját lábukon távoznak, itt sem hiányoznak. Szóval, nem állunk hátrább a többi hasonló fürdőnél.

Elbucsuztam Szuhai barátomtól és egész a nyár elejéig nem hallottam róla semmit. Akkor kaptam a fürdőről egy csomó prospektust és egy levelet, melyben megkért, hogy a mi személyemet illeti, fogadjam el a legnagyobb kedvezményeket a fürdő részéről, egyuttal legyek szives egy titkárt szerződtetni a fürdő számára.

Én az apróhirdetéshez folyamodtam és közzétet-

tem, hogy egy hazai fürdő számára titkár kerestetik. Egyetlen föltétel, hogy magyarul irni és olvasni tudjon és meglegyen a kellő társadalmi müveltsége. Valami kétszázan jelentkeztek, legtöbbnyire jogászok és bölcsészethallgatók, a kik a nyarat kellemesen óhajtották eltölteni. A jelentkezők közül megfogadtam egy magas, szőke ifjut, a ki azt állitotta, hogy tud bosztont és kékvókot táncolni, átadtam neki a husz forint előleget, azzal a meghagyással, hogy utazzék el rögtön. Az ifju el is utazott, de nem Kápolnás-Örköndre, hanem tudja az Isten, hogy hová, szóval, a husz forinttal együtt nyomtalanul eltünt. Ez ügyben sürü táviratváltás folyt köztem és Szuhai közt, a ki szives volt sejtetni velem, hogy a husz forintot terhemre irta. A tárgyalás eredménye az lett, hogy én a jelentkezők közül, most már egy alacsony, barna fiatalembert fogadtam föl, a ki tanárjelöltnek mondta magát és nyiltan bevallotta, hogy se bosztonozni, se kékvókozni nem tud. Azonkivül nem adtam neki többet, mint három forint ötven krajcárt, vagyis egy harmadosztályu jegy árát Kápolnás-Örköndig és azzal kecsegtettem magamat, hogy egy leendő latin nyelvtanár három forint ötven krajcárért nem fog letérni a becsület mezejéről.

Ugy is történt, mert másnap Szuhainak egy távirata jelezte, hogy a titkár lelkében munkavággyal és zsebében husz fillér készpénzzel megérkezett. S most már (és ezt Szuhai táviratából citálom) csak az van hátra, hogy *Nagyságod nagybecsü megérkezésével minél előbb szerencséltessen bennünket.*

Nagyságom még egy ideig töprengett, hogy vajjon nagybecsüen megérkezzék-e Kápolnás-Örköndre? Annyi kellemetlenségem volt már életemben hirneves hazai fürdőkben, hogy a hátam is borsódzott, a mikor a névtelen hazai fürdők jutottak eszembe. Ez a Szuhai az ő ravaszul pislogó szürke szemeivel nem tett rám valami kellemes benyomást, bár előnyére szolgált az az őszinte vallomása, hogy fürdőjében engem is pusztán befektetésnek tekint. A véletlen azonban összehozott egy katonatiszttel, a ki mint elsőrendü lókapacitás volt ismeretes az összes huszárezredekben. S mikor ő neki Kápolnás-Örköndről beszéltem, láttam, hogy földerült az arca.

— Talán ismered?

— Hogyne ismerném, hisz a legszebb diadalaimat ennek a fürdőnek köszönhetem.

— Hogy-hogy?

— Ismerted te az én Abukir lovamat?

— Ismertem.

— Nos, tudd meg, hogy Abukir mint kétéves ló reumában szenvedett és az én ötletem volt az, hogy Kápolnás-Örköndre vigyem fürdőzni, melynek vizére egy megyebeli sógorom figyelmeztetett. Barátom, a ló csodálatosan meggyógyult. Sőt egészségesebb lett, mint valaha. Ezután a kura után öt nagy akadályversenyt nyertem vele, megnyertem többek közt a conaughti hercegnek, az ezredtulajdonosnak remek díját. És ezt mind Kápolnás-Örköndnek köszönhetem.

— Jó, jó, de kérdés, hogy a mi a lónak használ, használ-e az embernek is?

— Hát erre a kérdésre nem lehet föltétlen igennel felelni, de az bizonyos, hogy ezredünk tisztjei közül többen voltak már ott és meggyógyulva jöttek haza. Igy tehát neked is melegen ajánlhatnám. Ha én köszvényes volnék, csak oda mennék.

Ez a beszélgetés döntőleg hatott elhatározásomra. Még aznap utnak inditottam egy levelet, a melyben Szuhait értesitettem, hogy fürdőjét négy heti tartózkodásra otthonomnak szemeltem ki.

Nem mondom meg, hogy Kápolnás-Örkönd melyik vármegyében fekszik, a mi fölösleges is, mert fürdőkben gazdag hazánknak minden vármegyéjében fekhetik egy Kápolnás-Örkönd. Akármilyen gyorsvonattal indul is el az ember Budapestről, végre mégis át kell szállnia vicinálisra, mely megdöbbentő lassusággal, de a balesetek teljes kizárásával nyomul előre a Kárpát hegyei között. Itt az állomáson már várt reám Szuhai barátom kocsija, mely a vicinálisnál jóval gyorsabban repült velem a fürdőhelyre. Lakásom elég regényes helyen volt egy patak partján fenyvesek alatt, kissé nedves, butorai rozogák, levegőjén érezni lehetett, hogy tavaly nyár óta nem volt szellőztetve. Egy csomó tücsök cirpelt benne, a butorokban a szú hangosan őrölt, szomszédomban egy horkoló vendég tanyázott. A csordát is arra hajtották hajnalkor, a patakban fehér leplüket mosó parasztasszonyok is minden áldott nap énekeltek.

De hát ez mind olyan élvezet, a milyenben Pesten nincs részem, tehát belenyugodtam. Szuhai órási örömmel ölelt a keblére és gazdag uzsonnát terittetett családja körében. A családi kör állott két csinos leányból, kik közül az egyik banzsalitott, a másik pedig cigarettázott és egy kisebb fiuból, a ki megbukván a számtanból, egy tanár felügyelete alatt készült a pótvizsgára. Szuhai megérkezésem örömére egy pohár tejet üritett, a mire én az ő egészségére egy darab mézeskenyeret ettem meg. Ettől kezdve tegeződtünk. És ő fölhasználván a bizalmas viszonyt, mindjárt meg is mondta, hogy a küldött titkárral nincs megelégedve. Először nem tud elegánsan öltözködni, azután nem tud énekelni és nem tud táncolni. Szóval, csak az irodai munkát tudja elvégezni, az pedig nem elég. A fürdővendégek ugyanis két részre oszlanak, betegekre és egészségesekre, a kik a betegeket kisérik. A betegek gyógyulni, az egészségesek pedig mulatni akarnak. A betegeket gyógyitja a fürdő, az egészségeseket pedig mulattatja a titkár. Legalább igy kellene lennie, de a titkárnak nincs semmi társadalmi rutinja, szerény és jámbor fiu, ki az irodában ül és körmöl, ha van mit.

— Hát bizony pajtás, én nem tehetek róla, hogy az első titkár megszökött s igy kénytelenek voltunk egy ügyetlen de becsületes fiut szerződtetni. Különben ilyen csodahatásu fürdőknél a mulatság teljesen másodrendü kérdés.

— Igen, ha már hires fürdő volna, hát nem mondom. De a mig csak megyebeliek tartják fenn, a

bálokra, kirándulásokra és egyéb szórakozásokra kell a fősulyt fektetni.

— Na, vigasztald magad, lassankint majd minden meglesz.

Másnaptól kezdve már a vendéglőben kosztoltam. Nem volt drága, de nem is volt jó. A leves meleg viz, melyben néhány szál tészta uszkált, a marhahus száraz, a sült kemény s inkább csizmakészitésre alkalmas, de mikor ezt Szuhainak emlitettem, vállat vont és igy szólt.

— Tudod, a prospektusban azt is hirdettem, hogy fürdőmben soványitó kurát is lehet használni. Nohát szeretném én azt az embert látni, a ki ezen a koszton meg nem soványodik.

— De hát mit csináljon az olyan ember, a ki, mint én, nem akar soványodni?

— Hát pajtás én egyebet nem ajánlhatok, mint hogy hivasd meg magadat minél gyakrabban hozzám. Én kinevezlek jogtanácsosomnak, minden ügyben hozzád fordulok tanácsért, te pedig annyiszor ebédelsz nálam, a hányszor neked tetszik.

Az alkut elfogadom és ettől kezdve csak minden másodnap ebédeltem, mikor tudniillik Szuhai látott vendégül.

Egy pár nap mulva Szuhai hozzám jött egy fiatalemberrel, a ki rendkivül elegánsan volt öltözködve, monoklit viselt és racsolva beszélt. Bemutatta mint Sárbereki urat és aztán megkért, hogy hallgassam ki ala-

posan, mert ő nincs vele egészen tisztában. A fiatalember ezüst cigaretta-tartójából megkínált egy egyiptomi cigarettával, helyet foglalt és jobb lábát ballábára helyezvén, előkelő modorban igy szólt:

— Ön mint hallom, az egyetlen pesti ember, a ki itt van. Tehát meg fogja érteni, hogy én micsoda üzletet kínálok Szuhai urnak. Ön tudni fogja, hogy hazai fürdőink egyik átka a fiatalemberek teljes hiánya. A melv fürdők közel vannak Budapesthez, oda szombaton este meg szokott érkezni egy csomó fiatalember, a kik hétfő reggelig ott maradván, egy kis élénkséget visznek az egyhangu fürdő-életbe. De az ilyen Isten háta mögött levő fürdőkbe legföljebb a környék fiatalsága látogat be, annak mindegyiknek megvan a maga klikkje és azzal tart, vagy pedig nem csatlakozik sehova, hanem cigányozik, nagy murikat rendez, berug és botrányokat csinál. Én tisztelt uraim, hivatásszerü fellenditője vagyok a fürdők társadalmi életének, mert én mindenkivel megösmerkedem és személyválogatás nélkül foglalkozom mindenkivel és szórakoztatok mindenkit. Föltételeim nagyon szerények. Három pengő napidij, teljes ellátás és szabad lakás. De biztositom önöket, hogy ezt becsületesen megszolgálom. És mindenki kellemesen fog visszagondolni a szezonra, melyet velem eltöltött. Nem vagyok szemtelen, bár néha modoromban bizonyos pesti vakmerőség nyilvánul, a mi azonban szükséges; soha nem feledkezem meg annyira magamról, hogy komolyabb kurizálásba bocsátkozzam, mert ez ellenkezik hivatásommal. Én ugy fogom föl magamat,

mintha a fürdő egy tisztviselője volnék, a ki tulajdonképp hivatalos müködést üz.

Szuhai csodálkozva nézett rá.

— Remek egy idea, és ez az ön találmánya?

— Nem uram, külföldi fürdőhelyen találtam hasonló intézményt és akkor elhatároztam, hogy nyári exisztenciámat hasonló alapokra fektetem.

Most már én kérdeztem őt:

— S miből él uraságod az év többi szakában?

— Ősszel megélek a nyári ösmeretségből, s látogatóba vadászni járok egyik házból a másikba. Télen visszatérek a fővárosba, a hol az ilyen ügyes ember százféle módon meg tudja keresni a kenyerét.

Végignéztem rajta.

— Szóval, uraságod svindler?

Föltette a monokliját és végignézett rajtam. Én nem tettem föl semmit, de nyugodtan a szeme közé néztem. Végre elnevette magát.

— Uraságod kissé erős kifejezéseket használ, no de nem veszem rossz néven, majd meg fogja látni, ha Szuhai urnak is ugy tetszik, hogy sokkal becsületesebb fickó vagyok, mint gondolná.

Itt Szuhai szólalt meg:

— No hát, nekem határozottan tetszik a dolog. Én tisztelt uram, önt szerződtetem.

A fiatalember meghajtotta magát.

— Köszönöm uram, nem fogja megbánni. De abszolut diszkréciót kérek, mert ha alkalmaztatásomnak

legcsekélyebb hire terjed a fürdőn, természetes, hogy pozicziómat elvesztem. Számithatok az urakra?

— Rám föltétlenül, — felelt Szuhai.

— Rám is, — feleltem én, — mindaddig, a mig tisztességesen viseli magát.

Uzsonna tájban fölmentem Szuhaihoz. A fiatal ur fehér tennisz-dresszben a banzsalitó kisasszonnyal táncolt, a mihez a másik kisasszony verte a zongorát. Fölösleges megjegyeznem, hogy bosztont táncoltak. A fiu remekül járta. Mikor kimentünk a verandára, egy őrizetlen pillanatban két forintot kért tőlem kölcsön. Mert mint mondá, igy a szezon elején vagyoni viszonyai kissé rongáltak. Odaadtam neki a két forintot és ezzel ő elment a vendéglőbe, a hol habozás nélkül beült egy nagyszabásu ferbli partiba. Tiz órakor már visszaadta a két forintomat és jelentette, hogy kétszáz forint nyeresége van.

Ez a nyereség csinálta meg a pozicióját. Másnap már mindenki ismerte a fürdőben.

NYÁRI ÉLMÉNYEIM.

I.

Egy esős nyári délután a kápolnás-örköndi fürdő Fehér Kereszt-fogadójának negyedik számu szobájában üldögélve, azon tünődtem, hogy miért hagytam magam ide csalni, holott arra abszolute semmi szükségem sem volt?

A reumámmal egészen jó lábon álltam. Néha egy kis fájdalmat okozott, de hát kinek nincsenek fájdalmai? A fogfájás sokkal kellemetlenebb ennél s ha reumámat ki akartam gyógyitani, erre elég lett volna Budapest is az ő igazán csodálatos forrásaival.

Mik voltak a kápolnás-örköndi csodaforrások?

A kémiai képletük nagyon impozáns volt, a tudósok százféle alkatrészt találtak benne. Szénsav is volt bennük annyi, mint egy jóravaló szódavizes üvegben. Az orvos azt mondta, ne éjszakázzam, keljek korán, sétáljak sokat, mértékletesen igyam bort, keveset szivarozzam, ne terheljem meg a gyomromat s rendkivül jól fogom magamat érezni. Ez mind igaz, de azért, hogy ne igyam bort és ne szivarozzam, igazán fölösleges volt Kápolnás-Örköndre jönnöm.

Szuhai fürdőtulajdonos rontott a szobámba.

— Nem háborgatlak?

— Örülök, hogy háborgatsz, ménkü módra unom magamat.

— Az unalom csillapitólag hat az idegekre.

— Vedd bele a prospektusodba, mint a fürdőnek egyik főorvosságát.

— Ne csufolódjál, bajban vagyok.

— Ugyan?

— Málcsi beleszeretett Sárberekibe, a szórakoztató fiatalemberbe, a kit három forint napidijért szerződtettem.

— Miért mentél bele ilyen svindlibe?

— A fürdő érdekében történt.

— Legalább a házadba ne eresztetted volna be.

— Lehetetlen, ez nagy föltünést keltett volna.

— Akkor a leányoknak mondottad volna meg ennek az urnak a titkát.

— Akkor az egész fürdő megtudta volna.

— Hát mondj föl neki most és tedd ki a szürét.

— Ezt meg is tettem. A szemem közé nevetett és azt felelte: *Azt hiszi, rá vagyok szorulva az ön nyomorult három forint napidijára? Van már a kártyából négyszáz forint tőkepénzem, megélek a magam emberségéből is.* Erre megfenyegettem, hogy leleplezem. Vállat vont s igy szólt: *Próbálja meg, mindent letagadok s önt provokálom, a leánya pedig tovább fog szeretni.* Ezzel ott hagyott.

— De annyit megmondtál neki, hogy a házadba többet be ne tegye a lábát?

— Nem én. Erre már nem került a sor. E helyett azonban egy kolosszális ötletem támadt.

— Mi?

— Barátom, csak te segithetsz rajtam!

S Szuhai kitárt karokkal közeledett.

— Ne csinálj itt szcénákat, az ilyesmi ma már csak a szinpadon szokás. Beszélj világosan.

— Azt tudod, hogy Málcsi leányom nagyon szereti az irodalmat.

— Azaz, a helyett, hogy dolgoznék, örökké rossz regényeket olvas.

— Hát irjatok jobbakat!

— Ez igaz.

— Szeretvén az irodalmat, lángol az irókért. Nem vetted észre, hogy téged milyen érdeklődéssel fogadott és milyen figyelemmel vett körül?

— Az igaz. Ha nálatok uzsonnálok, mindig megkeni a vajaskenyeremet s ha csirkét eszünk, mindig velem huz csontot.

— Ha ösmered az ártatlan leányszivet, tudhatod, hogy ez nagyon sokat jelent. Ez annyit jelent, hogy szivének valamelyik rejtett fiókjában őrzi képedet és a nevedet.

— Ez nagyon szép tőle s ezentul a csirkecsontot, melynek másik vége az ő kezében lesz, nagyobb meghatottsággal fogom huzni.

— Ne tréfálj, mert a dolog nagyon komoly. Át-

térek a tervemre. Arra akarlak ugyanis fölkérni, hogy azt a svindler Sárberekit üsd ki a nyeregből.

Elámulva néztem Szuhai barátomra.

— Hogy érted ezt?

— Ugy, hogy a mai naptól kezdve te kurizálni fogsz Málcsinak. S kurizálás közben igyekezni fogsz meggyőzni őt arról, hogy érzelmeit, a melyeket Sárbereki iránt táplál, léha emberre pocsékolja. Szóval, igyekezzél őt kiábránditani, örökre hálás leszek érte.

— Ugyan kérlek, hagyj ki engem ezekből a szamárságokból. Tul vagyok már régen a joghallgatói éveken s fürteim nagyrészét már elosztogattam tisztelőim közt, hát én nem vállalkozhatom erre a szerepre. Az én korom mellett ki vagyok téve annak, hogy Málcsi a szemem közé nevet, bácsinak szólit és megmarad korábbi érzelmei mellett.

Szuhai könnyes szemekkel tekintett rám.

— Hát cserben hagysz? Illik igy bánni egy régi barátoddal? Gondolj együtt töltött gyermekéveinkre.

Erre már hangosan elnevettem magamat.

— Öregem, együtt töltött gyermekéveinkre nem gondolhatok, először azért, mert husz évvel öregebb vagy, mint én, másodszor meg azért, mert két hónappal ezelőtt a gőzfürdőben láttuk először egymást.

Erre Szuhai is elnevette magát.

— Hát láss magad előtt egy kétségbeesett apát, a ki egyetlen gyermekét félti.

— Öreg, ez a drámai frázis sem hat, mert hisz Málcsin kivül még két gyermeked van.

Szuhai megragadta mind a két kezemet.

— Hát igérd meg, hogy foglalkozol a dologgal, megfigyeled az állapotokat s vagy megpróbálod azt, a mit én inditványoztam, vagy kitalálsz valamit, a mivel segiteni lehet a bajon.

Rövid habozás után igy szóltam:

— Nohát ennyit megigérek.

Szuhai nem hagyott békén, vele együtt rögtön a házához kellett mennem. Mikor beléptünk, Málcsit kisirt szemekkel találtuk.

— Tudod, mit jelent ez? — sugtam az öregnek. — Ez azt jelenti, hogy Málcsi már levelet kapott Sárberekitől, a ki tudatja vele, hogy a zord apa mindent tud s hogy boldogságuk egén sötét felhők tornyosulnak.

Szuhai szigoruan nézett Málcsira.

— Mi bajod?

A leány elvörösödött.

— Semmi, papa.

— Te sirtál?

A leány hangosan kezdett sirni.

— Nem sirtam, papa.

— Ostoba, hiszen most is sirsz.

— Nem sirok, papa. Valami esett a szemembe.

— Értem — felelt Szuhai — ha valami esett a szemedbe, attól könnyezel. De mitől bőgsz?

— Nem bőgök, papa — kiáltott a leány és hangos sirással hugának, Terkának a nyakába borult.

Intettem Szuhainak, hogy ne faggassa a leányt és

azzal gondolkozni kezdtem azon, hogy tulajdonképp mit csináljak, hogy az öreg Szuhainak segitségére lehessek. Nem volt alkalmam Málcsival még bővebben foglalkozni, de az ember önkéntelenül is mindig megfigyel és ezt a fenforgó esetben is megtettem. Málcsiról megállapitottam, hogy jó leány, kicsit puha a szive, gondolkozni nem szeret, felületes és szentimentális és mindig hat rá, ha egy csinos fiatalember, világos nyári dresszben, elegáns tenniszingben, vörös nyakkendővel, tremolo hangon szól hozzá. Ha ez a megfigyelésem helyes volt, akkor tovább haladva ezen az uton, azt is joggal következtethettem, hogy Málcsinak nincs tehetsége az ugynevezett boldogtalan szerelemre. Az érzelmek ekéje nem szánt mélyen az ő szivecskéjében. Lehet, hogy a halált emlegeti, de e mellett kitünően vacsorál és még kitünőbben alszik. Ha tiz évvel fiatalabb volnék, vállalkoznám arra a szerepre, a mellyel az öreg Szuhai megkinált... Igaz, ebben az esetben meg annak a veszedelemnek volnék kitéve, hogy belém bolondul és akkor megint csak ott volnánk, a hol a mádi szőlőbirtokos. Mig ha igy próbálom meg kiverni a fejéből tévedésen alapuló szerelmét, tisztes korom miatt ez a viszontérzelem ki van zárva. Odasugtam Szuhainak, hagyja a leányt sirni, de ügyeljen, nehogy Sárberekivel találkozzék. A leány néhány perc alatt magához tért, könnyeit fölszárogatta, elővett egy kosár szilvát és elkezdett enni. Én szivarra gyujtottam és vele szemben helyet foglaltam. Körülbelül tiz percig résztvevő arcot vágva tekintettem az ifju leányra és akkor megszólaltam:

— Nézze, Málcsi, én nem tudom, hogy magát mi bántja, nem is kívánom, hogy maga elmondja, mert hisz elvégre semmi közöm hozzá. Lehet, hogy a szive fáj, de ezt nem merném biztosra venni. Ellenben biztosan tudom, hogy egy óra mulva mije fog fájni?

A leány két kezét a szilvás kosárba eresztette és kíváncsian nézett rám.

— Ugyan mondja meg.

— A gyomra fog fájni, édes Málcsi, mert mióta itt ülök, boldogtalanságában már harminckét szilvát megevett.

A leány elvörösödött, azután elnevette magát.

— Maga csufolódik velem? Lássa, ez nem szép dolog. Magának, mint irónak (itt körülnézett, látta, hogy az apja nincs ott, azután folytatta), magának, mint irónak az üldözött szerelmesekkel kellene tartani.

Elámulva néztem rá.

— Hát kérem, honnan tudjam először, hogy maga szerelmes, másodszor, hogy üldözött szerelmes?

— Hisz maguk irók a sziveket és veséket vizsgálják.

— A veséket valóban megszoktam vizsgálni ,mikor a vendéglőben velővel elébem teszik. De a szivek tekintetében az eljárás már nem ilyen egyszerü. Maga pompás szinben van, tudtommal nem fogyott egyetlen kilóval sem, étvágya, mint hallom, kitünő, álma zavartalan, miből következtessem tehát, hogy üldözött szerelmes?

A leány rám nézett, tágra nyitott szemmel hosszan és merően.

— Hát a szememből. Nézzen a szemembe. Mindig ugy olvastam a regényekben, hogy a szem a léleknek a tükre. S ha ön tud a szemekben olvasni, kiolvashatja belőle a szerelmemet és a szenvedéseket, a melyekkel ez a szerelem jár.

A leánynak valóban nagyon csinos szeme volt. Sötétkék, mint tiszta ég alatt a tó vize, hosszu szempillák által beárnyékolt és mindenesetre sok boldogsággal kecsegtette azt az ifjut, a kit szerelmével megajándékoz.

— Lehet, édes Málcsi, hogy ha szivében irántam volna szerelem, azt a szeméből ki tudnám olvasni, de mivel ez a szerelem, fájdalom, más iránt lobog, nem tudom meglátni a szemében.

Málcsi néhányszor gyorsan mozgatta szempilláit. Azután halkan megszólalt:

— Mit komédiázik? Ugy beszél, mintha magát örömmel töltené el az, hogy ha én szerelmes lennék magába.

— Tudja, ugy beszélek, a hogy nekem jól esik. Az én koromban már meg van engedve az, hogy az ember nyiltan kifejezhesse az érzelmeit, melyeknek viszonzására ugy sem számithat.

Málcsi itt ujra fölemelte szempilláit és rám nézett.

— Hát azt hiszi, hogy nem akadna már olyan nő, a ki magát szeresse?

E pillanatban megjelent a papa és Terka. Málcsi

arca már sokkal vidámabb volt, mint eleinte és igy szólt:

— Mióta maga itt van nálunk, soha még ennyi ideig nem beszélgetett velem. Ugy-e, azért, mert nagyon ostobának tart? Pedig oly kellemesen eldiskuráltunk, igazán sajnálom, hogy annyi időt engedtünk felhasználatlanul elsuhanni fölöttünk.

— Én sajnálom legjobban, kisasszony, de nem tudtam, hogy maga az irodalom iránti érdeklődését átviszi az irókra is. De most, hogy tudom, más szemmel fogom magát nézni és ha megengedi, gyakrabban fogom a maga társaságát keresni.

Az öreg Szuhai megölelt.

— Legyen szerencsém, édes barátom, még ma berendezem neked a toronyszobát, itt fogsz lakni nálunk, teljes ellátás, fütés, világitás. A Szuhai-család mindig melegen fölkarolta az irókat.

— Engem ne karolj fel, öreg, mert ez már a mult század hetvenes éveiben kiment a divatból. Most már az iró éppen olyan tisztességesen megkeresi a kenyerét, mint a tisztviselő, kereskedő vagy a földbirtokos és én csak ugy fogadom el a meghivást, ha érte megfizetek.

— Helyes, — szólt Szuhai, — ezt is elfogadom. Ma már itt vacsorálsz, ugyis kirántott csirke lesz uborkasalátával. Csontot fogsz huzni Málcsival és egész jól fogod magadat érezni.

Egy óra mulva már beköltözködtem Szuhaiék házába. A rántott csirke messze halló sistergéssel sült már

és a levegőt részint fenyő-, részint uborkasaláta-illat töltötte be. A vacsoránál Málcsi csakugyan megkínált, hogy huzzuk azt a bizonyos szárnycsontot, mely hivatva van eldönteni, hogy melyikünknek a gondolata teljesedjék. Nem akartam ujjat huzni Málcsival és azért inkább csontot huztam vele. A csont azt mutatta, hogy Málcsi gondolata fog beteljesedni, mire ő olyan vörös lett, mint a bazsarózsa.

— Mire gondolt? — kérdém.

— Arra, hogy valaha a szerelem boldoggá fog-e tenni? És maga?

Hosszan és epedőn néztem rá.

— Én arra gondoltam, hogy elrontja-e gyomromat az uborkasaláta?

Málcsi bosszusan elfordult.

— Ugyan menjen, maga prózai teremtés.

— Gyermekem, az élet nem csupán szerelemből áll.

Vidám csevegések közt telt el az est. És együtt ültünk mindaddig, mig Szuhai oldalba nem lökött és ezt nem sugta a fülembe:

— Te, a hold felkelt, gyönyörüen beragyogja a park utjait, eredj ki Málcsival sétálni és szerelemről beszélni.

(Mintha leforráztak volna. Hát olyan öreg vagyok már, hogy Zách Felicián maga biztat!)

II.

Annak, hogy én a kápolnás-örköndi fürdő holdvilágos éjszakáin, a park utjain Málcsival sétáltam, két következménye lett. Az egyik az volt, hogy náthát kaptam, a másik meg az, hogy Málcsi fülig belém szeretett.

Nem tudom, hogy ez a kifejezés: *fülig*, hogyan értendő? De az bizonyos, hogy akár a talpától fölfelé a füléig, akár a fejebubjától lefelé a füléig mindenképpen komoly dolog.

Komoly dolog volt még a most fönforgó esetben is, pedig ez egészen speciális eset volt.

Régen elmultak azok a szép idők, mikor a dunai halászok abból éltek, hogy kifogdosták azokat a leányokat, a kik a Lánchidról miattam a Dunába ugrottak. Elmultak azzal a boldog korral együtt, a mikor térdenállva esküdtem meg a nőnek, a kinek nevét sem tudtam, hogy feleségül fogom venni. Ha én mindezeket nőül vettem volna, ma egy házassági partiban ötven fort adhatnék a török császárnak.

Mi következik ebből? Ebből az következik, hogy Málcsi sem én belém szeretett, hanem abba a gondolatba, hogy hozzám megy feleségül és pesti asszony lesz.

Az eset lefolyása különben a következő volt:

Mikor Málcsival legelőször sétálni mentünk, ő azt kérdezte tőlem, hogy szoktam-e verseket írni? Nem mondhattam meg neki, hogy mióta a gimnáziumi önképzőkört elhagytam, leginkább prózairással foglalko-

zom. Mert tudtam, hogy a leányok csak azt tekintik költőnek, a ki gondolatait és érzelmeit versekben fejezi ki és azért habozás nélkül azt feleltem, hogy *szoktam*. Nagyon kért, hogy szavaljam el néhány költeményemet. Jó izlésü ember vagyok és ennek következtében Petőfitől, Aranytól és Vörösmartytól szoktam leginkább olvasgatni és kivülről tudni verseket. Hirtelen az is eszembe jutott, hogy Málcsi csak az alsó-mecenzéfi polgári leányiskolát végezte és a magyar irodalomból elégségese volt. Erre alapitva tervemet, elkezdtem neki szavalni a fent idézett nagy költőkből, azt állitván, hogy azok saját szerzeményeim. Nem is csalódtam, Málcsi el volt ragadtatva és erősen buzditott, hogy adjam ki e szép munkákat nyomtatásban, a mire persze nem felelhettem azt, hogy azok már a mult század negyvenes éveiben megjelentek. Málcsi még arra is megkért, hogy emlékkönyvébe irjak be egy verset, a mire én tollat ragadva, Petőfinek azt a híres költeményét irtam be, természetesen saját nevem alatt: *Te vagy, te vagy barna kislány szemem-lelkem fénye, Te vagy mind a két életem egyetlen reménye.* A mi Málcsit könnyekig meghatotta.

Sárbereki ur, a szórakoztató fiatalember, mindennap megjelent a háznál, de én mindig résen voltam és jelenlétem annyira zavarta őt, hogy a kurizálás terén nem tudta szokott ügyességét kifejteni. Ennek következtében beállt az a helyzet, hogy sokkal ostobább szinben tünt fel, mint a minő valóban volt és én mellettem, a ki meglehetősen lenézőleg bántam vele, na-

gyon szomoru figurát mutatott. Határozottan konstatálni lehetett, hogy Málcsi napról-napra hidegebb lesz iránta és viszont azt is észrevettem, hogy napról-napra melegebb lesz irántam. Egy napon aztán a dolog annyira megérett már, hogy Szuhai bácsi a leánya nevében fölszólitotta az ifjut, hogy fossza meg a házat becses jelenlététől. Sőt ha a fürdőt egyáltalán elhagyná, ezzel mindenkinek csak őszinte örömet szerezne.

Sárbereki dühös lett, fenyegetőzött, azután elnevette magát és elkotródott. Ekkor már a fürdői élet oly élénk volt, hogy rája nem is volt szükség.

Most jött azonban az ügy nehezebb része.

A Sárbereki elutazását követő napon még reggeli álmomat aludtam, mikor Szuhai beront hozzám, nyakamba borul és igy kiált:

— Keblemre, fiam! Gyönyörüen teljesítetted kérésemet és családomat nagy veszedelemtől mentetted meg. És most hallgass ide: Málcsi szeret és a dolognak semmiféle akadálya nincs.

Elbámulva néztem az öregre.

— Miféle dolognak?

— Hát a házasságnak!

— Miféle házasságnak?

Most az öregen volt a sor, hogy elbámulva nézzen rám.

— Mered tagadni, hogy nem csavartad el a leányom fejét?

— Bocsánat, a leányod feje el volt csavarva, én csak helyre csavartam.

— Te csüröd-csavarod a dolgot. A leányom feje csak most van igazán elcsavarva.

— Jó, tegyük föl, hogy igazad van. Hát nem a te kérésedre cselekedtem ezt? Hát nem könyörögtél, hogy mentsem ki a leányodat egy kalandor körmei közül? Nem figyelmeztettelek, hogy ebből baj is lehet? Különben nem olyan nagy baj, mint a hogy te képzeled, mert Málcsinak olyan szerencsés feje van, hogy mindenféle szerelmet ki lehet belőle verni.

— Lehet. De azért, ha karakteres ember vagy, kötelességed őt feleségül venni.

— Kedves öregem, erről ne beszéljünk. Ez száz okból nem lehetséges. Neked csak egy okot fogok elmondani: Azt, hogy már nős vagyok.

Szuhai dermedten nézett rám.

— Nős vagy? Hát miért titkoltad el ezt eddig?

— Titkolta a ménkü. Csak egyszerüen nem beszéltünk róla. Arról nem tehetek, hogy irodalmi munkáim és szabad életem azt a benyomást keltik a közönségben, hogy nőtlen vagyok. Te is ennek a közfelfogásnak estél áldozatul és innen ered a tévedés.

Szuhai busan lehorgasztotta a fejét.

— Pajtás, nagyon sajnálom a dolgot. Nem válhatnál el a feleségedtől? Nagyon szivesen fedezném a költségeket.

— Barátom, Budapest ezerkétszáz ügyvédje közül kilencszázzal pertu vagyok. Ezek engem olcsón árvereznek, potom pénzért végrehajtanak és ingyen elválasztanak. Bármi baleset érjen az életben, én ingyen

jogvédelemben részesülök. Köszönöm szives ajánlatodat és áldozatkészségedet, de különben sem szándékozom elválni, mert oly sok munkát irtam a boldog családi életről, hogy nem blamirozhatom magamat egy zajos válópörrel. Még ha nem szeretném is a feleségemet, a dekorum kedvéért nem hagyhatom faképnél. Őt már hozzászoktattam apró szeszélyeimhez, mindenféle léhaságomhoz s kifejlesztettem benne azt a tehetséget, hogy mindent és minduntalan meg tud bocsátani. Sose találnék még egy olyan asszonyt.

Szuhai nagyot sóhajtott.

— Nagyon sajnálom; már ugy beleringattam magam abba a gondolatba, hogy te lész a vőm és egyesült erővel fölvirágoztatjuk Kápolnás-Örköndöt. Hát most mi az ördögöt csináljunk Málcsival?

— Bizd csak rám. Majd gondoskodom, hogy sokat csavart feje ujra a rendes kerékvágásba zökkenjen.

Most tehát az volt a föladat, hogy Málcsi kiábrándittassék. Megmaradtam a toronyszoba lakójának, nehogy távozásomnak szakitás jellege legyen. De most már ugy rendezkedtem be, mint a családnak egy közeli rokona, mondjuk nagybácsija, a ki mindenkivel bizalmasan van, mindenbe beleszól, mindent megkritizál, szóval egészen ugy viseli magát, mint a kit szoros kötelékek füznek a familiához. Homályosan derengett előttem, hogy ezzel oly kellemetlenné fogom magamat tenni, hogy rövid idő mulva könyörögni fognak a leányok apjuknak, hogy tegye ki a szürömet.

Először is a holdvilágos sétákkal hagytunk föl.

Azt mondtam ürügyül, hogy köszvény bántja lábaimat és azonkivül meg vagyok hülve. Be is kötöttem egy este a torkomat egy irgalmatlan nagy sállal, fejemre gyapjusipkát huztam és megkértem Málcsit, hogy maradjon a verandán és olvassa föl nekem Podmaniczky Frigyes báró regényeit. Málcsi szivesen vállalkozott rá. És egy darabig vitézül olvasott. De második este én elalvást szimuláltam és ez a leányt annyira dühbe hozta, hogy az öreg báró regényét a földhöz vágta és szobájába vonult lefeküdni. Ekkor én lecsavartam nyakamról a sált és lementem a vendéglőbe, a hol elintézetlen ügyem volt egy özveggyel, a ki nagyon is tudta, hogy nős ember vagyok. A bálban reggelig mulattam az özveggyel. Hajnaltájban iszonyu köhögéssel, náthával és huruttal jöttem haza és mielőtt lefeküdtem, behivattam Szuhait magamhoz és igy szóltam hozzá:

— Barátom, a hadjárat megkezdődött. Pár nap mulva Málcsi én bennem egy kellemetlen, szekánt vén embert fog látni és ha akkor véletlenül meg találnám kérni a kezét, rémülettel utasitaná vissza. Csak pontosan kövessétek utasitásaimat, s minden rendben lesz. De ez legyen az utolsó, én hozzám többet ne fordulj, én Málcsi további szerelmeiben nem akarok részt venni. Különben megnyugtathatlak, akár szerelmes Málcsi, akár nem, ránézve nem veszedelmes dolog. A legelső emberhez, a ki megkéri a kezét, ugyis hozzá megy és boldogan fog élni, mert ehhez határozott tehetsége van.

Ezzel lefeküdtem aludni és majdnem délig feküdtem. Ekkor fölkeltem, fölvettem egy piros hálóka-

bátot, papucsot, fejemre huztam a hálósapkát és kiizentem Szuhainak, hogy Málcsit hozza be. Málcsi bejött és csalódott ábrázattal nézett rajtam végig.

— Mondja csak, kedves Málcsi, nem volna szives nekem valamit fölolvasni?

— Hogy megint elaludjék, mint tegnap?

— Ne vegye udvariatlanságnak, az iróknál vannak nagyszabásu föllángolások és pillanatnyi elgyöngülések. Ha észreveszi, hogy elaludtam, szépen leteszi a könyvet és vár, a mig fölébredek. Vagy esetleg nagyot üt a könyvvel az asztalra, hogy engem az alvásban megakadályozzon.

— De ez elég unalmas foglalkozás — felelt őszintén Málcsi. — És én attól félek, hogy majd hideg borogatásokat akar velem a fejére tétetni vagy bepólyáltatja velem a csuzos lábát, szóval azt akarja, hogy én betegápolója legyek. Én az irókat nem ilyennek képzeltem.

— Az iró is csak ember, édes Málcsi, az irónak is fáj a gyomra és szálka megy a körme alá. Embervoltának összes bajait és következményeit viseli. Maga talán azt hitte, hogy az iró babért eszik és harmatot iszik rája? Nagy csalódás, csak olyan közönséges emberek vagyunk mi, mint a többi földlakó. Lehet, hogy több bolondságot követünk el, mint mások, de aztán hamar megvénülünk és viseljük szamárságaink következményét.

Itt rémmódon köhögni kezdtem, ugy, hogy Szuhai ama véleményének adott kifejezést, hogy talán kez-

dődő szamárhurut mutatkozik rajtam. A mi tudvalevőleg a legkellemetlenebb betegség, mert a hurut rendesen elmulik, a szamár pedig megmarad.

— Ragadós a szamárhurut? — kérdé Málcsi, a ki már az ajtóig hátrált.

— Oh, Málcsi, hát nem óhajt velem együtt szenvedni? Nem szeret maga engem egy cseppet sem. Hisz ha azt mondanám, hogy haljunk meg együtt, közös elhatározással, akkor sem volna szabad visszautasitania és én csak azt mondom, *köhögjünk együtt, Málcsi* és maga visszautasit. A mig verseket szavaltam, az erdő ábrándos homályában járkáltam magával, szórakoztattam üres óráiban, addig maga jó barátom volt, de most, hogy a költő köhög, hálókabátban és papucsban van és meleg sipkát huzott a fejébe, cserben hágy és nem vigasztal.

Málcsi elnevette magát.

— Tudja, férjhez menni egy fiatal költőhöz és hozzá öregedni, ez nem rossz dolog, de férjhez menni egy költőhöz, a ki fiatalságát másokra pazarolta, ehhez nem volna kedvem.

Talpra ugrottam.

— Málcsi, maga oly okosan beszél, mint egy görög bölcs. Igaza van, az irók nincsenek arra hivatva, hogy egyetlen nőt boldoggá tegyenek, ők milliók számára vannak teremtve. A költő nem arra való, hogy a családi tüzhelyet bemelegitse, hanem hogy mint a tüzoszlop lobogjon és talán nemzeteket vezessen és

kalauzoljon az uttalan sivatagban. Ezt jegyezze meg magának, Málcsi és ne menjen feleségül soha iróhoz, még akkor se, ha az fiatal.

— Nem is szándékoztam. Maga talán azt hitte?

— Oh, dehogy, én nem hittem, csak a papa.

— Már én sem hiszem! — kiáltott Szuhai, — micsoda gondolat, iróhoz menni feleségül? Haha! . . . Majd kapsz te férjet, Málcsi, minden ujjadra százat, csak fürdőnk egy kicsit fölvirágozzék.

Itt Málcsi hozzám fordult.

— Még egyet. Maga soha sem gondolt házasságra?

— De igen, kisasszony, egyszer gondoltam én is házasságra.

— És mi lett a vége?

— Az lett a vége, kisasszony, hogy megházasodtam.

— És boldogtalanná tett egy nőt?

— Lehet, hogy boldogtalanná tettem, de tény az, hogy most is a feleségem.

Málcsi fülig elvörösödött.

— Maga tehát házas ember?

Akkorát sóhajtottam, mint egy rab oroszlán a ketrecben.

— Az vagyok, Málcsi.

A leány villámló szemekkel végignézett rajtam s egy szót mondott, mely ifjukoromat varázsolta vissza. Egy édes szót, melyet oly jól esik hallani:

— Maga szemtelen.

Ezzel kirohant és bevágta maga után az ajtót, Szuhai pedig a nyakamba borult, homlokon csókolt és fiának nevezett.

Az ügy a lovagiasság szabályai szerint el volt intézve.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

AZ IFIUR.

Elmentem nyaralni, nem divatos fürdőre, a hol csak unalom és fáradság vár az emberre, hanem abba a faluba, a hol gyermek- és ifjukorom legboldogabb idejét töltöttem. Orvosom a pesti életet megunt idegeimnek a következő kurát ajánlotta: *Feküdjék föl a kazal tetejére s nézze órákig a felhők futását* . . .

— Nem *Zalán futását* gondolja, doktor ur?

— Ne tréfáljon, itt pihenésről van szó. A pihenésben pedig csak ott lehet része, a hol nincs szinház, sétatér, *kurmusik* és könyvtár. Sőt lehetőleg kerülje az intelligens embereket is, a kiknek társasága meggátolja azt, hogy lelke abba a bizonyos renyhe, áldott, buta nyugalomba sülyedjen.

A doktor oly meggyőzően beszélt arról, hogy az unalom a legnagyobb pihenés, hogy szótfogadtam neki. A nagybátyámnak, a kihez mentem, előre megirtam, hogy a könyvtárát lakatolja le, vagy hordassa föl a padlásra, nehogy kisértetbe találjak jönni. A bácsi, mint okos ember, megértette az orvos intencióját s mikor lementem, még az ujságot is eldugta előlem.

Alig egypár napi tartózkodás után, éppen a vadászkutyáinkkal ujitottam fel a régi ismeretséget, mikor beállitott hozzánk Szeghy Lajos, a mi grófunk birtokához tartozó uradalmi irnok s ugy magához ölelt és ugy megrázta a kezemet, hogy rögtön erősen a szeme közé néztem és igy szóltam hozzá:

— Mi bajod öregem, hogy ilyen ovációkban részesitesz?

Elvörösödött és becsületes szürke szemeivel szaporán pislogott.

— No csak ki vele. Most már az orrod hegyéről is látom, hogy nem puszta szeretetből, jöttöm hirére rohantál ide.

— Jó lélekbuvár vagy, fiam, eltaláltad az igazságot. De ugy-e, nem veszed rossz néven? Megjegyzem, hogy fölkerestelek volna, ha nem lenne is szükségem reád . . .

— Elhiszem, csak ne mentegesd magad. A dologra!

— A barátságodra, az eszedre, a jó tanácsodra van szükségem.

— Hát olyan sulyos a dolog?

— Én bizony nem tudnám megmondani, de ugy látszik, hogy sulyos. Soha életemben nem volt ilyen ügyem, épp azért meg se tudok benne mozdulni. Ösmered Szentpáli ispánt, ugye? A gamási bucsun, a plébános ebédjén összevesztünk . . . Azaz, hogy ő belém kötött, mert tudod, hogy én nem szoktam veszekedni senkivel. Mivel én nem pipálok, nem iszom, nem ká-

romkodom és minden husvétkor hazamegyek, csak azért, hogy édesanyámmal az Urvacsorát fölvegyem, a mi a jó öreg asszonynak jól esik és őt megnyugtatja, elneveztek *Szent Lajosnak*. Hát ebbe az elnevezésbe kapaszkodott bele, egyik csufolódó szót füzte a másik után, de mikor látta, hogy nem hoz ki a flegmámból, egyszer csak odahajolt hozzám és megfricskázott . . .

— És te mit csináltál erre?

— Semmit. Hiszen holtrészeg volt.

— De mégis . . . Ott maradtál és tovább hallgattál?

— Nem egészen. Fölugrottam, még pedig oly hirtelenséggel, hogy az ispánt, a kinek az egyensulya gyönge lábon állhatott, föllöktem, ugy, hogy végigterült a földön. De nem készakarva tettem. Aztán befogattam és elmentem haza. Boldizsár Pista azonban utánam jött a tornácra és annak a reményének adott kifejezést, hogy tudni fogom kötelességemet. Gondolom, azt értette, hogy majd provokálom az ispánt. Utközben megtudtam a kocsistól, hogy te megérkeztél. Rögtön elhatároztam, hogy hozzád fordulok segitségért és erre mindjárt nagyon megkönnyebbült a szivem. No hát most itt vagyok, tudsz mindent és kérlek, hogy ne hagyj cserben.

Miközben a szegény ember ezt a történetet elmondta, hol sápadt lett, hol vörös, hol a bajuszát rágta, hol meg az izzadt homlokát törölgette. A hangja elelcsuklott, nagyokat nyelt és mindenképp rettentő zavar látszott rajta.

— Meg vagy ijedve? — kérdeztem hirtelen.

Elcsodálkozva nézett rám.

— Ezen nem gondolkoztam. Igazán nem tudnék rá feleletet adni. De nem tagadom, hogy ki vagyok forgatva önmagamból. Nem tudok haragudni arra a fráterre, a ki tiz év óta jó barátom s alapjában véve nem rossz fiu. Annál kevésbbé tudok bosszankodni rá, mert mint mondottam, csaprészeg volt. Arra a gondolatra, hogy mi fegyvert fogjunk egymás ellen, hideg borzongás fut végig a hátamon. Intézd el, az Isten áldjon meg, hogy megszabaduljak ettől a lelki zavaromtól.

Megsajnáltam a szegény embert, a kinek soha életében nem volt párbaja és nem tudta, hogy a mi köreinkben azt tartják bátorságnak, ha valaki a lovagias ügyek sablonjait gyorsan és pontosan elintézi. Különben jelentéktelen külsejü, hallgatag, szintelen, minden egyéniség nélkül való, egyszerü ember volt. Ő volt az uradalomban az általános helyettesitő. A legkellemetlenebb munkákat az ő nyakába sózták s ő bármely pillanatban bárkinek hajlandó volt szivességeket tenni. Minden hivatalban vannak emberek, a kik dolgoznak és vannak, a kik nem dolgoznak. Az utóbbiaknak vagy az édesanyjuk beteg, vagy a nagybátyjuk haldoklik, vagy örökösödési pörük van s száz efféle ürügy alatt kihuzzák magukat a munkából. Ebben az uradalomban ilyenkor mindig Szeghyt rántották elő helyettesnek. A nagyhangu, brutális Szentpáli Istvánt is nem egyszer kisegitette. De persze az ilyen jó fiunak tekintélye nincsen, de még szeretetet sem igen arat önfeláldozó

magaviseletével. Nyargaltak rajta, és fát vágtak a hátán, ez volt a köszönet. Még a lányok is rákaptak és csufolódtak vele s bár megegyeztek abban, hogy kitünő férj lesz belőle, inkább mentek volna feleségül valami cigányozó, snejdig, nagytáncos, szépen kucsirozó, lármás életü gazdatiszthez, mint Szeghy Lajoshoz.

A nagybátyám hátramozditói közül fülön csiptem egy gazdasági gyakornokot, kocsiba vágtuk magunkat, s elmentünk magyarázatot kérni Szentpálitól. Szeghynek pedig megmondtam, hogy menjen nyugodtan haza, majd én jelentkezni fogok nála a teendőkkel.

Szentpálival szemben azzal a követeléssel léptem föl, hogy kérjen bocsánatot a felemtől. A derék férfiu kijelentette, hogy ő ezt nem teheti, mert Szeghy tettlegességgel viszonozta a fricskát. Én örömmel vettem ezt a nyilatkozatot, mely felem gyámoltalanságát, hogy ne mondjam gyávaságát nagyban enyhitette és siettem Szentpáli nyilatkozatát irásba foglalni. Ilyen körülmények közt nem maradt más hátra, mint a fegyveres elégtétel. Szentpáli ugy viselte magát, mint igazi gentleman, a ki egy ilyen tárgyalást kellő urimodorban, szokásos lovagias tempókkal tud végigvinni. Ő is megnevezte a segédeit, megállapodtunk a párbajban s aztán következett feladatom legnehezebb része: Szeghyt, ezt az anyámasszony katonáját előkésziteni és belevinni a dologba, hogy szégyent ne valljak vele. Izgatott volt, zavart is volt, de nem csinált feltünő botrányokat, csak arra kért, hogy sietve intézzük el az ügyet, mert neki Kis Péter helyett két nap mulva gabonát

kell szállitania Boglárra. A párbajt Kaposváron tartottuk meg, pisztolyra, huszonöt lépéssel, avance nélkül. A felek kibékültek, de a befejező murin Szeghy már nem vett részt, mert, mint mondám, neki Boglárra kellett sietnie más helyett.

Én e párbaj után igyekeztem Szeghynek megmagyarázni, hogy máskor ne drukkoljon annyira, mert amint látja, gyerek-dolog az egész. Ő persze megigérte, de tulajdonképp sejtelme sem volt arról, hogy most hogy viselte és jövőre hogy viselje magát?

Egy éjjel megkopogtatták a bácsi ablakát. Lovas futár jött a vityai pusztáról, hogy az aratók föllázadtak és azóta tán lángban áll minden. Kiugrottam az ágyból, gyorsan magamra kapkodtam ruhámat s berohantam nagybátyám szobájába. Az öreg megpróbált itthon marasztani, de természetesen sikertelenül. Üzent a csendőrségnek, de megkérte őket, hogy előtte ne érkezzenek Vityára. Szép holdvilágos éjjel robogtunk tova. A somogyvári dombra fölérve, lestük az ég peremét, nem látjuk-e a tüz fölcsapó világosságát. De nem láttunk semmi jelet, mely azt jelentette volna, hogy a majort fölgyujtották. Mikor Vitya felé közeledtünk, menekülő urasági cselédek, leginkább asszonyok jöttek velünk szembe. A bácsi rögtön megállitotta őket, hogy megtudja, tulajdonképp mi történt, mert a hirhozó lovas legény annyira meg volt ijedve, hogy semmiféle részletet nem lehetett belőle kiszedni. Hát a bajt a délsomogyi aratók csinálták. Összeütköztek a gróf kegyetlenségéről és durvaságáról hires cseh va-

dászával, a ki annyira kihozta őket a sodrukból, hogy féket veszitve rámentek az egész majorra. Ha nem gyujtogatnak is, de pusztitanak . . .

— Hát az ispán hol van? — kérdezte a bácsi.

Ez az ispán volt a vityai major első tisztviselője, vagyis felelős feje. Egy béres igy szólt:

— Nem láttam, de azt mondják, hogy lóra kapott, hogy a csöndérekért menjen.

A többiek se tudtak az ispán felől biztosat. Egyik-másik, hogy személye fontosságát emelje, eleinte azt kezdte állitani, hogy látta. De mikor megszólitottuk, elhallgatott, maga elé nézett és vontatva igy szólt: *Aligha avvót.* A bácsi vállat vont és tovább haladtunk. Tudja az Isten, merre futott el az ispán az éjszakában. Különben nagybátyám szerint értelmes, energikus ember volt, a ki nem ijedt meg a maga árnyékától. Mikor firtattam, hogy ki volt még a vityai pusztán, kisült, hogy nem más, mint Szeghy Lajos. No, abban megegyeztünk, hogy azt valami pincéből fogjuk előhuzni.

A hold még magasan fönt járt, mikor a pusztára érkeztünk, hol nagy bámulatunkra meglehetős csend fogadott. A cselédházak táján csoportosult egy csomó uradalmi cseléd, a szérüs kertben, hová az asztagokat rakták, találtunk egy másik csapatot, a majorban köröskörül pedig vasvillás béresek cirkáltak.

— Itt, ugy látszik, rend van, — szólt a bácsi, megállitva kocsiját az ispánlaktól nem messze, — no

atyafiak, mi ujság? Kiesett a világ feneke, vagy visszatettétek már?

A mint a jószágigazgató alakját megösmerték, egyszerre sürü sereg vett körül bennünket.

— Hol az ispán?

Egy öreg béresgazda előlépett és levette a kalapját.

— Azt nem tudjuk, tekintetes ur.

— Hát mi baj volt, mert ugy látom, hogy már nincs?

— Az ifju ur bent van az ispánházban. Ő igazitotta el a dolgot, majd elmond ő mindent.

— Melyik ifiur?

(Minálunk a nőtlen irnokokat és gazdasági gyakornokokat nevezték ifiurnak.)

— Szeghy Lajos tekintetes ur, — felelt az öreg béres.

A lakóházhoz mentünk és bezörgettünk. Nagynehezen fölvertük Szeghy Lajost, a ki aludt, mint a bunda. Mikor megtudta, ki zörget, gyertyát gyujtott és beeresztett bennünket. Zavartan és félszeg modorban köszöntötte feljebbvalóját, dorgálástól félve. Azt se tudta, melyik lábára álljon és csakugy akadozva hebegett.

— De kár, hogy eljött az igazgató ur . . . Nincs itt semmi baj . . . Az ispán ur verte föl?

— Nem is láttam, — felelt a bácsi, — az az ember ijedtében világgá mehetett. De hát mi történt?

Beszéljen szaporán, nem harapom le a fejét. Magán, ugy látszik, csak most jön ki az ijedtség.

Most nagyon siralmas jelenet következett. Szeghy Lajos izzadva, töredezve, folytonosan mentegetve magát és számtalan bocsánatokat kérve elmondta a történteket. Valami fiatal arató suhanc, a ki marokszedő volt, egy az erdőből a mezőre tévedt ifju őzet elfogott, átadta az öccsének és vasárnap hazaküldte az édesanyjának. Ma este nagy dérrel-durral betoppant az aratók közé Krazsnek, a gróf rosszképü, hirhedt cseh vadásza. A fiut a puskavesszővel véresre verte, egy másikat pedig kegyetlenül kiköttetett, mint a hogy régente a katonaságnál volt szokás. Mikor az aratók erre rájöttek, összeröffentek és rátámadtak a fővadászra és két jágerére. Ezek bevették magukat egy házba és onnan lövöldöztek ki a népre. A cselédek rémülten szaladtak az ispánhoz, a ki lóra ült, hogy majd csendőrökért megy. Nem maradt a pusztán más kaputos ember, mint Szeghy Lajos.

— Akkor érkeztem oda, kérem ássan, mikor épp a házat akarták a jágerokra rágyujtani. De azonfelül esküdöztek is az aratók, hogy az egész termést fölégetik és itt kő kövön nem marad. Eleinte rám se akartak hallgatni és ide-oda taszigáltak. Akkor azt mondtam nekik, hogy a gróf nevében igazságot teszek, ne döntsék magukat szerencsétlenségbe. Akkor a házból kivezettem a jágereket s a parasztok előadták a dolgot, ugy, a hogy történt és bevallom, igazgató ur, itt történt a nagy hiba, én bizony megfeledkeztem ma-

gamról. Mikor az öreg aratógazda könnyes szemekkel előadta ennek a jól táplált, nagy darab csehpimasznak a kegyetlenségét, a ki ennek a földnek csak a zsirját szivja, de se a földet, se a népét nem szereti, sőt gyülöli, bizony elfutott a méreg és ugy vágtam pofon Krazsneket, hogy elesett . . .

— Maga? — kiáltott a bácsi és összecsapta a kezét.

— Én, könyörgöm . . . Nem tudom, hogy mi az ördög bujhatott belém, belátom, hogy helytelenül cselekedtem, szánom-bánom a bünömet, de hát most már nem segithetek rajta . . .

— S aztán mi történt?

— A cseh vadászok futásnak eredtek, fölkaptak egy szekérre és elvágtattak. Az aratók elkezdtek ujjongani, mindenki nevetett, hogy a cseh megkapta a magáét, nekem kijelentették, hogy az elintézéssel meg vannak elégedve s szépen visszatértek a tanyájukra. Arra kérem az igazgató urat, vegyen majd pártfogásába, ha az uradalmi számonkérő szék előtt ez szóba kerül.

A bácsi megrázta a fiatalember kezét és igy szólt:

— Legyen nyugodt, öcsém, a mig ebben az uradalomban egy kis szavam lesz, magának nem történik e miatt baja. Okosan, bátran és magyarul viselte magát . . . Ez a pofon a lehető legjobb gondolat volt, mert ezzel csillapitotta le a nép dühét s egy csapással vidámságot vitt a szivekbe. Ön nagy kártól mentette

meg az uradalmat lélekjelenlétével, köszönöm. Csak menjen be és aludjék nyugodtan tovább.

Miközben hazafelé kocsiztunk, a bácsi igy szólt:

— Látod, ezt a Szeghyt anyámasszony katonájának csufoltátok, pedig most kisül, hogy értékesebb ember, mint akárhány nagyszáju alakja az uradalomnak. Csakhogy eddig a megfelelő szituáció hiányzott az ő tulajdonságainak megismerésére. Most egyszer egy nehéz helyzetbe kerül s egyszerre kifelé forditja az igazi karakterét. És hány ilyen ember van, a kiről egész életében nem tudjuk meg, hogy mi lakik benne, mert a véletlen nem nyujt neki alkalmat rá, hogy kimutassa. Ezért nem kell az embereket könnyelmüen megitélni.

Megjegyzem még, hogy az energikus ispánt, a ki a baj kitörésekor lóra kapott, otthon, a mi házunkban találtuk, a hol a nagy bőrdiványon aludta az igazak álmát.

RABOK.

A hajnali szürkületben a nagy, sárgára meszelt fegyház kis ajtaja kinyilt s szuronyok közé fogott négy rab jelent meg. Végigmentek a városon, mely föl volt lobogózva s a város végén kifordultak a Dunapartra, a hol favágáshoz láttak hozzá. Két órai munka után megkapták a szalonnaporciójukat s reggelihez ültek. Régi rabok voltak. A börtön különös zöldessárga szinét viselte valamennyinek az arca. Szemük körül sötét karika huzódott. Csöndesen fogyasztották az ebédelt, miközben a legidősebbik odaszólt az egyik fegyőrnek:

— Mondja csak, káplár ur, miért van az a sok zászló a városban?

A káplár vállat vont s igy felelt:

— Biz' én nem tudom. Talán a püspök névenapja van.

— Hát ennek annyian örülnek?

— Gazdag ur, hatalmas ur, sok jót tehet, ha kedvében járnak.

Reggeli után tovább hasogatták a fát. Egyszerre

csak távoli énekszó hallatszott s az egyik börtönőr jelentette a káplárnak, hogy zászlók alatt nagy tömeg közeledik a városból. A mint a káplár a Kossuth-nótát meghallotta, egyszerre tudta, hogy miről van szó.

— Tudom már, mi van. Ma van március tizenötödike s a nép azért jön, hogy a honvédszobrot itt mellettünk megkoszoruzza.

S oda mutatott a közelükben lévő szürke márványból állitott csonka oszlopra.

— Mit jelent ez a honvédemlék? — kérdezte egy fiatal börtönőr.

— Azt jelenti, hogy itt nyugosznak a váci csatában a magyar szabadságért elesett honvédek.

A káplár összeráncolta a homlokát és gondolkodva nézett a rabjaira.

— Mit csináljunk veletek, fickók addig, a mig a közönség itt ünnepel? Mert hát tinektek semmi helyetek ebben a társaságban.

Az öreg rab igy felelt:

— Lehet, káplár ur, hogy mi nem pászolunk bele, de azért szeretnénk ám mi is hallani. Tessék megengedni, hogy itt maradjunk.

A káplár körülnézett s fölfedezett egy üres csőszházat.

— Nohát álljatok be oda, hiszen nem tart sokáig az egész dolog. Annak a háznak az ablakából láthattok és hallhattok mindent.

Aztán odafordult a legényeihez és folytatta:

— Igy legalább mi is itt maradhatunk.

A rabok elhelyezkedtek a csőszházban, a börtönőrök a ház előtt maradtak. A következő percben a tömeg már ott volt az emléknél. Férfiak, ifjak, gyermekek, asszonyok és leányok. Nemzetiszin szalagokkal, a sietségtől és az éneklől kipirult arccal. Miután elhangzott a dal, egy fiatalember föllépett a szobor talapzatára s a szép tavaszi napon messzecsendülő hangon kezdé:

— Tisztelt ünneplő közönség! Eljöttünk ehhez a szerény emlékhez, hogy a szabadság névtelen hőseit megünnepeljük. Azokat, a kik ott hagytak családot, nyugalmat s talán vagyont és kényelmes életet s elmentek meghalni a magyar haza szabadságáért. Elmentek, a jutalom legkisebb reménye nélkül. Mert hiszen tudjuk, hogy a nemzet és a hálás utókor csak a vezéreknek emel szobrot és senki sem beszél a közkatonákról, kiknek holttestei ezrivel fedik a csatamezőt. A vezérek nagysága az ő hősies önfeláldozásukon alapul. Letesszük koszoruinkat e sirra, mely ékesebben beszél őseink vitézségéről, maguknál a krónikák lapjainál is . . . Az ember legdrágább kincse a szabadság, de ez olyan virág, hogy vérrel kell öntözni, másképpen elhervad. A magyar nemzet szabadságra való törekvésével mindig ellentétben állott egy zsarnok hatalom, mely csak cselédeket vagy rabszolgákat tür meg... A magyar nemzet sokat küzdött és szenvedett a szabadságért. Századokon át mennyi dicső fej hajolt le a hóhér bárdja alá. Mennyi ember vándorolt penészes, piszkos börtönbe, hányan hagyták itt hazájukat, örö-

kös számkivetést mérve magukra, mert szabad magyarnak születvén, rabokul élni nem tudtak. Ha forgatjátok a történelmet, gyakran fogtok véres lapokra bukkanni és még gyakrabban fogtok könnyel áztatott lapokra bukkanni. Mert ezeréves létében két nagy tengeren gázolt keresztül a nemzet: a vérnek és a könnynek tengerén. Bocskay, Rákóczi, Kossuth nevét mikor halljátok, földobog a szivetek, mert ezek egy nagy korszakot jelentenek, a mikor a magyar vérét ontotta a szabadságért . . . És habár sokszor elvesztette a küzdelmet és sokszor hirdették róla ellenségei, hogy meghalt, föltámadott halottaiból és diadalmaskodott. Sem árulás, sem gonoszság, sem ostobaság tönkre tenni nem tudta . . . Ime látjátok, magatok körül a tavasz első rügyeit s mint a rügy a fán, a vetés a mezőn, ugy hajt ki szivünkben a remény, hogy Magyarország egykor szabad leszen és független leszen. Az erőszak kis időre győzedelmesnek látszik, de aztán végre mégis az igazság és a jog fog diadalmaskodni. Ne féljetek a szenvedésektől. Minél nagyobb szenvedéseket mérnek ránk, annál biztosabb ügyünk diadala. A magyar ügy nem akkor diadalmaskodott, mikor az első honvéd Budavár vérmosta fokára tüzte a nemzeti zászlót, hanem akkor, mikor az aradi vértanuk a bitófa alá léptek. Valamint a kereszténység örökkévalóságát Krisztusnak a Golgotája biztositotta . . . Ne sirjatok, ne csüggedjetek, élünk, de nem félünk!

. . . A tömeg elvonult, moraja elhalt a távolban, ott maradt a honvédemlék, tele koszorukkal és ott ma-

radtak a rabok, a kik hallgatagon folytatták a munkájukat. Delet harangoztak, hozták az ebédet a fegyházból a börtönőrök és rabok számára. A rabok letelepedtek az árokpartra s lassan hozzáfogtak az evéshez.

Első rab: Olyan immel-ámmal esztek máma. Mintha valami elvette volna az étvágytokat.

Második rab: Azon gondolkozom, a mit az a fiatal ur beszélt.

Első rab: Nagyon szépen beszélt, bizonyosan pap.

Második rab: Olyan furcsa dolgokat mondott. Hogy a szabadság mennyi szenvedéssel jár. Hány embert fölakasztottak azért, mert a népet szabaddá akarta tenni.

Harmadik rab: Nekem is az jár a fejemben, hogy miért nem hagynak föl a népek az ilyesmivel. Most, mikor már tudják, hogy az mennyi bajjal jár, még most is dicsőitik azokat, a kik bolond fejjel föláldozták magukat.

Negyedik rab: Hát mi az a szabadság tulajdonképpen? Tizenkét esztendeje ülök a börtönben, de még soha sem gondolkoztam rajta.

Első rab: Én nem mondom, nem számitom azt, hogy mióta ülök itt, de azt tudom, hogy még hat esztendőm van hátra. De hát nincs nekünk itt jó dolgunk, mondjátok csak? Fütött szoba, tiszta ágy, naponkint kétszer meleg étel, ha betegek vagyunk uri koszt és mindez ingyen. Ha pedig dolgozunk, azért még külön is fizetnek. Semmi gondunk a holnapra, egyáltalán nincs semmi gondunk sem a világon. Van ebben az

országban millió számra ember, a kinek nincs ilyen jó élete. A ki küzködik és fárad s mikor este lehajtja fejét, még nem biztos, hogy lesz-e holnap mit ennie. Én már ugy megszoktam ezt az életet, igazán nem tudom, mit csinálok, ha egyszer szabad leszek s az igazgató ur azt mondja, hogy: na, János, föl is ut, le is ut. A maga büntetése kitelt.

Második rab: De mégis szép az, János bácsi, hogy valakit haló porában igy áldjanak és dicsérjenek. Velünk ugyan a kutya sem törődik. Nevünk nincs, csak számunk, a mi talán jobb is, mert a nevünk becsületét magunk elrontottuk, mikor ide bekerültünk.

Első rab: Mit ér neked az áldás, ha már a földben vagy és a férgek rágják a husodat? Én már csak azt mondom, hogy ez a biztos, mindennapi élet többet ér a szabad ember szenvedéseinél.

A káplár szava hangzott közbe:

— Vége az ebédnek, csülökre, dolgozzatok tovább, legények!

Az öreg rab kétfelé törölte a bajuszát és még csak ennyit mondott társainak:

— De bolond ennek a világnak a sora. Gazembernek kell lennünk, gonosztettet kell elkövetnünk, hogy gondtalan életet biztositsunk magunknak.

Azzal fölkeltek s dolgoztak tovább.

AZ ÉRTELMISÉG TÖMÖRÜLÉSE.

Mikor elfogadtam Sárdi Misi barátom meghivását Kis-Bürgözdre, szüretre, nem sejtettem, hogy a nyájas meghivással tulajdonképp rut kelepcébe csalnak. Ugy tudtam, hogy Kis-Bürgözd egy ugynevezett uri fészek, melyben egy csomó rendezett viszonyok közt élő család képviseli a kaputos osztályt, népe szorgalmas és szintén van mit apritania a tejbe. Igy tehát nem egymást apritják. Buzaföldje kövér és fekete, szőleje homokos, a kukoricásban gazdagon terem a tök, husnemüekben, különösen, mikor a gyümölcs férgesedni kezd, bővelkednek, nagy birtok nem fekszik rá bénitólag a határukra, legelőjüket nem bántja a szárazság, de jégverés se látogatja őket; szinte maguk is röstelik, olyan szintelenül, csöndes mederben folyik le mindennapi életük.

No én igazán örvendek ennek a szüreti pihenésnek. Elmenekülhetek a kávéházban nevelkedett lármás emberek, rikitó szinek, a nagy mozdulatok köréből. Elmenekülhetek arról az átkozott helyről, mely folytonos érintkezésben van Európával, s a hol a civilizációnak

minden lüktetése jóformán oldalba döf. Én szerencsétlen kulturember, elfeledkeztem arról, hogy a drót nélkül való táviratozás korszakában a különböző áramlatok a legelrejtettebb zugokba is eljuthatnak s a legcsökönyösebb alakokat is elfogják. Elfelejtettem, hogy megkezdődött a nivellálódás, mely egyformaságot teremt, kiirtja az eredetiséget és megszünteti az egyéniséget.

Misi az állomáson várt, két jó szürke lóval. A falu nagyon szépen, eldugva egy kis völgyben feküdt. S a mint közeledtünk, egy adott pontról az egészet be lehetett látni. Az uri házak és jómódu gazdák belsőségeit jegenyesorok vették körül, — ezek a büszke, magas, karcsu rokonszenves fák, melyek az egyenes dereku emberekkel együtt már kihalóban vannak. A csuszó-mászó bokrok persze jobban megélnek.

— De szép! — mondám gyönyörködve, — csupa kert, virág, fűszag, gyümölcsillat.

— Ezt te élvezed? — szólt Misi.

— Hát mit? Ha ezt nem.

— A nagyvárosi levegő mégis csak más, — sóhajtott gazdám.

— Persze, hogy más. Különösen a budapesti, a hol mindennap átlag kétszázezer személy számára főznek borjupörköltet. Ott csak pörköltszagot érzesz.

— Nektek, pestieknek, semmi se jó. Hát akkor mit mondjunk mi, a kik olyan egyforma életet élünk itt, mint a besavanyitott uborka?

Itt Misi ravaszul nézett rám s igy folytatta:

— Különben nagyon csalódol, ha azt hiszed, hogy jelenlétedet nem fogjuk fölhasználni egy jelentékeny lépés megtevésére.

— Ugyan mire? — kérdeztem kiváncsian.

Sárdi Misi hallgatott egy darabig. Éreztem, hogy ez egy müvészi pauza, mellyel a figyelmemet akarja fölkelteni. Tudtam tehát, hogy ez egy jól megfontolt, okos, előre elkészitett felelet lesz.

— A te látogatásodat az értelmiség tömöritésére fogjuk fölhasználni.

Ránéztem Misire, ő meg rám, lesve rajtam, hogy ez a mondat minő hatást tett. Hm! Mit jelenthet ez: az értelmiség tömöritése? Misi oly pozitiv modorban beszélt róla, mint a szénabehordásról. Tudtam, hogy minden falunak és városnak van valami speciális baja vagy óhaja és talán a kisbürgözdiek baja vagy óhaja ebben foglalható össze: *az értelmiség tömöritése*. De hát mit jelenthet ez tulajdonképpen? És mi lehet az a szerep, a melyet nekem e müveletben szántak? Vagy talán én irtam valami iránycikket s most ők szavamon akarnak fogni? Legyünk elővigyázatosak és ha csak lehet, ne áruljunk el tudatlanságot. Nyugodt és természetes hangon, a milyenen az ember állatbetegségeket és vizvezetéki mizériákat szokott tárgyalni, igy szóltam:

— Mi az ördög? Hát nálatok az értelmiség még nincs tömörülve?

— Nincs bizony, barátom. Mi még nagyon hátra vagyunk. Ahány fej, annyi vélemény. Mindenki mást akar, de senki sem tudja, hogy mit akar. Igy nem

mehet tovább. A multkor olvastam, hogy a pipaszurkáló- és reszelővágó-készitők szervezkedtek. Kisbürgözdön azonban semmiféle szervezkedésnek nyoma sincs...

— Hát csinálj valami tejszövetkezetet.

— Kell az ördögnek. Nekem van vagy tiz tehenem és nagyon jól eladom a tejemet a városban. Ha tejszövetkezetet csinálnánk, leszoritanók a tej árát.

— Vagy ugy? Hát akkor mit akarsz tulajdonképpen?

— Én csak az intelligenciát óhajtanám tömöriteni, hogy aztán adott pillanatban egy értelmen legyünk. Csak igy vezethetjük a községet.

— Ez okos beszéd. De nekem mi közöm hozzá?

— Te sürgetted ezt egy nagyon szép cikkedben.

— Ha sürgettem, akkor én már megtettem a kötelességemet. Járjatok el tanácsaim szerint és akkor ti is megtettétek kötelességeteket.

— Az ám, de nekünk nincs annyi tekintélyünk, hogy a mozgalom élére álljunk, neked azonban van.

— Jó, jó, de én inkognitó jöttem ide és a tekintélyemet otthon hagytam. Szeretnék szőlőkurát folytatni, legszebb tajtékpipádból novellisztikus füstfellegeket eregetni, ezzel a két szürkével kucsirozni, puskával a vállamon az őszi verőfényben csatangolni, valami kis mormogó patak partján tüz mellett heverészni, esetleg szalonna- és krumplisütéssel összekötve . . . a nagy csöndességben lassan-lassan elbutulni és élvezni, a mint a város kövezett utjainak rettentő lármája kivonul zugó agyvelőmből s a zaklatott sejtek megpi-

hennek. Ezért jöttem én Kisbürgözdre, azért hát, édes fiam, tömöritsétek az értelmiséget, de engem hagyjatok békén, mert én most szakitok a gondolkozással és állati életet fogok élni.

Misi barátom bámulva nézett rám. Ugy látszik, hosszu előterjesztésemet nem értette meg. Hogy mi élvezet lehet az általam felsorolt dolgokban, az iránt minden érzék hiányzott belőle. Bizalmatlan pislogásából láttam, hogy még csufolódásnak is vette az egészet. Nem is habozott ennek kifejezést adni.

— Hát a mi egyszerü életünk előttetek talán nevetségesnek tetszik, de hidd el, megvan annak a maga jó oldala is, hogy mi ilyenek vagyunk. Jaj volna az országnak, ha csak a városi lakók dirigálnák. A mi higgadtságunk a kerékkötő, a nélkül régen örvénybe szaladtatok volna.

— Tökéletesen igazad van. A mennyire igaz, hogy ti tanulni jöttök a városba, annyira igaz, hogy mi pihenni, gyógyulni, erőt gyüjteni vonulunk falura...

— De a falunak is öntudatra van szüksége, az se engedheti, hogy az orránál fogva vezessék és igy megint csak oda lukadunk ki, hogy az értelmiséget tömöriteni kell .

Már megint ez a tömörités! Határozottan bogarat adtam a fejébe ezzel a régi hirlapi frázisommal. És pedig százlábu bogarat, a mely mind a száz lábát egyszerre mozgatja. Nem hagyott addig békében, a mig határozott igéretet nem tettem, hogy ebben a nagy munkában neki segitségére leszek.

Az első tömöritési kisérlet Sárdi Misi házánál történt, malacpörkölt-vacsora alakjában. Az értelmiség teljes számmal megjelent. Tévedés volna azonban azt hinni, hogy más ennivaló nem volt. A malacpörkölt csak a nap volt, a mely körül a többi égi testek, helyesebben az ételek forogtak. Kint az udvaron a nagy diófa alatt folyt a lakoma dikciókkal és cigányzenével füszerezve. Sárdi Misi nagyszabásu programbeszédet mondott s bár senki se hallgatott oda, fölvetett eszméi általános helyesléssel találkoztak. Mélyebb taglalásokba nem bocsátkozhattunk, mert figyelmünket a bor és a nóta kötötte le. Éjfél felé mindenki énekelt és dikciózott, én pedig megszöktem és lefeküdtem aludni.

Másnap a reggelinél hallottam, hogy a mulatság hajnali négy órakor végződött, a mikor is a fiatalság elvonult, néhány uri háznál éjjeli zenét adni.

— És mi az eredmény? — kérdeztem Misit.

— Mire vonatkozóan?

— A tömöritésre.

— Hja, vagy ugy. Hisz láttad. Általános élénk helyeslés. A jég meg van törve, az értekezletet három nap mulva folytatjuk az állatorvosnál.

Most kezdtek nyiladozni a szemeim, mint a kilenc napos macskakölyöknek. Ezek a derék fiuk csak *titulust* keresnek arra, hogy nagyokat lumpolhassanak. A régi jó időkben ezt minden kertelés nélkül, becsületesen, nyiltan megtették. De most már ők is terrorizálva vannak s ez jó jel. Most a *munka,* értsd: a

flanc, a képmutatás korszakát éljük s önmagunkat és másokat is bolonditani kell szépen hangzó jelszavakkal . . . Igy a kis-bürgözdi téli program biztositva van. Minden uri családnál egy óriási muri, s ezt virágnyelven az értelmiség tömöritésének hivják.

. . . Még csak annyit, hogy az értekezletek közül a plébános ur szüretje sikerült legjobban, mely után a *tömöritett intelligencia* egy részét a kukoricásból kellett összehordani, s a betétszerkesztő ez alkalommal ünnepelte asztal alatt ébredésének huszonötéves jubileumát.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

ÖSSZEKÖTTETÉSEM BRAZILIÁVAL.

Ezelőtt husz esztendővel Párisban laktam a Jakab-utcában, egy nagy kórház szomszédságában. A kórházba mindennap följártam hirneves francia orvosprofesszorok előadásait hallgatni. Nem mintha orvosi pályára készültem volna, hanem mert meg akartam tanulni franciául. Sok mindenféle nemzetiségü diákkal ismerkedtem meg ott, némettel, olasszal, hollandival, spanyollal és dél-amerikaival. A németek és a hollandok tanulni jártak föl, az olaszok, spanyolok és dél-amerikaiak melegedni. Tudniillik (a mi ritkaság Párisban) akkor nagyon hideg, havas tél volt és a délvidéki fiukra nagyon is ráfért a meleg szoba. Ezeken az előadásokon ösmerkedtem meg egy csomó braziliaival, a kik már huzamosabb idő óta Párisban tartózkodtak. Ezek közt leginkább Velasquez Euzébióval barátkoztam össze, a ki velem egy fogadóban is lakott.

Velasquez Euzébió velem egykoru, koromfekete, barna arcbőrü braziliai ifju volt, a kit minálunk mindenki cigánynak nézett volna. Abban az olcsó fogadó-

ban, a hol együtt laktunk, nagy népszerüségnek örvendett, mert a diner után rendesen elővett egy gitárt és kellemes tenor hangon spanyol nótákat énekelt. Én aztán megtanitottam őt egy csomó magyar dalra, a melyekre ő spanyol szöveget csinált, s azokat is előadta. Egy izben megtörtént a fogadóban, hogy összeveszett egy másik braziliai diákkal, mind a ketten revolvert huztak s valami félóráig közrémületet keltve lövöldöztek egymásra. Mikor Euzébiónak elfogyott a patronja, az én szobámba menekült, a melynek ajtaját egyesült erővel eltorlaszoltuk és ott meghuzódtunk mindaddig, a mig a házigazda rendőrt nem hozatott. A rendőr azután elvitte mind a két braziliait magával a prefekturára, ott jegyzőkönyvet vettek föl velük s harmadnapra megvolt a tárgyalás. Itt tudtam meg Euzébió valódi történetét az ő saját előadásából.

A rendőrségi tárgyaláson a dél-amerikai diákok és a fogadó lakói (többnyire szintén tanulók) nagy számmal jelentek meg. Euzébió megsimitotta hollófürteit és azon a bizonyos torokhangon, mely inkább indián, mint spanyol szokás, a következőket adta elő:

— Én, uraim, Don Euzébió de Velasquez vagyok, a braziliai köztársasági párt egyik előkelő tagja. Régi kasztiliai nemes családból származom, mely a nagy hóditókkal vándorolt ki Dél-Amerikába. Családom Braziliában ősidők óta nagy szerepet játszott. Apám most is a braziliai képviselőháznak egyik vezérlő tagja. Három év előtt részt vettem egy fegyveres fölkelésben, mely Don Pedro braziliai császár ellen irá-

nyult. A forradalom nem sikerült és én és köztársasági érzelmü barátaim, kénytelenek voltunk külföldi hajókon elmenekülni hazánkból. Azóta sokadmagammal Európában, leginkább Franciaországban élek, várván a köztársasági eszme diadalát Braziliában. Önök azt kérdezik, hogy mi köze mindennek a fönnforgó esethez? Megfelelek rá. Uraim, önök egy gyilkos merényletnek a tanui, mely ellenem, mint köztársasági férfiu ellen irányul. Ugyanis én főtitkára vagyok a dél-amerikai köztársaságiak szövetkezetének s mint ilyen, tevékeny részt veszek annak az eszmének a népszerüsitésében, hogy el kell tünnie a braziliai császárságnak is, hogy helyet adjon a braziliai köztársaságnak. Ez a braziliai császárság az utolsó szennyfolt a szabad Dél-Amerika tiszta arculatján. (Élénk helyeslés a hallgatóságban.) Ha ezt letöröljük onnan, akkor Kanadától Patagóniáig mindenütt a nép fog uralkodni. Ez az ur, a ki engem megtámadott, egy fekete bandának a tagja, a melynek célja, hogy minket kiirtson a föld szinéről. De én bizom a francia köztársaságban, hogy meg fog bennünket védelmezni. És bizom benne, hogy lehetetlenné teszi az ilyen gyilkos merényletet. Ajánlom ügyemet a köztársaság figyelmébe.

Velasquez barátunk élénk helyeslések közt leült s ujra hátrasimitotta fekete fürteit. Ekkor fölemelkedett ellenfele, a ki ragyás pofájával még cigányabb volt, mint ő, s kevesebb pátosszal igy szólt:

— Uraim, az imént hallott beszédre nem olyan

nagy pompával, de az igazságnak több tiszteletével van szerencsém a következőket válaszolni: Én semmiféle fekete bandához nem tartozom, legfölebb a hitelezők fekete bandájához. A mi ugy értendő, hogy don Velasquez három év óta tartozik ötven frankommal és makacsul vonakodik azt megfizetni. Magam is szegény ember vagyok és spanyol leckék adásával tartom fönn magam Párisban. Ötven frankból egy hónapig megélek. Sulyt kell tehát arra fektetnem, hogy Velasquez ur tartozását megfizesse. Sokszor volt már köztünk szóváltás s végre a legutóbbi veszekedés olyan szerencsétlen fordulatot vett, hogy revolvereink maguktól elsültek. A mi pedig a köztársasági érzelmeket illeti, tessék tudomásul venni, hogy magam is republikánus vagyok, bár politikával nem foglalkozom. A mi pedig Velasquez ur papáját illeti, lehet, hogy igen kiváló férfiu, tudom, hogy a republikánus ellenzék vezére, de az is bizonyos, hogy jó pénzért mindig hajlandó volt elveit szögre akasztani és a császársággal paktálni. Tisztelt ellenfelem, don Euzébió igen fölösleges munkát végezett, mikor az általa lázadásnak keresztelt verekedés következtében ott hagyta hazáját, mert don Pedro braziliai császár már régen megkegyelmezett az abban részes ifjaknak, sőt utiköltséget is kinált nekik, ha visszatérnek hazájukba. Don Euzébió azonban jobban szeret Európában mulatni, mint Braziliában dolgozni. S mivel mint főtitkárnak szüksége van valami nimbuszra, hát előttünk játsza az önkéntes vértanut. Ez az egész mondanivalóm.

A cigánypofáju spanyol leült és megvetően nézte végig don Euzébiót. A hallgatóság erősen morgott, az utóbbi beszéd szatirája nem nagyon tetszett neki, de konstatáltam, hogy azért nem mult el hatás nélkül. Az ügyből elég olcsón másztak ki, mert csendháborításért mindegyiket husz frank pénzbüntetésre ítélték. Azonfelül don Euzébiónak igéretet kellett tenni, hogy az ötven frankot lehető hamarosan meg fogja fizetni.

A braziliaiak don Euzébió pártján voltak s tömegesen kisértek bennünket haza a fogadóba, a hol azonnal szerkesztettek egy nyilatkozatot, don Euzébió ellenfelének bojkottálására vonatkozólag. Ezt a nyilatkozatot körözték az összes spanyol, portugál és délamerikai diákok között.

Mivel a husz frank büntetést én adtam kölcsön Euzébiónak, ettől kezdve a barátság szálai szorosabbra füződtek köztünk és én a párisi diákszobából és diákkávéházakból tanuja lehettem a dél-amerikai utolsó császárság bukásának.

Az, a mit Euzébió barátom a rendőrség előtt előadott, nagyrészt megfelelt az igazságnak. Igaz volt az, hogy ő főtitkára volt a délamerikai köztársasági szövetkezetnek. Igaz volt az is, hogy Braziliában egy erős köztársasági párt volt, mely azt akarta, hogy don Pedro császár hagyja el a trónt és ez az ország is legyen respublika. Ennek csak egy akadálya volt, magának don Pedro császárnak nagy népszerüsége.

Don Pedro braziliai császár ugyanis nagyon jó ember volt, igazságos ember, egyszerü ember és tudo-

mányos ember volt. A többi délamerikai államokban uralkodó elnökök mellett a braziliai császár maga volt a megtestesült becsületesség és rendszeretet. Ez a don Pedro a civillistáját nem fölemeltette, hanem leszállittatta. S ezt a leszállitott civillistáját szétosztotta a kórházak és iskolák közt. Ez a don Pedro teljesen nemzeti dinasztiát alapitott, mint államfő egyesitvén személyében a nemzet minden óhaját és törekvését. Vallásos volt, de nem hirdette azt, hogy ő Isten kegyelméből ül braziliai trónján. Császár volt, de nem vette körül magát az etikettnek kinai falaival. S bárki beszélni óhajtott vele, gazdag vagy szegény, paraszt vagy kereskedő, megtalálta őt s előadhatta neki baját. A szó szoros értelmében demokrata császár volt. S mig Dél-Amerika köztársaságaiban dult a belső háboru, addig Braziliában csend, nyugalom és rend uralkodott. Mellesleg megjegyzem, hogy ennek a don Pedronak egy különös szokása volt. A rangokat, cimeket és rendjeleket pénzért osztogatta, a mi nem különös dolog, mert hisz Európában is előfordul. Csakhogy Európában, mikor egy ilyen adományozás megjelenik, a hivatalos lap ezt a frázist használja: *A közügyek terén szerzett érdemei elismeréséül.* A pénz pedig, a melyet az illető fizet, titokban marad. Ellenben don Pedro a hivatalos lapban közzétette, hogy X. Y. kétszázezer frank ellenében báróságot kapott. A mely kétszázezer frankból ötvenezer frankot kap az egyetem könyvtára, ötvenezret a fővárosi klinika, százezer pedig a dél-braziliai nyomor enyhitésére szolgál.

Hát ez becsületes eljárás. És okos dolog az emberek hiuságát jótékony célokra kamatoztatni.

És még sem kellett don Pedró Braziliának, mert a nagy eszméknek hatalmas szuggesztiv erejük van és igy lassankint Brazilia minden lakójában ott lobogott az az ideál, melyet don Euzébió patetikusan ugy fejezett ki: *El kell tünnie az utolsó szennyfoltnak a szabad Amerika arculatjáról.* És az eszme erejét még növelte egy másik, egy még nagyszerübb eszme, a mely még most is ott lebeg a dél-amerikai népek fölött, a mely nem egyéb, mint a dél-amerikai Egyesült-Államok megalkotása Észak-Amerika mintájára, s a mely csak ugy mutatkozott megvalósithatónak, ha az utolsó császárságot is kiküszöbölik az ujvilágból.

Don Pedro tehát stornirozta az üzletet. Rájött arra, hogy nem lehet egy eszme nevében uralkodni, a mely eszme lejárta magát, azt pedig látta, hogy a monarkikus eszme Amerika földjén lejárta magát. Bizonyára megtehette volna azt, hogy hadsereget szervez, trónját szuronyokkal veszi körül s talán még jobban fönn tudta volna magát tartani, mint a dél-amerikai elnökök, a kiket nem vesz körül a monarkikus tekintély s a kiknek fejéről nem ragyog le a császári korona, a mi bizonyos emberekre még mindig tagadhatatlan hatással van. Lehet, hogy Braziliát évtizedekig a polgárháboru véres barázdákra szántotta volna föl. A börtönök megteltek volna és az akasztófák nem álltak volna üresen. De ő sokkal inkább ember volt és belátta azt, hogy egy uralkodónak, egy uralkodó alakjának csak a nép tisz-

telete adhat fényt és hogy egy korona csak a népek szeméből feléje sugárzó szeretettől lehet fényes. E nélkül rideg, sötét, elhagyott, üres bármely uralkodónak az élete. Őt is körülvették stréber államférfiak, generálisok, a kik az ő nevében továbbra is ki akarták zsákmányolni Braziliát. De ő nem szolgák fölött akart uralkodni, hanem egy szabad nép fölött, a nép szabad akaratából. És mikor észrevette, hogy ennek befellegzett, a császárságról önként lemondott.

Ha üzleti szellem lett volna benne, ötven percentre megalkudhatott volna a braziliánusokkal. Mivel igazságos és becsületes ember volt, maguk a köztársasági vezetőférfiak azt az ajánlatot tették neki, hogy maradjon meg a braziliai respublika elnökének. A mire ő kijelentette, hogy azt nagy sajnálatára nem teheti, mert annyi ideig volt császár, hogy a monarkikus elv személyéhez hozzá van füződve és elve fölfüggesztésével nem akar Brazilia fölött ujra uralkodni.

Ezek a párisi spanyol fiuk nagy háborura készültek, pénzt is kaptak hazulról, hogy a hazatérést szervezzék, mert eleinte ugy állt a dolog, hogy a köztársasági párt fegyveres fölkelést fog rendezni.

Don Euzébió megfizette a husz frankomat, sőt megfizette a büntetésképpen rá kirótt ötven frankot is. Már hajót is kerestek, a melyen hazatérjenek. Sőt én is fényes ajánlatot kaptam, hogy menjek velük Braziliába, mely esetben azonnal kineveznek kapitánynak egy általam szabadon választandó ezredben, a mikor egyszerre hire jött Párisba, hogy nem lesz semmi a

háborúból, mert a császár az igen tisztelt braziliai nemzetnek rendelkezésére bocsátja koronáját. S a trónt önként elhagyja. A spanyol fiuk legnagyobb része sajnálkozott a békés fordulaton, mert szerettek volna egy kicsit a zavarosban halászni, de mit volt mit tenni, bele kellett nyugodni a dolgokba. És nekem is sokszor eszembe jutott, hogyha elfogadtam volna don Euzébió ajánlatát, talán ma generális volnék Braziliában, nem pedig közlegény Magyarországon.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

PESTI ASSZONY A MEZŐN.

A balatonföldvári meredek parton, mely a park fölött a vizre messze kimutatja sárga pofáját s a melyet az odavalók sáncnak neveznek, van nekem egy kedves heverő helyem. A magaslatnak az a pontja, hol a sánc szélére ültetett bokros elvégződik s a szárszói legelő kezdődik; nyáron este felé, mikor a nap egyre vörösebben és egyre lankadtabb hévvel közeledik a zalai hegylánc felé, ide szoktam kivonulni néhány könyvvel a hónom alatt. A buja gyepen lefekszem a végső bokrok árnyékába s aztán kidugva fejemet a meredek széle fölé, széttekintek a tájékon.

Ilyenkor olyan érzés fog el, mintha repülőgépre ültem volna s kirugtam volna magam alól a földet. Közvetlen közelemben a sánctól a vizig a parti fecskék, vércsék és varjuk ezreit látom csapongani, de a villámgyors mozdulatokkal kavargó madártömeg könnyüsége csak szánalmas vergődés ahhoz a szabadsághoz és gyorsasághoz képest, mellyel tekintetem végigszáguld a szemhatáron. Egy pillanat s már ott csüngök a Badacsonyon. Ez a koporsóalaku hegy zárja be

látásomat délnyugat felé. Olyan hatást tesz az emberre, mintha valami hatalmas Fáraó, kinek intésére millió rabszolgának ereje mozdult, feküdnék ott eltemetve s hordatta volna maga fölé emlékül ezt a hegyet. Azután a Badacsonyt elhagyva, a zalai partokon visszafelé repül tekintetem. Megsimogatja a különös alaku hegyeket, melyeknek formája elárulja, hogy évezredekkel ezelőtt e dermedt s hangtalan csucsok éltek és forrtak s most zöld erdős oldalaikon pusztító láva ömlött végig. Tovább repülve, a tekintetedet megállitja a tihanyi félsziget s végsőt pihen a tihanyi monostor két tornyán. Az az érzés támad a nézőben, hogy ott valami óriás áll, két kezét szüntelenül ég felé tartva s imádkozik, vagy átkozódik.

A fáradt tekintet visszahull a megtett ut után a tó vizére és megfürdik benne. Azután ezt is elvégezvén, a legközelebbi tárgyakon pihen.

Mi ez a sánc, melyen fekszünk? Azt mondják, hogy ez egy földvár volt, melyet talán római légiók épitettek, de melyben később a honfoglaló ősök tanyáztak. Azt meséli a legenda, hogy Koppány vezér somogyi kapitány, többek közt itt is megvetette a lábát, mikor nem annyira a kereszténység, mint inkább a németség ellen harcolt. Bizonyára az itt alattam mélyen fekvő rétegekben porladó csontok, vagy talán e csontokból kihajtott fű, mely itt hullámzik és integet körülöttem, bővebben tudna beszélni az elfelejtett történetekről, az elnémult hősökről, ha értenék a nyelvén. De én a fűnek csak a zizegését hallom, a fa is sut-

tog valamit, de értelmet ebből kihámozni nem tudok. Néha kitalálok egyetmást, a miről más embernek talán sejtelme sincs, megtalálom a lelkét a fának, a virágnak, a multaknak s fölfedezek olyan történeteket, a melyek bizonyára megtörténtek, de senki sem tud róluk semmit.

A mint ott gondolkozom az elmult századokon, hirtelen sebzett fecske esik elém. Valamelyik vércse röptében elkapta szegényt és halálos sebet ejtett rajta. A kis madár ott vergődik előttem s bizonyára fájdalmat érez, mert kinosan csipog. Kezembe veszem, de segiteni rajta nem tudok. Rálehelek, talan érzi rokonszenvemet és részvétemet s ez enyhiti fájdalmát. Szemei elfordulnak, meghalt. Bicskámmal gödröt ástam s beletemettem. Legalább szép helyen van eltemetve, az ezeréves vár tetején, a nagy, fényes tó fölött, kiszögellő csucson, napsugártól meleg földben.

Éppen bevégeztem munkámat, mikor könnyü léptekkel egy fehérbe öltözködött asszony jelent meg. Hamarjában konstatáltam, hogy a szeme buzavirágszinü s a haja egy kicsit vöröses árnyalatu. Feje fölé piros napernyőt tartott, a mi az egész asszonyt rózsaszinü fénybe boritotta. Az asszony nyugodtan rám nézett s teljes elfogulatlansággal megszólitott:

— Nem lenne szives megmondani, hogyan jutok legegyenesebben Szárszóra? Lekéstem a vonatról s elhatároztam, hogy gyalog megyek haza Szárszóra, a hol nyaralok.

Mikor az asszonyt megláttam, természetesen rög-

tön fölugrottam s kérdésére befelé mutatva a szárazföldre, igy feleltem:

— Ha ezen a gyaloguton itt egyenesen befelé megy odáig, a hol a három jegenyefát látja, ott megtalálja a szárszói országutat.

— De én a Balaton-parton szeretnék menni, hogy a zalai hegyekben, a tóban és a napnyugtában gyönyörködhessem.

— Akkor méltóztassék itt a sánc szélén végigmenni s a hol az lehajlik, lemenni a partra s a vasuti sinek mellett tovább haladni.

— Köszönöm, — felelt az asszony s távozott; én meghajtottam magamat s visszafeküdtem a fübe.

Nem telt bele öt perc, az asszony ujra ott állt előttem.

— Nem akarja az Isten, hogy hazajussak.

— Hogy-hogy?

— A rét, a melyen haladnom kellene, tele van marhával.

— Akkor csak egy mód van . . .

— Az, hogy ön engem elkisérjen.

— Kérem, én szivesen megteszem, de vagy veszedelem fenyeget a marhák részéről, vagy nem. Ha nem fenyeget, akkor egyedül is elmehet, ha fenyeget, én sem tudom megvédelmezni. Ha azonban önt megnyugtatja a dolog, szivesen megteszem.

Az asszony könnyü fejbiccentéssel jelezte, hogy őt nagyon megnyugtatná az én kiséretem. Fogtam tehát könyveimet s olajfa sétapálcámat és elindultunk a

sánc szélén. Az asszony határozottan félt s aggódó pillantásokat vetett a marhacsorda felé s összerezzent, mikor egy-egy rekedt bőgés hallatszott felénk. A mi engem illet, nem tartom magamat éppen félénk embernek, de ha választanom kell, inkább sétálok a Stefánia-uton, mint a legelésző barmok szomszédságában, mert az ember soha sem tudja, hogy az ilyen forró időben a marha mikor bolondul meg s ha megbolondul, az ember ellen, elnyomója ellen fordul, a ki igába hajtja s ingyen adott tejét tejcsarnokilag drága pénzen méri. Nem is beszélek a bikákról, melyek nyilván a tehenek előtt akarnak virtuskodni, mikor a békés járókelőket felöklelik . . .

Idáig füztem gondolataimat, mikor az asszony megszólalt:

— Volt már önnek valami bikakalandja?

— Volt, asszonyom, épp ilyen szép asszony társaságában, mint ön.

— S mi lett a vége?

— Az asszony elájult, de mind a ketten megmenekültünk.

— Talán megölte a bikát?

— Azt nem cselekedtem. Tetszik tudni, Magyarországon nem szabad a bikát megölni, az csak Spanyolországban szokás. Különben is összes fegyverem csak egy kalotaszegi mellény volt, azzal pedig nem lehet tulságos vérengzést elkövetni.

Az asszony nevetett, tehát már nem félt annyira.

— Megjegyzem, hogy a csordát a vén gulyás

és három bojtárja őrzik. Mindegyiknek van egy ostora és egy kutyája. Az ostor és a kutya segitségével föltétlen tekintélyt tartanak a gulyában s ha egyet szólunk nekik, szivesen csatlakoznak hozzánk s elkisérnek biztos távolságra. Félelemre tehát abszolute semmi ok sincs.

Az asszony rám nézett.

— Ezt azért mondja, hogy visszatérhessen?

— Nem, asszonyom, ha szükségesnek tartja, elkisérem hazáig.

— Nagyon kedves. Kihez van szerencsém?

— Az nem tartozik a dologhoz; ön bajban volt, segitségért hozzám fordult, én helyzetével nem akarok visszaélni s nem akarok önnel megismerkedni.

Az asszony ujra rám nézett.

— Ezt még sose mondta nekem senki.

— S baj az, ha ön uj dolgokat hall?

— Nem baj, sőt igy érdekesebb. Lássa, nekem minden uj, a mit itt látok. Eddig minden esztendőben külföldön nyaraltunk. Végre torkig lettünk a civilizációval. Elhatároztuk tehát, hogy az idén szakitunk a hotel-élettel, a table-d'-hôte-val, a dezsőnére és dinére való külön öltözködésekkel és parasztmódra fogunk nyaralni. Itt a faluban kivettünk egy szép, tiszta parasztházat, mely százados fák árnyékában huzódik meg, melynek kertje tele van gyönyörü gyümölcsfákkal és virággal s ott a magunk kosztján élünk a gyerekeinkkel boldogan. Mert tudja meg, hogy asszony vagyok és van három kis gyermekem.

Itt az asszony elhallgatott, mert épp a marhák tőszomszédságában jártunk. Odaintettem a gulyást, adtam neki egy hatost és megkértem, hogy kisérjen el egy darabig. Mikor az asszony a marcona alakot mögöttünk ballagni érezte, egész jókedve visszatért s szemei csak ugy ragyogtak a vidámságtól. Azonnal folytatta a megkezdett témát.

— Igazi pestiek vagyunk. Igazi pestiek, mert az uram is ott született, én is ott születtem, meg a gyerekeink is. Ha Pestről kimozdultunk, csak külföldi fürdő kedvéért tettük. Hogyan fogják be a lovat, hogyan fejik a tehenet, hogyan kaszálnak, hogy szedik a gyümölcsöt, ez a gyerekekre nézve vadonatúj dolog volt. Én azt hittem, hogy a parasztemberek mind olyanok, mint az én raffinált pesti cselédeim s most látom itt, hogy milyen óriás a különbség köztük. Egy jó szóért tüzbe mennek az emberért.

— Ugy van, asszonyom, nagyon helyesen cselekedtek, hogy ide jöttek. A pesti embernek nagyon furcsa fogalmai vannak az országról. Egészen hamisan itéli meg. Pesti ember csak a szindarabokból ismeri a falusit és nevet a félszegségein, elfelejtvén, hogy ő még sokkal félszegebb falun, mint a falusi ember Pesten. A gyerekeinek különösen elkerülhetetlenül szükséges, hogy a vidéki életet megismerjék s a parasztgyerekekkel játszszanak a porban. Ezzel szednek magukba olyan őserőt, a melyből egész életükön át táplálkozhatnak, különösen ha müvészek, irók, vagy közéleti szereplő férfiak lesznek. Nem tünt föl önnek,

hogy összes hirneves nagy embereink vidéken születtek? Ettől a jó földtől el nem szakadva tudták azt az energiát kifejteni, mely szükséges, hogy az ember helyet vivjon ki magának az élet kemény harcában. Nem képzelek szomorubb dolgot, mint ha valaki Budapesten tölti egész gyermekkorát, annyira, hogy még nyáron sem tud falura szabadulni. Idegei okvetetlenül sokkal törékenyebbek, fantáziája szürkébb, szemköre szükebb, müveltsége egyoldalubb . . . és száz más következménye van.

— De a külföldi utazás sokat pótol.

— Igaz, ha nem azt érti külföldi utazás alatt, hogy letelepszik egy divatos fürdőhelyen s ott ugyanolyan életet él, mint Budapesten, ugyanolyan társaságban, mint Budapesten.

A sánc véget ért, lent voltunk a lapos földön. Az asszony megállt s nézte az aratókat, a kik onnan negyven lépésre dolgoztak. Kérdéseire meg kellett neki magyaráznom a szántás-vetés, aratás munkáját, azután beszéltem a Balatonról, a zalai hegyekről, a földvári sáncról s minden egyébről, a mit csak látott. Belekevertem régi történeteket, legendákat.

Az asszonyon láttam, hogy ideges és nyugtalan.

— Untatom?

— Nem, de tán az erős levegő, vagy a viztükör csillogása kissé izgatottá tesz. Azután bosszant, hogy én nem tudom a dolgot olyan szépnek találni, mint ön. Ahogy ön előadja, kezd kibontakozni előttem egész

pompájában, eddig meg észre sem vettem. Hogy van az?

— Igen egyszerü. Ön a természet szépségeivel szemben laikus. Ugy nézi, mint a hogy a laikus nézi Rembrandt, Murilló, Velasquez, Rafael képeit. Nem is sejti, hogy mindez remek.

— Mit tegyek, hogy ezt a szinvakságomat vagy mit pótoljam?

— Keljen föl szürkületkor s jöjjön ki ide a dombra. Nézze, a mint a homályból lassan megszületik a föld. Hallgassa a magányos fülemile csattogását. Figyelje meg, a mint a pacsirta a napot köszönteni az ég felé röpül. Lesse meg a virágokat, mikor a hajnali harmatban fürdenek s figyeljen a bogárvilág ébredésére. Milliárd apró életet fog fölfedezni, a mely mind eszik, dolgozik, szeret, szenved — épp ugy, mint az ember.

— A növény is?

— Persze. A növény is él és meghal. A fa egészséges, vagy beteg. A virág szeret, épp ugy, mint az ember.

Az asszony hirtelen felém fordult.

— Ki szokott ön ide hajnalban jönni?

— Nem én. Én hajnalban aludni szoktam. Jöjjön ki a férjével.

— Az száraz, prózai ember.

— Majd költővé lesz itt. No, de itt vagyunk a falu végén. Most már semmi veszedelem nem fenyegeti.

Az asszony angolosan megrázta a kezemet, nagyon megköszönte a kiséretet és az oktatást, pestiesen szorosra fölfogta a szoknyáját s gyors léptekkel eltávozott. Az ut fordulójánál visszanézett s bucsut intett a piros napernyőjével.

Vége.

*

— Hol a point? — kérdi a nyájas olvasó.

— Ahán! — mondja a másik nyájas olvasó, — nincs point, tehát folytatása lesz.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

JAPÁN UTAM.

Itt az ősz, távoznak a fecskék és megjönnek a hitelezők, a kik a különböző fürdőhelyeken a mi kamatainkból uj erőre kaptak.

A Muzeum-kertben zörög a száraz falevél és a nyárnak utolsó föllobbanása a magyar szerzők ciklusa a Nemzeti Szinházban. Majd ha fuj a hideg szél és zuhog az eső s a kőszinház barátságos tanyát nyujt a didergő emberiségnek: akkor jönnek a spanyol, norvég és francia szerzők. És mikor én, mint nem spanyol, bus gondolatokat forgatok fejemben, eszembe jut, hogy nekem tulajdonképpen e pillanatban egy nagy Lloyd-gőzösön kellene ülnöm, mely a messze Kelet felé viszi azokat a magyarokat, a kiknek az a vidám ötletük támadt, hogy Ojamának diszkardot adjanak.

Ez a japán utazás, a melyet nem tettem meg, sőt a melyet megtennem eszem ágában sem volt, de a melynek megtevésére Kardhordó Árpád az én nevemmel is buzditotta a nagyérdemü közönséget, mint az árnyék követett egész nyáron. Bármerre jártam, bárhol fordultam meg, mindenütt fölkerestek levelekkel, ajánla-

tokkal, megbizásokkal és üzenetekkel, melyeket részint a mikádónak, részint Ojámának, Togónak, Kurokinak, Kamimurának és mindenféle japán apró szenteknek kellett volna átadnom és velük elintéznem.

Egyszer voltam életemben ilyen népszerü alak. Nem mikor drámáimmal sikereket arattam, még kevésbbé, mikor vigjátékaim füttyszó-kisérettel áldoztak le, akkor sem, mikor összegyüjtött munkáim ezerszámra szétmentek az országban, hanem akkor, mikor kiirták rólam a lapok, hogy az osztálysorsjátékon százezer koronát nyertem. A mint ez megjelent egy kis hir alakjában, másnap reggeltől kezdve lakásom valóságos bucsujáróhely volt. Némelyek őszintén férfias nyiltsággal csak pumpolni jöttek a gentlemének becsületszó igéretével akarták kihuzni belőlem soha viszont nem látandó koronáimat s az összes templomok koldusai nevében megjelent egy-egy bizalmi férfiu, a ki nagyobbszabásu adományért könyörgött. Repülőgépes alakok örömrepesve siettek hozzám, hogy költségemen eszméjüket megvalósitsák. Gyárvállalati eszmékkel rohantak meg, a görög dinnyének Angliába való exportálására kaptam fényes ajánlatot. Rövid három nap alatt kisded százezer koronámra körülbelül másfélmilliónyi betáblázás érkezett. Megjegyzendő: olyan százezer koronára, a melyet nem én nyertem meg, hanem egy hasonló nevü polgártársam, a ki foglalkozására nézve suvikszgyáros. Ezzel a derék polgártársammal én rokonságot tartok, mert minden esztendőben január elsején suvikszgyártmányából tiz skatulányi tiszteletpéldányt

kapok. Hogyne tartanék becsben és rokonságban egy ilyen embert, a ki csak a cipőmet feketiti be és karakteremet érintetlenül hagyja?

A mint Kardhordó Árpád a fészkes fene megbizásából az első japán proklamációt közzé tette (a melyen, mint Lovászpatonán mondják, csekélységem neve is szerepelt), ujra rám kezdett sütni a népszerüség napja. Egyszerre keresett cikk lettem, s a levelek garmada számra kezdtek érkezni hozzám. Több mint két hónap óta nem beszél velem senki irodalomról, politikáról, hanem Japánországról. Valamennyien kiváncsiak rá, hogy miért szántam magam rá a kimenetelre, mit szándékozom Japánországban cselekedni, meddig szándékozom kint maradni, nincs-e kifogása választóimnak ellene, hogy ilyen válságos viszonyok között itt hagyom az európai kontinenst, tudok-e japánul, milyen nyelveken fogok a japánokkal érintkezni, le vannak-e munkáim japán nyelvre forditva, stb. stb. stb. Ez még csak puszta érdeklődés, azután jönnek azok, a kik részt akarnak venni az expedicióban és tőlem kérnek tanácsot: Vigyenek-e magyar diszruhát, vagy elég lesz a frakk? Tropikus-e az éghajlata Japánországnak? Vagy szibérikus? Hogyan kell öltözködni a hajón? Hogyan kell öltözködni a szárazföldön? Csináljon-e végrendeletet és biztositsa-e életét a balesetek ellen? Van-e biztos szer a tengeri betegség ellen? Kimehet-e olyan ember, a ki csak magyarul tud? Vigyen-e magával flanell-haskötőt? A Japánországban dühöngő beri-beri betegség átragad-e európaiakra?

Igaz-e, hogy a pestis állandóan dühöng, állandóan uralkodik Japánországban? Lehet-e gyónni a mikádó országában? Ezt egy asszony kérdezte tőlem, mert ő minden héten meg szokott gyónni. Stb., stb., stb.

Most jön a harmadik fejezet: azok az embertársaim, a kik nem pusztán érdeklődnek, nem is akarnak kijönni, de megbizást adnak, hogy azt én Japánországban teljesitsem. Egy külföldön élő müvésznő fölkért, hogy japán győzelmi indulóját legyek szives a mikádónak átnyujtani. Schwarc tokaji borkereskedő arra a csekély szivességre kért, hogy öt üveg valódi tokaji bort szállitsak el a fölkelő nap országába és tetszés szerinti arányban osszam el Togó és Ojáma közt. Rám bizta, hogy melyiknek adjak három üveggel és melyiknek csak kettővel, de levelének sorai közt lappangott a sanda gyanu, hogyha utközben meg találnám inni a bort, akkor a szadagórai rabbi kisebb egyházi átkával fog engem sujtani. A mitől természetesen én annál kevésbbé ijedek meg, mert koalició lévén, Molnár apátkanonoktól mindig kieszközölhetek egy hasonló nagyságu egyházi ellenátkot, a mivel kiparirozom a szadagórai csapást.

Hauer Berci Debrecenből értésemre adta, hogy mint a Hajduság képviselőjének, kötelességem egy csikóbőrös kulacsot kiszállitani a mikádónak, valódi sesztakerti vinkóval megtöltve. S kutyakötelességemmé tette, hogy a trónteremben a nagy kihallgatás alkalmával, a melyet részünkről Olay Lajos, mint főudvarmester fog dirigálni, én ezt a homoki lőrét a mikádó

egészségére üritsem, a kulacsot aztán ő császári fenségének legmagasabb markaiba helyezzem el.

Singer Artur felsőkereskedelmi iskolai tanuló és körülbelül még kilencvenen, a kiknek nevét nem akarom kinyomtatni, mert a festék drága, csak arra kértek, hogy nekik az utról, de különösen Japánországról képeslevelezőlapot küldjek. A bizalomnak megható jeléül veszem, hogy a kilencven közül csak ketten voltak hajlandók a költségeket előzetesen kezeim közé lefizetni. Singer Artur ifju barátom is e két bizalmi alak közé tartozott, a mit én nevének kinyomtatásával honorálok.

Röviden összefoglalom még, hogy ha a mikádónak szállitandó emléktárgyakat magammal vittem volna, egy külön hajót kellett volna bérelnem, természetesen a saját költségemre. Én nem feleltem az ajánlkozó levelekre, mert az okos muzulmánnal tartok, a ki azt mondja, hogy jobb levelet nem irni, mint irni. De a lapokban egypárszor nyilatkoztam, hogy én nem megyek Japánországba, nem is helyeslem, hogy mások Japánországba mennek, mert mi az ördögnek vigyünk mi diszkardot egy olyan embernek, a kinek sokkal jobb kardja van, mint nekünk. De az én lemondó nyilatkozataimat nem olvasta senki és a közvélemény makacsul ragaszkodott ahhoz, hogy én Japánországba megyek. Otthon a gyerekeim is, a kik hallották a szomszéd gyerekektől, hogy Japánországba utazom, sokkal nagyobb tisztelettel bántak velem, mint rendes körülmények közt. Én tudniillik családi körben nem a tisz-

teletre, hanem a népszerüségre szoktam a fősulyt fektetni.

S mint medve, vagy ló ingujjra vetkezve hentergek a gyerekekkel a gyepen, vagy a Balatonban s ők ugyancsak alaposan megpüfölnek, a mivel természetesen nagy csorbát ütnek apai tekintélyemen. Ellenben népszerüségem óriás mértékben növekszik. Budapesten nem élünk persze ilyen vidáman, mert ritkábban van szerencsém családomhoz, s a mikor egyszer a legkisebbik fiamnak vasárnap délután, mivel a bablevest nem akarta megenni, egy nyaklevessel szolgáltam, azzal a panasszal futott az anyjához: — Megütött az a goromba ur, a ki minden vasárnap nálunk szokott ebédelni!

Ismétlem, a gyerekek, bármily bizalmas viszonyban voltunk is, félénk tisztelettel tekintettek rám. Gál Mózes és Abonyi Árpád novelláiból tudták, hogy a nagy utazók micsoda óriás szenvedéseken és kalandokon szoktak keresztül menni és én rám is ugy tekintettek, mint egy sárkányölő óriásra, a ki már legközelebb ismeretlen országokban csodálatos szörnyetegekkel fog viaskodni. Egypárszor megpróbáltam leinteni őket, de nem folytattam ez irányban való tevékenységemet, mert azonnal láttam, hogy a gyerekek gyávaságnak tekintik és meghátrálásnak veszik, s mig az egész világ előtt visszavonultam a kirándulástól, saját gyerekeim előtt a nimbus kedvéért japán utazó gyanánt kellett szerepelnem.

Valamennyi levél közül, a mely hozzám érkezett,

legérdekesebb és legvidámabb volt egy plébánosnak az irása, a mely a következőképpen szólt:

Tisztelt uram, régóta bámulója vagyok a japán hősiségnek és hazaszeretetnek, csodálattal tölt el, hogy pogány létükre, olyan tisztult erkölcsi világnézettel birnak. Bámulom bennük a családias vonást, az ősök tiszteletét és a gyermekek szeretetét. De mindezt szeretném közelről csodálni és azért elhatároztam, hogy én is részt veszek abban az expedicióban, a mely az ön vezetése alatt a messze Keletre fog indulni. Ön azonban tudni fogja, hogy az egyház szolgája földi javakkal nem igen szokott megáldva lenni s igy a nagy ut költségeit a magam erejéből fedezni nem tudnám. Hallottam azonban, hogy a magas kormány több állást szervezett erre az utazásra, melyek kétezer korona szubvencióval járnak. Esedezem, tessék érvényesiteni nagybecsü befolyását olyan irányban, hogy én ezen kétezer koronás állások egyikét elnyervén, minden anyagi megerőltetés nélkül meglátogathassam a fölkelő nap országát, a magam javára és népem tanulságára. Örökre hálás leszek önnek ezen közbenjárásért. És kérni fogom a Mindenhatót, hogy a tengeri viharokon keresztül minket szerencsésen célunkhoz vezessen és még szerencsésebben vissza vezessen. Kiváló tisztelettel *X. Y.*

Valóban meghatva olvastam a plébánia csendes magányában kelt gondolatot, a mely a tisztelendő urat arra ösztönzi, hogy ilyen neki szokatlan és terhes utra vállalkozzék, nem hivalkodásból, föltünési viszketegből, hanem lelkesedésből és tudományszomjból. De csöndes

derültség fogott el, a mikor a kétezer koronával szubvencionált álláshoz értem . . . Arra még csak szivesen áldozna a darabontkormány, hogy ezt a diszkardot az ellenzék vezéremberei vigyék ki Japánországba s ott töltsék csendes visszavonultságban a legközelebbi négy hónapot, de a kik neki nem kényelmetlenek, azokra bizony ő nem áldoz. Azután félretettem a levelet s egy darabig megfeledkeztem róla. Majd utra keltem, mert a nyári programomba hazánk egy távoli részének bejárása volt fölvéve és elfelejtve a plébános nevét, neki nem is feleltem.

Egyszerre csak észreveszem, hogy egy expressz ajánlott, éjjel-nappal is kézbesitendő levél kerget végig az országon. Kerestek vele Balatonföldváron, Budapesten, lakásomon, a szerkesztőségben, az országházban, Szovátán, Marosvásárhelyen, Szepsi-Szentgyörgyön, Erdő-Szentgyörgyön, Segesváron, Korondon, mindenütt, a hol csak megfordultam és egy-két napot töltöttem. Egypár helyről táviratilag jelezték barátaim, hogy egy expresszlevéllel halálra keresnek. Nyugtalanság fogott el, mert én nem tartok Eötvös Károllyal, a ki ha táviratot kap, nem bontja föl, azt mondván, hogy annak sürgős, a ki küldi, nem pedig neki. Mi lehet abban a levélben? Betegek a gyerekek? Baj van a kerületben? Öreg édesanyám kiván látni? Kossuth Ferenc sürgős konferenciára hí? Lejárt egy váltóm és sürgősen keresik az aláirásomat? El nem tudtam képzelni és nyugtalanságom egyre fokozódott. Végre viszszaérkeztem Budapestre és az összes központi és fiók-

postahivatalokat értesitettem ittlétemről. Az értesitésnek lett is foganatja, mert a rákövetkező éjjel, körülbelül éjfél után két órakor erősen dörömböltek és csengettek lakásom ajtaján. Kirohanok és a levélhordó karjaiba dülök, az pedig átnyujtja nekem a nagy utat megtett levelet.

Kezem reszketett, szivem hangosan dobogott a megdöbbenéstől, egy pillanatig nem tudtam ollóhoz jutni.

Nézem, nézem, az irás ismeretlen, a hely a honnan jött, ismeretlen. Baj tehát nem lehet benne, de tán örömhir, valami váratlan örökségről, egy haldokló tisztelőmről, a ki negyvenezer holdját az utolsó pillanatban rám akarja hagyni. Szóval a legfantasztikusabb gondolatok cikáztak végig agyvelőmön. Eh, vessünk véget a gyanitásoknak! Egy ideges mozdulattal föltépem a levelet, megnézem az aláirást: az én plébánosom, a kiről teljesen megfeledkeztem. A levél a következőképp szólt:

Igen tisztelt uram! Nem nyervén meg egyházi fenhatóságom engedelmét, mély sajnálattal tudatom, hogy *nem utazhatom önnel Japánországba.* Adja át üdvözletemet a mikádó ő felségének. Kiváló tisztelettel *X. Y.*

Szent Isten! Hát ezért nyargalt végig ez a levél hét vármegyén, hát ezért vitte vasut, kocsiposta, cigány, vágtatott jobbra, vágtatott balra, keresett éjjel, keresett nappal, ezért rezegtek szivemben a nyugtalanság hurjai és ezért huztak ki éjfél után két órakor az ágyamból.

hogy megtudjam, hogy a plébános ur *nem utazik Japánországba!*

Legyen nyugodt, kedves plébános ur, én sem utazom Japánországba, de nem utazik Olay Lajos sem, Eötvös Károly sem, sőt Kardhordó Árpád sem, senki sem utazik Japánországba. S az ön levelének én csak egy hasznát vettem, hogy egy kinos álomból fölébresztettek vele. Azt álmodtam ugyanis, hogy a nagy angol hajó, hátán a mi dicső expediciónkkal, a csuzimai tengerszorosba uszik a japán tengerpartok felé s nekünk a hajó nagy étkezőtermében egy kinai büvész előadást tart. A program utolsó pontja egy szenzációs meglepetés volt. A kinai büvész késeket nyelt le, tengeri nyulakat huzott elő a szájából és egy őrizetlen pillanatban megragadta Ojama marsall diszkardját, a mely állandóan közszemlére volt kitéve a nagy ebédlőben, aztán lenyelte s belevetette magát a tengerbe. Kardhordó Árpád elájult, Olay Lajos, talán fölösleges is megjegyeznem, káromkodott, Eötvös Károly pedig hozzám fordulva, igy szólt:

— Mondtam, hogy ne bizzuk a dolgot Kardhordó Árpádra.

Éppen én is a tengerbe akartam ugrani, nehogy az utókor számadásra vonjon, a mikor . . . Oh, a mikor a levélhordó elkezdte rugdalni ajtómat s én fölébredtem. Köszönet önnek, kedves plébános ur, szives leveléért, a mely irodalmunknak egy még élő jelesét megmentette a csuzimai tengerszorosban való gyászos elmulástól.

A BÁTORSÁG.

Igazán nem tudnám megmondani, hogy mi a bátorság? Bátorság-e az, mikor a katonák *hurráh*-kiáltások közt megrohannak egy ágyu-üteget? Ehhez nyilván bátorság kell. De vajjon nem azért teszik-e a katonák, mert vonakodás esetén a saját bajtársaik, vagy tisztjeik lelőnék őket? S ez biztosabb halál, mint az ágyutüz, a mely még messze van.

Bizonyára bátor ember az, a ki oroszlánvadászatra megy. De ez a bátor ember addig nem megy el Afrikába, a mig itthon kitünő lövővé be nem gyakorolta magát. Azután ott vannak a fegyverei, robbanó golyókkal megtöltött expressz-puskák, a melyekre a fegyvertelen oroszlánnal szemben a jó vadász föltétlenül biztosan számit.

Bátorság-e a párbajvivás? Itt is megvan az a bizonyos társadalmi kényszer, a mely segit az emberben legyőzni a halálfélelmet. Életemben sok jelét láttam a bátorságnak és a gyávaságnak. Már mint az olyan bátorságnak és az olyan gyávaságnak, a mit konvencionális fölfogás szerint annak nevezünk. Azért még sem

tudnám meghatározni, hogy tulajdonképpen ez a két fogalom mit jelent.

Mai viszonyok közt nagy bátorság kell ahhoz, hogy egy közéleti férfiu, aki bizonyos elveken lovagolt teljes életében, egy napon eladja magát a hatalomnak, komisz Judás-pénzért s másnap hajnaltól kezdve mindannak az ellenkezőjét tegye és hirdesse, a mit eddig tett és hirdetett. De talán ez sem bátorság, hanem elvetemedettség. Az elszántságban való nagyság, melyre a heves életösztön s az intenziv boldogulni vágyás viszi rá az embert.

Különösen egy izben tanuja voltam egy ember bátorságának és gyávaságának egyszerre. És ez teljesen megzavarta már-már tisztulni kezdő fogalmaimat.

Egy beteg barátom látogatására egy nagyobb községben időztem, s ott csendes beszélgetések közt telt az idő. Egy napon parasztemberek jelentek meg a háznál, hogy egy kis diskurzust folytassanak velem, a kinek a nevét ismerték. A beszélgetés oda lyukadt ki, hogy ők vasárnap gyülést fognak tartani, s hogy szeretnék, ha ezen a gyülésen én is megjelennék.

— Kik lesznek a gyülés szónokai? — kérdém.

— Lejön Pestről két ur, azután az ülést megnyitja a függetlenségi párt elnöke.

— Ki légyen az?

Erre a társaságból fölemelkedik egy hatalmas termetü, szép magyar ember, pirosbarna arccal, szénfekete bajusszal, Kossuth-szakállal és igy szólt:

— Én volnék, Szabó Miklós, a függetlenségi párt

elnöke. Engem választottak meg, mert oda jómódu ember kell, a ki nem kénytelen mindig a maga dolgaival foglalkozni. Én hát igazitom a függetlenségi párt dolgait is.

Kezet fogtam a szép szál emberrel és kérdeztem, hogy fog-e ő is beszélni. Azt felelte, hogy ő csak megnyitja a gyülést, de különben a szónak nem embere. Ezt a mesterséget másnak engedi át. De engem kér, hogy ha nem esik nehezemre, beszéljek a néphez, mert itt van többféle párt, vannak negyvennyolcasok, voltak kormánypártiak is, vannak szociálisták is, hát illenék egy értelemre hozni a népet, még pedig függetlenségi értelemre. Mert ugy illik magyarokhoz, hogy összetartsunk.

Figyelmesen meghallgattam értelmesen előadott szavait és aztán igy szóltam:

— Hát lássa Szabó uram, a mit itt elmondott, azt mindjárt a népgyülésen is elmondhatja.

— Majd megpróbálom.

Ezzel eltávoztak. A vasárnapi népgyülésre megérkezett két uriember, a kit a helybeli munkáskör hitt meg erre az alkalomra. Az egyik iparos volt, a másik tudja az Isten micsoda jól öltözött, bőbeszédü, mozgékony ifju, azt hiszem ujságiró volt, vagy bölcsészethallgató. Mikor meghallották, hogy én is ott vagyok a faluban, eljöttek hozzám, bemutatkoztak s a mozgékony ifju megkérdezte, hogy vajjon nem azért jöttem-e, hogy az ő akciójukat ellensulyozzam?

— Miféle akciójukat?

— Az általános szavazati jog érdekében.

— Beszéljünk magyarul, kedves öcsém: a törvénytelen kormány érdekében.

— Az alárendelt jelentőségü én előttem, hogy kitől jött, a fő az eszme.

— Ezt már olvastam valamelyik szociálista-lapban, ez nem a maga fejében született. Különben kijelentem, hogy én beteg barátomat látogatom meg és én tőlem fölforgathatják az egész falut, nem törődöm vele. A népgyülésre azonban elmegyek, mert megigértem a függetlenségi párt elnökének. S ha a nép kivánja, én is föl fogok szólalni. Isten áldja meg önöket.

A népgyülésre az egész falu összejött. Az elnöki emelvényen helyet foglaltunk négyen, Szabó Miklós, a függetlenségi párt elnöke, én és a két pesti ifju. Pont három órakor fölemelkedett Szabó Miklós, arcát halálos sápadtság boritotta, ajkai reszkettek s hatalmas melle ugyancsak zihált. Bámulva néztem az erőteljes emberre, a fizikai szenvedés ritt le róla. Odasugtam neki:

— Valami baja van, Szabó uram?

— Nincs nekem semmi, csak nem mesterségem a beszéd. Kérem a tekintetes urat, segitsen rajtam.

— Hiszen nem kell magának beszélni, csak egypár szót szóljon.

Szabó Miklós elővette nagy vörös zsebkendőjét és homloka verejtékét kezdte törölgetni, miközben odasugta hozzám:

— Igen ám uram, de mi légyen az az egy-két szó?

Fölálltam és odahajoltam hozzá és sugtam, a mi itt következik:

Tisztelt népgyülés, kedves polgártársaim. A mára összehivott gyülést ezennel megnyitottnak jelentem ki, megköszönöm a népnek, hogy ilyen nagy számmal gyülekezett össze és kérem, hogy csendben és figyelemmel hallgassák meg azoknak a szavát, a kik eljöttek, hogy a népet az ország dolgairól fölvilágositsák. Átadom a szót a vendégeknek.

Szabó Miklós egész testében remegve, de pontosan és harsány hangon elmondta utánam a mondókát, azután kimerülten lerogyott a székre s lihegve várta a következendőket. Utána fölszólalt az iparos szociálista, a ki a szociálista lapokból és röpiratokból bemagolt frázisokat gördülékenyen elszavalta. Azután rákerült a sor a mozgékony ifjura, a kinek ragyogott az arca az örömtől és megelégedettségtől, mikor a népet, a *jogtalan népet* megszólitotta. S nagy szóbőséggel, teljes nyugalommal és perfekt szókészséggel nagyszabásu szónoklatot vágott ki. Lehet, hogy hallgatói élveztek, de hogy ő maga jobban élvezett, azt határozottan merem állitani. Valóságos kéjjel lubickolt a saját kijelentéseiben. Szidta a papokat, a mágnásokat, minden földbirtokost, minden tőkepénzest. Dicsőitette az orosz forradalmárokat, szóval remekelt. Mikor befejezte beszédjét, akkor a függetlenségi pártiak engem óhajtottak hallani, a mire én is dikcióztam. Minden szónokot megéljenéztek, engem is. S akkor rákerült a sor, hogy Szabó Mik-

lós uram az ülést bezárja, mikor ezt neki megmondtam, ő, a ki elégedett arccal ült mellettem, ujra sápadt lett, ujra elővette a nagy vörös zsebkendőt és olyan benyomást tett rám, mintha a guta kerülgette volna. Fájdalmas pillantást vetett rám.

— Nem tehetné meg helyettem a tekintetes ur?

— Ugy dukál, hogy kigyelmed tegye meg és itt már igazán csak egypár szót kell szólni. Csak álljon föl és mondja utánam.

Sugásomra hiven elmondta, hogy *megköszönöm a szónokoknak szives közremüködését és a népgyülést bezárom.*

Szabó Miklós a székére rogyott, a nép éljenzett és oszlani kezdett. Én pedig a két pesti szónokkal elmentem Szabó Miklóshoz s az udvaron leültünk borozgatni. Jó egy óráig elbeszélgettünk az ország állapotáról és a zilált politikai viszonyokról. Egyszerre csak kint a falu utcáján óriási kavarodás támadt, nagy kurjantásokat, asszonyi sikoltásokat hallottunk. Futott mindenki a merre látott. Fölugrottunk. Mi történhetett itt? Lelkendezve szaladt el egy csomó ember a ház előtt. A kisbiró lélekszakadva rohant be a kapun és reszketve kiáltott:

— A mészáros nagy kutyája megveszett és vágtat végig a falun.

Éreztem, hogy eláll a szivem verése. Társaimra néztem, azok meg rám. Két pesti szónoktársam ugyancsak zöld volt az ijedtségtől, bizonyos, hogy az én arcom hasonló szint öltött. Szabó Miklósra néztem, ő egész

nagyságában kiegyenesedett, szeme az eltökéltségtől és a bátorságtól szinte villogott. Ledobta ujas mándliját, fölgyürte két izmos karján az ingét, egy ugrással a tornácon termett és egy fejszét ragadott a kezébe.

— Hol a kutya? — kérdé a kisbirót.

— A felvégről jön errefelé.

Mire a kisbiró a mondat végére ért, Szabó Miklós már kint termett az utcán, mely e pillanatban teljesen néptelen volt. A legbátrabbak csak a keritès mögül mertek a kutyára kiabálni, a mely a veszett kutyák rendes bódorgó járásával, lehajtott fejjel közeledett. El állt a lélekzetem, mikor láttam Szabó Miklóst szembeállni vele. Fölemeli fejszéjét s a következő percben megtörtént az összeütközés. A kutya feléje kapott, de a fejsze lesujtott és a hatalmas állat kettévágott fejjel elterült. Szabó uram eldobta a fejszét s harsány hangon végig kiáltott a falun:

— Emberek, kijöhettek. Agyonütöttem a kutyát.

Ezzel megfordult, csendes léptekkel visszatért az udvarra, odalépett az asztalhoz, bort töltött és megkinált. Megvallom, hogy a pohár bor, bár alig ment le a torkomon, igen jól esett. A népgyülés két szónoka alig tudott magához térni az ijedtségtől, de mikor aztán magához tért, a pesti kis mozgékony ur áradozó szavakkal ünnepelte Szabó Miklóst, mint a bátorság mintaképét. Beszélni tudott fenemód, az bizonyos. És mikor egymás kezét rázták, én végignéztem rajtuk: ime, két bátor ember. A pesti ifju bámulja Szabó Miklóst, mert szembe mert szállni a veszett kutyával, Szabó Miklós

pedig nem kevésbbé bámulja a pesti urat, a ki olyan hatalmas szónoklatot mer kivágni több ezer főre rugó népgyülés előtt, melynek láttára neki minden bátorsága inába szállt.

Már most kinek van igaza? Mi a bátorság és mi a gyávaság?

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

ÖNKÉNTES APA.

Öt perccel a vonat elindulása előtt megnyilt az ajtó és a kupéba egy csinos fiatal asszony lépett be, négy apró gyermekkel. Nagy barátja vagyok a gyerekeknek, nemcsak a magaménak, hanem a másokénak is, de ez a látvány kissé megborzongatta a hátamat. Tapasztalatból tudom ugyanis, hogy a gyerekek a vonatot öt perc alatt megunják és vagy enni, vagy inni, vagy sirni óhajtanak.

Akár cukrot, akár hust kapnak enni, bizonyos, hogy összemaszatolják magukat és a kupét. Ha inni kapnak, akkor ugy a tejet, mint a bort vagy a vizet kiöntik. Ha pedig semmit sem kapnak, akkor rögtön és habozás nélkül a sirásra térnek át. Szomoruan huzódtam vissza az egyik sarokba és elszánt tekintettel méregettem a csemetéket, a kik viszont ellenséges pillantásokat lövelltek felém. Mintha sejtették volna, hogy ez az a bácsi, az a vérivó szörnyeteg, a kivel öt perc mulva a mama ijeszteni fogja őket. Ez az a bácsi, a ki le fogja harapni az orrukat, ez az a bácsi, a ki ki fogja őket dobni az ablakon, ez az a bácsi, a ki meg fogja verni őket.

Az asszony kék szemeiből szeliden nézett rám, mintha azon tanakodott volna, vajjon milyen karakterü ember vagyok? S baj esetén támogatni fogom-e őt anyai kötelességének teljesitésében és a rend föntartásában?

Pillantása szinte könyörgővé vált, mintha azt esdekelné: Uram, ha ön megcsontosodott és világgyülölő agglegény is, még akkor is bocsásson meg azoknak, a kik, mint látja, a hálás utókorról gondoskodnak. Én mogorva képet igyekeztem vágni, nehogy bármi tekintetben és irányban angazsirozzam magamat, mire az asszony nagyot sóhajtott. A vonat elindulásának percében igy meglehetősen hüvös, sőt ellenséges hangulat uralkodott a kupéban.

Alig hogy kirobogtunk a nyugati pályaudvarból, belépett a konduktor. Az asszony egy, mondd egy jegyet nyujtott át neki, a konduktor ránézett és azután igy szólt:

— Ezek mind az ön gyermekei?

— Igen, konduktor ur.

— De kérem, lehetetlen, hogy öten utazzanak egy jeggyel.

— Miért volna lehetetlen? Valamennyien négy éven alul vannak. S tudtommal a négy évet még be nem töltött gyerekek ingyen utaznak.

— Ingyen utazhatik egy gyerek, két gyerek, de engedje meg, abszurdum, hogy négy gyerekkel ne fizessen semmit. Hisz igy mi egy kisdedóvót kénytelen lennénk ingyen szállitani.

— Higyje el, kérem, hogy én jóhiszemüleg jártam el s mondja meg, mit csináljak?

— Hát kérem, nagysád, én nem bolygatnám a dolgot, de a főellenőr a vonaton van és ő bizonyára bele fog botlani a gyermekekbe. Tehát nincs más hátra, mint vagy váltson nálam egy birsággal sulyositott jegyet, vagy . . .

Az asszony hirtelen fölkapta a fejét és kiváncsian a konduktorra nézett.

— Vagy?

— Vagy kérjen föl valakit az utasok közül, hogy vállaljon el kettőt a gyerekek közül.

Az asszony elvörösödött, azután nagyot sóhajtott és igy szólt:

— Hja, ez nehéz lesz.

Élénk figyelemmel kisértem e párbeszédet, miközben kitekintettem az ablakon. Mikor a társalgás idáig ért, akkor befelé fordultam. Azonnal találkoztam az asszonynak és a konduktornak tekintetével. Mind a ketten kérőleg néztek rám. A konduktor jószivü fickó lehetett, hogy igy az asszony támogatására sietett. Miért legyen nekem rosszabb szivem, mint egy vasuti kalauznak? Meghajtottam magamat és igy szóltam:

— Ha csak ez kell, asszonyom, engedje meg, hogy két gyermeket elvállaljak.

A konduktor szalutált, kijelentette, hogy minden rendben van, eltávozott és ránk huzta az ajtót.

Egy darabig csend uralkodott a kupéban, mind a ketten zavarban voltunk. Végre jónak láttam, hogy

az elvállalt szerepből levonjam a konzekvenciákat és megszólaltam:

— Asszonyom, nevem Kovács Antal, foglalkozásomra nézve miniszteri tisztviselő vagyok. S figyelmeztetem önt arra, hogy mire a főellenőr megérkezik, nekem az elvállalt két gyermekkel bizonyos intimitásba kell lépnem, hogy csakugyan olyan szinben tünjék föl a dolog, mintha én volnék az apjuk.

Most már az asszonynak minden zavara eltünt és vidám nevetéssel nézett rám.

— Nos, uram, hát válasszon.

Ezzel a gyermekeket sorba állitotta elém.

— Kérem, a dolog nem olyan egyszerü, mint ön gondolja. Itt nem arról van szó, hogy két gyermek az enyém, két gyermek meg a magáé. Hanem arról van szó, hogy ez a négy gyermek a kettőnké . . .

— Hisz akkor nekünk olyan képet kellene vágnunk, mintha férj és feleség volnánk?

— Természetesen, asszonyom. És azért ön ne vegye rossz néven, hogy én azonnal szivarra fogok gyujtani és füstölni, mint egy gyárkémény. Ne vegye rossz néven, hogy meleg idő lévén, le fogom vetni a kabátomat, és ne vegye rossz néven, hogy álmos lévén, végigfekszem a kupé egyik oldalán és igyekezni fogok aludni.

Az asszony jóizüen nevetett.

— Én nem tudom, uram, hogy ön tényleg férj-e. De az bizonyos, hogy tökéletesen férjnek való. Udvariatlan és unalmas.

Egyenesen a szeme közé néztem az asszonynak.

— Hát azt akarja, hogy figyelmes és mulattató legyek? Szóval, hogy udvaroljak?

— Óh nem, ezt nem akarom. Én hálás vagyok az áldozatért, a mivel egy kellemetlen költségtől megmentett és viselheti magát ugy, a hogy tetszik. Még azt sem bánom, ha kimegy a folyosóra és ott füstöl.

— Helyes, előbb azonban megismerkedem gyermekeimmel.

A legidősebbiket Margitnak hivták és aranyszőke volt. Utána Jancsi következett, irtóztató kócos hajjal és a vasuti ülésekről villámgyorsan fölszedett piszokkal arcán. Azután következett a két éves Emma, a ki leghamarabb bizalmas lábra helyezkedett velem, a mennyiben bizalmasan a lábamra ült. S végül következett Pista, a ki még járás tekintetében nagyon gyenge lábon állt. Odafordultam hozzájuk és meleg, rábeszélő hangon igy szóltam:

— Kicsikéim, tekintsetek engem papátoknak. Mondjátok nekem, hogy papa.

Margit igy felelt:

— Ó nem, maga nem papánk. A mi papánk Szolnokon van, sokkal szebb ember, mint maga. Több haja is van, mint magának.

— Köszönöm angyalom, de mivel a papa otthon maradt, most én vagyok a papátok. Ő a szárazföldi papa, én meg a vasuti papa vagyok.

Itt Margitka ujra megszólalt:

— A papa nekünk mindig cukrot szokott venni.

Ha csak cukor kell! Van az én táskámban egy forint ára savanyu bonbon, melyet egy vidéki keresztfiamnak viszek. Rögtön elővettem és megzörgettem. Óriási hatás. A gyerekek szilaj *papa, papa* kiáltásokkal megrohantak. Én pedig egyikkel az ölemben, másikkal a térdemen, harmadikkal a nyakamban megkezdtem a bonbonok kiosztását. E percben nyilt az ajtó és belépett a főellenőr a konduktor kiséretében. Oly jelenetet látott, hogy nem is volt szükséges kijelentenem, hogy az én gyermekeim és hogy az én felelősségemre utaznak, nyugodtan átvette a két jegyet, megkérdezte, hogy a gyerekek ide tartoznak-e, a mire persze igennel feleltem s éppen vissza akart vonulni, mikor a gyerekeket lehámozva magamról, szeme közé néztem és ekkor örömteljes meglepetéssel egy régi jó barátomat fedeztem föl benne, a kit már évek óta nem láttam.

— Tóni! — kiáltott ő.

— Marci! — kiáltottam én.

— Nem is tudtam, hogy megházasodtál! — kiáltott ő.

— Mi az ördög? — kiáltottam én, hamarjában nem tudva, mit kiáltsak, miután az ő kiáltása meglehetős zavarba hozott.

— Légy szives kedves nődnek bemutatni.

— Hogyne, kérlek, boldog vagyok. Engedd meg, édes, hogy Koncsai Márton régi barátomat és iskolatársamat bemutassam.

Az asszony lángvörösen emelkedett föl helyéről és kezet fogott jó barátommal, a ki éppen a legrosszabb-

kor érkezett. Azután Koncsai barátom a gyermekeket kezdte vizsgálni. Konstatálta, hogy gyönyörüek. Konstatálta, hogy rendkivül okosak. A fiukról rögtön megállapitotta, hogy mesésen hasonlitanak hozzám. Azután melegen megrázta a kezemet és gratulált családi életemnek boldogságához és a gyermekeknek gyors egymásutánban való jelentkezéséhez. Igérte, hogy rögtön visszajön és azzal eltünt.

Becsuktam az ajtót, behuztam a függönyt is s aztán egy sarokba huzódva, ránéztem az asszonyra.

— Nos, asszonyom, mit szól hozzá? A dolog ugy fejlődik, mintha egy francia bohózatnak indulna.

Az asszony meglehetősen zavart ábrázatot mutatott. S valamit szólni akart. De én leintettem.

— Megálljon asszonyom, mielőtt tovább megyünk, mondja meg a keresztnevét. Mert ha Marci barátom visszatér, esetleg szükségem lehet rá.

— Ilkának hivnak.

— Köszönöm és most jól vigyázzon, mert ha Marci vallatóra fog bennünket, lehetőleg ne cáfoljuk meg egymást mondásainkban. Én csak annyit mondok fölvilágositásul, hogy korom harmincnégy év, Szabolcs vármegyében születtem, apám, anyám él még, vallásom római katolikus, szolgáltam a negyedik számu tüzérezredben, párbaj miatt egy hónapig be voltam csukva. Azt hiszem, ennyi elég. És most szabad tudnom önről a legszükségesebb adatokat?

— Korom huszonnégy év, — felelt habozás nél-

kül az asszony. — Nevem Szalóczy Ilka. Apám, anyám él és háztulajdonosok Budapesten, a papa városi bizottsági tag, vallásom római katolikus, sokszor szenvedek fogfájásban, nagyon szeretek színházba járni, de különben minden időmet gyermekeimnek szentelem.

— Köszönöm, egyelőre ennyi elég. De most szabad tudnom, hogy hová utazik?

— Szolnokra megyek, a hol férjem, mint épitési vállalkozó, valami házat épit. Ő nem jöhet el onnan, tehát mi megyünk oda nyaralni.

— Jó, most már mindent tudok.

Ekkor visszajött a konduktor és mosolyogva jelentette, hogy a főellenőr urnak nem árulta el, hogy mi nem vagyunk férj és feleség. A derék embernek egy forintot nyomtam a markába, mert a helyzet magaslatán álló vasutasnak bizonyult. A főellenőr ezalatt elvégezte a szemlét és beült mihozzánk. Ezen idő alatt a gyermekek folyton cukrot ettek s *papa, papa* kiáltással folyton ujabb cukrot kértek tőlem. Hála az égnek, a savanyu bonbon nagyon olcsó dolog és egy forint árából egy egész népiskolát meg lehetett volna vendégelni. Igy hát a négy gyermeknek folyton tele volt a szája és engem teljes mértékben elfogadtak apjuknak. Igy robogott vonatunk Cegléd felé. Az asszony rendkivül szeretetreméltó volt, Koncsai Marci megigérte, hogy Pesten meg fog látogatni bennünket, csak egyszer fenyegetett veszedelem, mikor tudniillik megigérte a gyermekeknek, hogy Cegléden vesz cukrot, a mire Margitka kijelentette:

— Akkor maga lesz a papánk, mert nekünk mindig az a papánk, a ki cukrot ád.

A min mi könnyekig nevettünk, mint az igazi gyermekhumor megnyilvánulásán, csak Marci nem sejtette, hogy mennyi igazság rejlik a kis leány mondásában.

Nem tagadom azonban, hogy mikor Cegléd felé közeledtünk, a dolog már meglehetősen kényelmetlen kezdett lenni és homlokomon verejtékcseppek jelentek meg. Valóságos megkönnyebbülés fogott el, mikor a vonat füttyentett és berobogtunk a ceglédi állomásra. Marci fölkelt, elbucsuzott és kiment. Én is elbucsuztam az asszonytól, elbucsuztam a gyermekektől, az asszony nyájasan és melegen megszoritotta a kezemet, megköszönte a szivességemet, mert itt el kellett válnunk, én ugyanis Szeged felé utaztam.

A vonat megállt és én kiszálltam. Az első, a kit megpillantottam, Szalárdi Kálmán iskolatársam volt, a ki nagyban ölelkezett Koncsai Mártonnal. A következő percben mind a ketten nyakam közé estek és a viszontlátás baráti csókjaival illettek.

— Hát te mit keressz itt, Kálmán?

— Szolnokon dolgozom és a családom elé jöttem, mely Pestről érkezik.

— A családod? Ezen a vonaton?

— Igen, ezen a vonaton. Hát te?

Itt megszólalt Koncsai Márton:

— Ő is a családjával jön, aranyos asszony, kedves gyermekek, majd meglátod.

Én velem elkezdett forogni a világ. Az én családom, az ő családja, a mi családunk. Mi az ördögöt csináljak most? Szerencsére az asszony nem jelent meg, egy direkt szolnoki kocsiban ülvén és igy egyelőre a csalás nem sült ki. Szalárdi Kálmán elrohant családjának fölkeresésére, én pedig vasmarokkal megragadtam a főellenőrt és bevonszoltam a korcsmába, el lévén határozva, hogy nem engedem ki körmeim közül mindaddig, mig a szolnoki vonat az én családommal, vagyis az ő családjával el nem robog. Éppen hozzá akartam fogni, hogy elmondjam neki az egész vasuti kalandot, mikor nyilik a korcsma ajtaja és megjelenik ott Szalárdi Kálmán családommal, vagyis a családunkkal. Kálmán már messziről kiáltott:

— Marci, Tóni, hamar, hamar, nincs sok idő!

Abban a percben a három gyermek (szerencse, hogy a negyedik még nem tudott járni) örömriadallal felém rohant s hangos *papa, papa* kiáltásokkal cukrot követelt rajtam.

Szalárdi Kálmán kővé dermedten állt az ajtóban, én a kezemben lévő spriccert szám helyett a gallérom mögé öntöttem, az asszony zilált arckifejezéssel a gyermekek után rohant, hogy összefogdossa őket, én aztán lerogytam egy székre, a mire Margitka és Jancsika azonnal a térdemre másztak s gyors egymásutánban vagy negyvenszer papának szólitottak. Az amerikai regényekben a férj ilyenkor előrántja a revolverét és ledurrantja a szerencsétlen áldozatot, a ki a mostani esetben én valék. De szerencsére nem voltunk Amerikában,

hanem a ceglédi állomáson és azért a jelenet a következőképp játszódott le:

Kálmán megragadta a felesége kezét és stentori hangon orditott:

— Ilka, mit jelentsen ez?

Koncsai Marci megragadta az én karomat és ugyanolyan stentori hangon a fülembe kiáltott:

— Tóni, mit jelentsen ez?

Ekkor fölálltam, kiterjesztettem karjaimat, nem az asszony, nem is a gyermekek, hanem a két jó barátom felé és elmondtam nekik töredelmesen az egész esetet. Koronatanunak hiván a konduktort. A zord férji arc fokozatosan kiderült és végre Koncsai Marci, Szalárdi Kálmán és én hangos derültségre fakadtunk. Az asszony is nevetett, a gyermekek is nevettek, az egész történet vidám megoldást nyert. S miközben mi ujólag paroláztunk és örvendeztünk a viszontlátásnak, ugy a szolnoki, mint a szegedi vonat csendesen kirobogott az állomásról és ott hagyott bennünket. Ugy, hogy a történetet, nagy sajnálatomra, nem hangos örömrivalgásokkal, hanem csöndes káromkodásokkal kell befejeznem.

SZICILIAI TÖRTÉNET.

Ezelőtt néhány esztendővel Sziciliában, Messzina és Taormina közt vasuti szerencsétlenség történt.

A vonaton tudniillik egy kormánybiztos utazott a messzinai népbank ügyeinek megvizsgálására s a maffia, melynek ez a vizsgálat kellemetlen volt, a vasutat kisiklatta, hogy a kormánybiztos elpusztuljon.

Néhányon meghaltak, többen megsebesültek, csak a kormánybiztosnak nem történt semmi baja. Meg is tartotta a vizsgálatot, melynek az lett az eredménye, hogy két bankigazgató megszökött, egyet a nép meglincselt; a pénz eltünt, ellenben a kormánybiztost kinevezték udvari tanácsosnak.

Mindez nem tartozik ide, csak azért mondom el, mert befejezett történetembe nem szeretek befejezetlen részleteket beleszurni. Ellenben ide tartozik az, hogy én is a kisiklott vonaton utaztam s a szerencsétlenség következtében megismerkedtem Tasmani őrgróffal és rendkivül bájos nejével.

Szemben ültek velem egy elsőosztályu kupéban. Az őrgróf szőrös és mozgékony, mint egy majom. Az

őrgrófné tiszta és mozdulatlan, mint a márvány. De én a márványt gyermekkorom óta jobban szerettem, mint a majmot s azért inkább a grófnét néztem, mint az urát.

A grófné cigarettát vett elő, de gyujtót nem találtak. Kináltam, elfogadta, de nem köszönte meg, sőt hideg, lenéző arcot vágott hozzá. Leejtette a fél keztyüjét, fölvettem, elfogadta, de nem köszönte meg. Ellenben egy másodpercre fölemelte szempilláit s fekete szemének tekintete egy pillanatig rajtam nyugodott. De csak egy pillanatig. A függöny legördült. Az előadás véget ért. Többet nem gyujtott rá és nem ejtett el.

Most jött csak a tragédia: a vasuti szerencsétlenség.

A mi kocsink összetörött. De a katasztrófa utolsó pillanatában megállt. Kupénk össze volt lapitva, de oly csodálatosan, hogy nekünk hármunknak semmi bajunk nem történt. Ellenben ugy be voltunk szoritva, hogy mozdulni se tudtunk, csupán a fejünket forgathattuk jobbra és balra. És mivel én velük szembe, köztük ültem, a grófné jobb oldalamon volt, a gróf pedig baloldalamon.

A mint az első rémülettől magunkhoz tértünk, balfülem mellett megszólalt az asszony:

— Rikardo, élsz?

— Élek, — felelt vissza jobb fülem mellől a férfi.

— Nem fáj semmid?

— Nem. Hát neked?

— Nekem se.

— Hála légyen a Madonnának, mi megmenekültünk.

— Rikardo! Irtóztató gondolat bánt! Hátha az utitársunk itt köztünk meg van halva.

Balfelé fordultam. Oly közel jutottam igy az asszonyhoz, hogy orromat végig huztam a sima bőrén. Vissza is rántottam rögtön. S visszafelé orrom hegye már görbe vonalat irt le. Izgatott voltam.

— Köszönöm, asszonyom, szives érdeklődését, de élek.

Az asszony felém fordult. És ah! orra hegyével végigcsiklandozta az arcomat. Nem tagadom, minek tagadnám, nagyon jól esett. S büszkeséggel is töltött el az a gondolat, hogy egy őrgrófné sétáltatja rajtam az orrát.

— Uram! — szólt a férfi, — ha már ilyen helyzetbe sodort bennünket a véletlen, ismerkedjünk. Én Tasmani őrgróf vagyok, marchese de Pellequino è Monferrina.

— Nagyon örvendek. Én pedig Demetrio di Kakujay vagyok, ex nobile gente Hungarorum.

— Helyes. És most figyelmeztetem, hogy ne forduljon a feleségem felé, különben leharapom a fülét.

És ezzel nyájasan jobb fülemhez dörgölte az orrát.

— Őrgróf ur járt Ausztráliában? — hebegtem.

— Miért kérdi?

— Mert ott a benszülöttek azzal üdvözölnek va-

lakit, a kit szeretnek, hogy az orrukat a füléhez dörgölik.

— Először nem jártam Ausztráliában. Másodszor nem szeretem magát, harmadszor az orrommal csak jelezni akartam, hogy a fogammal is elérem. Érti?

— Igenis.

E percben az asszony oldalba döfött az orrával.

— Ugyan, Rikardo, még ebben a kinos helyzetben is féltékenykedel? Mintha ez az ur e pillanatban nagy örömét találná abban, hogy olyan közel van hozzám, hogy csak erre kell fordulnia, hogy megcsókolhasson . . .

— Megölöm! — üvöltött az őrgróf és csattogtatta a fogait.

Hideg verejték folyt végig a hátamon. Szembe fordultam az őrgróffal.

— Nézze, gróf ur, én azt hiszem, hogy a gentleman-kodex szabályai még Sziciliában is érvényesek. Ezek a szabályok pedig azt mondják, hogy nem illik inzultálni egy uriembert, a ki le van préselve.

— Ez igaz; de kivételes eset az, mikor az inzultáló ur is le van préselve.

— Ha ön is le van préselve, akkor meg mit fenyegetődzik? Ugy sem hajthatja végre.

— A megölést tán nem, de a fülleharapást igen.

— Azt sem. Mert ha ön harapdál, egyszerüen a méltóságos asszony felé fordulok s ön harapdálhatja a tarkómat. Az pedig jó tatár koponya, nem árt neki.

Az őrgróf csattogtatta a fogait, mire az asszony megszólalt:

— Édes Rikardo, ne felejtsd, hogy fogsoraid kétezer frankba kerültek Párisban, jó lesz velük takarékoskodni.

— Műfogak? — mondám némi gunnyal, — hisz azokkal tán harapni se lehet?

— Csalódik, — felelt az őrgróf, — sokkal jobban lehet velük harapni, mint az igaziakkal s ha nem hiszi, azonnal meggyőzhetem.

— Köszönöm. Inkább elhiszem.

Ez idő alatt odakint folyt a mentés. Mérnökök érkeztek és kezdték a romokat elbontani. Egyszerre csak a fejünk fölött, a honnan egy kis világosság szürődött hozzánk, megszólalt egy hang:

— Van itt valaki?

— Van! — mondtuk. — Hárman.

— Mi bajuk?

— Nincs semmi bajunk, de annyira be vagyunk ékelve, hogy mozdulni se tudunk.

— Engedjék meg, hogy helyzetükkel megismertessem. Önök az összetorlódott vaggonok tetején, körülbelül három emelet magasságban vannak. Ha a szétbontás vigyázatlanul történik, az egész összeroskad s önöket izzé-porrá töri. Azonkivül, mint jó keresztény, figyelmeztetem önöket, hogy a lokomotiv önök alatt van, a tüzét még nem sikerült eloltani, a romhalmaz tehát minden percben tüzet foghat s ha ez megtörténik, önök menthetetlenek.

(Ez igazán jó keresztény lehetett.)

— Parancsolnak papot? — folytatta az ismeretlen.

— Menjen a fenébe, — kiáltott az őrgróf és műfogait csikorgatta.

Én kővé dermedten lehajtottam a fejemet, az asszony nagyot sikoltott. Pár percig csend volt, végre is az asszony szólalt meg:

— Rikardo, érzem, hogy meg fogunk halni. Szeretnék elbucsuzni tőled, Rikardo.

— De hogyan? — nyöszörgött az őrgróf.

— Rikardo, csókolj meg.

— Nem lehet, édesem, itt van köztünk ez a majom.

— Majom a nagyapja, *votre grand père est un singe,* — mondám dühösen.

— Rikardo, — folytatta az asszony, — egy eszmém van.

— Micsoda, édes angyalom?

— Csókold meg ezt az urat.

— Csókolja meg az ördög.

— Én is kikérem, — kiáltottam ijedten.

De az asszony rendületlenül folytatta:

— S ő lesz szives a csókodat nekem átadni.

— Annál kevésbbé! — orditott a gróf.

— Igy már nem bánom, — mondám megadással.

— Rikardo, csókod nélkül haljak meg?

— Ne késlekedjék, őrgróf! — buzditottam.

Behunytam a szememet, mert éreztem, hogy az őrgróf felém hajol. Égszakadás, földindulás, az arcomon egy cuppanás! Rögtön az asszonyhoz fordultam, ő is odahajtotta fejét és hosszan, édesen, forrón megcsókoltam. Most már düljön össze a világ, én meg nem fordulok. Az asszony csókolt, az ura dühösen harapdálta a nyakamat, a vonat összedőlt s mi kihemperedtünk a mezőre.

Jó félóráig tartott, a mig összeszedtük magunkat. Én és az őrgróf tompa ütéseket kaphattunk a fejünkre, mert annyira elfelejtettünk mindent, hogy ujra bemutatkoztunk egymásnak s az asszonynak is megint bemutatott. Az asszony megszoritotta a kezemet, hosszan rám nézett, elvörösödött s halkan szólt:

— Ugy-e, elkisér bennünket?

Különös dolog: az asszony sohase felejti el azt, a ki őt egyszer megcsókolta. Hiába mennek tudományos pályára, nem viszik semmire, mert csak ebben az egyben van emlékező tehetségük.

TAVASZI FELÖLTŐM.

Régi szokásom, hogy öltözködés dolgában a kalendáriomhoz tartom magamat. Március huszonegyedikén föltétlenül tavaszi ruhát veszek föl, akármilyen zimankós idő dühöngjön is. Az idén március elején megjelent a szabóm és a legfrissebb, legujabb divatu tavaszi szöveteknek egész áradatát terjesztette elém. Én valamennyi közül egy piros- és kékkockás felöltőszövetet szemeltem ki és meghagytam neki, hogy abból csináljon könnyü kabátot, elegánsat és testhez állót. A felöltő két sor gombbal, bársonygallérral pár nap alatt elkészült s mivel aznap szép idő volt, elavult télikabátomat odaajándékoztam egy fiatalembernek, a ki azt állitotta, hogy három nap óta nem evett. Nem tudom, hogy megette-e a télikabátot, de azt tudom, hogy két nap mulva alaposan megbántam nagylelküségemet, mert havazni kezdett s hideg szél fujdogált az utcán. A tavasz nem tartotta meg a terminust, biztosra vévén, hogy nem óvatolják meg. Egy darabig az ablakon keresztül néztem az időjárást, de miután a mindennapi kenyeret nem hozzák helybe, végre is ki kellett fárad-

nem, még pedig nem lévén egyéb, vadonat uj felöltőmben. A kabát már a folyosón nagy föltünést keltett. A viceházmester azonnal meg is fogott, hogy a kabát közvetetlen elődjét ajándékozzam neki, a mi kissé tulzott kivánság volt, mert e pillanatban a cipő, a nadrág, a kabát, és a sapka, a mit a viceházmester viselt, mind az én ruhatáramból került ki, ugy, hogy a fickó bizonyos távolságból azt a hatást tette rám, mintha én söpörném a havat. Kérésére a következőket válaszoltam.

— Nem lehet édes barátom. A télikabátomat már elajándékoztam. Egy szegény ifjunak, a ki ugyan nem söpörget a más ajtaja előtt, mint maga, de nagy nyomoruságban van.

— Hát akkor teszek egy ajánlatot a nagyságos urnak.

— Halljuk!

— Ha már nem tetszik ezt a kabátot viselni, tessék nekem adni.

— Jó, ha van magának türelme négy esztendeig várni, szivesen.

A viceházmester ravaszul mosolygott.

— Ösmerem én az urakat. Nem tart az négy esztendeig, meg tetszik azt hamarább is unni.

— Hát jó. Mihelyt megunom, odaadom.

A kapu alatt a házbeli hentesnek a legénye szintén észrevette a személyem körüli kabátban beállt változást s rögtön megfogott a téli kabát irányában. Furcsa dolog, valahányszor ő hozzájuk friss kolbászt

hoztak, én sose kértem el tőlük a régit. Igy feleltem neki:

— Nem lehet, hentes barátom, mert a télikabátomat elajándékoztam, sőt már ezt a rajtam lévőt is elajándékoztam, pedig ma van rajtam először.

A zsiros legény végig nézett rajtam.

— Ezt különösen sajnálom, mert mondhatom a nagyságos urnak, hogy ilyen tavaszi kabátja még nem volt.

— Köszönöm szives elismerését, vajha én is hasonló dicsérettel nyilatkozhatnék a hentesnemüekről.

Ezzel tovább mentem. A kapu előtt egy öregasszony állt, tépelődve. Látszott, hogy valami fölvilágositásra van szüksége. A mint engem meglátott, arca földerült és egyenesen odalépett hozzám.

— Ugy-e kérem, ez a harmincharmadik szám?

— Ez, nénikém.

— Nem lakik itt egy Grün nevezetü cipész?

— Bizony lakhatik, de én nem tudok róla semmit.

— Nem lenne szives megmutatni, hol van a házfelügyelőnek a lakása?

Nem értettem, hogy a néni miért fordul éppen hozzám kérdéseivel és kérésével, de mivel tehetetlen anyókának látszott, bevezettem a házfelügyelőhöz. Miután a házfelügyelő a nénit utbaigazitotta, távozni akartam, de a házfelügyelő ur egész bizalmasan megkért, hallgatnám meg a leányának a zongorázását, mert itéletem alapján be akar lépni a magyar királyi

országos zeneakadémiába. Kénytelen voltam ebbe is belemenni s élénk meglepetéssel tapasztaltam, hogy milyen vallásos kegyelettel huzzák le rólam a tavaszi felöltőt, mindnyájan végigsimogatják, aztán egy külön szögre akasztják s mig a fülek a zongorán csüngtek, a szemek a kabátomon függtek. Az ablak alatt néhányszor fölmerült a viceházmester aggodalmas arca. A szegény, ugy látszik, attól drukkolt, hogy följebbvalója, a házfelügyelő, elcsalja tőlem a kabátot. Miután végighallgattam a *Traviatát* s kijelentettem, hogy a kisasszony ugy játszik, mint egy zongoraverkli, a család összes kezeinek asszisztenciájával fölvettem ujra a felöltőmet és eltávoztam.

Kint fölugrottam a villámosra. Mikor beléptem a kocsiba, minden szem felém fordult s én tisztában voltam vele, hogy ezt felöltőmnek köszönhetem. Két ur köszönt is, még pedig bizalmas szemhunyorgatással, noha meg mernék esküdni, hogy először láttam életemben. Az ötödik padból egy harmadik ur megszólitott, hogy mikor érünk a Kerepesi-utra? Holott azt a köztünk lévők is megmondhatták volna neki. Velem szemben egy kofa ült, a ki két pelyhet vett le felöltőmről gondos szeretettel s aztán megszólitott, hogy nem volnék-e szives neki száz krajcárt egy forintra beváltani? Pelyheimmel való bánásmódja annyira meghatott, hogy beleegyeztem kivánságába, de a müvelet olyan sokáig tartott, hogy három állomással tovább kellett utaznom és ujabb szakaszjegyet váltanom. Ekkor végre leszálltam és egy kávéházi ablakban, pesti

szokás szerint, megnéztem a kabátomat. Mondhatom, hogy nemcsak feltünő, de bizalomgerjesztő is volt. Először élénk nyugtalanságot keltett a szemlélőben, a mit aztán szelid megnyugvás követett és a viselő személyének föltétlen tisztelete. A Baross-utcától jöttem visszafelé a József-körúton s egy cseppet sem csodálkoztam rajta, hogy utközben négyen kértek tőlem tüzet, holott nem is szivaroztam. Ketten az iránt fordultak hozzám, hogy hol van a villámos városi vasut igazgatósága. Egy asszony a tengerihal-kereskedés hollétét tudakolta tőlem. Egy másik asszony az iránt érdeklődött, hogy ki a legjobb folttisztitó Budapesten, ugy, hogy a közbizalom és közérdeklődés elől végre kénytelen voltam egy kávéházba menekülni és kissé megpihenni. A pincér azonnal azzal jött hozzám, hogy ne vessem le a kabátomat, mert most kezdődik a tavaszi kabátlopás szezonja.

Mindnyájan emlékszünk rá, hogy az idén a tél milyen kirohanást intézett a tavasz ellen. Folyton esett a hó és én kénytelen voltam mégis csak felöltőmben járni, miután a télikabátomat elajándékoztam. Néhányszor meg is áztam és eléggé bosszantott a dolog, csak egy ember volt boldog, a viceházmester, a kinek természetesen érdekében állott, hogy én a kabátot minél gyakrabban és minél komiszabb időben viseljem, mert igy hamarabb kerülhetett az ő birtokába. A nép nagy tömegei folytonos érdeklődésel követtek, ugy, hogy szerény magaviseletem dacára az utcai életnek mindenütt vezéralakja lettem. Bármit árult valaki az

utcán, asszony, gyerek, aggastyán: narancsot, virágot, ujságot és cipőfüzőt, engem mindennel megkináltak. Mikor az alagi lóversenyre mentem s a kasszánál jegyet váltani megjelentem s már közel voltam a pénztáros ketrecéhez, tiz ismeretlen ember nyult át a tömeg feje fölött s engem kért meg, hogy neki is váltsak jegyet. Harmincan kértek tőlem jó tipet, vagyis lótipet, ötvennégyen ismét tüzet és hárman öt-öt forintot kölcsön. Legalább két tucat ember folyton figyelt, hogy mire teszek s ha nem jött be a ló, szidtak, mint a bokrot. Igazán mondhatom, hogy kabátom kezdett kellemetlen arányokat ölteni. Nem vagyok hozzászokva a közbizalomnak ekkora méreteihez s még kevésbbé szenvedek szereplési viszketegben, ugy, hogy komolyan fontolóra vettem, hogy viselhetem-e továbbra is ezt a reklám-kabátot. Mikor a lóversenyről hazamenet mind a két lovagias turfbotrány elintézésére engem, vagyis a kabátomat kérték föl, elhatároztam, hogy szakitok vele.

A szakitás azonban nem ment olyan egyszerüen, mert Alagon meghültem és három napig nem hagyhattam el a szobát. E három nap alatt azután a következő dolog történt. A viceházmester, a ki régebben a huszárságnál kutyamosó volt, vállalkozott arra, hogy a kabátomat pucolja. A mi nála nem szorgalmi düh volt, hanem hideg számitás, mert tudta, hogy egy év alatt olyan tükörsimára fogja kefélni, hogy én megvetéssel fogom elhajitani. Egy este kefélés közben megszállta őt az ördög s elment a kabátban mulatni. A kabát természetesen tekintélyhez segitette őt, ugy

hogy csekély alaptőkéjén kivül is volt alkalma költekezni. Mikor azután valamelyik éjjeli kávéházban fizetségre került a sor s kiderült, hogy ő nem őrgróf, hanem viceházmester, lehuzták a kabátját, őt pedig kidobták az utcára. Másnap reggel már nyolc órakor ott zokogott az előszobámban és még csak meg sem tudta mondani, hogy melyik kávéházban vesztette el a felöltőt. Mit tehettem egyebet, megbocsátottam neki, mert nem voltak ugyan neki gyermekei, de megigérte, hogy lesznek.

Három nap mulva pedig a kabátommal a villámoson találkoztam, a hol egy éjjeli kávéház főpincére viselte. Ránéztünk egymásra, a kabát meg én, de nem árultuk el, hogy ismerjük egymást. Szerényen ültem helyemen s a kutya sem törődött velem, de titkos gyönyörüséggel néztem, hogyan vált a főpincér a kofának, hogyan magyarázza az egyes állomásokat, hogyan osztogat tipeket a borbélysegédeknek s milyen kitérően válaszol egy öreg urnak arra a kérdésére, hogy kiirják-e a választásokat április kilencedikéig. És nem tudta a szamár, hogy ezeket nem önmagának, hanem az én kabátomnak köszönheti. Különös érzés lehet az, hogy az ember a nagyságát levetheti, a mikor akarja s megint fölveheti, a mikor akarja. Én már végképp levetettem s most egyszerü, sötétkék felsőkabátomban járkálok az ismeretlenség ösvényén: én kérek tüzet és tipet mástól, én kérdem meg a következő állomás nevét, én kérdem meg mástól, hogy hány óra s én tőlem nem kérdeznek semmit.

ELVIRA.

Ezt a tárcámat ujra egy tehetséges számtiszttel mondatom el, fölkérem tehát az olvasót, hogy foglaljunk helyet, vessük keresztbe lábunkat és hallgassuk őt figyelemmel.

*

Mocsoktalan multam és három mocskos gyermekem van. Az előbbi jogot ád arra, az utóbbi kötelességemmé teszi, hogy ujra megházasodjam. Ki tartsa tisztán multamat és gyermekeimet, ha nem az asszony?

Második feleségemet Elvirának hivták. Szintén szeplőtelen multja, de szeplős arca volt. Nyáron a minden rendü és rangu szeplők valóságos nemzetközi kongresszust tartottak rajta, s elnöknek egy lencsét választottak, mely a füle mögött lakott. Télen azonban, ugy látszik, a társaság melegebb vidékre utazott, csak három szeplő maradt meg magnak. Ebből a leirásból az következik, hogy Elvira téli szépség volt. Én is télen bolondultam bele, s fájdalom, nem vártam meg szeplőinek kiujulását, a nagy meleg beállta előtt feleségül vettem.

Nem kell azonban azt hinni, hogy feleségem

nyári elcsunyulása engem boldogtalanná tett. Magam sem voltam jelen, mikor a jó Isten a szépséget osztogatta. Értem küldtek ugyan egy szentet, hogy siessek a nekem szánt porciót átvenni, de bizony én későn kaptam az üzenetet, s a záróóra után érkeztem. Igy aztán csunyául megjártam, s békén kell türnöm, hogy az asszonyok egyszerüen hozzám jönnek feleségül, a nélkül, hogy bomoljanak utánam. Első feleségem elég szép, de kissé fogékony szivü asszony volt. Az uniformist annyira szerette, hogy még az önkéntes tüzoltónak és finánenak is utána nézett az utcán. Mindig attól reszkettem, hogy egy huszártisztnek egyszerüen a nyakába talál borulni a villámoson. El is határoztam, hogy második nőm megválasztásánál óvatosabb leszek. Azért Elvira tulajdonságait alaposan kipróbáltam, mielőtt oltárhoz vezettem. Mint menyasszonyt, olyan kávéházakba és korcsmákba hurcoltam, melyek tele voltak katonatiszttel. Első feleségem szempillái ilyenkor csak ugy táncoltak az izgatottságtól, de Elvira szemhéjai meg sem mozdultak. Jobbra-balra pengtek a sarkantyuk és csörögtek a kardok, de Elvirának egy vonása sem változott. Világos, hogy a rántott csirke jobban érdekelte őt a lovaskatonaságnál. Ez prózai hajlam, de én örültem neki, az ilyen nőkből lesznek a jó feleségek és a sikerült családanyák. Az olyan asszony, a ki két kézre fogja a csibét és ugy megeszi, hogy az orra is zsiros lesz tőle és a ki ehhez őszinte, becsületes étvággyal elnyel egy-két kovászos uborkát: soh'sem csalja meg az urát.

Egy alkalommal együtt ültünk a *Fatornyos házád*-hoz cimzett korcsmában, Elvira, a mamája, meg én. Kora tavasz volt. Elvira arca még teljes szeplőtelenségében ragyogott. Egy kis erőfeszitéssel szépnek lehetett őt mondani. Hangulatunk emelkedett volt, mert többrendbeli sör és egy üveg bor után egy leveses tál bólét is megittunk, a mitől a mama szemei oly ferdén állottak, mintha mindenáron az orrára szállott legyet akarta volna megpillantani. Elvira pedig oly vörös volt, mintha a legujabb kabaré-kuplék jutottak volna eszébe. Itt a pillanat, — gondolám. — Gyermekeim a züllés legutolsó fokára jutottak, ezen a nyáron már igazán nem tudom, mit csináljak velük. Ha Elvirát rövidesen elveszem, a gyerekek a jó nagymamával az ő promontori házába vonulnak, mi pedig Elvira hozományán nászutra megyünk. Nincs tehát egy percnyi veszteni való időm sem. Elhatároztam, hogy tekintettel az idő rövidségére, egyszerre kézzel-lábbal szerelmet fogok vallani. Ezt annyival is könnyebben tehettem, mert Elvira és mamája a régi jó romantikus iskolához tartoztak, melynek novelláiban minden szerelem lábtaposással kezdődött. Megragadtam tehát Elvira kezét, s megnyomtam az asztal alatt egy lábat. A mama szeme szögletében egy könnycsepp jelent meg, s tremolázó hangon igy szólt:

— A láb tekintetében téved uraságod, de ez nem baj, látom, hogy a kezet nem hibázta el. Azonkivül, el lévén készülve erre az esetre, én is, leányom is Smodrix-féle tyukszemgyürükkel szereltük föl láb-

bütykeinket. Ha tehát érzelmei nagyon hevesek, akár káposztává taposhatja lábainkat . . .

— Oh, mama, maga nagyon jó asszony . . .

Ezzel odébb rukkolván, a legközelebbi lábat nyomtam meg célzatosan. A mama szemében ujabb könnycsepp gördült alá, s szétporladt a sajt maradványain.

— Édes fiam, — rebegte, — leányom nevében köszönöm, de ez is az én lábam . . .

Még közelebb rukkoltam, félkaromat Elvira dereka köré fontam, s egy erőteljes rohammal cipőmet imádottam lábán helyeztem el. A mama arca olyan vörös lett az izgatottságtól, mint a nyárson sült liba. Most már szemrehányólag hebegte:

— De, édes fiam, ez még mindig az én lábam . . .

— Oh, anyám, ön nagyon jó asszony, de tulságosan sok lába van.

(Megdöbbentem. Hirtelen eszembe jutott egy, a szomszédomban lakó természetrajztanár, a ki az anyósát állandóan négylábu állatokhoz hasonlitotta. Ez az ember elvégre szakember volt s ki tudja? . . .)

Végre, hála a mama utbaigazitásianak, megtaláltam Elvira lábát, s ezzel vallomásom is a rendes kerékvágásba térvén, sikeresen célhoz jutottam. Nem titkoltam Elvira előtt, hogy ez immár második házasságom, s igy az én szerelmem csak hamu alatt pislogó tüz, melyet azonban ha ő gondosan fölpiszkál, még lángra lobbanhat. Azt sem titkoltam, hogy első házasságomnak gyümölcsei vannak, még pedig kissé piszkos

gyümölcsei, s neki tisztába kell lennie azzal, hogy e gyermekeknek tisztába kell jönniök, még pedig az ő gondossága által. Elvira mindent megigért, s egy csókot lehelt homlokomra, mire én szerelemittasan megcsókoltam füle mögött tartózkodó lencséjét. A mama hamarabb tisztába jött velem, mint Tárkányi Veturia, fiával, Koriolánnal, a kihez igy szólt: *még nem tudom, fiam vagy-e?* Ő rögtön tudta, hogy az vagyok, s oly hangosat cuppantott a számra, mint mikor a pilseni sörösüvegből kihuzzák a dugót.

Mikor izgalmunk egy kissé lecsillapodott, én is családjuk iránt érdeklődtem. Elvira elmondta, hogy nyugodt lehetek, anyját nem ütötte le a hajókötél, mert ime, itt ül mellettünk. Apja Lányi Bertalan darabontügyvivő idejében királyi ügyész volt, éjjeli munkában meghütötte magát és meghalt. Ez eleinte kissé meghökkentett, de azután fogtam a megbocsátás spongyáját, belemártottam a feledés vizébe, s e szomoru tényt letöröltem emlékezetem táblájáról.

Ez volt az eljegyzés. Azt hiszem, mindnyájan elismerik, hogy ez a nyárspolgári romantika szabályai szerint történt. Ebből azt lehetett volna következtetni, hogy az én második házaséletem egy viharok által nem korbácsolt mozdulatlan tó lesz, melynek vize lassankint a tulságos nyugalomtól és boldogságtól megposhad s melyben lomha vizibékák kövéren görögnek.

Nem ugy történt s a hiba én bennem rejlett, nem pedig Elvirában. Elvira áldott jó asszony volt. Gyermekeimet mindennap oly fényesre csiszolta, hogy még

Hollandiában is kinos föltünést keltettek volna. Minden nap mosdás és minden héten háromszor fürdés. A fiam mindenből megbukott, csak magasugrásból és tisztaságból volt neki egyese. Mind a kettőből bronzérmet kapott a Bezerédy-utcai elemi iskolában. Házasságomnak ez lévén főcélja, elégedettnek kellett volna lennem. De első feleségem által kifejlesztett féltékeny természetem fölülkerekedett bennem és ezzel elrontottam mindent.

Egy évig még csak bárányfelhő sem jelent meg boldogságom egén. Ekkor követtem el az első ballépést: megbiztam a házmestert, figyelje meg nőmet, távollétemben kik járnak hozzá? Ujabb egy esztendő telt el, s a házmester semmi gyanusat sem tudott jelenteni. Ez előttem nagyon gyanusnak tetszett. Francia szindarabokból megtanultam, hogy a férj rendesen nem tud semmit neje hütlenségéről. Én annyira nem tudtam semmit. Elvira hütlenségéről, hogy biztosra vettem, hogy megcsal. Ujra megbiztam tehát a házfelügyelőt, s egyuttal öt forint rendkivüli jutalmat igértem neki, ha biztos nyomra vezet. Ez a bőkezüség használt.

Egy napon a házmester kopogtatás nélkül berohant hivatalomba. Vörös volt és lihegett a sietségtől. Komor sejtelmek fogtak el. Pohár vizet nyujtottam neki. De utközben mást gondoltam és magam ittam meg. Jól sejtettem: nekem nagyobb szükségem volt rá.

— Elvira? — suttogtam.

— Ő.

— Üljön le! Csak kiméletesen.

Egy darabig zavarodottan néztünk egymásra. Ujra én törtem meg a csendet. (Nyomorult asszony egyebet tört.)

— Kivel.

— Egyenruha.

(Szent Isten! Ez is?)

— Tüzoltó?

— Nem.

— Pénzügyőr?

— Nem.

— Vasutas, postás?

— Nem.

— Katona?

— Nem.

— Hát mi az ördög lehet?

— Elegáns, szürke egyenruha, vörös zsinórral és hajtókával. Nem lehetetlen, hogy katona, de román vagy görög tiszt lehet, a kit tanulni küldtek ide.

— Megölöm! — orditottam és nagyot ütöttem öklömmel az asztalra.

— Ha a nagyságos ur nincs véletlenül fegyverrel ellátva, a sógoromnál kéz alatt kapható egy revolver. Dvorzsák, Liliom-utca 5., ajtó 6.

— Köszönöm. Mondja csak, először van a feleségemnél az az oláhcigány?

— Dehogy. Nagyon régóta jár oda és pedig minden szerdán délelőtt.

— És maga csak most szól nekem, nyomorult?

— Tetszik tudni, jószivü ember vagyok és sajnáltam az asszonyt. Azután meg, miért nem tetszett hamarább jönni az ötforintos ajánlattal?

Öt forint? Igaz, hisz még ezt is ki kell fizetnem, azután meg revolvert vennem. Ugy látszik, erre az üzletre rá fogok fizetni.

— Ott találom még most? Nem jobb volna a jövő szerdára halasztani? Hisz ha olyan pontos ember, remélhetőleg eljön a jövő szerdán is?

— A mint gondolni tetszik, — szólt a házmester, megelégedetten zsebregyürve az öt forintomat, — különben is azt mondja Sexpir, a korán elhunyt költő, hogy a bosszu csak hidegen jó.

— Honnan ismeri maga Sexpirt? — kérdém bámulva.

— A fiam szinésziskolai növendék, hát rám is csak ragad valami.

— De miért nevezi őt *korán elhunytnak?*

— Hát nem az? Hiszen már vagy háromszáz esztendeje elhunyt.

(Én igazán azt hittem, hogy a házmester ugy érti, hogy *korán reggel elhunyt,* talán még kapunyitás előtt?)

Ilyen kedélyesen csevegtünk, s én egészen elfelejtkeztem volna a vészhirről, ha a házmester ujra nem figyelmeztet, hogy a revolvert Dvorzsáknál vegyem. Biztositott róla, hogy a fegyver nagyon jó, már nem egy házasságtörési esetben kitünő szolgálatokat tett.

Soká tartott, mig a Liliom-utcába kiértem, mert a villámosáram megszünt és a közuti kocsik elakadtak. Dvorzsák természetesen nem volt otthon, s én kénytelen voltam egy belvárosi fegyverkereskedésbe sietni. A kereskedő a kisebb-nagyobb revolvereknek egész tömegét rakta elém, s én meghatva nézegettem: ugyan melyik lesz az, a melyik Elvirát le fogja puffantani? Végre kiszemeltem egy öblös torku, félelmetes Browningot, mely az *Utolsó mohikán*, a *Sólyomszem*, a *Vörös sündisznó* és a *Kancsal krokodilus* gyors leteritésére lehetett berendezve. Ez csak elég jó fegyver lesz vérig sértett becsületem megtorlására.

— Mi az ára?

— Tizennyolc forint.

— Nagyon drága. Ha ön a körülményeket ismerné, legalább két forintot leengedne belőle.

— Miféle körülményeket?

— Tudja meg az ur, hogy ez a revolver talán már a legközelebbi percben egy családi drámában fog részt venni, s holnap az összes lapokban benne lesz, hogy én mely cégnél vettem?

— Nohát leengedek ötven krajcárt.

Otthagytam a boltot, s máshova mentem. Akkor még a számtisztek fizetése nem volt rendezve, s anyagi viszonyaim arra kényszeritettek, hogy családi drámáimat leszállitott áron hajtsam végre. A lakodalom, a keresztelő ugyis sok pénzbe kerül, csak a házasságtörésnél lehet valamit megtakaritani. Elvégre, váltóra nem ölhetem meg a feleségemet? Azért kell a költsé-

geket lehetőleg leszoritani, hogy készpénzzel fizethesse az ember.

Persze ilyen körülmények közt, mire hazaértem, az oláhcigány vezérőrnagy, vagy mi a tatár, már nem volt ott. Bosszumat a jégszekrénybe kellett tennem, hogy a jövő szerdáig elálljon. Képzelhetik, hogy egy ilyen igazlelkü és őszinte számtiszt, mint a milyen én valék, mit szenvedtem a képmutatásnak ezen hete alatt. Hogy Elvira ne sejtsen semmit, a rendesnél is gyöngédebb voltam. Még a füle mögött lakó lencsét is megcsókoltam, a mit pedig már hónapok óta nem tettem. De alig tudtam megállni, hogy a fülecimpájába ne harapjak az álnoknak.

Elkövetkezett a végzetes szerda. Ezuttal a Dvorzsáktól levetett revolverrel fölszerelve és a kellő időben hazaérkeztem. A kapu alatt a házmester intett, hogy *itt van*. Mint egy megforditott lavina rohantam föl a harmadik emeletre, kezemben a villogó revolverrel, egyenesen be, a hálószobába.

A szoba közepén egy csinos barna fiatalembert találtam, *ingujjra vetkezve*, vöröszsinóros szürke nadrágban. Fegyvert sehol se láttam. A vér elfutotta a szememet.

— Hol az a nyomorult asszony? — orditottam, — meghaltok mind a ketten!

A fiatalember, egy skatulyát vágva a fejemhez és segitségért kiabálva, elszaladt. Elvira és a cseléd sikoltozva menekültek, előbb az első emeleti háziasszonyhoz, aztán az anyósomhoz. Igaz. Kárt nem tet-

tem senkiben, mert a revolverhez elfelejtettem patront venni. Igy jár az ember, ha nincs praxisa családi drámákban.

Ime, igy ért véget az én második házasságom. És én itt ülök, elhagyottan, busan, nyomorultan s három gyermekem kezd megint ijesztően mocskosodni.

És ez nem az én hibám. Mert én mindent elkövetek, hogy Elvira visszajöjjön. Kérek, könyörgök, konyhapénzfölemelést igérek — eddig hiába.

A dolog ugyanis ugy áll, hogy tévedtem.

Az a csinos fiatalember, a kit a hálószobámban kaptam, *a gázharisnyapucolók érdemes hadseregéhez* uniformisba bujni, ez rébusz marad előttem. Ennek a szamárságnak köszönhetem, hogy immár második *tartozó legény volt,* a ki kötelességszerüleg minden szerdán megjelent a lusztereinket kitisztitani s az eltört harisnyákat kicserélni.

Hanem hogy ezért miért kell nekik braziliai oláh számu családi boldogságom is föl van dulva s fásult egykedvüség borong szivem fölött.

HOGY LETTEM ÉN AGRÁRIUS.

Volt szerencsém már több izben különböző alkalmakkor hangsulyozni, hogy nekem összes fekvőségem az a diszsirhely, a mellyel halálom után a főváros meg fog ajándékozni. Annyira beleéltem magamat ebbe a diszsirhelybe, hogy jóformán már előre meg akartam ásatni, hogy benne próbafekvést csináljak; de a törzsfőnökökkel nem lévén barátságban, nem tudtam elérni vágyaim netovábbját, hogy eleven létemre saját diszsirhelyemben gyönyörködjem. És mégis, e körülmények ellenére, a legvadabb agrárius lett belőlem, a kit csak valaha büszke hitbizományok a hátukon hordoztak. Elmondom a történetét, hogyan.

Egyszer a délvidéken nőegyesületi hangversenynyel, korteskedési mozgalommal, körvadászattal és párbajjal egybekötött kirándulást tettem egy barátomhoz. De e viharos mozgalmak közepette is ráértem kérdéses jóbarátomnak gyönyörü francia kertészetét szemügyre venni. Ott láttam többek közt százados hársfákra és sugár jegenyefákra fölfuttatva valami gyönyörü vörös virágot, a minőt soha életemben nem láttam. Megkérdeztem, hogy mi ez.

— *Kilimandsáró gyöngye*, — felelt ő.

— Ez inkább valami pezsgőhöz hasonlit.

— Nem tagadom, hogy az elnevezése egy kissé pezsgőszerü, a virág mindazáltal gyönyörü. Stanley afrikai utazó hozta legelőször a magját Európába. Angliában minden valamire való ház oldalán ezt futtatják föl. Angliában, a ki előkelő, az lovat futtat, a ki kevésbbé előkelő, az *Kilimandsáró gyöngyé*-t futtat. Viktória angol királynő egészen bolondja volt ennek a virágnak. Nálunk még eddig csak a mágnások ismerik.

Miközben a piros virágot bámultam, engem is megszállt iránta a csodálat.

— És lehetne ennek a magjából kapni?

— Ha parancsolsz, én adhatok! Van talán házad, a melyet föl akarsz disziteni vele?

— Házam nincs, de vannak barátaim, a kiknek házaik vannak és talán nekik teszek ezzel szolgálatot.

A beszélgetés eredménye az lett, hogy kaptam egy zsákkal *Kilimandsáró gyöngyé*-ből és azt haza hoztam magammal Budapestre. Sokáig ott hevert az éléskamrában a különböző befőttek, száraz tészták barátságos társaságában. Az asszony, a kinek az a rögeszméje, hogy az éléskamrában semmi fölösleges tárgynak helyet foglalni nem szabad, csakhamar intrikálni kezdett ellene. Először az iránt érdeklődött, hogy nem lehetne-e belőle valami garnirungot készitени. Azután arra gondolt, hogy talán két pár kanárink szebben fü-

tyülne, ha *Kilimandsáró gyöngyé*-ből kosztolna. Végül a macskák eledele gyanánt akarta szerepeltetni.

Én azonban mindezt visszautasitottam s miközben a mit sem sejtő virágot sikerrel védelmeztem, egy oriás gondolatom támadt.

A lakásomhoz ugyanis egy meglehetős terjedelmü erkély tartozik, a melynek felét szomszédom, a Grünzweig-család birja. Tavasztól kezdve esténkint ezen az erkélyen szivnók a friss levegőt, ha tudnillik volna friss levegő és hallgatjuk a három kávéházból kihangzó zenét. Elhatároztam, hogy ezen az erkélyen fogok kisérletet tenni *Kilimandsáró gyöngyé*-vel s itt vetem meg alapját annak a hitbizománynak, a melyet a sors tőlem megtagadott. Önök csodálkozni fognak, ha elárulom, hogy az milyen egyszerü dolog. Nem kell egyéb hozzá, mint egy savanyuvizes láda, megtöltve földdel, azután következik a magvak elvetése. De most mi lesz? A ház háromemeletes, tehát fölöttem még két család lakik. Először is ezeknek a beleegyezése volt szükséges ahhoz, hogy Afrika csoda-virága az ő lakásuk mellett futhasson föl. Meglátogattam Petrás szabómestert, másodemeleti felső szomszédomat. Lángoló szinekkel ecseteltem előtte a fölfutó virág szépségét s végül engedelmet kértem rá, hogy az ő ablaka mellé három szöget verhessek s arra drótjaimat, a melyeken a virág rohanni fog, fölakaszthassam. Petrás kifejtette, hogy az ipar pang, a segédek sztrájkolnak, a megrendelők vigan rendelnek, de nem fizetnek, a házbér rohamosan emelkedik, gyermekei tandij leenge-

désben nem részesülnek, a lánya bálozni akar, a felesége Balatonszentgyörgyön óhajt nyaralni. Mi következik mindebből? Ha az ur virágját az én lakásom mellett akarja futtatni, fizesse meg, mint uriemberhez illik.

Én e szemtelen kívánsággal szemben jogi álláspontra helyezkedtem. Kijelentettem Petrássnak, hogy azért a házbérért ő csak belül birja a lakást, de kivül nem s ahhoz, hogy az ő lakásának külső falára miket akasztanak, neki abszolute semmi köze nincsen. Még lehetne tán kifogása, ha egy más háznak lakója óhajtana ilyen kisérleteket tenni, de mivel én ugyanebben a házban lakom, ugyanannak a háziurnak fizetek, ugyanabban a stájgerolásban részesülök, ugyanaz a házmester gorombáskodik velem, igy a ház külső falazataihoz föltétlenül jogom van s ha ez ellen valaki kifogást tehet, ugy az a háziur maga lehet csupán.

— És a háziur megadta már az engedelmet?

— A háziurral még nem beszéltem, mert azt hittem, hogy magunk közt barátságosan is elintézhetjük a dolgot.

Petrass rám nézett és igy szólt:

— Nem vagyok jogászember, csak annyiban van némi közöm a jogi egyetemhez, hogy a jogász urak tetemes összegekkel tartoznak. Igy a jogi oldalára a kérdésnek nem is terjeszkedem ki. Ellenben teszek önnek egy inditványt. Önnek ruhára szüksége van. Az már mindegy, akár én varrom, akár más szabó varrja.

Rendeljen nálam egy rend ruhát, aztán futtassa a virágjait, a hogy akarja.

Mit tegyek? A virágfuttatás ekkor már oly rögeszmévé vált bennem, hogy még sulyosabb föltételekbe is beleegyeztem volna. Kinyitottam Petrass ur ablakát, bevertem falába három szöget egymástól egy-egy arasznyi távolságra, a drótokat leeresztettem onnan erkélyemre s aztán mély sóhajtással odaálltam eléje, hogy mértéket vegyen egy uj ruhára, a melyre abszolute szükségem nem volt. A mikor a mütétet befejezte, igy szóltam hozzá:

— Mondja csak, Petrass ur, ki lakik itt ön fölött?

— Dominik bádogos, — felelte ő.

— No, jól járok, hogy ha ő is olyan szükkeblüen viseli magát, mint ön. Bádognemüeket kell megrendelnem, s akkor az asszony kiver a házból.

— Nézze uram, — felelt Petrass, — bizonyos ön abban, hogy *Kilimandsáró gyöngye* fölfut a második emeletig? Gondolja meg, hogy nem Afrikában vagyunk és ez a derék virág talán csak hazájában képes oly hatalmas akrobatai erőfeszítésekre. Hisz nem fut az ugy, mint egy ló, vagy mint egy kilőtt golyó. Legföljebb lassu léptekkel ballag. Mindenesetre eltart egypár hétig, a mig az én ablakomig ér.

— S mit következtet ön ebből?

— Azt, hogy ön ráér még Dominik bádogos urral értekezni.

— Igaza van, Petrass ur; mindenesetre várjuk meg a fejleményeket.

Melegen kezet fogtam az érdemes szabómesterrel, a kivel most már a növénytenyésztésnek látható szálai füztek össze s lementem erkélyemre, hogy a drótokat a ládaföldbe beleeresszem. Most került volna a sor a mag elvetésére.

Mindenekelőtt megnéztem a mellékelt irásbeli utasitást. Az utasitás ugy szól, hogy nedves, meleg, tavaszi időben kell a magot a föld alá helyezni. Száraz és hideg idő lévén, egyelőre felfüggesztettem a tavaszi munkálatokat. Mindennap egy tizezer holdas gazdának is becsületére váló lelkiismeretességgel és aggodalommal vizsgáltam az eget. A legkisebb felhő élénk reményeket ébresztett keblemben. Hogy még jobban belepillanthassak a jövőbe, egy akkora barometrumot vettem, a mely elég lett volna az összes Zichy-uradalmak időjóslatainak rendbentartására. Megvettem a fölfutó növények egész szakirodalmát, szaklapokra prenumeráltam. Az én hirem és tudtom nélkül a legkisebb növény sem futhat föl Európában. Az a láz, a mely az én lelkemet elfogta, valami telepátikus uton átterjedt Petrass szabómesterre is, a ki mindennap bekocogtatott, hogy mi van a fölfutó virágokkal. A dolog már olyan jelleget kezdett ölteni, mintha én az ő fölfutó virágait elsikkasztottam volna. Végre megjött a várva-várt fülledt, nedves, kellemetlen tavaszi nap és én felgyürt ingujjal, fejemben nagy panamakalappal, mint egy gazda, a ki nagy birto-

kaira utazik, mentem ki dolgozni az erkélyre. A pillanat nagyon ünnepies volt; mélyen meg voltam hatva. Csak mozsárdurrogás és katonazenekar hiányzott. S Petrass is, a kit értesitettem a nagyszabásu müveletről, féltestével kihajolva leste, hogy én mit csinálok. Később értesültem, hogy bent a lábát három segédje fogta, különben megesett volna az a katasztrófa, hogy birtokaimra hull. Miután a tavaszi munkát elvégeztem, szivarra gyujtottam, a hintaszéket kivittem az erkélyre s azon ugy foglaltam helyet, hogy az egész latifundiumot áttekinthettem. Ugy biztam ebben a nyomorult virágban, mintha egy félóra mulva vidám fickándozások közt kapaszkodott volna fölfelé a dróton. De végre lecsillapitottam gazdai türelmetlenségemet s az eső cseperegni kezdvén, bevonultam s egész évi termésemet sorsára biztam.

Éjjel arra ébredtem, hogy zuhogott a jó meleg tavaszi eső. Hálát adtam az Istennek, a ki a szegény ember örömeiről nem feledkezik meg s meg voltam győződve, hogy Afrika dicső virága holnap már megkezdi dróton való futtatását. Hajnalban, a mikor még az egész ház mélyen aludt, már én talpon voltam. Óvatosan kinyitottam az erkélyajtót, nehogy megzavarjam virágomat. Fájdalommal konstatáltam, hogy az utrakelésnek még semmi nyoma sem volt s azért visszavonulva, célszerübbnek láttam másik oldalamra fordulni s álmodni egy, a földtől a holdig futó piros virágról, a melyet az egész világsajtó ugy hirdetett, mint az én diadalomat.

A tavaszi esőre ujra szárazság és hideg szelek következtek. Ennek tulajdonitom azt, hogy virágom két hét leforgása alatt csak egy kis apró zöldséggé tudott cseperedni, a mely semmi kedvet sem mutatott se a mászásra, se a virágzásra. Vizvezetéki vizzel nem mertem öntözni, mert ha már Afrika földjét nem tudtam rendelkezésére bocsájtani, legalább ugyanaz az égi viz locsolja, a melyet Afrikában is kapott. Igy birtokom lassankint annyira elporladt, hogy a mikor egy kis szél kerekedett, derék ingatlanom porfelhők alakjában távozott családom köréből és én a szobaleányt minden harmadnap kénytelen voltam a Népligetbe kiküldeni, hogy ingatlanomat egy zacskó lopott földdel erősitsem. A mikor harmadizben küldtem ki a szobaleányt, föld helyett egy rendőrrel tért vissza, a ki nevét, lakását, korát, férjes, vagy hajadon állapotát följegyezve, meginditotta az eljárást. A rendőr máig is ismeretségben van a szobaleánynyal, ellenben az eljárás még mindig nincs megindítva.

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület figyelmessé lett rám, mivel ritkaság, hogy Magyarországon valaki annyi szaklapot járasson és annyi szakkönyvet megvegyen és több izben meghivott választmányi üléseire és fölolvasásaira. Itt az ötszáz, az ezer, tizezer és ötvenezer holdas gazdák közt lassankint teljesen benfentes lettem s mindenki a legnagyobb s a legelső gazdák közé számitott. Itt kérdeztem meg egyszer egy barátomat, hogy mit csináljak a Kilimandsáró nevü

fölfutóval, mert semmiképpen nem akar kikelni. Ő rám nézett s csodálkozva szólt.

— Ön foglalkozik Kilimandsáró-fölfutóval?

— Igen, — mondtam zavart mosollyal, — most ez a legfőbb passzióm.

— Melyik birtokán?

— A nagy-erkélyi birtokomon, — feleltem még zavartabb mosollyal. — Hát olyan ritkaság az a gazdák körében?

— Igen, tudtommal csak Eszterházy herceg, Trautmannsdorf herceg, Teleki Samu gróf, Schönborn gróf és Frigyes királyi herceg foglalkozik a Kilimandsáró virágjának tenyésztésével.

— Legalább jó társaságban vagyok, — mondtam hanyag elegánciával.

— És kinek a tanácsára?

Rövid habozás után igy szóltam:

— Petráss jószágigazgatóm ajánlotta, hogy tegyünk kisérletet.

— Ugy? Valami ritka szakképzett gazda lehet!

— Lehet, — feleltem gépiesen, mintegy visszhang gyanánt.

Ugyanez a barátom megmagyarázta aztán, ha még nem tudnám, hogy ezt a ritka fölfutó virágot hogyan kell alaposan és biztos sikerrel tenyészteni. Először a földet hat láb mélyen föl kell forgatni. Öt láb mélyen gipsz-réteget kell vonni és végül a föld tetejét foszfáttal be kell födni. Bambán néztem rá. Először az én birtokom csak három láb mély, tehát, hogy

én azt hat lábnyira fölforgassam, az teljesen lehetetlen. Sőt ki van zárva, hogy én öt láb mélyen gipszréteget vonhassak. Teteje azonban van. Bármit mondjanak is irigyeim, teteje mégis van. Foszfátot mégis veszek neki. Megszoritottam barátom kezét és elmentem a foszfát-kereskedésbe, vagyis a droguistához.

— Kapni kérem, itt foszfátot? — mondám a kereskedőnek.

— Kérem, nagyobb megrendelésről van szó?

— Hát nem egészen.

— Hány vagonnal tetszik?

— Kérem, vagonokról ne beszéljünk.

— Hát hány zsákkal tetszik?

— Zsákokról se beszéljünk, kérem, mondjunk zacskót.

A boltos lenézőleg tekintett rám, valószinüleg tisztában lehetett azzal, hogy ennek nagyon apró kis birtoka lehet, olyan kis mellényzsebszerü birtoka, ha egy zacskó foszfáttal megelégszik. Hidegen kiálltam a tekintetét és igy szóltam:

— Kérem, én a melegházi virágaim táplálására használom a foszfátot.

— Hát akkor küldhetek egy zsákkal?

— Jó, hát küldjön egy zsákkal.

Gondoltam magamba, hátha az asszony használhatja garnirungnak, vagy a macskák és kanárik ételének. Másnap megjelent egy szekér a házam előtt és letett egy zsák kőporszerü fehér anyagot. A cselédek rögtön fölhasználták egy részét az edények surolására,

a másik részével fölhintették a folyosót, sőt még a házmesternének is jutott valami a lépcső fölsurolására. De még mindig maradt annyi, a mivel én a világ összes Kilimandsáró-virágait a csillagokig fölfuttathattam volna. Aznap éppen esett az eső. Eső után behintettem földecskémet foszfáttal és aztán lestem az eredményeket. Az eredmény meg is lett.

Két hét alatt a három szál dróton gyönyörüen és elegánsan kezdett fölfelé futni az afrikai kuszó s a mikor egy öl magasságban volt, kinyilott az első liliomszerü virág. De nem fehér, hanem piros volt. Utána közvetetlenül két centiméternyi távolságban a másik virág. És én lehivtam jószágigazgatómat, Petrásst és vig koccintásokkal ünnepeltük nagy-erkélyi mezőgazdaságom fölvirágozását.

Négy hét mulva már oly magasan voltak a virágok, hogy még két hét és Petrass már kezével elérheti.

És ekkor, a mikor gazdai örömeim minden porcikámat betöltötték, jött a váratlan csapás, a mely a gazdai életben nem tartozik a ritkaságok közé. Csakhogy a gazda azt jégverésnek, fagynak, szárazságnak, üszöknek, rozsdának nevezi, de én ebben is speciálista vagyok, mert én háziurnak nevezem. Egy napon bekopogtat hozzám a háziur és igy szólt:

— Tisztelt uram! Én kénytelen voltam eltürni, hogy ötszáz telefon-drótot vezessenek végig házam tetején és házam oldalán, ugyanott telegráf-drótokat is huztak, ugyanott a Telefon Hirmondó drótja is elvonul. El kellett türnöm, hogy a fölül vezetett villámos

vasut az én házamba kapcsolja bele kocsit vivő és halált hozó drótjait. Mindezt el kellett türnöm, mert törvénnyel és szadályrendelettel kényszeritettek rá. A közjó nevében össze-vissza furdalták és drótozták a házamat. Nem szólhattam ellene semmit. Megdrótozták, akarom mondani megkötözték kezemet-lábamat. De az ellen már határozottan tiltakoznom kell, hogy ön, a ki semmiféle törvényre és szabályrendeletre nem hivatkozhatik, még privát-drótokat is huzigáljon az én házamon. Erre ön nem kérte ki az én engedelmemet, ebből nagy veszedelmek származhatnak. Ha az ön magándrótjai érintkeznek a közdrótokkal, ebből lehet vonalzavar, villámos elakadás, drótszakadás, emberhalál, hatósági eljárás, pénzbirság, börtönbüntetés. Én tehát ezennel fölszólitom önt, hogy huszonnégy óra alatt mélyen tisztelt magándrótjait eltávolitani szivesked-jék. Mert ha nem, ugy magánvagyon megrongálása miatt ön ellen följelentést teszek.

— Hát miféle magánvagyonát rongáltam én meg?

— Először is kivül szegeket vert a falamba, másodszor egy virágot futtatott föl rajta, a mely tudvalevőleg a falat nedvessé teszi, a mivel a ház és a lakások értékét csökkenti.

Elhatároztam, hogy a hiénával szeliden fogok bánni.

— Nézze uram, látta az én virágaimat?

— Láttam.

— Ugy-e, hogy szépek.

— Gyönyörüek.

— Hát erőltesse meg egy kissé magát és próbálja meg ugy fölfogni a dolgot, hogy ez házának szépsége, ékessége, a melynek csodájára ide fog járni fél Budapestnek a közönsége.

— S ha ugy van is, — felelt a háziur, — nem az én dicsőségem az, hanem az öné. Mert nem azt fogják kérdezni, hogy kié ez a ház, hanem, hogy ki lakik abban az erkélyes lakásban. S a hálás jelenkor nem az én nevemet fogja emlegetni, hanem az önét.

Itt a háziur vállamra tette a kezét és gyöngéden szólt:

— De én nem irigylem az ön dicsőségét; én háziur vagyok s az erkölcsi diadalokra nem igen vágyom. Ha ellenben ön hajlandó évenkint száz forinttal többet fizetni a lakásért, ugy nem bánom, ha az egész házamat elboritja ezekkel a piros virágokkal.

Dühbe jöttem és hátat forditottam a háziurnak. Majd igy szóltam hozzá:

— Uram, tudja, kik tenyésztik ezt a virágot? Eszterházy herceg, XIII. Alfonz spanyol király, Bourbon Mária hercegnő, Zichy Jenő gróf, a kinai anyacsászárné és én. De egyiknek se kerülne annyi pénzébe, mint nekem, ha az ön követelését teljesiteném. Én tehát az ön kivánságát, követelését nem fogom teljesiteni.

— Hát akkor holnap leszedetem a házmesterrel a virágot.

— Ön nem fogja leszedetni.

— Becsületemre mondom, le fogom szedetni.

— Becsületemre mondom, nem fogja leszedetni.

Fölösleges megjegyeznem, hogy a párbeszéd után a háziur sokkal gyorsabban távozott, mint a mily gyorsan érkezett. Én pedig fölmentem Petrásshoz, titkos jószágigazgatómhoz, elsirtam neki bánatomat, azután kihuztam az ő szögeit és ledobtam az erkélyemre. Ezzel lehullt a drót, lehulltak a virágok, lehullt a birtokom, lehulltak a reményeim! . . .

Az éj sötétjében, a mikor már néptelen lett az utca, megjelentem erkélyemen s miközben a szél sivitott végig az utcákon, én nem őseimtől örökölt, de a magam verejtékével szerzett birtokomat fölfogtam és kilóditottam az utcára, utána ontván hulló könnyeimet. Másnap az arra járó közömbös idegen egy ott felejtett szemetes ládának tekintette csupán. Csak Petrásss tudta és a magyarok istene, hogy egy még élő jelesünknek földbirtoka volt.

Sokáig néztem birtokomnak kihült hamvait. Egyszerre csak, ó egek, látom, hogy Krausz ur, a szemközt lakó öreg házaló megjelenik, a ládát fölveszi és elviszi.

Igy került az én birtokom zsidó kézre!

A GRÓF UR SZEGÉNYEI.

Valamelyik korteskedési hadjárat alkalmával egy felsővidéki városba vetődtem. Este együtt vacsoráltunk a helybeli emberekkel és ekkor informáltak arról, hogy a magas politikán kivül miről beszéljünk még a népnek. Olyan dolgokról, a melyek azt közelebbről érdeklik. A kormánypárti jelölt, kinek háta mögött a hatalom áll, járásbiróságot, esetleg törvényszéket, az iskolák számára állami segitséget, vasuti szárnyvonalat, a város valamelyik régi pörének elintézését, kaszárnyát és más efféle földi jókat szokott igérni. Mi sem földi jóval, sem tulvilági üdvösséggel nem rendelkezvén, ezzel szemben egyéb helyi viszonyokat szoktunk segitségül hivni. A lakosságnak mindig vannak óhajai, vannak sérelmei, vannak gyülölt közéleti alakjai és az ember ilyenkor ezeknek a taglalásába és kiritikájába bocsátkozik, hogy legalább a nép lássa, hogy bizonyos dolgai máris figyelmet és érdeklődést keltettek és hogy olyan emberekkel van dolga, a kiknek van bátorságuk kimondani azt, a mit ezrek szivükbe rejtve hordanak.

Beszélgetés közben valamelyik uriember a helybeli grófot kezdte emlegetni, mint ideális törekvésü, de impraktikus embert, a ki nagy vagyonát fölösleges dolgokra költi. Rögtön megszólalt mellettem egy más vidékről való fiatal képviselő:

— Maguknak van egy népszerütlen grófjuk? Ezt magamra vállalom. Az arisztokráciát szidni, ez az én speciálitásom.

— Ne tessék azt tenni. Nagyon jó ember a gróf, nem is foglalkozik, nem is törődik politikával, ellenben minden jótékony célra van neki pénze.

És itt az uriember a gróf egyik dolgának elbeszélésébe fogott és ez az, a mit én meg akarok irni.

A nemes gróf egy napon azzal az ajánlattal lepte meg a várost, hogy ő a városi szegények nyomoruságának enyhitésére egy szegényházat akar épiteni. És ugyanezt a házat egy alapitvánnyal ellátni, a melynek kamataiból husz szegény ember megélhessen. A város az ajánlatot nagy lelkesedéssel fogadta. A grófnak, mint szokás, jegyzőkönyvi köszönetet szavazott. Rögtön telket jelöltek ki a szegényház fölépitésére és mivel pénz volt bőven, az épitkezés gyorsan haladt s az épület csakhamar elkészült. Az arra haladók közül sokan megcsóválták a fejüket, mikor meghallották, hogy ez a ház a szegények számára készült. Az épitőmester nem ahhoz szabta a tervet, hogy ebben koldusok fognak lakni, hanem ahhoz, hogy ezt egy gazdag gróf épitteti. A stilusában volt egy kis szecesszió, egy kis barokk, egy kis reneszánsz. Az egész föl volt

eresztve gótikával és le volt öntve magyar motivumokkal. Szóval elég cifra kis épület volt. Mindennek inkább nézhették, mint szegények házának.

Mikor elkészült, összeült a városi tanács, hogy a megnyitáson tanácskozzék. Igen ám, csakhogy még szegényekre volt szükség. A városi kapitányt mint a szegények hivatalos nyilvántartóját megbizták, hogy a szükséges szegényeket a ház számára szerezze be. A kapitány ránézett a polgármesterre.

— Hogy értitek azt, hogy szerezzem be? Ha kihirdetem, hogy a szegények jöjjenek a városházára, idejön a város kilenctizedrésze.

— Nem is azokról van szó. Nézetem szerint a koldusokat kell elhelyezni. Nem azokat, a kik szegényül élnek, hanem a kik koldulásból élnek.

— Ez már helyes, — felelt a kapitány, — erre vállalkozom.

Ki is küldte a csendlegényeket és összegyüjtötte a bejegyzett koldusokat, szám szerint tizenkettőt. Mikor a koldusok mind a szobájában voltak, a következő párbeszéd fejlődött ki köztük:

— Látták kentek azt a zöldzsindelyes, vörös-téglás, csucsos tetejü házat ott a város végén?

— Láttuk.

— Hát azt tudják-e kentek, hogy mivégből épült az a ház?

— Ugy hallottuk, könyörgöm, hogy a méltóságos gróf ur ezentul a városban fog lakni, hát a maga számára épitette.

— Dehogy! A kentek számára épitette.

— Nem lehet az kérem, nem merjük mi a lábunkat sem betenni abba a cifra épületbe.

— Pedig ugy van az. Az a szegények háza. És a kinek nincs a világon semmije és a kenyerét sem tudja megkeresni, az abba fog lakni és holta napjáig ingyen eltartást kap.

A koldusok összenéztek és helyeslőleg bólintottak. Az bizony szép dolog, hogy a méltóságos ur nem feledkezik meg a szegényekről. Házat meg ingyen eltartást biztosit számukra. Az Uristen áldja meg minden lépését. Meg a feleségét, meg a gyerekeit is.

— Ne hálálkodjanak kentek. Hanem arról van szó, hogy szedje össze mindenki a cókmókját, aztán vonuljon be abba a házba. Ott aztán örökre szegre akaszthatja a koldustarisznyáját.

A koldusok ujra összenéztek. Egy fehérszakállu aggastyán megszólalt:

— Ott aztán holtig csendesen elpipázhat, a nélkül, hogy a holnappal törődnie kell? — kérdé.

A kapitány ránézett.

— Hát az igaz, hogy a holnappal nem kell törődnie, de nem pipázhat.

— Nem pipázhat?

— A pipázás nincs megengedve a szegényházban. Különben itt vannak a szabályok, megmagyarázom kenteknek, hogy tudják, mire mennek. Kap mindenki ruhát, teljes ellátást, lakást. De sem bort, sem pálinkát nem szabad inni. Mert a gróf ur ellensége a

szeszes italoknak. Azt is hallották, hogy dohányozni nem szabad. Nem szabad egymással veszekedni, nem szabad többet a városban koldulni és ügyelni kell a tisztaságra. Ebből a legutolsó szempontból a bentlakóknak minden szombaton meg kell fürödni. A tiszta vizet maguk hordják be és fürdés után maguk is hordják ki.

Nem mondhatjuk, hogy a kapitány előterjesztése valami kedvező hatást idézett volna elő. Egypáran elpárologtak, ugy hogy mire a kapitány a szabályok magyarázatának végére ért, már csak hét öreg koldus volt bent a szobában. A kapitány ezeket nyilatkozatra szólitotta föl.

A koldusbiró a többiek nevében is a következőképp felelt:

— Tekintetes főkapitány ur! Nem voltak eddig velünk megelégedve? Nem szolgáltuk mi becsülettel a várost? Volt valaha a koldusokra panasz? Miért nem hagynak meg bennünket a mesterségünkben? Miért akarnak bennünket beledugni abba a cifra házba? Mit vétettünk mi a városnak? Megéltünk mi egészen jól. Nem panaszkodtunk soha senkinek. Ne tessék minket bántani.

— Értse meg bácsi, nem kényszeriti magukat senki arra, hogy abba a házba bevonuljanak. Csak a maguk érdeke, hogy menjenek, nem kell házról-házra járni és összekoldulni a mindennapi kenyeret, hanem készen hull az ölükbe, mint a mennyei manna.

Az öreg koldus igy felelt:

— Nem ugy van az, tekintetes kapitány ur. Eddig voltunk a város koldusai, most leszünk a grófnak a koldusai. Hát ha már igy áll a dolog, én inkább vagyok a városnak a koldusa, mint egy embernek a szegénye.

A többi koldus helyeslőleg mormogott erre a beszédre. A koldusbiró folytatta:

— Azután meg mit ér az, ha az ember nem pipálhat, nem ihatik. Meg aztán mire való az a fürdés. Hiszen mosdani szoktunk mi is, meg is fürdünk néha nyáron, ha jól esik, a Sajó vizében, de akkor, mikor nekünk tetszik, nem akkor, mikor a gróf parancsolja. A kapitány ur nem tudja, milyen jól esik, mikor az ember hazamegy faluvégi szalmafedeles kunyhójába, aztán kiönti a rézgarasokat a földre, aztán beosztja, hogy ez pálinkára, ez dohányra, ez kenyérre, ez szalonnára, aztán hogy örül egész héten az ember a vasárnapi meleg ételnek. Ha mindennap meleg ételt enném, tán jól sem esnék. Igy meg egyszer biztosan jól esik. Tekintetes kapitány ur, talán vannak a szegény emberek közt, a kik már kifáradtak a munkába és pihenni akarnak. Tessék azok közt keresni és tessék a koldusoknak békét hagyni.

A kapitány megvakarta a füle tövit, nem volt elkészülve arra, hogy a koldusok ellentálljanak. Nem tehetett egyebet, mint hogy élénk szinekkel ecsetelte a nyugalmas életet, mely rájuk a szegényházban vár. Jóindulatulag rábeszélte őket, sőt egy kis fenyegetést is megeresztett, mondván, hátha a város megszünteti

a koldusi intézményt, mert, miután van szegényháza, nincs szükség koldusra.

Erre a beszédre ott maradt négy öreg ember, a kik kijelentették, hogy Isten neki, ők nem akarnak ellenkezni a kapitány urral meg a várossal, elfoglalják a hivatalt.

A szegények házát tehát négy darab hivatalos szegénnyel megnyitották. A gróf nem jött el a megnyitásra, nem lévén barátja semmiféle ünnepségnek, de a polgármester azért nagy beszédet mondott és a szegényház gondnokánál, a ki a grófnak egy fizetett tisztviselője volt, a jelenlevők gazdag villásreggelit kaptak. A közvélemény napirendre tért a szegények háza fölött s a polgármester sietett kihirdetni a helybeli és a fővárosi lapokban, hogy a város mily modern intézménnyel gazdagodott, a mely bármely európai városnak becsületére válnék.

Egy hét mulva a gondnok jelentkezik a polgármesternél.

— Baj van, uram.

— Micsoda?

— Fogynak a szegények.

— Hogyan?

— Hát, tetszik tudni, megkezdtük négy szegénynyel. Nekem szigoruan ügyelnem kell arra, hogy a szabályok megtartassanak. Tehát sem a dohányzást, sem a szeszfogyasztást nem engedtem meg. Szombaton pedig intézkedtem, hogy a bennlakók alaposan meg-

fürödjenek. Rákövetkező hétfőn három ember otthagyott. Azt mondták, ez nem nekik való dolog. Ha ők nem tehetik azt, a mi nekik tetszik, akkor nem érdemes nekik élni. Ott annyi, mintha börtönbe volnának. A negyedik ember feljött hozzám, egy darabig ravaszul pislogott rám és végül igy szólt:

— Most nagy bajban van ugy-e a tekintetes ur?

— Miért volnék bajban?

— Mert mi lesz, ha én is itt hagyom a házat? Akkor fürödhetik a tekintetes ur maga. De én nem vagyok rossz ember, elvállaltam a szolgálatot, hát én nem hagyom cserbe a tekintetes urat. Talán a kenyerét is elveszitené, ha én elmennék. A mitől pedig Isten ments. Hát én azt mondom a tekintetes urnak, egyezzünk ki. Én itt maradok, de reggelre kapok két kupica borovicskát, délbe egy félliter borocskát, este is egy félliter borocskát. Aztán abból a jó verpeléti dohányból, a mit én vágtam a tekintetes urnak, ne sajnáljon naponta vagy öt marékkal adni. Nem szólok róla senkinek, megiszom a boromat és nem rugok be tőle. Lemegyek a pincébe és ott pipálok, hogy még a füstjét se lássák. Igy aztán a gróf urnak is lesz szegénye, meg a tekintetes urnak is lesz kenyere.

Mikor ideért a koldus, elborult arccal nézett a gondnokra és igy szólt:

— Csak egyet ne tessék kivánni tőlem: a fürdést. Ezt az egyet nem teszem. Nincs nekem a világon semmiféle nyavalyám, sem a lábam nem fáj, sem a hátam nem fáj. Miért fürösszem magam meleg vizbe,

mint valami vénasszony? Hát ha ebbe is enged a tekintetes ur, akkor rendben vagyunk.

A polgármester hasát tartotta nevettében.

— És mit felelt a gondnok ur?

— Hát mit feleljek? Elfogadtam a vén zsiványnak az ajánlatát, mert tényleg nevetséges volna egy szegényház, a melynek egyetlenegy szegénye sincs. Rögtön jelentést kellene tennem a grófnak és nem tudom, hogy ő hogy intézkednék.

A polgármester most már komoly ábrázattal szólt a gondnokhoz:

— Helyes, majd megjön a dolog magától; a nyomoruság egyre nagyobb lesz a városban, majd jelentkezni fognak azok a tisztességes, munkában megöregedett emberek, a kik ma még nem értik az intézménynek a célját. Mert ez a ház tulajdonképp azok számára készült s nem a koldusoknak épült. Attól félek, hogy a méltóságos ur pár év alatt kénytelen lesz kibőviteni a szegények házát.

ÉRTEKEZÉS A HALSZÁLKÁRÓL.

A mi familiánkban vannak halbarátok és vannak halellenségek. A halellenségek nem a szálka miatt tartózkodnak a viziállatok fogyasztásától, hanem, mert egyszerüen, a szárazföldi állatokat jobban beveszi a gyomruk. Az azonban régi hagyomány, hogy a gyerekeknek föltétlen tartózkodni kell a halevéstől, éppen a szálka torkonakadásának szempontjából.

Ránk, pestiekre nézve a szárazföldi és viziállatok közt nincs különbség, mi a szárazföldi állat husát éppugy pénzért vesszük, mint a viziállatét. Noha a szárazföldi állat eltartása pénzbe kerül, a viziállat pedig a tengerek és a folyamok mélyén maga keresi meg a kenyerét. A tehénnek legelő vagy széna kell, a disznónak moslék vagy makk, a csirkének szem, a derék hal ellenben, ha nagy, megeszi a kisebb halakat, ha pedig kicsi, talán megeszi a még kisebb halakat (ez iránt ismereteim kissé hiányosak), de mindenesetre talál magának eleséget és nem szorul arra, hogy az ember táplálja. S noha ő ingyen uszkál, én mégis drága pénzért veszem a halpiacon, épp ugy, mint a borjuhust vagy a csirke-

pecsenyét. Ha ingyen osztogatnák vagy legalább is feltünően olcsó áron, valószinü, hogy asztalomnak gyakori vendége volna, de mivel ez, fájdalom, nem igy van, én is elfogadtam a szálkateóriát és a halevéstől való tartózkodást mondtam ki családomra kötelezőnek.

Hozzájárult e teória megerősitéséhez egy régi történet, mely szólt feleségemnek dédanyjáról, aki a tizennyolcadik században a lakodalmán halat evén, szálkát nyelt, vagyis nem nyelt, mert megakadt a torkán. Ennek két sulyos következménye lett. Először is ura, a kivel egy félórája esküdött meg, ugy hátbavágta, hogy az asszony torkából a szálka szerencsésen kirepült, de ez a hátbavágás vörös fonálként huzódott végig egész házaséletükön s az asszony soha sem bocsátotta meg, hogy az ura őt házasságuk harmincadik percében megütötte. A második következmény az lett, hogy a szálka ugy megsértette a torkát, vagyis a hangszálait, hogy egész életében rekedt maradt. Ezt a történetet minden hónapban egyszer fölelevenitették és olyankor megesküdtünk, hogy a halevéstől továbbra is tartózkodni fogunk.

Ugy ám, de a gyerekek nőnek és ismereteik bővülnek. Eleinte csak a hasznos háziállatokról tanulnak, azután tanulják a virágokat, gyümölcsöket és egy napon a szárazföldről átvezérli őket az iskola a vizekre és lassankint kitárja előttük a tengerek titkait. A bibliai Jónás történetét még kora gyermekségükben kapják és ez nem ébreszti föl kiváncsiságukat a halnemüek iránt. Az, hogy Jónást a cethal elnyeli, egy

ideig a gyomrában tartja és végül ujra kiadja, csak kuriózumnak tetszik előttük, nevetnek is rajta, de aztán nem foglalkoznak vele többet. Ellenben később, mikor megtudják azt, hogy a viz, melyben fürödnek, melyen csónakáznak, melyben mosakodnak, tele van kisebb-nagyobb hallal, már nem lehet kitérni különböző kérdések elől.

Egyszer a Gyuri azzal a kérdéssel lepett meg, hogy tudom-e, miért sós a tenger? A mire a megfejtés az volt, azért, mert héringek uszkálnak benne. Ugyancsak ő tovább fejtegette ezt az elméletet, mondván, hogyha a sós vizben sós halak uszkálnak, az édes vizben bizonyára édes halak, a savanyuvizben savanyu halak és a keserü vizben keserü halak élnek. Nem szólhattam rá semmit, de aggódva láttam a halkérdés megjelenését családunk derült egén.

A Jenő azt kérdezte tőlem, miért teremtette az Uristen a halakat? A földön látható állatok rendeltetését el tudta sorolni hiba nélkül, de nem látta be, hogy mi célja lehet a tengerben rejtőző halaknak. Megmagyaráztam neki, hogy millió, meg millió ember foglalkozik azzal, hogy a halakat kifogja a vizből.

— És miért fogja ki?

— Hogy eladja.

— És ki veszi meg?

— A ki megeszi.

Itt a gyerek rám nézett.

— Hát mi miért nem eszünk soha halat?

— Hát nem jó nektek a marhahus, a csirkehus,

borjupecsenye? Ezek az állatok tudják jól, hogy őket azért teremtette az Isten, hogy mi emberek megegyük. Ezeknek az állatoknak az emberek adnak enni. És mikor már a megevésre kerül a sor, a becsületes marha azt mondja: *Eleget ettem már, ideje, hogy engem is megegyenek.* De a hallal nem igy vagyunk. A hal mit sem sejtve uszkál a vizben. Egyszer csak lecsap rá a halász, a szegényt kifogja. Elhurcolja a piacra, eladja, megsütik és megeszik. Hogy jut ehhez a szegény hal, a ki soha semmit sem kapott az emberektől?

A gyerek figyelmesen hallgatott és azt felelte:

— Hát papa, csak a gonosz emberek esznek halat?

— Dehogy, most már mindenki eszik halat, a ki nem fél attól, hogy a hal bosszut áll rajta. Mert a halnak van egy rettenetes nagy fegyvere.

— Micsoda?

— A szálka. Ha az ember nem vigyáz, ez a torkán akad és az illető megfulad. Ösmeritek dédnagyanyátok történetét, a kit a halevés egész életére szerencsétlenné tett.

Ezzel az élénk ecseteléssel egy időre sikerült elnyomnom a halvágyat a gyerekek között. De csak addig tartott, a mig azt nem tanulták az iskolában, hogy vannak a világon teljesen szálkamentes halak. Én nem tudom, hogy miért tanitják ilyesmire a gyerekeket, mintha nem lehetne becsületes tanár, fogas fiskális, vagy agyafurt bankigazgató, ha nem tudja is, hogy vannak szálkátlan halak. Természetesen a gye-

rekek rögtön azt inditványozták, hogy együnk mi is ilyen nem veszedelmes halat. S óhajukat teljesiteni kellett, mert nálunk az a szokás, hogy a gyerekek név- és születésnapjukon maguk rendelik az ételeket.

Egy napon az asszony elém lép és rendkivül komolysággal jelenti, hogy Gyurka holnapi születésnapjára gombás halat rendelt. A Gyurka ezt az ételt a szakácskönyvből böngészte ki. Nem volt mit tenni, akkor még alkotmányos országban éltünk, teljesiteni kellett a többség óhaját, mert a gyerekek mind rászavaztak a Gyurka inditványára.

— Jól van kérem, legyen hal.

Az asszony egy darabig hallgatott, aztán igy szólt:

— Ismeri maga azt a fogorvost, a ki fönt lakik a fejünk fölött?

— Nem ismerem. Miért kérdi?

— Mert ha ismerné, meghivnám őt is ebédre.

— Mi az ördögnek akarja maga a fogorvost meghivni?

— Hát hogy szükség esetén kéznél legyen.

Az asszony aggodalma szeget ütött a fejembe. Elhatároztam, hogy megismerkedem a fogorvossal. Az asszony maga ment el a piacra a szakácsnéval, hogy a legszálkamentesebb halat kiválaszthassa. Én meg fölmentem a fogorvoshoz, hogy a fogaimat megvizsgáltassam. Az orvos nagyon örült a szerencsének, mikor belenézett a számba, pláne nagyon megörült és mosolygó arccal jelentette, hogy legalább két gyökeret

kellene kiszedni és legalább három fogat plombirozni. De rögtön hozzá kell fogni, mert a fog rohamosan romlik.

Mit tegyek? Lehet, hogy neki igaza van, de az is igaz, hogy a fogaim évek óta nem fájnak és igy igazán nem tudtam, mit csináljak? Hogy a fogorvos barátságát megnyerjem, beleegyeztem, hogy egyelőre egy fogamat plombirozza. Hozzá is fogott rögtön az ugynevezett idegöléshez. A mi nem valami kellemes mulatság, nem kivánom még az ellenségemnek sem. Miután egy finom tüvel alaposan keresztül-kasul szurkálta a fogamat, a mely erre irtóztatóan fájni kezdett, valami marólugot öntött bele, mondván, hogy attól a fájdalom meg fog szünni. Megköszöntem szives segitségét, miközben vendégül kiszemeltem nem őt, hanem a segédjét, egy rokonszenves arcu ifjut, a ki mütét közben fejemet fogta és a hideg verejtéket törülgette homlokomról.

— Mondja csak asszisztens ur, ön is doktor már?

— Nem kérem, én csak orvosnövendék vagyok.

— De érti már egy kicsit a mesterségét?

— Hogyne kérem, fogat huzni nagyon jól tudok.

— Bravó, ön az én emberem.

— Hogy tetszik ezt érteni? Talán a gyökereket huzzam ki?

— Nem uram, én önt olyan embernek tartom, a ki a maga szemében a gerendát sem veszi észre, de a más torkában a szálkát is meglátja.

— Hogy tetszik ezt érteni?

— Nem himezek, hámozok, hanem holnap ebédre meghivom önt.

— Köszönettel elfogadom.

A hal megérkezett. Gyönyörü szép fogas volt, hófehér hussal, álmatag szemekkel, aranyos pikkelyekkel és a gyermekek élénk érdeklődéssel csoportosultak köréje. Én is szerettem volna örülni neki. De a fogam rettentően fájt és arcom föl volt dagadva. A délelőtt folyamán még egyszer fölmentem az orvoshoz, a ki megvizsgálta a fogamat és kijelentette, hogy a tegnapi diagnózis nem volt jó, mert ez a fog megérett a kihuzásra. És a rokonszenves arcu asszisztens csattogtatni kezdte a foghuzót. Mit csináljak? Ha nem engedem kihuzni a fogamat, elrontom a kedvét és visszautasitja az ebédet. Már most tessék választani. Egy haldokló gyermek, torkában a halszálkával, vagy egy fogatlan apa? Habozás nélkül az utóbbit választottam. Bágyadtan intettem az asszisztensnek, az rám vetette magát, a térdével lefogott és kihuzta a fogamat. A háromágu gyönyörü fogat, a mely hivatását talán még évekig hiven teljesitette volna, odatartotta gazdája elé, aki megcsóválta fejét és igy szólt:

— A diagnózist ujra helyre kell igazitanom. A fog gyökerei teljesen épek. S a plombirozást elbirták volna.

Dühösen néztem rá. Szerettem volna torkon ragadni s a fülét, nem a fogát kihuzni. De nem mertem, mert elvégre, célom csak az volt, hogy olcsó áron egy orvost kapjak, a ki asszisztálni fog a veszedelmes hal-

evésnél. Kiöblitettem tehát a vért, kezet fogtam a bizonytalan diagnózisok derék orvosával, karon ragadtam az asszisztenst és intettem, hogy gyerünk ebédelni.

Az ajtónál visszafordultam és megkértem az asszisztenst, hogy a három legjobb harapófogóját hozza magával.

— A gyökerei miatt? — kérdé örömtől fölvillanó tekintettel.

— Igen, — mondám, — talán rászánom magamat.

Az asszisztens kezeit dörzsölte; hisz ez kitünő ember! Ebédet is ád, és minden tál étel után kihuzatja egy fogát. Ragyogó arccal követett és lementünk a lakásomra. Mig a levest behozták, dolgozószobámban cigarettára gyujtottunk. És ekkor megkörnyékeztem őt a következőképpen:

— Mondja csak doktor ur, voltak önnek már halszálka-esetei?

— Hogy tetszik ezt érteni?

— Ugy értem, hogy látott-e már olyan embert, a kinek a torkában halszálka volt?

— Óh igen, a klinikán boncoltunk egy ilyen embert.

— Boncoltak? — kérdém elhaló hangon. — Hát a szálkanyelés föltétlenül halálos?

— Nem, ha idejében érkezik a segitség.

— Tegyük föl, hogy nekem ma délben szálka akad a torkomon. Ki tudná ön azt huzni?

— Attól függ, hogy a nyelőcsatornán akad-e

meg, vagy a lélekző-csatornán? Vagy, hogy mekkora az a halszálka? Mert néha oly pici, hogy az ember gégetükör segitségével is alig tudja fölfedezni. És ha a lélekző-csatornán akad meg, akkor azonnal megfulladhat az illető, ha az orvos nincs kéznél.

— Van önnél gégetükör?

Az asszisztens bámulva nézett rám.

— Kérem, ha ebédre vagyok hiva, sohse szoktam magammal gégetükröt vinni.

— De mi halat eszünk ám, doktor ur, gombás halat.

— Gombás hal! Kedvenc ételem.

E perczben kinyilt az ajtó, jelentették, hogy tálalva van. Lesz, a mi lesz. Karon ragadtam a doktor urat és bevezettem az ebédlőbe.

Mondhatom igen csekély étvággyal fogtam a hallakomához, az inyem is fájt, az arcom is dagadt volt, a kedvem is rossz volt, az összes halszálka-tragédiák sötéten kavarogtak lelkemben és fájdalmas pillantással nézegettem mit sem sejtő gyermekeimet, a kik életüknek egy fordulópontjához érkeztek. A leves alatt kellő utasitásokkal láttam el a gyerekeket a halevésre vonatkozólag. Hogyan piszkálják szét a villájukkal, hogyan tapogassák meg a nyelvükkel, keresvén a bacillust, mely ebben az esetben szálkának nevezteti. A doktor ur mosolyogva hallgatta utasitásaimat, kijelentvén, hogy százezer emberből legföljebb egy hal meg ilyen baleset következtében. És különösen a fogasnál semmitől sem kell tartani, mert annak olyan nagy szálkái

vannak, hogy könnyen észrevehetők és előre kiszedhetők. Igy fogtunk a halevéshez. Az asszony és a gyerekek kellő óvatossággal és lassusággal, a doktor ur vidáman és gondtalanul. Az első porción szerencsésen tulestünk, miután a hal nem igen fogyott, a doktort megkináltam másodszor is. Kivett egy jó nagy darabot és azt is megette. És éppen bort töltök neki és koccintani akarok vele, mikor látom, hogy hátra dől, elkezd krákogni, elkezd köhögni és elhaló hangon rebegi: *Szálkát nyeltem.* Szent Isten, mi lesz itt? Erre nem voltam elkészülve. Hogy a felügyelő orvos nyeljen szálkát, ez már mégis csak hallatlan. Hirtelen odaugrottam hozzá, irtóztatóan hátbavágtam, a gyerekekre biztam, hogy üssék tovább, én pedig fölrohantam a fogorvoshoz.

— Jőjjön doktor ur, az asszisztense fuldoklik, szálkát nyelt.

Az orvos berohant a műterembe, nem jön, nem jön! Utána rohanok: *Mit csinál az Istenért? — A harapófogókat keresem! — Kérem, az lent van az asszisztens zsebében valamennyi.* Ügettünk lefelé. Az egész ház kiszaladt a folyosóra. Miféle fogbaj lehet nálam, a hova vágtatva hivják a fogorvost. Berohantunk az ebédlőbe. Az asszisztens már magához tért és legjobb tokaji borommal gargarizált. Az orvos odarohant hozzá. *Hol a szálka?*

— Kivettem, kérem, az ujjammal.

— Hát nincsen semmi baja?

— Csak a torkom véres. De mondhatom, hogy

nagyon meg voltam ijedve. Soha sem eszem többet halat.

A doktor urat is megkináltam egy pohár borral és koccintottunk az asszisztens egészségére.

A gyerekek is kijelentették, hogy ők sem fognak ezentul halat enni. Én meg annyira megsajnáltam a szegény fiut, hogy (némi jutalomban részesitendő) másnap mind a két gyökeremet kihuzattam vele.

Azóta nem tudok rágni és a háziorvos azt az ajánlatot tette, hogy marhahus helyet *inkább halnemüekkel táplálkozzam.*

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

AZ ÉN ZÁTONYOM.

Azt mondom *Az én zátonyom*, a hogy a királyok mondják *Az Én Hadseregem, Az Én haditengerészetem* — (miért nem mondják soha *Az Én Államadósságom?)* Mert van nekem egy zátonyom, saját külön homokzátonyom, melyen én uralkodom, melynek én parancsolok és másnak semmi köze hozzá. Nemzeti ajándék gyanánt kaptam egy barátomtól, a ki kiment Amerikába. Elmondom elölről, hogyan történt a dolog?

Tóni barátomnak itt Budapest mellett, Káposztás-Megyeren nagyterjedelmü homokföldje volt. Nemesebb növények közül csak a kutyatej, szamártövis és a királygyertya termett meg rajta. Előkelőbb állatai voltak: mezei egér, a szunyog és a vakond. Ha nagy szél volt, földjének egyes részeit Kecskemétig elfujta. De mivel a homok sohse fogyott el, ugy kell lenni, hogy egy másik szél meg visszafujta.

A föld leért egészen a Dunáig, értéke alig volt, nem kellett az senkinek, s ott állt sokáig, pusztán, hidegen. Eljött a filoxéra-korszak, mely a jó szőlőt meg-

ette és a jó bort megitta. Akkor rájöttek, hogy a homoki szőlő még a filoxérának se kell és el kezdték betelepiteni a puszta buckákat.

Tóni barátom földterületét is meg akarták venni; de mivel keveset igértek érte, nem adta oda, hanem elhatározta, hogy majd ő maga beáll szőlőtelepesnek és beülteti az egészet tőkével.

Először is körülkeritette dróttal. Egy jóravaló trencsénmegyei drótos két hónapig dolgozott rajta. Azután fogadott egy vincellért, a ki olcsón jött, mert épp akkor szabadulván a váci fegyházból, sehol nem tudott állást találni. A tőkék elrakásával egyidejüleg megkezdték egy villaszerü présház épitését.

Mikor ezt fölszenteltük, akkor voltam odakint legelőször. A ház közel volt a Dunához s mi, meleg nyár lévén, lementünk fürödni. Kis keskeny Dunaágon keresztül beusztunk egy csepp szigetre, s ott a homokra leheveredve, isteni napfürdőt vettünk.

— Ez is a birtokhoz tartozik?

— Persze. Birtokom mappája szerint, mely a telekkönyv alapján készült, egészen a Duna közepéig enyém minden. Tehát ez a sziget is.

A szigeten négy füzfa volt, egyéb semmi.

Azután sokáig nem hallottam semmit Tóniról. Egyszer hirül hozták, hogy a filoxéra nem ette meg ugyan a szőlőtőkét, de a szőlőtelepités megette a pénztőkét és Tóni rohamosan közeledik a templom egerének szinvonalához. Nemsokára rá levelet kaptam tőle, mely igy szólt:

Kedves barátom!

Emlékszel arra a kis dunai szigetre, melyen oly gond- és ruhátalanul hevertünk egykor? Hát tudd meg, hogy egész káposztás-megyeri birtokomból már csak ez a kis sziget maradt meg. A többit lassankint eladtam. Először a szőlőt, utána a villát, de ezt a puszta kis szigetet külön telekkönyveztettem és ez ma is megvan birtokomban. Hasznát nem veszem, de legalább az ősi földből egy talpalatnyi helyet magaménak nevezhetek . . . Ez inditott a megtartására . . . A mai naptól kezdve azonban ennek sincs értelme többé . . . Pár száz forintommal és fegyházviselt vincelléremmel kimegyek Amerikába s elhatároztam, hogy ezt a kis szigetet rád, öreg barátomra hagyom . . . Hadd ösmerkedjél meg közelebbről te is azzal, mit tesz az: tulajdonosnak lenni. A telekkönyvi hatóságnál már intézkedtem, egyebekben pedig fordulj Székely Dezső ügyvédhez.

Ég veled, engem többet nem látsz.

Szerető barátod *Tóni.*

Épp akkortájt hosszabb időre külföldre utaztam, s csak ősszel tértem vissza, a mikor is az ügyvéd urral azonnal érintkezésbe léptem s az átkebelezést gyorsan megcsináltuk. Mikor már minden rendben volt s a költségeket kifizettem, az ügyvéd megkérdezte:

— Látta már a szigetjét?

— Láttam ezelőtt öt évvel. Tán ön is ismeri?

— Mint a Hunnia csónakázó-klub tagja, tavaly egy kiránduláson tanyáztunk rajta.

— Nos, mit szól hozzá? — kérdém, nem tagadom, bizonyos büszkeséggel.

— Szép, érdekes, bizarr gondolat . . .

— Micsoda?

— Ilyen szigettulajdonosnak lenni.

— Ugy-e?

— Önt az utókor joggal fogja a magyar Robinzon Kruzoénak nevezni. De ajánlom, hogy menjen ki és vegye birtokába.

— Ezt meg is teszem.

Pár nap mulva okmányaimmal és mappámmal fölfegyverkezve, esős, őszi időben kimentem Káposztás-Megyerre. A villát minden baj nélkül megtaláltam. Egy nyugalomba vonult fővárosi tisztviselő lakott benne.

— Herczeg József szigettulajdonos vagyok, — igy mutatkoztam be neki.

— Nagyon örvendek. És miben lehetek szolgálatára?

— Legyen szives nekem megengedni, hogy a szigetemet megtekintsem.

Az ember megrettenve tekintett rám, azután az ajtóra, majd az ablakra, végül a falon lógó puskájára. Mi baja lehet? Ki akar lökni az ajtón? Ki akar ugrani az ablakon? Vagy le akar lőni a puskával? Nem értem.

— Hogy tetszik érteni? — hebegett.

— A szigetemet akarom megnézni, — feleltem lehetőleg nyájas mosollyal, bár már türelmetlen voltam.

— De nincs nálam, kérem. A sziget lejebb van sokkal.

— Nem lehet. Hisz itt van róla a mappa.

Ebben a percben a gazda kiugrott az ajtón s torka szakadtából elkezdett orditani: *Segitség! Egy örült van itt, a ki azt állitja, hogy ő József főherceg és a Margitszigetet keresi rajtam!*

A ház népe összefutott. Én is kirohantam s mielőtt lefüleltek volna, fölvilágositottam a gazdát, hogy én nem József főherceg, hanem Herczeg József vagyok s itt az ő szőlejével szemben, a Dunán, van egy szigetem. Itt van a mappa róla!

Vállat vont és igy felelt:

— Hát jó, nézzük meg.

Lementünk a Dunapartra.

— Hol itt a sziget? — szólt hideg gunnyal.

A megáradt Duna hömpölygött előttünk. Nem állt ki abból egy akkora sziget se, mint a tenyerem.

— Ott az én szigetem, — s rámutattam a zugó áradatra.

— Az lehet.

— Tessék megnézni az okmányaimat, az átirást, a térképet.

Megnézte.

— Minden rendben van, — szólt, alig titkolhatva el vidámságát, — a pecsét, a bélyeg, az aláirások, minden — csak éppen a sziget hiányzik.

Busan lehorgasztottam a fejemet. A nyomorultnak teljesen igaz volt.

— Mikor látta utoljára a szigetemet?

— A nyáron.

— S hogy érezte magát akkor?

— Köszönöm, nem a legjobban. A mult téli jégzajlás elvitte s csak egy kis zátony maradt belőle. Három négyszögöl. Én akkorának láttam, mikor a legnagyobb volt. Azért döbbentem meg, mikor ön itt szigetet keresett.

— Az eredeti háromszáz négyszögöl volt.

— Régen lehetett az! No, de ne busuljon! Mi az ördögöt csinálna vele? Akár háromszáz, akár három négyszögöl.

— Igaz, de a háromszáz négyszögöl birtokossá tesz, a három négyszögöl meg nevetségessé tesz.

— Hahaha! Az igaz. Ön eredeti egy fickó, Herczeg ur. Jőjjön, szivesen látom ebédre! A sziget a vizbe temetkezett, ön temetkezzék borba.

Késő este hozott be két ember a városba. Gazdám az ujpesti villámos állomásig elkisért, hol érzékeny bucsut vettünk.

— Ha látja a zátonyomat, mondja meg neki, hogy tisztelem.

Ő a könnyeit törölte.

— Nem mulasztom el, nyugodt lehet zátonytulajdonos ur.

És megcsókoltuk egymást. Nagyon részeg lehetett szegény!

KOLUMBIA.

Egy beteg ember története.

Husz évvel ezelőtt anyagi helyzetem oly kedvezőnek látszott, hogy jónak láttam a jövőbe vetni egy pillantást és kellemes öregségről gondoskodni a magam számára. Vajjon biztosithat-e az ember magának kellemes öregséget? Csakis *biztosithat.* A kellemes öregséget ugy képzelik maguknak az emberek, hogy karosszékben ülnek, körülvéve unokák zajos seregétől, a kik közül az egyik a szakállát ráncigálja, a másik a pipát igyekszik a torkán letolni, a harmadik a tintatartó tartalmát hörpinti föl, a negyedik a képeket veri le a falról, az ötödik az ókuláréját igyekszik a szemébe belenyomni, a hatodik kenyérbelet gyömöszöl a fülébe és igy tovább. Ehhez azonban a biztositásnak semmi köze. Én ugy gondoltam az én kellemes öregségemet, hogy belépek kliensnek egy biztositótársaságba, a mig birom, fizetek neki, mint a köles, öreg napjaimra pedig ő fizet nekem, mint a köles. Vagyis, mint a költők mondják, életem alkonyán visszakapom tőle összegyüjtött köleseimet.

Sokszor olvastam a *Kolumbia*-biztositótársaság hirdetéseit, melyek igen gusztusos szinben tüntették föl a kliensek hasznát és a társulat üdvös tevékenységét. Elhatároztam, hogy ez a társaság fog őszbecsavarodó napjaim kényelméről gondoskodni. Egy napon tehát fölmentem a nagy reklámpalotába, melynek a tégláit a biztositottak verejtékével ragasztották össze és jelentkeztem az életbiztositási osztályban. Mondhatom, hogy megjelenésem közfeltünést keltett, mert a társaság ügynökei oly szivós kitartással szoktak az emberek nyakára járni, hogy érthető szenzációt keltett egy nyak, mely még nem volt a biztositás igájába hajtva. Az ügynökök dühösen néztek rám, mert személyes megjelenésem által elestek az ugynevezett proviziótól. Szeliden hordoztam körül tekintetemet, mintegy bocsánatot kérve azért, hogy az ügynöki proviziót lábbal merem gázolni, azután utasitottak, hogy menjek be az orvos szobájába, a ki meg fog vizsgálni. A *Kolumbia* ugyanis, bár nemes, emberbaráti céljait számos jól fizetett reklámban hirdeti, beteg embert, a ki igazán rá volna szorulva a segitségre, nem biztosit.

Az orvos alaposan megvizsgált. Karomat megmozgatta, lábamat kirángatta, elszavaltatta velem az *Élő szobrot,* hogy hangom erejéről meggyőződjék, megkopogtatta a tüdőmet, gégetükröt dugott a torkomba, vasrudakat emeltetett velem és utána hallgatta a szivem dobogását s akkor igy szólt:

— Önnek rendkivüli tehetsége van . . .

— Óh, doktor ur, nagyon lekötelez . . .

— Rendkivüli tehetsége van a szivelhájasodásra.

Elképedve néztem rá. Az orvos folytatta:

— Asztma nincs kizárva. Torkában kronikus hurut van jelen. Tüdejében . . .

Ijedtem kapkodtam ruháim után.

— Ne folytassa kérem. Biztosit, vagy nem biztosit?

— Biztositom . . .

— Hát akkor mit kritizál?

— Biztositom őszinte rokonszenvemről, de e pillanatban becses személyét nem fogadhatjuk el. Menjen három hónapra délvidékre, főként Egyiptomba, s ha visszatér, majd cseveghetünk a dologról.

— Ugyan kérem, ha olyan anyagi helyzetben volnék, hogy Egyiptomba utazhatnék, nem vesződném biztositási gondokkal.

Ezzel ott hagytam az orvost s az ügynökök kárörvendő sorfala között távoztam. Távozásom alkalmával olyan szobákon mentem keresztül, melyek kisebb rekeszekre voltak osztva, s a hol üvegfalak mögött láttam az egészségtől duzzadó főigazgatót, aligazgatót, vezérigazgatót, a felügyelő-bizottság elnökét, tagjait és a főtitkárt. Én, beteg ember, szomoru arccal néztem végig rajtuk. A biztositó-társaságok célja, ugy látszik: az *igazgatók* számára kellemes jövőt biztositani, a kliens jövő sorsa másodrendü dolog. Már a lépcsőn köhögési rohamaim támadtak, s eszembe jutott az az asztma, a melyet e pillanatban fedeztek föl belsőm rejtekében.

Őszinte csodálkozásomra az orvos véleménye ellenére bátor voltam életben maradni. A virágok nyiltak és hervadtak, a nyár termését leszedték, az ősztől megérlelt kincseket hordóba fejtették, az idő telt, szivelhájasodásom nem mutatkozott, asztmám, köszönöm kérdését nagyon jó érezte magát és én nemcsak éltem, de minden elsején megvolt az a negativ örömöm, hogy a *Kolumbia* pénzbeszedője nem jelentkezik az esedékes fizetségért. Sőt egy napon, mikor a lapot kezembe vettem, nagy meglepetésemre azt olvasom, hogy a főigazgató elhunyt.

Eszembe jutott, hogy milyen irigykedve néztem rája visszautasitásom napján, s eme bünös érzelmem kiengesztelésére kivasaltattam a fekete kabátomat és megjelentem a temetésen. S hogy a kiengesztelés még teljesebb legyen, közvetetlenül a koporsó után lépkedtem, az aligazgatónak, a felügyelő-bizottság tagjainak, a főtitkárnak és az orvosnak társaságában. Mondhatom, hogy az egész társaságban az én arcom volt a legszomorubb, a mi érthető is, miután én voltam az egyetlen, a kire e haláleset folytán semmiféle előléptetés sem várakozott. Az aligazgató a felügyelő-bizottság elnökével szemben ugy nyilatkozott az elhunytról, hogy az egy komisz fráter volt, a ki sokkal jobban gondoskodott a maga, mint az intézet érdekeiről. A mi nem gátolta őt meg abban, hogy a temetőben le ne vegye kalapját és a meghatottságtól remegő Ferenc József-kabátban el ne bucsuztassa az igazgatót, mint a nemes munka, az önzetlen emberszeretet bajnokát, a

ki alatt az intézet legfényesebb korát élte. Háta mögött állván, szerettem volna meglökni, hogy ő is beleessék a nyitott sirba és eltemettessék, a minek a felügyelő-bizottság elnöke bizonyosan nagyon megörült volna, mert ez esetben ő lett volna a főigazgató.

A temetésről visszajövet megszólitottam a doktort, s figyelmeztettem őt arra, hogy még mindig élek, az ő jóslatai ellenére. Ő végignézett rajtam és hidegen azt mondta: az az ön szerencséje.

Telt, mult az idő, s én egészen jól éreztem magamat. Néha elrontottam a gyomromat, néha megfájdult a fejem, látásom egy kicsit meggyöngült, de éltem, s ez a fő. Egy napon, mikor a lapot kinyitom, megdöbbenve olvasom a gyászrovatban, hogy az aligazgató, a ki azóta főigazgató lett, meghalt. Ő is az általam irigyeltek sorába tartozván, megtettem neki azt a szivességet, hogy elkisértem utolsó utjára. A koporsó mögött mentem, oly bizalmas és meghatott modorban, hogy a felügyelő-bizottság régi elnöke, a ki most aligazgató volt, jónak látta karjaimra támaszkodni. Fényes cilinderemben és harangalakura vasalt szalonkabátomban csakugyan ugy festhettem, mint egy főrészvényes, a ki az évi közgyülésen inditványozni szokta, hogy az igazgatóságnak a fölmentést megadják. Az aligazgató bizalmas beszélgetésünk közben röviden *vén tolvajnak* nevezte az elhunytat, a ki alatt a Kolumbia részvényei husz koronával estek. A nyitott sirnál azonban ő is meghátrált az igazság szelleme elől, s eltakarván arcát (talán szégyenletében), egy di-

csőitő himnuszt zengett a megboldogultra, a ki alatt az intézet második aranykorát élte. Az egész gyászbeszéd különben az intézetnek egy ügyes reklámja volt, mely másnap az összes pausálés lapokban egész terjedelmében megjelent.

Fölösleges megjegyeznem, hogy a temetés után odaléptem az orvoshoz és igy szóltam hozzá:

— Igen tisztelt doktor ur! Én vagyok az az ember, a kit nyolc év előtt az ön kedvezőtlen véleménye alapján a *Kolumbia* visszautasitott. Ön olyan bajokat födözött föl bennem, melyek alapján korai halálomat helyezte kilátásba. Lássa kérem, nem volt igaza, mert én még mindig élek. Azok közül az urak közül pedig, a kik engem, mint beteg embert nem fogadtak el, már a második embert temetjük.

A doktor fejcsóválva nézett végig rajtam és igy szólt:

— Mond valamit, barátom, azt hiszem, szamár voltam. Hát próbálja meg, lépjen be most.

Hidegen viszonoztam tekintetét és igy feleltem:

— Még nem érkezett el az ideje.

A harmadik főigazgató temetésén ujra találkoztunk. Mikor megjelentem és a gyászkiséretben megszokott helyemet elfoglaltam, a doktor azonnal fölismert és odafurakodott hozzám.

— Ön itt? — suttogá megdöbbenve.

Kaján mosollyal tekintettem rá.

— Igen, doktor ur, én itt vagyok. Tul fogom élni az egész *Kolumbiát*. Mindenkit én fogok ki-

kisérni a temetőbe s mikor az utolsó részvényes is kint lesz, megforditom a *Kolumbia* sirján a nemesi cimert.

A doktor babonás félelemmel nézett rám.

— De miért teszi ezt, kérem? — szólt izgatottan.

— Ön mérget csöppentett fiatalságom habzó serlegébe, mint kiderült, teljesen alaptalanul s én ennek a méregnek az izét már tizenöt év óta érzem. És ime, kisül, hogy önök mind betegek, csak én vagyok egészséges.

Ezzel ott hagytam a doktort. Nem telt bele pár hónap, az orvos magához hivat. Betegen feküdt az ágyban és egészen sárga volt az arca.

— Uram! — szólt a szegény ember, — ugy látszik, most én vagyok a soron. Nem tudok meggyógyulni, akármit csinálok is. Előterjesztést tettem az igazgatóságnak s egyhangulag elhatározták, hogy önt minden vizsgálat nélkül, a legkedvezőbb föltételek mellett biztositják.

Habozva pillantottam magam elé. Az orvos könyörgően emelte felém kezeit.

— Uram! Négy gyermekem van . . .

Ez döntött. Kezet nyujtottam az orvosnak, kibékültem a *Kolumbiával*. A biztositási kötvényt megkaptam, az orvos öt nap alatt meggyógyult. Nemsokára ki is derült, hogy milyen jótékony hatása volt az egyezségnek az intézeti férfiak egészségére, mert a főigazgató nemsokára résztvett egy külföldi vasuti szerencsétlenségben, a melyben mindenki elpusztult, csak ő menekült meg. Igy gondoskodtam én kellemes öregségről ugy a magam, mint a *Kolumbia* számára.

TARTALOM.

	Oldal
Sáskajárás	1
Javitott és bővitett sáskajárás	13
A sáskajárás vége	20
Gyerekek	29
Diákélet	37
Vörös és fekete	45
Öt gyerek és négy barack	54
A mandi elröpült	64
A német és kutyája	74
Pünkösdi vendégem	85
Történet egy macskáról	92
Palka Sándor filozófiája	101
Fehér ruhám története	110
A medvevadász	119
Őseim a mellényzsebben	131
A kefe	139
Utazás a Balaton körül	147
Élményem a nyár folyamán	177
Nyári élményeim	188
Az ifiur	208
Rabok	219
Az értelmiség tömörülése	225
Összeköttetésem Braziliával	232
Pesti asszony a mezőn	241
Japán utam	251
A bátorság	261
Önkéntes apa	269
Sziciliai történet	280
Tavaszi felöltőm	287
Elvira	294
Hogy lettem én agrárius	305
A gróf ur szegényei	319
Értekezés a halszálkáról	328
Az én zátonyom	339
Kolumbia	345

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár